

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Bachelorproef

Hoe een leerlijn poëzie in de eerste
graad ontwikkelen?

*"You will find
poetry nowhere
unless you bring
some of it with
you."*

Joseph Joubert

Voorwoord

Deze bachelorproef vormt de afsluiter van mijn lerarenopleiding aan de Hogeschool PXL. Met veel trots kan ik u mijn leerlijn poëzie presenteren. Ik sta alvast te popelen om deze ideeën in praktijk om te zetten en aan de slag te gaan als leraar Nederlands en PAV.

Vooraleer u zich laat meenemen in deze wereld van poëzie zou ik eerst enkele mensen willen bedanken. Zij hebben dit werk waar gemaakt, zonder hen had ik dit niet gerealiseerd.

In de eerste plaats gaat mijn dank uit naar mijn beide promotoren, Marijke Hendrickx en Annemie Skopinski. Zij gaven mij doorheen dit proces constructieve feedback en advies. Mevrouw Hendrickx hielp me met de uitwerking van mijn ideeën en gaf mij verschillende boeken mee die ik kon gebruiken om mijn bachelorproef op punt te stellen. Verder wil ik haar bedanken om telkens tijd vrij te maken om me zowel procesmatig als inhoudelijk te ondersteunen. Ook wil ik mevrouw Skopinski bedanken, zij ontfermde zich over de lay-out en gaf me verschillende tips, feedback en steun. Wanneer ik met iets zat, kon ik altijd bij haar terecht.

Ook mijn lector PAV, Hanne Rosius, wil ik bedanken. Tijdens haar taalrijke lessen heb ik nieuwe inzichten verworven die ook duidelijk terugkomen in mijn bachelorproef. Ik volgde anderhalf jaar lang hetzelfde pad als Tamara Blickx, samen hebben we deze weg afgelegd. Haar mag ik zeker niet vergeten, zonder haar zou ik het op bepaalde momenten hebben opgegeven.

Verder wil ik mijn vriend, Ken Somers, bedanken. Hij heeft mij altijd gesteund. Hij hielp mij met het aanpassen van mijn lay-out. Wanneer ik een probleem had, kon ik altijd op hem rekenen. Hij is ook degene die mij kalm kon houden tijdens deze stresserende periode.

Een speciaal woordje van dank gaat uit naar mijn mama en zus. Ik heb de kans gekregen om te studeren en zonder de onvoorwaardelijke steun van hen zou ik nooit zo ver geraakt zijn.

Tot slot wil ik ook u, beste lezer, bedanken. Bedankt voor uw interesse in mijn bachelorproef.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding.....	6
1 Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen.....	7
1.1 Wat is een leerlijn?.....	7
1.2 Bestaat er al een leerlijn poëzie?.....	9
1.3 Onderzoeksvragen.....	9
1.3.1 Hoe wordt poëzie in het kleuteronderwijs aangepakt?.....	12
1.3.2 Bestaat er een leerlijn poëzie in het kleuteronderwijs?.....	16
1.3.3 Hoe wordt poëzie aangepakt in het lager onderwijs?.....	17
1.3.4 Van kleuter naar lagerschoolkind.....	18
1.3.5 Bestaat er een leerlijn poëzie in het lager onderwijs?.....	22
1.3.6 Bestaat er een leerlijn poëzie in het secundair onderwijs?.....	25
1.3.7 Poëzie in het secundair onderwijs.....	28
1.3.8 Van lager schoolkind tot adolescent.....	31
1.4 Aidan Chambers, een bron van inspiratie.....	37
1.5 Op bezoek bij dichters.....	38
1.6 Besluit.....	41
1.6.1 Ontworpen leerlijn poëzie – Eerste graad secundair onderwijs.....	41
2 De ontwikkelde leerlijn poëzie in de eerste graad.....	43
2.1 Op weg naar de praktijk.....	43
3 Uitgewerkte materialen.....	45
3.1 Poëzie ontmoeten.....	45
3.1.1 Gedichten als motivatiefase.....	45
3.1.2 De grabbeldoos.....	50
3.2 Kennismaking met poëzie.....	55
3.2.1 De creatieve poëzieles.....	56
3.3 Express yourself.....	86
3.3.1 Juiste houding voor de klas.....	86
3.3.2 Mimiek.....	100
3.3.3 Intonatie.....	100

3.3.4	Emotieschaal.....	123
3.4	Elk gedicht is anders	124
3.4.1	Lyriek	134
3.4.2	Limerick.....	153
3.4.3	Grafschrift	168
3.4.4	Het elfje.....	180
3.4.5	Haiku.....	186
3.4.6	Visuele poëzie.....	199
3.5	Doe maar, dicht maar!.....	203
4	Beschrijving van de resultaten en reflectie	206
5	Besluit	207
6	literatuurstudie.....	208
6.1	Literatuurlijst.....	208
6.2	Geraadpleegde bronnen	209
6.3	Afbeeldingen in deze bachelorproef	209
7	Bijlagen	212

Inleiding

Wanneer ik me eens niet zo goed voel, verlies ik mezelf op papier. Ik schrijf het allemaal van me af. Overall laat ik sporen na. Op mijn computer, tussen mijn documenten of in mijn boekenkast, verborgen in allerlei schriften. Ik ben een dichter.

Als klein meisje schreef ik verhaaltjes, soms zelfs drie pagina's lang. Trots ging in deze voorlezen. Iedereen moest mijn verhaal aanhoren. Later veranderden deze verhaaltjes in gedichten. Ik leerde spelen met taal en ontdekte de geheimen van ons prachtige Nederlands. Mijn droom was dan ook leerkracht Nederlands te worden.

Hoe ouder ik werd, hoe meer problemen zich opstapelde. Wat ik nog nooit eerder had meegemaakt, gebeurde. Zo werd ik verliefd, stierf mijn hond, vertrok mijn vader zomaar en is mijn opa heengegaan. Ik wist soms niet hoe ik om moest gaan met al deze emoties, voor mij was er slechts één uitweg: pen en papier. Ik wilde niemand vertellen dat ik gedichten schreef, ze vertellen namelijk veel over mij. Gedichten werden in mijn school ook niet echt gewaardeerd en iemand die ze zou schrijven nog minder. Toen ik hoorde dat ik zelf een bachelorproef moest maken, wist ik het meteen. Mijn bachelorproef moet gedichten opnieuw op de kaart brengen.

Mijn onderzoeksvraag luidt: 'Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?' Ik ontwikkel een leerlijn waaraan de leerlingen in de eerste graad nood hebben en speel in op hun noden en behoeften. Leerlingen leren opnieuw plezier beleven aan het lezen van gedichten. Ze leren dat kwetsbaar zijn mag. Deze leerlijn zal leerlingen laten openbloeien en moet ook de klassfeer bevorderen.

De leerlijn die ik ontwikkelde na grondig onderzoek telt vijf stappen. Laten we leerlingen opnieuw warm maken voor gedichten. We moeten streven naar een nieuwe aanpak. Gedichten leren benaderen op een andere manier. Elke leerling kan een gedicht eigen maken, op zijn eigen manier, met zijn eigen talent.

Ik hoop dat deze bachelorproef een bron van inspiratie kan zijn voor leerkrachten en studenten. Alvast zeer veel leesplezier. Laat u onderdompelen in de wereld van poëzie.

1 Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen

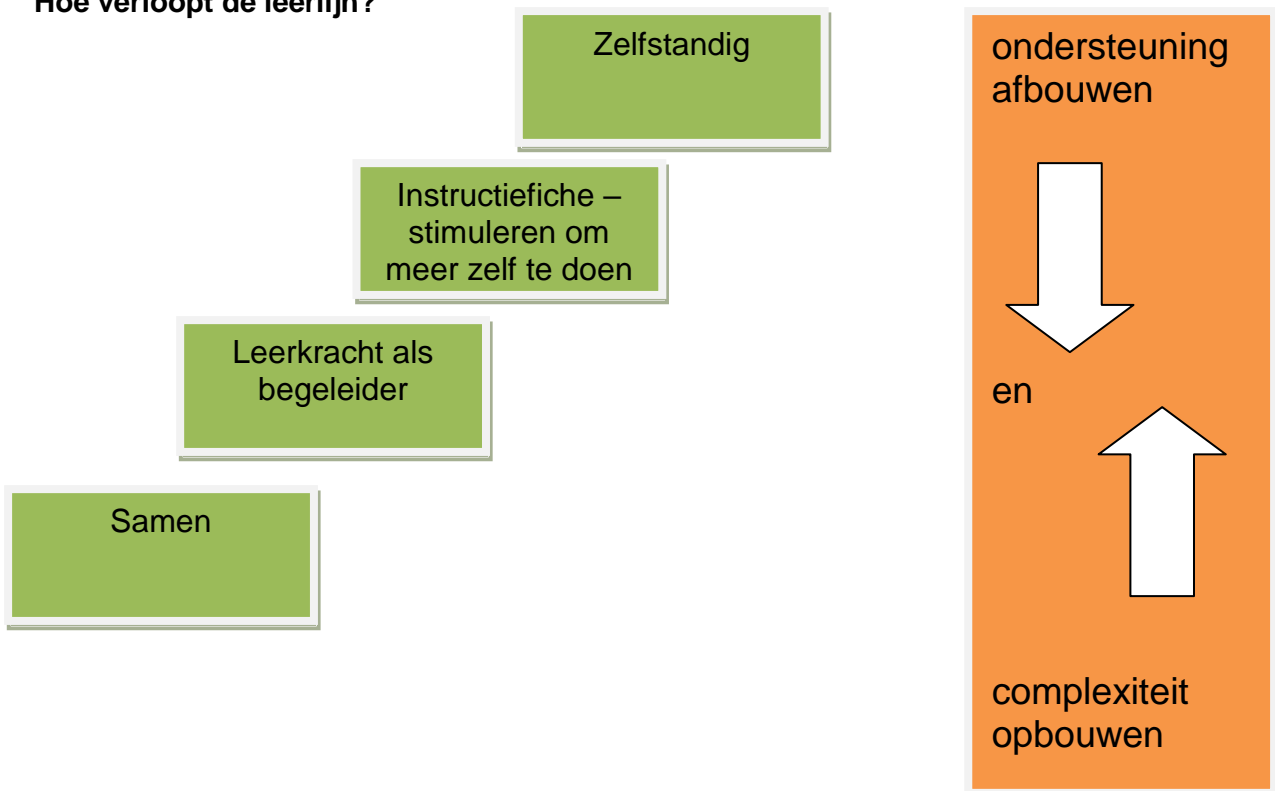
1.1 Wat is een leerlijn?

Een leerlijn is de weg die de leerling aflegt van kleuter tot volwassene. Elke leerling is individueel verschillend. Ze zitten vaak niet op hetzelfde punt op de leerlijn. Sommige leerlingen hebben een andere beginsituatie. We willen elke leerling een stapje vooruit helpen, op zijn eigen tempo. Zowel de ‘zwakkere’ als ‘sterkere’ leerlingen moeten we voldoende uitdagen. Zo kan elke leerling blijven groeien en zal de motivatie ook niet dalen.

Het begint allemaal in de kleuterklas. Kleuters komen hier voor het eerst in contact met gedichtjes. Ze leren aan de hand van poëzie nieuwe woorden aan. Zo moeten ze bijvoorbeeld kunnen rijmen op een gegeven woord.

Als leerkracht moet je kijken wat ze al kunnen en wat ze nog helemaal niet onder de knie hebben. Waar staan ze op die leerlijn? We bouwen vaardigheden op doorheen elk schooljaar. Al snel zal je merken dat er nood is aan differentiatie, want niet iedereen heeft hetzelfde niveau. De vaardigheden moeten steeds op elkaar afgestemd worden en volgen elkaar op. Zo moet je bepaalde einddoelen behalen in de eerste graad vooraleer een leerling naar de tweede graad kan gaan.

Hoe verloopt de leerlijn?¹

¹ Placklé, I. & Engels, N. (2011) *Werken met leerlijnen zelfsturing, problemen oplossen en coöperatief leren ... en daardoor de integratiegedachte bevorderen?! Uiteraard!* Hogeschool PXL.

Termen basisonderwijs	Termen secundair onderwijs eerste graad A-stroom
Nadenken over klanken	
klank	klank
klinker	klinker
medeklinker	medeklinker
rijm	rijm
uitspraak	uitspraak
-----	intonatie
-----	tweeklank
-----	articulatie
-----	tempo

Figuur 1: Leerlijn 'Nadenken over klanken'.

In het leerplan kunnen we ook duidelijk een talige leerlijn terugvinden zoals in het voorbeeld hierboven. Wanneer je het volledige leerplan van het secundair onderwijs bekijkt, zul je zien dat ook beeldspraak een nieuw onderdeel is in de eerste graad.

Gedichten zijn een onderdeel van het leerplan, ze moeten aan bod komen. Leerlingen moeten talige boodschappen leren interpreteren. Gedichten zijn voor hen bestemde verhalen en dus moeten leerkrachten deze ook kunnen aanbieden. Verder moeten leerlingen kunnen reflecteren over de inhoud en worden ze aangemoedigd om hun mening te uiten. Ook verwachtingen en voorkennis oproepen behoort tot het leerplan. Als leerkracht moet jij leerlingen de gelegenheid geven om te ontdekken wat gedichten allemaal te bieden hebben.

In deze bachelorproef ga ik eerst op zoek naar bestaande leerlijnen poëzie. Hoe wordt poëzie aangepakt in het kleuteronderwijs? Bestaat er een leerlijn poëzie? Hoe wordt poëzie aangepakt in het lager onderwijs? Is er hier een leerlijn poëzie aanwezig? Tot slot nemen we een kijkje in het secundair onderwijs, we situeren ons in de eerste graad. Hoe kunnen we op basis van dit onderzoek poëzie aanpakken in de eerste graad? Kunnen we een bestaande leerlijn doortrekken of is er nood aan de ontwikkeling van een nieuwe leerlijn? Verder bekijk ik ook de psychologie van de jongeren en breng deze in contact met de leerlijn. Staan deze twee aspecten in balans of is er nood aan optimalisering van de leerlijn aan de hand van de psychologische achtergrond?

1.2 Bestaat er al een leerlijn poëzie?

Vooraleer ik begon aan het uitwerken van mijn stappenplan, ging ik op zoek naar wat anderen al voor mij hadden ontworpen. Eerst nam ik een kijkje in de databank van PXL. Er zijn verschillende eindwerken gemaakt rond het thema poëzie.

Enkele voorbeelden

- Colson, M. (2015). *Poëzie in het b.s.o.*. Onuitgegeven verhandeling, Hogeschool PXL, PXL-Education. Gevonden op 22/8/2016 op <http://doks.pxl.be/doks/do/record/Get?dispatch=view&recordId=SEtd8ab2a8214b78acca014c3271da3e27c8>.
- Debois, M. (2015). *KUNST(en) POEZIE. Een handleiding om poëzie te integreren in het KSO*. Onuitgegeven verhandeling, Hogeschool PXL, PXL-Education. Gevonden op 22/8/2016 op <http://doks.pxl.be/doks/do/record/Get?dispatch=view&recordId=SEtd8ab2a8214b78acca014c327be908403b>.

Deze eindwerken zijn specifiek voor het BSO en KSO. Het doel van mijn bachelorproef is leerlingen opnieuw warm maken voor poëzie. Een stappenplan om poëzie te integreren gedurende het schooljaar. Creatief omgaan met poëzie staat hierbij centraal. De leerlijn die wordt uitgewerkt in deze bachelorproef is noodzakelijk in de eerste graad. In het leerplan is er duidelijk een talige leerlijn aanwezig. Leerlingen moeten hun vaardigheden steeds beter hanteren. Een specifieke leerlijn poëzie bestaat niet, het is een zeer gevoelig thema en heeft de juiste begeleiding nodig.

1.3 Onderzoeksvragen

Hoe wordt poëzie in het kleuteronderwijs, in het lager onderwijs en in het secundair onderwijs aangepakt?

Om te bekijken welke leerlijn er nu precies al bestond, heb ik een aantal leerkrachten mijn zelfontworpen enquête² laten invullen. Ik had drie soorten enquêtes gemaakt: één voor de leerkrachten uit het kleuteronderwijs, één voor de leerkrachten uit het lager onderwijs en één voor leerkrachten uit het secundair onderwijs Nederlands. Ik wilde weten hoe kinderen de gedichten ervaren. Op welke leeftijd houden ze daadwerkelijk van poëzie? Is er misschien een dieptepunt in de leerlijn? Waar loopt het dan precies mis? Hoe zit het met de taal- en persoonlijkheidsontwikkeling in elke leeftijdsgroep?

Bij taalontwikkeling wordt er een onderscheid gemaakt tussen taalproductie en –begrip. Taalbegrip betekent dat je begrijpt wat er gezegd wordt, terwijl taalproductie wil zeggen dat je gebruik maakt van taal om te communiceren.

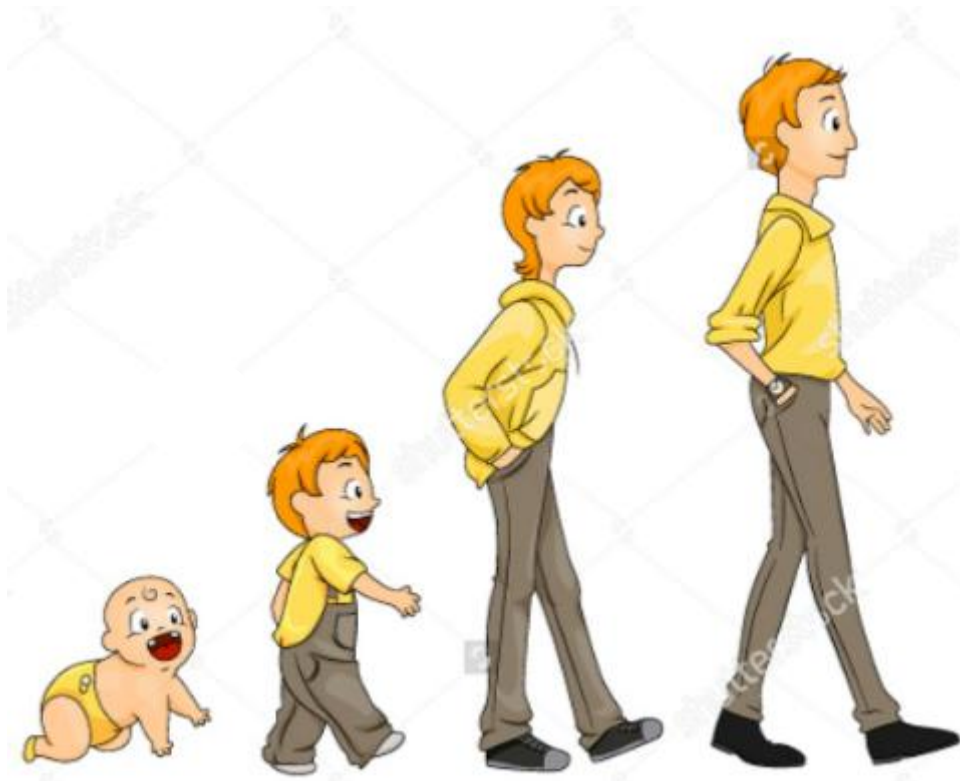
Een baby kan bijvoorbeeld nog niet spreken, maar krijgt gedurende het eerste levensjaar een belangrijke basis mee. De baby maakt gebruik van prelinguïstische communicatie: geluiden, gezichtsuitdrukkingen, gebaren en imitatie. Zo kan de baby bijvoorbeeld hard huilen als hij iets helemaal niet leuk vindt of misschien honger heeft. Later begint het kind

² Schurmans, A. (2016). Bachelorproef: 'Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?' Bevraging kleuteronderwijs! Geraadpleegd op 8 augustus 2016 via <http://www.surveio.com/survey/d/L9E9L1E9H5K2R3A5Q>

ook te brabbelen en wil het echt communiceren. Vanaf dat moment kan het intonatie leggen in zijn taal (vroeglinguale periode).³

Pas in de volgende fase (baby/peuter) spreken we van betekenisvol taalgebruik. Het gebrabbel verandert stilaan in echte woorden. Nadien worden de eenwoordszinnen (holofrasen) een beetje uitgebreider. De peuter probeert enkele woorden te combineren en vormt dan korte zinnetjes. Vanaf dit moment is er communicatie mogelijk tussen kind en volwassene. Het kind leert taal als middel van communicatie hanteren.

Onbewust veranderen volwassenen ook hun intonatie wanneer ze tegen een baby praten. Ze gebruiken korte, eenvoudige zinnen die het kind kan begrijpen. De toon wordt hoger en onze intonatie is gevarieerd. We maken veel meer gebruik van gebaren en geluiden om de boodschap te ondersteunen. In stap drie van het stappenplan komen de leerlingen in aanraking met het spel 'Express yourself'. Hier gaan we ook terug naar de basis van onze taal. Hoe kunnen we een gevoel uitdrukken aan de hand van één woord? De leerlingen moeten zich hier volledig kunnen laten gaan en leren over het belang van intonatie, geluiden, mimiek en lichaamstaal. Bij gedichten speelt dit allemaal een grote rol. Je kan niet zomaar een gedicht opzeggen, dan verdwijnt de betekenis achter het gedicht. Een gedicht moet je raken, inspireren, ontspannen en meenemen in de wereld van poëzie. Hier worden alle dagdagelijkse dingen speciaal en bekijken we het anders.

³ Struyven, K., Baeten, M., Kyndt, E. & Sierens, E. (2009, tweede druk). *Groot worden. De ontwikkeling van baby tot adolescent, handboek voor toekomstige leerkrachten, opvoeders en verzorgers*. Tielt: Lannoo nv.

Niet enkel taal heeft invloed op poëzie, ook de persoonlijkheidsontwikkeling speelt een belangrijke rol.

Gemiddelde leeftijd	Stadia	Positieve en negatieve resultaten van Eriksons stadia
Baby (0-18 maanden)	Vertrouwen versus wantrouwen	+vertrouwen dankzij de steun van de omgeving -angst en zorgen over anderen
Peuter (18-30/36 maanden)	Autonomie versus schaamte en twijfel	+onafhankelijkheid als onderzoek wordt gestimuleerd -twijfels over zichzelf, gebrek aan onafhankelijkheid
Kleuter (3-5/6 jaar)	Initiatief versus schuld	+ontdekken van manieren om dingen in gang te zetten -schuldgevoel over daden en gedachten
Schoolkind (6-12 jaar)	Vlijt versus minderwaardigheid	+groeidend besef van competenties -gevoelens van minderwaardigheid, geen vertrouwen in eigen kunnen
Adolescentie (12-18/25 jaar)	Identiteit versus identiteitsverwarring	+bewustzijn van de eigen uniekheid, weten welke rol te spelen -onvermogen om de juiste rollen in het leven te identificeren
Eerste volwassenheid	Intimiteit versus isolement	+ontwikkeling van liefdevolle seksuele relaties en hechte vriendschappen -angst voor relaties met anderen
Volwassenheid	Generativiteit versus stagnatie	+gevoel bij de dragen aan de continuïteit van het leven -bagatelliseren van eigen activiteiten
Rijpheid	Integriteit versus wanhoop	+gevoel van eenheid van wat men in het leven heeft bereikt -spijt om gemiste kansen

Figuur 2: Overzicht van de stadia in de psychosociale ontwikkelingstheorie van Erikson.

Onze persoonlijkheid zorgt ervoor dat we allemaal verschillend zijn. Erik Erikson is een psychoanalyticus. Hij ontwikkelde een levenslooptheorie en legt hierbij de nadruk op sociale interactie met anderen.

Volgens Erikson is er in ieder stadium sprake van een crisis, een conflict. Het leven wordt steeds gecompliceerder en je moet kunnen omgaan met de problemen die op je weg verschijnen om over te gaan naar een volgend ontwikkelingsstadium. Persoonlijkheidsontwikkeling is nooit compleet, je zal blijven groeien en veranderen, gedurende je hele leven.

Meisjes en jongens in de klas

Het is een jongen! Blauwe ballonnen versieren de kamer. Hij krijgt een speelgoedauto, een voetbal, blokken waar hij hoge torens mee kan bouwen en misschien een stoere knuffelbeer.

Het is een meisje! Roze ballonnen versieren de kamer. Zij krijgt een mooie pop, een winkeltje, een schattige knuffelbeer en Barbie dringt al snel haar leven binnen.

We proberen het te vermijden, ook in de klas, maar al snel behandelen we meisjes anders dan jongens. Zo betrap ik ook mezelf erop dat naar mijn mening gedichten eerder iets voor meisjes zijn. Hoewel er oneindig veel gedichten bestaan, elk een eigen boodschap, een eigen thema en verborgen gevoelens.

Vaak zijn het ook ouders die dit in de hand werken. Moeders spelen een rustig spelletje met hun dochter, terwijl vaders al snel meer fysieke en wilde activiteiten ondernemen met hun zoon. Gender is het besef mannelijk of vrouwelijk te zijn, een fysiek kenmerk van ons lichaam en dus ook een persoonlijkheidskenmerk.

1.3.1 Hoe wordt poëzie in het kleuteronderwijs aangepakt?

Wanneer je drie jaar bent, ga je naar de kleuterklas. Hier zal je een goede taalbasis meekrijgen om daarna te kunnen volgen in het lager onderwijs. Hoe zit het dan precies met poëzie in het kleuteronderwijs? Draagt poëzie bij aan de taalontwikkeling van kleuters?

Uit mijn enquête blijkt dat in de kleuterklas gedichten vaak als didactisch materiaal functioneren. Ze worden gebruikt om thema's in te leiden, woordenschat uit te breiden, in de rij leren staan aan de hand van een versje, muzikale en ritmische gedichtjes waar de kleuters op kunnen bewegen, intonatie aanleren, gevoelens leren uitbeelden,... Kortom kleuters houden van poëzie! Maar waarom zijn ze er nu precies zo dol op? Om hier een antwoord op te vinden, dook ik met mijn neus in de boeken. Het antwoord vond ik in mijn handboek 'Groot worden, de ontwikkeling van baby tot adolescent'. Het is een handboek voor toekomstige leerkrachten, opvoeders en verzorgers.

Waarom kleuters van poëzie houden

Kleuters ontdekken allerlei bewegingsactiviteiten. Zwemmen, springen, rennen... Als ze maar kunnen bewegen! Een sterke motorische ontwikkeling is kenmerkend voor de kleuter. De bewegingen worden steeds beter uitgevoerd, er is een ware evolutie waar te nemen. Vaak zijn kleuters hierdoor erg actief. Ook de fijne motoriek gaat er erg op vooruit. Tekenen, kleuren, knippen en plakken zijn hun favoriete bezigheden. De gedichten die worden gebruikt in de kleuterklas spelen hier op in. De kinderen bewegen op de gedichten, deze zijn vaak ritmisch en muzikaal. De leerkracht zorgt dat er tekeningen bijgevoegd worden en speelt dus in op de interesse van de kleuters. Gedichten zijn een geschenk voor de actievelingentjes.

Ik zie, ik zie,... wat jij niet ziet!

Verder is de kleuterperiode een bloeiperiode van de fantasie. Ze zijn in staat om fantasie en werkelijkheid van elkaar te scheiden. Fantasie is voor hen een bron van plezier en speelse

creativiteit. Logisch dat ze van gedichtjes en sprookjes houden. Een hoog fantasiegehalte spreekt hen aan. Ook het geheugen wordt stilaan beter en de kleuters kunnen al enkele geheugenprestaties tonen. Zo kunnen ze liedjes, versjes en verhaaltjes memoriseren. We spreken dan over hun cognitieve ontwikkeling. Uit de enquête kan je aflezen dat kleuters regelmatig in contact komen met gedichten (honderd procent). De leerkrachten gebruiken gedichtjes die eenvoudig, kort en vaak rijmend zijn. Een nieuw thema betekent ook een nieuw liedje of gedicht. Ook bij een speciale gelegenheid versieren gedichtjes de klas. Denk maar aan Moederdag, Kerstmis, Pasen, Valentijn, Nieuwjaar... Wanneer kleuters deze samen lezen in de klas gaat dit gepaard met de juiste gebaren, bewegingen, mimiek en intonatie.

Spelen met taal

Alle leerkrachten beweren dat poëzie voor taalverrijking en –ontwikkeling zorgt en gebruiken gedichten dan ook vaak in hun les. De kleuters leren aan de hand van rijmspelletjes nieuwe woorden aan. Taal staat centraal in het kleuteronderwijs. Het is enorm belangrijk dat ze een goede taalbasis meekrijgen. Hun woordenschat wordt steeds uitgebreider. Dit gebeurt op een leuke, ontspannende en speelse manier. Gedichten spelen hier een grote rol. Taalzwakke kleuters boeken bijvoorbeeld vooruitgang door het integreren van gedichten. Onbewust leren ze veel bij.

Bijvoorbeeld: Tim, 3 jaar en 6 maanden, heeft net het woord wasmachine gehoord:

'Wasmachine
China
China Nina
Appelsien'

Figuur 3: Voorbeeld bedmonoloog kleuter

Natuurlijk spreekt een kleuter niet zoals een volwassene, maar hij leert echter correcter spreken. De zinnen worden steeds wat langer en vollediger. Ze spreken wel wat aarzelend, wanneer ze veel ineens willen vertellen, kunnen ze moeizaam de juiste woorden en/of formulering vinden.

Het grootste deel van de taalontwikkeling vindt plaats tijdens de kleuterjaren. Wanneer de kleuter vijf à zes jaar is, bereikt hij een goed niveau op het gebied van fonologie, morfologie, semantiek en syntaxis. Gedichten dragen bij tot auditieve training (fonologie). De oudere kleuter beheerst dit dan ook al redelijk goed. Hij kan spraakklanken onderscheiden en deze articuleren. Verder kan hij zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden verbuigen, hij kent onregelmatige woordvormen (schip – schepen), ook de vervoeging van sterke woorden is hem niet meer onbekend (lopen – liep) en tot slot is hij bekend met de vergrotende en overtreffende trap (goed – beter – best). Hier gaat het niet langer over fonologie, maar bevinden we ons op het gebied van de morfologie. Eerder werd al vermeld dat gedichten een waardevol middel zijn om aan woordenschatuitbreiding te doen. Op gebied van semantiek merken we dat kleuters vooral concrete werkwoorden gebruiken, abstracte werkwoorden zoals bijvoorbeeld: bedoelen, vergeten enz. komen pas later aan bod. Ook syntaxis wordt pas op latere leeftijd goed beheerst. Het is belangrijk dat kinderen aan gevarieerd taalgebruik worden blootgesteld tijdens de taalontwikkeling.

de gedichtjes of liedjes die ze in het kleuteronderwijs leerden. De gedichten die gebruikt worden rijmen dikwijls. 45,5% van de leerkrachten geeft toe dat de gedichten die ze gebruiken altijd rijmen, bij 54,5% rijmen de gedichten vaak, maar niet altijd. Zelf lezen de leerkrachten ook niet graag gedichten, minder dan de helft leest wel eens een gedicht in zijn vrije tijd (45,5%). Tot slot is volgens 54,5% van de leerkrachten poëzie een geliefd thema voor elke leeftijdsgroep. 45,5% ging hier niet mee akkoord, zij voorspelden dat pubers interesse verliezen. Of zij gelijk hebben ontdekken we later!

Ik zag twee beren, broodjes smeren.
Oh, het was een wonder.
Het was een wonder, boven wonder,
dat die beren smeren konden.
Hi hi hi! ha ha ha!
Ik stond erbij en keek er naar.

Figuur 5: 'Ik zag twee beren!'

Figuur 6: 'Hoedje van papier!'

1.3.2 Bestaat er een leerlijn poëzie in het kleuteronderwijs?

Wanneer u naar het leerplan kijkt in het kleuteronderwijs op het leergebied Nederlands⁴, dan merkt u al snel dat dit opgedeeld is in vijf grote onderdelen.

- Luisteren
- Spreken
- Lezen
- Schrijven
- Taalbeschouwing

Kleuters moeten een mondelinge boodschap, eventueel ondersteund door gebaren of mimiek, met betrekking tot een concrete situatie kunnen begrijpen. Ze moeten kunnen luisteren naar verhalen, gedichten die voor hen bestemd zijn en ook de boodschap begrijpen die erachter schuilgaat. Kleuters moeten ook hun eigen gevoelens kunnen benoemen of herkennen. Dit wordt vaak aangeleerd aan de hand van verhaaltjes, gedichtjes, ... Vooral de basisgevoelens komen aan bod: blij, verdrietig, boos, verwondering... De kleuters leren ook antwoorden op gerichte vragen en leren zich inleven in herkenbare rollen en situaties. Zoals u hierboven al te weten kwam hebben kleuters nog zeer veel fantasie en verbeelding. Ze zijn graag actief bezig en leren elke dag zoveel bij. Ook op talig vlak, ze genieten van de taalspelletjes en beleven plezier in het uitbreiden van hun woordenschat op een speelse en educatieve manier.

De leerkrachten vertelden in de enquêtes ook dat ze vaak een gedicht meenemen naar de klas, de kleuters komen dus regelmatig in contact met gedichtjes. Ze leren vaak zelfs samen met de leerkracht een gedichtje schrijven. Dit gedichtje wordt dan bijvoorbeeld op Nieuwjaar, Moederdag, Pasen of een speciale dag voorgelezen.

Tot slot wordt er ook gewerkt rond taalbeschouwing. De kleuters weten dat letters een boodschap overbrengen, ze herkennen klanken en woorden. Ook de ritmische aspecten van taal, rijmen, komt specifiek aan bod. Het merendeel van de leerkrachten gebruikt dan ook vooral rijmende gedichten, dit is voor kleuters erg leuk om mee te werken en het helpt om de woorden te onthouden. Ook intonatie en mimiek zijn zeer belangrijk. Zo kan een kleuter aan de hand van zijn gezichtsuitdrukkingen en zijn stemgebruik aantonen hoe hij zich voelt. Het helpt om de boodschap duidelijk over te brengen, want deze kleine kinderen hebben de taal natuurlijk niet meteen volledig onder de knie.

In het kleuteronderwijs merken we de aanzet tot een leerlijn poëzie, deze wordt doorgetrokken naar het basisonderwijs.

⁴ Onderwijs en Vorming: Curriculum. (2014). Geraadpleegd op 12 december 2016 via <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/basisonderwijs/kleuteronderwijs/nederlands/ontwikkelingsdoelen.htm>

1.3.3 Hoe wordt poëzie aangepakt in het lager onderwijs?

In het lager onderwijs⁵ merken we toch wel heel wat verschillen op in vergelijking met het kleuteronderwijs. 100% van de leerkrachten beweerden dat kleuters regelmatig in contact komen met gedichten. De leerkrachten namen zelf ook vaak een gedicht mee naar de klas (90,1%). In het lager onderwijs zien we dat dit sterk daalt. 75% van de leerkrachten zegt dat de kinderen nog regelmatig in contact komen met gedichten. 33,5% van de leerkrachten neemt zelden of nooit een gedicht mee naar de klas.

De kinderen komen dus minder in contact met gedichten dan in de kleuterklas. Ook de focus verplaatst zich in het lager onderwijs. In de eerste graad is er nog steeds plaats voor het bekende kindergedicht. Het rijmt vaak, er is sprake van herhaling, gebaren en intonatie. Grappige, luchtige gedichten worden het meest geapprecieerd. In de tweede graad worden de gedichten serieuzer en hebben ze steeds meer betrekking tot de leefwereld van de kinderen (bijvoorbeeld gedichten tijdens de lessen WO). Stilaan maken de leerlingen kennis met verschillende soorten gedichten (elfje, haiku, limerick...). Gedichten die niet rijmen. Ook worden ze complexer, er schuilen diepere gevoelens en gedachten achter de geschreven tekst.

Ook in het lager onderwijs zien we dat elke leerkracht een andere visie heeft als het om poëzie gaat. Moeten de kinderen een gedicht kunnen schrijven? 66,7% vindt van wel, 41,7% ging hier niet mee akkoord. Sommige leerkrachten vinden dat als er richtlijnen worden gegeven en genoeg vrijheid voor fantasie, dit zeker moet lukken. Andere vinden dit dan net weer nutteloos. Volgens hen moeten leerlingen een gedicht kunnen lezen en begrijpen. Het leesplezier staat op de eerste plaats. Heeft elke leerling het talent om een gedicht te kunnen schrijven? De meningen zijn enorm verdeeld. De meerderheid van de leerkrachten beweert dat elke leerling dit kan op zijn eigen niveau. Ze verwachten duidelijk dat de leerlingen meer doen met gedichten dan in de kleuterklas. Leerlingen moeten een gedicht kunnen schrijven en voordragen. Toch blijft het belangrijk dat leerlingen plezier beleven aan poëzie. Ze moeten bijvoorbeeld geen gedichten uit het hoofd leren, maar ze moeten opzoek kunnen gaan naar de diepere betekenis, gedachten en gevoelens. Vervolgens gaan ze ook meer leren over de gepaste intonatie, mimiek en expressie die bij een gedicht past. Wat maakt een gedicht zo speciaal? Daarom wil de meerderheid (66,7%) van de leerkrachten dat de kinderen een gedicht kunnen voordragen. Ze mogen dit vaak wel in groepjes doen of individueel, ze worden ook niet verplicht om vooraan in de klas te gaan staan. Elke leerling moet zich goed en veilig voelen in de klas.

Op vlak van taalverrijking en –ontwikkeling zijn alle leerkrachten het eens, gedichten zijn hier zeker onmisbaar. Het is eens helemaal anders dan de gewone, dagelijkse teksten. Ze bekijken taal op een andere manier en ontdekken hoe krachtig woorden kunnen zijn. Ook zinsbouw, rijm, woordenschatuitbreiding, beeldspraak, taalbegrip enz. komen aan bod. 83,3% van de leerkrachten integreert poëzie ook in andere vakken. Niet enkel tijdens de lessen taal kan er een gedicht verschijnen, ze bieden veel meer mogelijkheden. Leerlingen onthouden vaak de leerstof ook makkelijker aan de hand van een gedicht: Frans, WO, godsdienst, getallen aanleren tijdens de wiskundeles, muzische vorming... Overall kan een gedicht zijn bijdrage leveren. Het kan gebruikt worden om een thema in te leiden, motivatiefase, een speciale dag aankondigen, in de leeshoek, elke week een gedicht kiezen, in de werkboeken, de klasafspraken in gedichtvorm aan de muur hangen, gedichtendag... Het duurt niet lang en maakt poëzie ook aantrekkelijk voor leerlingen.

⁵ Schurmans, A. (2016). Bachelorproef: 'Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?' Bevraging lager onderwijs! Geraadpleegd op 8 augustus 2016 via <http://www.surveio.com/survey/d/L9L5O2I6I1S8K6W4T>

Toen ik de leerkrachten vroeg of leerlingen poëzie een leuk thema vonden kreeg ik dan ook een zeer positief antwoord. Alle leerkrachten zeiden overtuigend dat de kinderen van het lager onderwijs graag bezig zijn met gedichten. Het is ontspannend en zorgt voor herkenning. De gedichten worden aangepast aan de leerlingen, zo sluiten deze bijvoorbeeld aan bij de leefwereld. Soms wordt er toch nog gebruikt gemaakt van een rijmgedicht, leerlingen blijven dit leuk vinden. Naast de vorm van het gedicht, speelt ook de inhoud een rol. De kinderen houden van de nabesprekingen over het gedicht en uit te leggen waarover het gaat (interpretatie van het gedicht). Hoewel leerlingen stilaan kennis moeten maken met andere gedichten gebruikt 25% van de leerkrachten enkel rijmende gedichten.

Tot slot denkt 58,3% van de leerkrachten in het lager onderwijs dat poëzie een geliefd thema is voor elke leeftijdsgroep, 41,7% beweert het tegendeel. Ook zij voorspellen dat pubers interesse verliezen in poëzie. Volgens hen wordt het minder gewaardeerd in het secundair onderwijs omdat het als verplichting aanvoelt en 'saai' is. Enkele leerkrachten merkten op dat de interesse van de leerlingen ook in de derde graad (lager onderwijs) daalt, omdat de interessewereld zich verplaatst. Dit resultaat komt ongeveer overeen met de bevindingen in het kleuteronderwijs. Klopt deze laatste voorspelling? We zijn nu dichtbij de ontknoping!

1.3.4 Van kleuter naar lagerschoolkind

Wanneer we kleuters vergelijken met het basisschoolkind kunnen we toch enorme veranderingen waarnemen.⁶ Ten eerste merken we op dat de hoogbloei van de fantasie zich situeert in de kleuterperiode. In de lagere school krijgen kinderen steeds meer een voorkeur voor de dingen die 'echt' zijn. Daarom worden ook de gedichten aangepast en sluiten ze meer aan bij de leefwereld. De pure fantasie verdwijnt stilaan, de realistische elementen krijgen voorrang. Toch is het magisch denken niet helemaal verloren, de kinderen handelen nog steeds magisch omwille van subjectieve ervaringen en gevoelens. Zo wil een kind bijvoorbeeld dat zijn leukste teddybeer links naast hem ligt in bed als hij gaat slapen, omdat hij dan goede dromen zal hebben. Het magisch denken speelt zeker nog een rol, kinderen kiezen vanaf nu ook eerder voor realistische sprookjes en ook de gedichten zullen evolueren.

Taal onder de knie

Ten tweede zien we op gebied van taalontwikkeling dat volwassenentaal binnensluipt. De taalverwerving wordt afgewerkt in de lagere school. De kinderen zullen hun hele leven lang nieuwe woorden bijleren en nieuwe zinsconstructies verwerven, maar vanaf dit moment zullen ze stilaan volwassenentaal beheersen. Leerkrachten proberen elk kind op een zo hoog mogelijk niveau te krijgen. Natuurlijk maken de kinderen nog fouten, maar de kennis wordt vergroot. Via taallessen leren ze nieuwe uitdrukkingen, stijlfiguren, grammaticale regels... Op het einde van de basisschool kent een kind ongeveer 30.000 à 40.000 woorden. Vanaf vijfjarige leeftijd ontstaat het metalinguïstisch inzicht, dit wil zeggen dat het kind steeds meer inzicht krijgt in de taal zelf. Langzaam ontdekken ze hoe taal opgebouwd is uit een stelsel van regels en afspraken. Taal is een instrument waar de kinderen mee kunnen experimenteren. De taalspelletjes blijven dan ook zeer populair. Taal beperkt zich niet langer tot enkel 'Nederlands', maar ook Frans en Engels, de veelgehoorde vreemde talen, fascineren de jongeren.

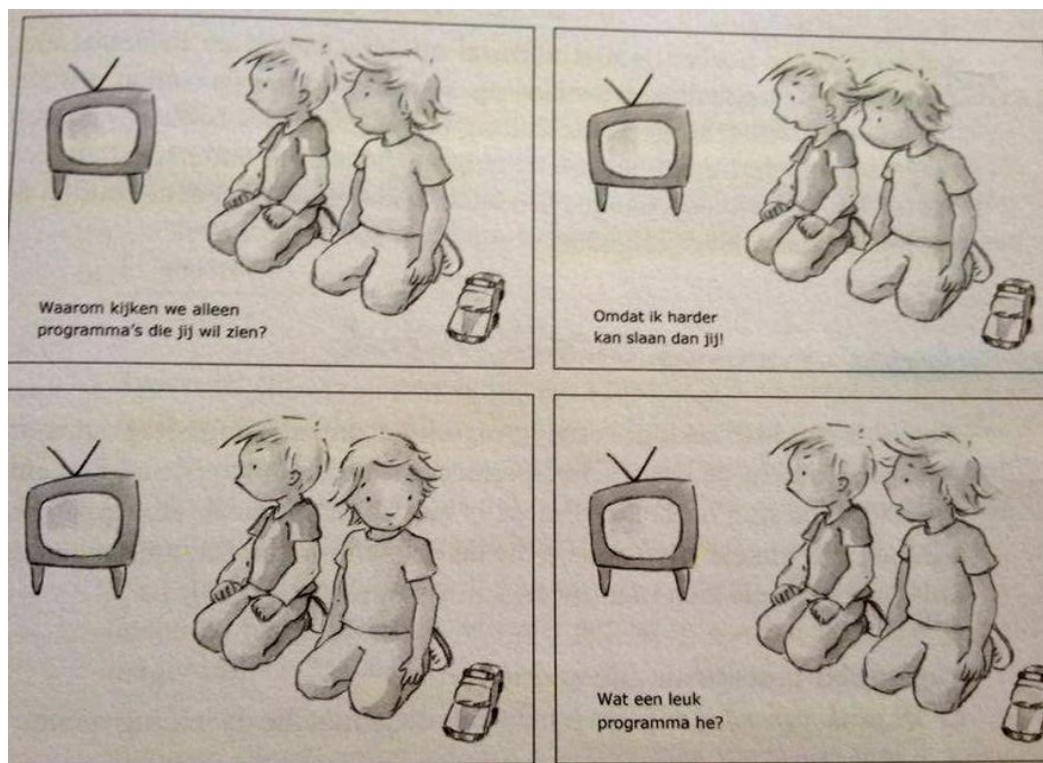
⁶ Struyven, K., Baeten, M., Kyndt, E. & Sierens, E. (2009, tweede druk). *Groot worden. De ontwikkeling van baby tot adolescent, handboek voor toekomstige leerkrachten, opvoeders en verzorgers*. Tiel: Lannoo nv.

De schoolspiegel

Daaropvolgend worden basisschoolkinderen sterk beïnvloed door leeftijdsgenoten. Ze stemmen hun eigen gedrag en houding af op die van hun klasgenoten. Bovendien leren ze steeds meer over zichzelf. De leeftijdsgenoten zijn een soort spiegel voor het schoolkind. Ze zijn zich bewust van elkaars mentale, fysieke en persoonlijkheidseigenschappen en ze hebben er geen moeite mee om te tonen wat ze van elkaar vinden. Het is belangrijk dat de kinderen zelfvertrouwen hebben en een positief zelfbeeld. Sociale aanvaarding wordt bepaald aan de hand van de populariteit en status. We kunnen vier types onderscheiden: sterren, vervelende kinderen, middenmoot en onzichtbaren. Er ontstaan verschillende vriendengroepen, vaak zijn dit meisjesgroepen of jongensgroepen (één-sekse-groepjes). Pas in de derde graad van het lager onderwijs komen jongens en meisjes meer in contact met elkaar.

Hij en zij en wij?

In de derde graad merkten leerlingen dat poëzie moeilijker te benaderen is. De meisjes en jongens zoeken elkaar steeds meer op, ze plagen elkaar en spelen vaker samen. Ze dagen elkaar ook meer uit. Er worden stilaan nieuwe groepen gevormd, maar niet iedereen raakt altijd in die groep of voelt zich thuis in de klas. Hierdoor kan het zijn dat de leerling een inadequate omgangstijl zal ontwikkelen. Het kind kan bijvoorbeeld pestgedrag vertonen of de clown uithangen om toch aandacht te trekken. Misschien gaat hij voor een vleierende aanpak, hij is zeer gewillig en probeert vriendschap te 'kopen' of hij gedraagt zich als een volwassene en gaat niet meer graag om met leeftijdsgenoten. Het klasklimaat kan makkelijk verstoord worden wanneer een leerling zich niet gewenst voelt. Poëzie is persoonsgebonden en een zeer gevoelig thema. Het is duidelijk dat in de derde graad leerkrachten hier voorzichtig mee moeten omspringen.

Figuur 7: Een vriend is iemand die dezelfde dingen leuk vindt.

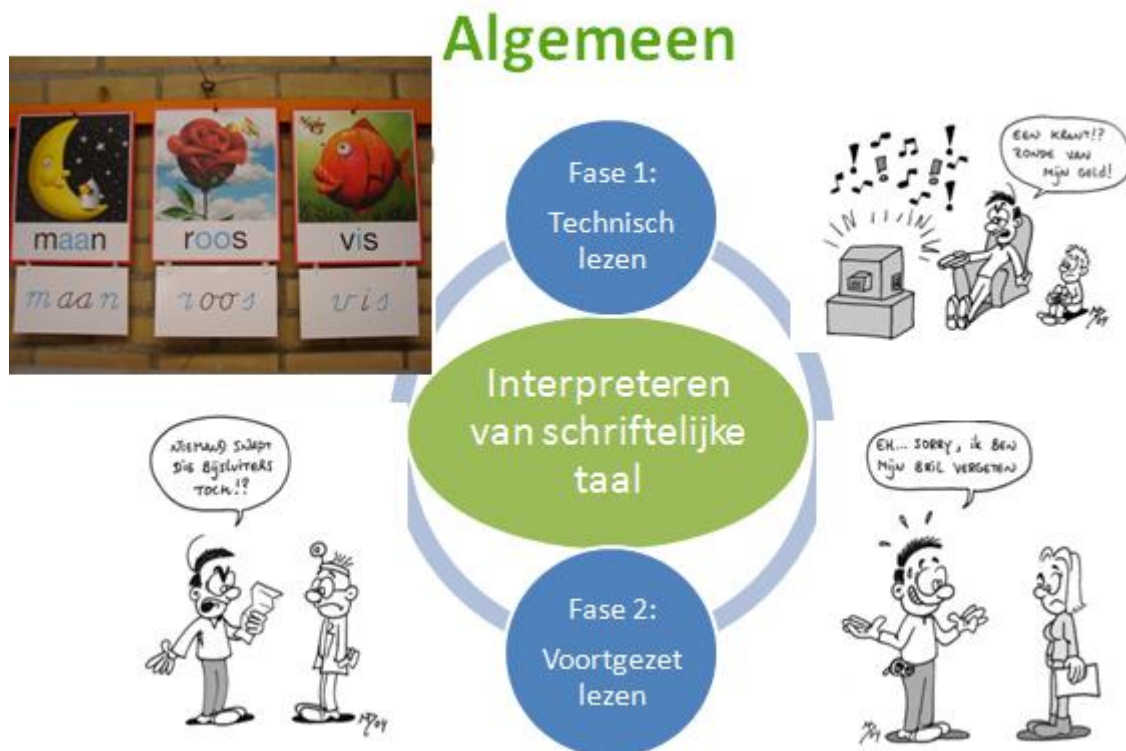
In de eerste graad (6 à 8 jaar) is een vriend iemand die dezelfde dingen leuk vindt, iemand waar je alles mee kan samen doen en delen. In de tweede graad (ongeveer 10 jaar) zijn vrienden er voor elkaar. Ze geven elkaar raad, troosten elkaar en vertellen geheimen die niemand anders mag weten. Aan het eind van de basisschool komt er ook vaak een eind aan deze soorten vriendschap. Ze gaan bijvoorbeeld naar een andere school of er ontstaat ruzie.

Een beetje verliefd

Voor de eerste keer in hun leven worden kinderen 'verliefd' in de lagere school. Emoties worden sterker en intenser. Ze zoeken zelfs lichamelijk contact met elkaar. Ze geven elkaar bijvoorbeeld een handje of knuffelen eens. Vanaf negen jaar verschijnen de eerste prille verschijnselen van de puberteit, dit merk je aan hun uiterlijk en gedrag. Verliefdheid kan gepaard gaan met hevige emoties. Kinderen worden duidelijk gevoeliger en worstelen met de zoektocht naar zichzelf. Voor sommige leerlingen is het allemaal vooral spannend en ze hebben veel belangstelling voor volwassen seksualiteit. Andere leerlingen zijn eerder preuts en willen niet 'veranderen'. Hun eigen karakter komt steeds meer naar boven. Ze kunnen beschrijven waar ze goed in zijn, welke vaardigheden ze onder de knie hebben enz. Hierdoor gaat het kind zichzelf vergelijken met leeftijdsgenoten en vindt hij het belangrijk wat andere kinderen van hem vinden. Dit kan ervoor zorgen dat een kind zelfverzekerder wordt of net helemaal niet. Dan ontstaan er minderwaardigheidsgevoelens. Elke leerling moet een succeservaring beleven.

De drie schoolse vaardigheden

In de lagere school leren kinderen de drie belangrijke schoolse vaardigheden aan: lezen, schrijven en rekenen. Leren lezen en schrijven is het eerste wat hen wordt aangeleerd. Vanaf de geboorte produceren baby's geluiden die later evolueren tot woorden en zinnen. De kinderen komen in contact met allerlei tekstjes (gedichten, liedjes, gewone tekst...). Een taalrijke omgeving is noodzakelijk. De betekenis van het geheimschrift wordt pas werkelijk onthuld in de lagere school. In de basisschool leren de kinderen vooral technisch lezen. Hiervoor moeten ze over een aantal algemene vaardigheden beschikken. Ten eerste moeten ze voldoende woordenschat kennen. Concrete dingen moeten ze kunnen benoemen, maar ook van abstracte woorden moet het kind een voorstelling kunnen maken in het hoofd, ook al is dit voorwerp op dat moment niet aanwezig. Ten tweede moet het kind zich voldoende kunnen concentreren. Lezen is een intensieve activiteit. Ten derde zijn er verschillende regels die onthouden moeten worden wanneer de kinderen zelf schrijven. Onze taal is onderworpen aan diverse regels. Zo moeten ze bijvoorbeeld weten dat elke zin begint met een hoofdletter. Ten vierde wordt er ook een beroep gedaan op het geheugen van het lagerschoolkind. Bij het lezen en begrijpen van een tekst speelt het geheugen een grote rol. De kinderen moeten de samenhang ervaren (korte termijngeheugen) tussen wat er seconde na seconde gebeurt. Op deze manier kan het kind een woord lezen. Vervolgens is ook het lange termijngeheugen zeer belangrijk. Het zorgt ervoor dat je iets een langere periode kan opslaan in je geheugen, dit is dus nodig om een tekst te kunnen begrijpen. Een vijfde belangrijk punt is het niveau van visuele discriminatie. De letters in ons alfabet lijken soms sterk op elkaar: 'p' en 'b' bijvoorbeeld. Tot slot moeten kinderen beseffen dat taal een systematisch patroon is van klanken.

Figuur 8: Van technisch lezen naar voortgezet lezen.

Na het lager onderwijs moet een kind spellend kunnen lezen, dit wil zeggen dat hij letters en klanken moet laten samenvloeien. Ook herkendend lezen is één van de einddoelen die behaald moet worden. Kinderen kunnen dan woorden in één oogopslag lezen. Het uiteindelijke doel is begrijpend lezen. In het secundair onderwijs wordt hierop verder gegaan. Daarom zijn ook gedichten in het lager onderwijs eerder eenvoudig, de kinderen zouden de gedichten anders niet begrijpen.

We kunnen besluiten dat poëzie nog steeds geliefd is in het lager onderwijs. De gedichten passen zich aan aan het publiek, ze sluiten eerder aan bij de leefwereld en realiteit staat boven het magisch denken. Aan het eind van het lager onderwijs (derde graad) zien we dat kinderen stilaan in de puberteit zullen komen en wordt het thema 'poëzie' moeilijker om te behandelen in de klas. Een veilig klasklimaat is noodzakelijk! Kinderen nemen in de basisschool een bepaalde rol op zich, ze zijn populair of net helemaal niet. Ze hebben ook steeds meer invloed op elkaar. Hoe moet ik me gedragen? Wat vinden andere kinderen eigenlijk van mij? Hoe zouden ze reageren als ik poëzie leuk vond? Het imago van het kind neemt hier stilaan de bovenhand. Hoe evolueert dit verder in het secundair onderwijs? Hebben de leerkrachten die deelnamen aan de enquête gelijk en zijn pubers niet meer geïnteresseerd in poëzie? Het moment van de waarheid is aangebroken.

1.3.5 Bestaat er een leerlijn poëzie in het lager onderwijs?

We zagen al dat in het kleuteronderwijs de toon wordt gezet voor een leerlijn poëzie. Het ging hier om de basis van poëzie. Leren luisteren naar een gedicht en een boodschap achterhalen, gevoelens uiten en gebruik maken van gebaren, mimiek en intonatie om een talige boodschap te ondersteunen.

In het lager onderwijs wordt deze leerlijn duidelijk doorgetrokken.⁷

Legende:

Een groot, vetgedrukt kruisje, **X**: de leerkracht moet duidelijk inspanningen leveren om bij alle leerlingen dit doel te bereiken.

Een klein, niet vetgedrukt kruisje, **x**: de leerkracht zet dit doel aan. De leerkracht heeft er bewust aandacht voor. Het doel is om dit bij zoveel mogelijk leerlingen te bereiken.

+: Leerkracht neemt het bereikte doel mee naar de volgende lessen. Blijven herhalen, vastzetten, nastreven bij leerlingen die het doel nog niet hebben bereikt. Wanneer er geen **+** meer staat moet het doel bereikt en vastgezet zijn.

*****: attitude

4.1 MONDELINGE TAALVAARDIGHEID

CODE	OD/ET	LEERPLANDOELSTELLINGEN / LEERINHOUDEN	KO		LO						
			+	+	1	2	3	4	5	6	
1.1.1	OVERKOEPELENDE ATTITUDES MONDELINGE TAALVAARDIGHEID										
1.1.1. 1	OD 2.11	Bereid zijn zo veel mogelijk Standaardnederlands te hanteren, ondersteund door volwassenen.	x	X	+	+	+	+	+	+	+
1.1.1. 2	OD 2.12	Bereid zijn de eigen gevoelens en verlangens op een persoonlijke manier uit te drukken.	x	X	+	+	+	+	+	+	+
1.1.1. 3	OD 1.6 ET 4.8*	Bereid zijn om te luisteren en te spreken en zich in te leven in de boodschap.	x	X	X	+	+	+	+	+	+
1.1.1. 4	OD 2.13 ET 4.8*	Plezier beleven aan luisteren en spreken.	x	X	X	+	+	+	+	+	+
1.1.1. 5	ET 4.8* TBS OD 5.5 TBS ET 6.1*	Bereid zijn na te denken en te reflecteren over het eigen luister- en spreekgedrag.		X	X	+	+	+	+	+	+
1.1.1. 6	OD 1.6 LOET SV 1.2 ET 7.1*	Bereid zijn om in communicatie met anderen respect en waardering op te brengen.		x	X	X	+	+	+	+	+
1.1.1. 7	ET 4.8*	Bereid zijn om spontaan te spreken.		x	X	X	+	+	+	+	+
1.1.1. 8	ET 4.8*	Bereid zijn de luister- en spreekconventies na te leven.		x	X	X	+	+	+	+	+
1.1.1. 9	ET 4.8*	Zich voldoende kritisch en weerbaar opstellen bij het luisteren en spreken met leeftijdsgenoten.			X	X	+	+	+	+	+
1.1.1. 10	ET 7.1*	Bereid zijn het eigen mondelinge taalgebruik aan te passen aan de situatie (leeftijd, cultuur, traditie en doelgroep).			x	x	X	X	+	+	+

Figuur 9: Mondelinge taalvaardigheid in het kleuteronderwijs en lager onderwijs.

⁷ Leerplan GO. (2013). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <http://pro.g-o.be/blog/Documents/Nederlands.pdf>

In het kleuteronderwijs merkt u dat vooral de gevoelens en verlangens uitdrukken zeer belangrijk zijn. Ook is er steeds aandacht voor spreek- en luisterplezier. Dit doel moet de leerkracht steeds bewust meenemen naar elke les. De plusjes verdwijnen nooit, het plezier om te spreken, luisteren en ook lezen mag nooit verloren gaan. Sommige onderdelen moeten de kleuters nog niet kunnen, bijvoorbeeld spontaan spreken. Dit wordt pas verwacht in het lager onderwijs. In het lager onderwijs gaan kinderen ook al stilaan leren om hun mondeling taalgebruik aan te passen aan de situatie. We zien een duidelijke talige evolutie. Hier ligt ook een leerlijn poëzie verscholen.

		Schrijven van narratieve en artistiek-literaire teksten													
1.2.3.	110	ET 4.1	Een klassikaal opgesteld verhaal letterlijk overschrijven.					x	X						
1.2.3.	111	ET 4.1	Eenvoudige gedichten en liedjes letterlijk overschrijven.					x	X						
1.2.3.	112		Verhalen, gedichten en raadsels aanvullen.					x	X	X					
1.2.3.	113		Korte, eenvoudige verhalen en gedichten schrijven naar analogie van voorbeelden.							X	X	+	+		
1.2.3.	114		Korte, eenvoudige verhalen en gedichten schrijven.											X	X

Figuur 10: Schrijven van narratieve en artistiek-literaire teksten leerlijn

Wanneer we specifiek naar gedichten kijken, zien we een duidelijke leerlijn. In het kleuteronderwijs zien we geen kruisjes, dit wil niet zeggen dat ze niet in contact komen met gedichtjes. Het is een minimale vereiste om enkele gedichtenbundels in de klas te hebben en zoals we al eerder zagen leren kleuters rijmen en spelen met taal. De toon wordt dus wel gezet, maar gedichten zijn hier vooral plezierig om te lezen en te beluisteren. De kleuters maken hier gebaren bij, beelden het gedicht uit, zeggen woorden na,... Later gaan de leerkrachten hier verder op in. De kleuters of lagerschoolkinderen schrijven een gedichtje letterlijk over (derde kleuterklas of eerste leerjaar). Vooral in het eerste en tweede leerjaar wordt hieraan gewerkt. Naar het einde van de lagere school toe moeten kinderen al eens zelf een gedicht schrijven.

We zien een duidelijke evolutie, het kind leert steeds meer zelfstandig werken en krijgt minder begeleiding van de leerkracht. Er is sprake van een leerlijn poëzie, maar hoe wordt deze verder aangepakt in het secundair onderwijs?

Deze leerlijn poëzie kan natuurlijk altijd aangevuld worden. Hier situeren we ons op het onderdeel schrijven, maar natuurlijk komt hier veel meer bij kijken. Elke vaardigheid kan zijn plaatsje in de poëziewereld terugvinden. Ik geef hieronder enkele voorbeelden van doelen die we zeker kunnen plaatsen in de leerlijn poëzie.

1.1.2.	13	TBS ET 6.5	Reflecteren op woordbetekenissen in concrete luistersituaties.						x	x	x	X	X	+	+
1.1.2.	27	OD 1.5 OD 1.3 ET 1.2 ET 1.7 ET 5.1 ET 5.2 ET 5.3 ET 5.4	Op basis van op hun leeftijd afgestemde gesproken verhalen: <ul style="list-style-type: none"> • de essentie van het verhaal begrijpen; • de verhaallijn volgen en begrijpen; • de verhaallijn vrij letterlijk reconstrueren; • de hoofdpersoon bepalen; • de bedoeling, het plan en de handelingen van de hoofdpersoon bepalen; • persoonlijke gevoelens en meningen over het verhaal weergeven; • werkelijkheid en fantasie onderscheiden; • verhaalgegevens op juistheid beoordelen. 						x	X	X	X	+	+	
1.1.2.	9	TBS ET 6.4	Reflecteren op de functie van en de onderlinge relatie tussen lichaamstaal, gebarentaal, beeldtaal en gesproken taal.						x	X	X	+	+		

enkel poëzie bekijken, maar de echte teksten nemen het stilaan over. Toch wordt poëzie helemaal niet van het leerplan geschrap, in tegendeel, de leerlingen gaan er wat dieper op in.

Tijd om te kijken of er ook een leerlijn bestaat in het secundair onderwijs. Hoe wordt er verder gebouwd op de leerlijn in het kleuteronderwijs en lager onderwijs? We bekijken hierbij ook de verschillende onderwijsnetten.

1.3.6 Bestaat er een leerlijn poëzie in het secundair onderwijs?

GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap

Wanneer we kijken naar GO leerplan⁸, merken we dat poëzie stilaan helemaal verdwijnt op de achtergrond. Gedichten worden vooral gebruikt als lessuggestie. Sommige onderwerpen worden wel mooi verder opgebouwd, bijvoorbeeld het thema instructies. Hier wordt de leerlijn wel verder doorgetrokken. Ook wanneer we kijken naar teksten lezen en schrijven zien we een duidelijk verband.

LEERPLANDOELSTELLING 35: <i>met het oog op doeltreffende communicatie kunnen de leerlingen in voor hen relevante en concrete taalgebruikssituaties en op hun niveau reflecteren op een aantal aspecten van het taalsysteem met betrekking tot:</i> <ul style="list-style-type: none"> • klanken, • woorden, • zinnen, • teksten, • spellingvormen, • betekenissen. 		ET 23
Leerinhouden	Specifieke pedagogisch-didactische wenken	
Reflecteren op de functionaliteit en doelmatigheid i.v.m.: <ul style="list-style-type: none"> • klanken; • woorden; • zinnen; • teksten; • spellingvormen; • betekenissen. 	Hier is het gevaar groter dat de traditionele grammatica de plaats gaat innemen van het reflecteren op het functioneel taalgebruik. Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> • Reflectie over: <ul style="list-style-type: none"> – de keuze in een gesprek tussen dialect, tussentaal en standaardtaal; – de keuze van de klanken in een gedicht, de klanksymboliek. • De keuze van het gepaste register. • De zinsbouw en zinslengte in verschillende tekstsoorten, bijvoorbeeld in reclameteksten, dagboekfragmenten of krantenberichten. • De samenhang tussen de structuur van een tekst en het doel ervan in bijvoorbeeld een instructie, een recept of een uitnodiging. • De relatie met het doel van de tekst, het publiek en het medium, bv. bij sms- of chattaal. • Betekenisgeving: <ul style="list-style-type: none"> – misverstanden die ontstaan door woorden die meerdere betekenissen naargelang de context (stof, eiwit, wortel, voet ...); – woorden met een verschil in betekenis (taalvarianten-standaardtaal): snel, wijs, schoon ... Zie de algemene pedagogisch-didactische wenken.	
3 uitgaande van hun eigen referentiekader enige kennis verwerven over de diversiteit in het culturele erfgoed met een talige component en er waardeering voor krijgen.	De bedoeling is om de leerlingen in contact te brengen met een ruime variatie aan culturen en subculturen. Op deze manier kunnen een aantal clichés en vooroordelen worden doorgeprikt, op weg naar een meer verdraagzame, respectvolle en ruimdenkende houding. Bovendien kan het een stimulans betekenen om de Nederlandstalige cultuur te exploreren en een ruime culturele smaak te ontwikkelen. <ul style="list-style-type: none"> • Waarom zijn sommige jongeren gek op dit type muziek en vinden ze andere types toch maar niets? In welke mate heeft dit te maken met het taalgebruik? En eventueel ook met non-verbale taal? Waarom bekennen sommige leerlingen zich tot de ene dan wel tot de andere subcultuur? • De leerkracht confronteert de leerlingen met een verscheidenheid aan geschikte toneelvoorstellingen, speelfilms, jeugdliteratuur of poëzievoorstellingen. In deze visie passen ook inspirerende boekenlijsten, bibliotheekbezoek, het gebruik van bepaalde websites, e-books en literaire games. 	

Figuur 12: Voorbeeld uit leerplan GO.

⁸ Leerplan GO: AV Nederlands: eerste graad (2010). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <http://pro.g-o.be/blog/documents/2010-003.pdf>

Enkele onderdelen kunnen we wel situeren onder het thema 'poëzie', maar een leerlijn is er duidelijk niet. In het leerplan geven ze wel enkele suggesties voor oefeningen, bijvoorbeeld om woordenschat aan te brengen, te verwerven en verwerken. Zo kan de leerkracht een gedicht voordragen waarin woorden staan die eigenlijk niet bestaan. Leerlingen kunnen dan in groepjes proberen te raden waarover het verhaal zou gaan, wat deze woorden kunnen betekenen. Verder kan u leerlingen ook zelf een nonsensgedicht laten schrijven. Leuke lesideeën kan u hier wel zeker vinden.

In het GO leerplan ontbreekt de leerlijn poëzie volledig. Er staan goede ideeën in, goede lessuggesties, maar deze komen uit het niets en worden niet opgebouwd. Tijd om de andere leerlijnen eens onder de loep te nemen.

VVKSO: Gesubsidieerd vrij onderwijs, Katholiek Onderwijs

Het VVKSO leerplan⁹ probeert poëzie meer te integreren. Zo worden er duidelijke doelstellingen opgesteld voor de leerlingen. De leerlingen moeten talige boodschappen kunnen interpreteren in de voor hen voorbestemde teksten. Hier worden duidelijk gedichten vermeld. Verder moeten leerlingen bij zichzelf verwachtingen en voorkennis oproepen bij een verhaal, gedicht of toneelvoorstelling.

In het leerplan wordt meermaals gepleit om leerlingen in contact te brengen met verschillende boeken en gedichten. Ook media wordt betrokken, leerlingen hun interesses kan je langs deze weg makkelijker voeden. Er wordt zelfs gezegd dat de leerlingen minstens tien gedichten per jaar moeten lezen of beluisteren. Deze worden dan ook besproken. Gedichten worden niet op de achtergrond geplaatst. Een grote variatie aan teksten is noodzakelijk. Leerlingen moeten leren hun leesbeleving te verwoorden, het illustreren met een collage of tekening en associatief verbinden met een song of gedicht. Hierbij wordt gestreefd naar een zo breed mogelijke keuze tot verwerkingsvormen. De creativiteit van de leerlingen komt nooit in het gedrang. De visie die hierachter schuilt is schitterend. Ook een leesportfolio is een aanrader, maar mag nooit een administratieve belasting worden voor de leerling of leerkracht. Het is een middel om de leeservaringen van de leerlingen te kunnen volgen.

In tegenstelling tot in het vorige leerplan is er hier wel oog voor leesplezier en gaan ze ook dieper in op gedichten. De aanzet tot literaire competentie staat hier centraal en ook poëzie verdient hier zijn plaatsje. De groei van de literaire competentie is de prioriteit, een jonge lezer wordt stilaan gevormd. De tekstopbouw, de stijkenmerken en andere aspecten nemen nooit de bovenhand. Genieten van het mooi, stilstaan bij het esthetische blijft het belangrijkste. Een stukje van de leerlijn uit het lager onderwijs wordt hier dan ook doorgetrokken. Leerlingen blijven praten over gevoelens, gedachten, belevingen, ervaringen die ze opdoen wanneer ze een gedicht lezen. Ook proberen ze meer vakoverschrijdend te werken, verschillende cultuuruitingen kunnen aan bod komen. Leerlingen kunnen zich ontplooiën, inzicht krijgen in hun eigen referentiekader en dat van andere culturen.

In het leerplan geven ze ook aan dat ze een aansluiting zoeken bij de basisschool en tweede en derde graad. De leerlingen genieten van het lezen van teksten met literaire waarde, dat sluit aan bij wat ze in de basisschool gewoon waren te doen. Het is nog steeds geen vorm van studie of evaluatie, dit wordt pas later verder uitgewerkt. Het lezen van teksten en de leeservaring zullen steeds op nummer 1 blijven staan, ook in de tweede en derde graad. In het leerplan is er sprake van een leerlijn 'lezen'.

⁹ Leerplan VVKSO: AV Nederlands: eerste graad (2010). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <http://ond.vvkso-ict.com/leerplannen/doc/Nederlands-2010-016.pdf>

	DOELSTELLING	WIJZE VAN VERWERKING IN DE KLAS	VOORWERP VAN DE VERWERKING	TEKSTKEUZE TEKSTAANBOD
EERSTE GRAAD: tekstervarend lezen	aanzet tot literaire competentie via leesplezier.	praten over de leesbeleving.	de belevingswereld van de jonge lezer.	kinder- en jeugdliteratuur.
TWEDE GRAAD: tekstervarend + tekstbestuderend	leesplezier bewuster maken via een begrippenapparaat.	praten over de leesbeleving en de leesbeleving preciezer benoemen.	de belevingswereld van de jongere, de adolescent.	jeugdliteratuur adolescentenliteratuur, literatuur voor volwassenen.
DERDE GRAAD: tekstervarend + tekstbestuderend + tekstinterpreterend	culturele geletterdheid en literaire competentie ontwikkelen betekenisgeving, inwijding in een cultuur esthetische vorming persoonlijke ontplooiing, waardeoordeel	uitspreken, kennismaken met het literaire bedrijf spreken over de leesbeleving, de tekstervaring toetsen aan die van een andere lezer (de leraar, een recensent ...).	de belevingswereld van de jonge volwassene.	adolescentenliteratuur, literatuur voor volwassenen. (ET ASO/KSO/TSO 26)

Figuur 13: Leerlijn lezen in het leerplan VVKSO.

In het GO leerplan komt leesplezier minder sterk naar voren terwijl in het VVKSO leerplan de nadruk vooral op leesplezier ligt. Een leerlijn poëzie ontbreekt in beide leerplannen. Wel neemt VVKSO het voortouw, hier is namelijk wel een leerlijn lezen ontwikkeld. Het gaat hier over de overgang van jeugdliteratuur naar literatuur voor volwassenen.

In het katholiek onderwijs worden ook nieuwe begrippen naast elkaar geplaatst om de leerlijn duidelijk te schetsen. In het begin toonde ik al eens de leerlijn 'nadenken over klanken'. Hieronder zie je een ander voorbeeld, namelijk 'nadenken over betekenissen'. Het katholieke leerplan is het enige leerplan waar ik het onderdeel beeldspraak kon terugvinden. Beeldspraak is een stijffiguur en dit komen de leerlingen tegen wanneer ze bijvoorbeeld gedichten of verhalen lezen. Ze leren spelen met taal en ontdekken hoe mooi taal kan zijn. Beeldspraak is figuurlijke, overdachte taal. Iets of iemand wordt vergeleken of vervangen door een beeld. Stijffiguren zijn manieren om iets op een speciale manier te zeggen. Later komt u hierover meer te weten.

Termen basisonderwijs	Termen secundair onderwijs eerste graad A-stroom
Nadenken over betekenissen	
synoniem	synoniem
-----	antoniem
-----	homoniem
-----	letterlijk
-----	figuurlijk
uitdrukking	uitdrukking
-----	spreekwoord
-----	beeldspraak

Figuur 14: Leerlijn 'Nadenken over betekenissen'.

OVSG: Gesubsidieerd officieel onderwijs

Tot slot bekijken we het OVSG leerplan¹⁰. Ook hier ga ik op zoek naar een mogelijk bestaande leerlijn poëzie. Het leerplan is op dit vlak echter zeer beperkt. Creatief kunnen schrijven is een vooropgesteld doel, gedichten worden terloops vernoemd als een voorbeeld van een tekst. Wel gaat hier ook aandacht naar fantasie, ervaring en originaliteit. Ook leesplezier komt aan bod, maar beperkter als in de vorige leerplannen. Verder vertelt het leerplan ons ook nog dat gevoelens besproken kunnen worden tijdens een nabespreking van gedicht of verhaal bijvoorbeeld.

Nr.	Leerplandoelstelling en leerinhoud	Code	B/U	Didactische wenken en hulpmiddelen
30	Creatief kunnen schrijven.	EDV	U	
				Bij het creatief schrijven wordt vooral een beroep gedaan op fantasie, ervaring en originaliteit. Een dergelijk stukje kan geschreven worden voor andere lezers, maar ook voor het eigen plezier. Voorbeelden van teksten: - een opstel - een vervolgh verhaal - een dagboekfragment - een gedicht - een sprookje - een strip - een logboek in de klas (elke leerling mag erin schrijven). Deze producten dragen meestal een persoonlijk karakter: wees dus voorzichtig met de rode corrigeerstift. Dring nooit een dergelijke schrijf oefening op, maar laat de spontaniteit van de leerlingen de vrije teugel.

Figuur 15: Leerplandoelstelling OVSG: creatief schrijven.

1.3.7 Poëzie in het secundair onderwijs

Het moment van de waarheid is aangebroken.¹¹ Kloppen de voorspellingen, daalt de interesse in poëzie echt in het middelbaar? 18 leerkrachten gaven mij antwoord hierop en hielpen mij op weg tijdens mijn onderzoek.

Eerst vroeg ik of de leerkrachten zelf graag gedichten lazen en hier graag rond werkten in de klas. 72,2% van de leerkrachten ging akkoord met de stelling. Ze vinden het een goede werkvorm om bijvoorbeeld aan woordenschatuitbreiding te doen. Verder helpt het leerlingen om hun emoties te uiten of kan je het als leerkracht gebruiken om een les in te leiden. Creatieve lessen rond poëzie vinden leerkrachten het boeiendst. Je kan leerlingen hun fantasie ook stimuleren. Natuurlijk had niet elke leerkracht dezelfde mening. Zij die niet akkoord gingen met de stelling hadden een echte afkeer van poëzie. Gedichten zijn volgens hen moeilijk te begeleiden. Sommige leerkrachten zijn vroeger zelf nooit gestimuleerd om gedichten te lezen en poëzie roept bij hen enkel nare herinneringen op. Ze denken meteen aan de verschillende lagen die een gedicht kan bevatten, de verschillende soorten rijm en de correcte interpretatie van een gedicht. Zij ervaren gedichten als ‘saai’ en ‘onnuttig’.

Wanneer ik de leerkrachten vroeg of ze zelf regelmatig een gedicht meenamen naar de klas was het al snel duidelijk dat veel leerkrachten dit eigenlijk nooit doen. 55,6% van de leerkrachten doet dit niet. Slechts 44,4% van de leerkrachten neemt af en toe een gedicht mee naar de klas bijvoorbeeld bij een speciale gebeurtenis. Poëzie wordt vaak aan de kant geschoven omwille van tijdsnood.

¹⁰ Leerplan OVSG: AV Nederlands: eerste graad (2012). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/leerplannen>

¹¹ Schurmans, A. (2016). Bachelorproef: ‘Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?’ Geraadpleegd op 8 augustus 2016 via <http://www.survio.com/survey/d/C5V3X5V2T4P9I8I2M>

Is het nu werkelijk zo dat leerlingen poëzie niet zo boeiend vinden in het secundair onderwijs? De leerkrachten geloven alvast van wel. 72,2% van de leerkrachten zegt dat de leerlingen niet geïnteresseerd zijn in poëzie. 'Vooral jongens vinden er niets aan', klinkt het. De leerkrachten deelden ook enkele van hun eigen ervaringen in de klas. Als de gedichten niet meteen aanspreken, haakt de meerderheid af. De nadruk ligt vaak op het ontleden van gedichten en hierdoor kijken leerlingen negatief naar poëzie. Het ontleden wordt als onnuttig ervaren en schrikt de jongeren vaak af. De gedichten die je in de werkboeken terugvindt zijn vaak niet toegankelijk volgens de leerkrachten. Leerlingen blazen al wanneer ze het woord 'poëzie' horen. Verder voelen leerlingen zich ook beperkt op gebied van creativiteit. Zo moeten ze bijvoorbeeld een gedichtje schrijven met opgegeven woorden. Aan elk gedicht hangt meestal een opdracht vast. Het leesplezier verdwijnt steeds meer op de achtergrond.

Toch proberen leerkrachten eens rond het thema poëzie te werken tijdens het schooljaar, ondanks het feit dat leerlingen er vaak niet voor openstaan. 88,9% van de leerkrachten wil leerlingen opnieuw warm maken voor poëzie. Ze moeten wel toegeven dat ze inderdaad minder tijd besteden aan poëzie en andere onderwerpen meer aandacht krijgen. Hierbij geven leerkrachten allemaal hetzelfde argument: tijdsnood. 11,1% van de leerkrachten geeft toe poëzie aan de kant te schuiven omdat ze het gewoonweg niet als meerwaarde ervaren. Volgens hen worden leerlingen die van poëzie houden ook uitgelachen en spreken gedichten jongeren helaas niet meer aan. We kunnen leerlingen niet aanzetten tot het spontaan lezen van gedichten, buiten de schooluren zijn gedichten onbekend.

Gedichten komen vooral voor tijdens de lessen Nederlands. Is er dan geen plaats voor poëzie binnen andere vakken? 83,3% van de leerkrachten beweert van wel. Gedichten kunnen voorkomen in de lessen Frans, Latijn, biologie, PAV... Verschillende thema's kunnen worden aangereikt aan de hand van gedichten: verwoesting van de natuur, ouderdom, Auschwitz enz. Het kan geïntegreerd worden als motivatiefase en kan leerlingen net helpen om leerstof te onthouden. 16,7% vindt dat poëzie zijn plaats moet kennen en niet moet binnensluipen in andere vakken. Volgens hen zijn gedichten vaak geen must en als er eens een gedicht staat in het werkboek, dan valt dit toch weg wegens tijdsnood.

Vaak nemen scholen deel aan 'Gedichtendag', op die dag staat poëzie in de schijnwerpers. 83,3% van de leerkrachten doet hieraan mee. Ze versieren de school met allerlei gedichten. Ook de leerlingen doen mee. In sommige scholen moet elke leerling een gedicht schrijven en degene met het beste gedicht krijgt een prijs. Wanneer we elke leerling verplichten poëzie te creëren kan dit natuurlijk verkeerd aflopen. Ze kunnen dit net helemaal niet leuk vinden en ontwikkelen negatieve gevoelens ten opzichte van poëzie. Verder is het vaak zo dat de scholen hun ramen, deuren en muren versieren met gedichten, maar voor de rest wordt er niets gedaan. Leerlingen kunnen het hele gebeuren dus zonder moeite negeren. Ook worden er vaak woorden opgelegd door de leerkracht, het gedicht mag dus niet zomaar geschreven worden, de leerlingen moeten rekening houden met enkele voorwaarden. Tussen alle verzamelde antwoorden zaten ook enkele leuke ideeën. Zo maakten de leerlingen bijvoorbeeld zelf een poster en mochten ze deze tonen aan de school. De zelfgeschreven gedichtjes worden voorgelezen en uitgedeeld in de stad. Er wordt echt iets gedaan met de gedichten en het is een interessante activiteit voor de leerlingen. De leerkracht geeft hen verantwoordelijkheid, ze zijn in beweging en mogen hun eigen werk met trots presenteren aan anderen. Ze maken werkelijk een wandeling door de school vol poëzie. Er wordt stilgestaan bij de schoonheid van onze taal en de leerlingen krijgen de kans om te genieten van poëzie.

Wat moeten leerlingen nu precies kunnen of kennen? In veel scholen worden leerlingen eigenlijk gedwongen gedichten te schrijven. 82,4% van de leerkrachten vindt het nochtans niet nodig dat een leerling een gedicht kan schrijven. Volgens hen zou het nooit geforceerd

mogen worden. Poëzie moet voldoende ondersteund en begeleid worden. We merken dat leerkrachten theoretisch wel weten wat de do's and don'ts zijn, maar in de praktijk is hun theorie ver zoek. Ze willen creativiteit en genietend lezen stimuleren, toch worden de lessen helemaal anders opgesteld. Hoewel de grote meerderheid leesplezier op nummer één zet. Vervolgens vinden de meeste leerkrachten (66,7%) het wel noodzakelijk dat leerlingen gedichten kunnen ontleden. Gedichten moeten besproken worden, maar de interpretatie van een gedicht moet vrij blijven. Enkele leerkrachten vermelden hierbij ook het leerplan. Leerlingen leren verschillende soorten rijm, beeldfiguren en stijffiguren. Kortom het kunnen schrijven van een gedicht is geen must, maar het ontleden van gedichten moeten leerlingen onder de knie hebben.

Meer dan de helft van de leerkrachten (55,6%) wil wel poëzie integreren, maar weet niet hoe. Andere leerkrachten wisten wel hoe, maar snappen bijvoorbeeld de meerwaarde ervan niet of vinden dat de werkdruk verlicht moet worden. Een uitgewerkt pakket is dus meer dan welkom, want volgens 83,3% van de leerkrachten zorgt poëzie voor taalverrijking en een betere taalontwikkeling.

Wanneer ik aan de leerkrachten van het kleuteronderwijs en lager onderwijs vroeg of poëzie een geliefd thema is voor elke leeftijdsgroep ging steeds meer dan de helft akkoord. De leerkrachten secundair onderwijs spraken dit tegen. Er is een minder schoolse aanpak vereist. Een puber wil zich groot houden en houdt vaak niet van gedichten, want deze zijn helemaal niet 'stoer'. Puberteit heeft een grote invloed op een kwetsbaar thema als poëzie.

18 leerkrachten namen deel aan deze laatste enquête. Tot slot vroeg ik of een lessenspakket rond poëzie noodzakelijk was en de leerkrachten spraken met één stem: 'ja!' Deze noodkreet kan niet ongehoord blijven. Poëzie moet opnieuw een plaats krijgen in de wereld van onze jongeren.

1.3.8 Van lager schoolkind tot adolescent

Kinderen groeien stilaan op tot volwassen. In een snel tempo merken we verschillende veranderingen op: nieuwe ontwikkelingen, nieuwe uitdagingen, verhoogde kwetsbaarheid en spanningen. Soms gaat deze overgang vlot en zijn er geen problemen, maar voor andere kinderen brengt het extra problemen met zich mee. Zij hebben wel moeite met deze grote overgang.¹²

Puberteit

Puberteit, soms kan het negatief ervaren worden door het kind. Tijdens de puberteitsjaren wordt het kinderlichaam het lichaam van een volwassene. Het ziet er anders uit en functioneert ook anders. Veel mensen hebben body issues, ze zijn onzeker over hun eigen lichaam. De media wakkeren deze gevoelens vaak nog eens extra aan. Verder vinden de seksuele rijpingsprocessen plaats. Denk hierbij maar aan de eerste menstruatie en de eerste zaadlozing. Daarnaast is er ook borstontwikkeling, beharing en stemverlaging bij jongens. Poëzie kan het taboe doorbreken. Het kan jongeren laten weten dat dit allemaal volstrekt normaal is, ook al voelt dit vaak niet zo. Een voorbeeld van zo'n body issue kan haargroei zijn, hieronder vindt u een passend gedicht.

Haar

Zouden die haartjes op mijn benen
daar nou blijven
heel mijn leven?

En als zij straks nog langer worden?

Gras, dat weet ik,
kan verdorren,
maar benenhaar verdorie
moet je scheren
en in noodgevallen knippen
of met zwaar vergif
aanstippen.

Uit zichzelf
gaat het niet weg.
Onder mijn rok
groeit straks een heg.

En dan nog mijn oksels!
En mijn armen!
Heb erbarmen!

Ik kan, denk ik,
zolang ik leef,
nooit meer zonder
Lady Shave.

Wiel Kusters
Velerhande gedichten, Querido, 1997

¹² Struyven, K., Baeten, M., Kyndt, E. & Sierens, E. (2009, tweede druk). *Groot worden. De ontwikkeling van baby tot adolescent, handboek voor toekomstige leerkrachten, opvoeders en verzorgers*. Tiel: Lannoo nv.

Spiegeltje, spiegeltje aan de wand...

Uiterlijk speelt altijd een rol en staat vaak centraal bij pubers. Een knap en aantrekkelijk lichaam garandeert vaak populariteit. Met deze lichamelijke aantrekkelijkheid staat of valt het zelfbeeld van de jongere. We zijn ons zeer bewust van hoe we eruit zien. Leerlingen worstelen vaak met hun uiterlijk, ze ontwikkelen een laag zelfbeeld.

Binnen¹³

Van binnen zo tener
 Van buiten zo dik
 Nooit is het goed
 ZO denk ik
 Binnen aan het huilen
 Buiten plezier
 Soms ontevreden
 Ik voel het zo hier
 Binnen zo mooi
 Buiten met pijn
 Was ik maar van buiten
 Zoals ik van binnen moet zijn...

Maaïke Heijnen

Groot worden, Lannoo, 2009

Verder vinden jongeren het zeer onaangenaam als er sprake is van een opvallend vroege of late rijping. Jongens die pas later rijpen zijn kleiner en lichter dan leeftijdsgenoten. Wegens hun kleinere omvang voelen ze zich vaak minder aantrekkelijk. Vaak zijn ze ook in het nadeel als er sportactiviteiten plaatsvinden. Meisjes die vroeg rijpen vinden het niet leuk dat hun veranderde lichaam erg opvalt tussen andere leeftijdsgenoten (borstontwikkeling). Iedereen is anders en niet elk lichaam groeit aan hetzelfde tempo, maar voor jongeren is dit vaak een bron van onzekerheid. Er kan ook een ongelijk verloop van de ontwikkeling van verschillende lichaamsdelen optreden. De jonge adolescent ziet er dan slungelig uit en is vaak ook onhandig. Ook afwijkingen van gewenste mannelijke of vrouwelijke kenmerken zijn mogelijk. De borstontwikkeling bij meisjes kan extreem sterk zijn of net het tegenovergestelde, een zeer geringe borstontwikkeling. Daarnaast is er ook de angst om qua lengte en gewicht enorm door te groeien. Jongens maken zich voornamelijk zorgen over de groei van hun penis. Tot slot kunnen er ook nog jeugdpuistjes verschijnen. Mee-eters en vetpuistjes plagen veel jongeren. Veel puistjes hebben geeft het gevoel niet populair te kunnen zijn. Kortom de overgang van het lager onderwijs naar secundair weegt vaak door op de jongeren. Ze voelen zich vaak onzeker over dingen die elke puber meemaakt. Toch kunnen deze onderwerpen niet makkelijk besproken worden, poëzie zou hier zeker bij kunnen helpen. Welke gevoelens gaan er precies gepaard met puberteit? We moeten verder kijken dan enkel de biologische achtergrond.

De denker, de doener

Als we kijken naar de cognitieve ontwikkeling van de jonge adolescent zien we dat deze zijn hoogtepunt heeft bereikt. Leerlingen leren steeds meer bij en kunnen complexere taken oplossen. Ze leren problemen analyseren en erover redeneren. In tegenstelling tot het lagereschoolkind kan de jonge adolescent abstract denken (niet direct waarneembaar of niet rechtstreeks ervaren). Ze kunnen het concrete afscheiden van het abstracte, ze denken

¹³ Heijnen, M. (De mysterieuze wereld van Maaïke). Geraadpleegd op 9 januari 2017 via <http://members.chello.nl/g.heijnen/>

graag na over mogelijkheden: 'Wat had kunnen zijn'. Fantasie is niet helemaal verdwenen, maar neemt een meer realistische vorm aan. Door deze sterke cognitieve ontwikkeling kan de adolescent ook makkelijker informatie verwerken. De geheugencapaciteit breidt uit, ze kunnen metacognitief denken, planmatig en systematisch werken en hebben een grote hoeveelheid inhoudelijke kennis.

Metacognitie wil zeggen dat leerlingen in staat zijn na te denken over hun eigen denken. Ze beseffen wat ze weten, hoe ze nadenken, hoe ze problemen oplossen en welke leermethoden ze gebruiken. Kortom ze kunnen een zelfreflectie uitvoeren. De leerlingen beseffen dat een interpretatie van een bepaalde situatie afhangt van welk standpunt je neemt. Het gevorderde denkniveau heeft natuurlijk consequenties.

- Adolescenten zijn kritischer, ze treden vaker in discussie met bijvoorbeeld ouders en leerkrachten. Ze aanvaarden niet zomaar regels en verklaringen.
- Ze gaan op een andere manier om met zichzelf. Ze reflecteren op eigen emoties en hebben een bepaald zelfbeeld.
- Ze houden van discussies. Zwart-wit-oplossingen kunnen nu ook grijstinten vertonen.
- Snel ongeduldig (idealisme).

De leerlingen beschikken over een uitgebreide woordenschat in het middelbaar (volwassenentaal). Ze kunnen schrijven en spreken. Ze beheersen de regels en afspraken van de taal. De gesprekken handelen over meer complexe onderwerpen en zijn toegankelijk voor de jonge adolescent. De taalontwikkeling zal nooit stoppen, ook volwassenen leren nog steeds nieuwe woorden bij.

De kindertijd vliegt voorbij

Jongeren komaan stilaan los van hun ouders, ze worden zelfstandig. Ze groeien op tot een autonome persoonlijkheid. Elke leerling is anders en zal zijn plaats vinden in deze maatschappij. We leren zelf beslissingen nemen en maken onze eigen keuzes. In het leven moeten we vaak keuzes maken: het uur waarop je gaat slapen, de kleuren van de muur op je kamer, religiekeuze, de kleren die je draagt, het kapsel dat jou 'jou' maakt, de opleiding die je wil volgen, de jongen die je leuk vindt of het meisje dat meteen jouw aandacht trok... De jonge volwassene moet uitzoeken wat hij/zij wil en wie hij/zij is. Dit is een levenslange zoektocht en verloopt met de nodige ups-and-downs.

Tijdens de adolescentie komen kinderen in aanraking met stress. Het is een reactie op gebeurtenissen die ons bedreigen of uitdagen. Het moet daarom geen negatieve gebeurtenis zijn, ook een leuke gebeurtenis (bijvoorbeeld afstuderen) kan stress opwekken. Niet iedereen gaat op eenzelfde manier om met stress. Sommige leerlingen zullen de stressvolle situatie proberen zo goed mogelijk te beheersen, ze grijpen direct in zodat het minder stressvol zal worden. Andere leerlingen reageren op een emotiegerichte manier. Ze proberen hun emoties de baas te zijn en bekijken de situatie vanuit een standpunt. Tot slot kunnen leerlingen ook stress verminderen door de situatie minder erg voor te stellen dan ze eigenlijk is (onbewust defensief). De leerling is bijvoorbeeld niet geslaagd en maakt zichzelf wijs dat het examen helemaal niet zo belangrijk was.

Best Friends Forever

In het secundair onderwijs besteden adolescenten ook na de schooluren tijd met hun leeftijdsgenoten. Vooral in onze maatschappij staan mensen constant in contact met elkaar via gsm en computer. We sturen voortdurend sms'jes of chatten op Facebook. Vaak worden leerlingen 'closer' met leeftijdsgenoten en proberen ze zich los te maken van hun ouders. Jongeren hebben het gevoel dat ze makkelijker terecht kunnen bij vrienden dan bij hun eigen ouders. Ze zitten immers vaak met verwarde emoties, twijfels en dromen. In de lagere school kregen kinderen ook meer interesse in leeftijdsgenoten van de andere sekse, nu staat dit centraal. Het contact neemt ook toe. Verder hebben sommige leerlingen ook een uitgesproken stijl en worden er hierdoor groepen gevormd. De contacten met leeftijdsgenoten zijn erg belangrijk voor de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerling. Vrienden bieden elkaar steun en zorgen voor zelfwaardering. Leerlingen twijfelen vaak over hun uiterlijk en gedrag. Wat moet je doen om erbij te horen? Ze leren veel van elkaar: bij elkaar terecht kunnen, durven vragen stellen, gepast leren reageren, er zijn voor een ander, je kunnen inleven, non-verbaal gedrag interpreteren, complimenten geven en accepteren, verzoeken kunnen afwijzen, voor zichzelf opkomen, mening durven uiten, hoe omgaan met iemand van een andere sekse,... De jonge adolescent heeft nog veel te leren. Ze moeten dit zelf ontdekken. Ook in de klas proberen leerkrachten leerlingen vaak te laten samenwerken, hier leren ze immers het meest van. In groepsverband kan de leerling leren zich te integreren in de wereld van de volwassenen (sociale verrijking).

Wie ben ik?

Leeftijdsgenoten trekken vaak samen op. Dit doen ze in grote groepen, klikjes of met een individuele vriend(in). In de jeugdcultuur vinden we verschillende subculturen terug. Ze vormen een groep apart, gebaseerd op hun eigen specifieke levensstijl. Ze delen dezelfde opvattingen, waarden en gedragingen. Hierdoor geeft de adolescent aan dat hij geen kind meer is en onderscheiden ze zich van de volwassene.

De jeugdcultuur bestaat uit verscheidene subculturen. Ze behoren elk tot de jeugdcultuur, maar verschillen elk van elkaar. De subcultuur is de basis van het imago van de jongeren. Het is een houvast in de zoektocht naar zichzelf en zegt hoe je je moet gedragen. Er zijn bijvoorbeeld richtlijnen op vlak van kleding, kapsel, muziek en gedrag. Een subcultuur is niet noodzakelijk een vriendengroep, maar een groep waar je één van bent. Je bent een deel van een grote, herkenbare groep. Je draagt een bepaalde reputatie met je mee. Jongeren zijn op zoek naar hun eigen identiteit en ondergaan een persoonlijkheidsontwikkeling. Elk kind denkt te weten wie hij/zij is en wat hij/zij wil, maar dit is slechts een bepaalde fase in hun leven. Ze proberen een bepaald imago te hebben en dit uit te stralen. Hun stijl wordt op dat moment bepaald door vriendengroepen. De leeftijdsgenoten zijn van groot belang. Hierdoor is het niet eenvoudig om poëzie te integreren in de klas. Poëzie is een kwetsbaar thema en daarom willen jongeren vaak niet bezig zijn met poëzie. Het gaat diep en is soms erg confronterend. Poëzie geeft zo gezegd geen meerwaarde aan het imago van de jongeren, daarom slaat het vaak niet aan.

De eerste keer

Niet enkel hun lichaam is veranderd, maar zoals ik eerder heb vermeld, neemt het contract toe met de andere sekse. Seksuele ervaringen komen tegenwoordig vroeger voor in de adolescentie. Leerlingen leren tijdens de lessen biologie over anticonceptie, veilig vrijen, geslachtsziektes... Jongeren voelen zich voor de eerste keer aangetrokken en ontdekken hun seksualiteit. Sommige leerlingen zullen volop experimenteren, andere leerlingen hebben misschien schrik om afgewezen te worden. Een jongere kan bijvoorbeeld ontdekken dat

hij/zij homoseksueel is. Dit kan ervoor zorgen dat hij/zij zeer onzeker is, vaak worden gevoelens dan onderdrukt. Jongeren wachten vaak met hun echte gevoelens hierover te tonen.

Mijn plekje in de wereld

Zoals eerder gezegd is dit een zoektocht naar de eigen identiteit. Wat wil onze jongere nu zelf en wat zal hij van huis meenemen? Hij maakt zich los van zijn ouders en sluit zich aan bij zijn leeftijdsgenoten.

Het basisschoolkind beschikt over inlevingsvermogen of empathie. Dit is ook zo bij de adolescent. Hij kan een situatie bekijken vanuit een ander standpunt en weten wat die persoon denkt of voelt. Hij begrijpt dat meerdere versies mogelijk zijn en kan een bepaalde interpretatie maken van de situatie. Daarnaast is er ook sprake van egocentrisme. De jongere vindt zijn 'eigen ik' zeer belangrijk. Alles draait om zijn imago, zijn reputatie.

***ik wil weten wat anderen zien als ze naar me kijken.
Ik wil kijken door de ogen van een vreemde, zou ik
mezelf dan ook anders zien?***

Imaginair publiek

Wanneer een adolescent kijkt in de spiegel en nadenkt over zichzelf, dan denkt hij dat anderen dit ook doen op dezelfde manier. Bewonderen ze hem of hebben ze kritiek. Alle blikken zijn op hem gericht. Wanneer hij tevreden is over zijn lichaam bijvoorbeeld, is zijn publiek dat ook en is hij zelfverzekerd. Wanneer hij enkel die 'dikke buik' ziet, ziet het publiek ook enkel die 'dikke buik'. Hij is erg kritisch en onzeker. De adolescent gaat ervan uit dat anderen hem zien, zoals hij zichzelf ziet.

Mijn eigen leeftijdsgenoten zullen dit ook herkennen. Je bent een avondje op stap geweest in Leuven en er zijn enkele foto's gemaakt. Twee dagen later verschijnen deze op Facebook. Je was ervan overtuigd dat je er goed op stond. Wanneer je de foto dan in het groot ziet op je scherm, kijk je enkel naar 'die dubbele kin' omdat je bijvoorbeeld zo hard moest lachen of je arm die plots zo dik lijkt op de foto. Hoewel andere vrienden de foto wel mooi vinden, vind jij hem maar niets. Je denkt dat iedereen ziet wat je zelf ziet.

Persoonlijke fabel

Elk persoon is uniek. We zijn allemaal verschillend. We hebben unieke gedachten, ervaren unieke gevoelens. Hierdoor voelen we ons vaak eenzaam en onbegrepen. Het gevoel 'uniek zijn' kan ook het gevoel 'onsterfelijk zijn' met zich meebrengen. De jongere vertoont dan soms roekeloos en gevaarlijk gedrag (drugs, roken, alcohol, comazuipen, wild rijden met een brommer,...). Pas later, aan het eind van de adolescentie, conformeren ze zich steeds minder aan leeftijdsgenoten en ouders. Ze leiden hun eigen leven en geven niet toe aan de druk van anderen.

Toch moeten we toegeven dat jezelf accepteren niet simpel is. Vele volwassenen zijn hier niet in geslaagd. De eigenwaarde van een persoon staat of valt bij zijn eigen zelfbeeld. Zelfs volwassenen nemen vaak nog een voorbeeld aan hun idolen of leeftijdsgenoten. Mensen naar wie ze zelf opkijken. Mensen die volgens hen 'perfect' zijn. Media helpen hier vaak een

handje. Let maar eens op je Facebookpagina of kijk eens naar de reclame op tv. Het beeld van de 'ideale persoon' wordt wereldwijd verspreid.

Het gif van sociale media

Steeds meer pesterijen vinden plaats op sociale media. Reacties die je daar kan lezen zijn vaak erg kwetsend en kunnen ervoor zorgen dat mensen zich erg onzeker voelen. Zelf ben ik vier jaar hoofdmonitor geweest bij 'Sport en Spel' in Sint-Truiden. Ik volgde deze kinderen niet enkel in het echte leven, maar bekeek ook hun gedrag op sociale media. Dit was erg verontrustend. De jongeren waren gemiddeld 13 tot 16 jaar. Eerst wilde ik eens kijken naar de foto's die zij zoal posten, hoeveel vrienden hebben zij gemiddeld op Facebook... De foto's waren soms erg uitdagend. De meisjes dragen make-up en ze dragen de prachtigste jurkjes. De foto's staan allemaal openbaar en krijgen telkens zo'n 300 likes. Vervolgens ging ik eens snuffelen tussen de reacties en merkte ik op dat er heel wat mensen zomaar een foto liken zonder het meisje echt te kennen. Waarom posten jonge meisjes deze foto's? Het is leuk om zoveel likes te krijgen, het voelt aan als een goedkeuring van je publiek. Daarom voegen jongeren ook vaak mensen toe die ze niet kennen, ze zien het gevaar er niet van in. In verschillende klassen heb ik lesgegeven over 'Facebook' en de gevaren ervan. Ik kwam te weten dat de jongeren gemiddeld zo'n 800 vrienden hebben.

Ten tweede wilde ik zien hoe jongeren op elkaar reageren. Tegenwoordig kan je live filmpjes delen met je vrienden op Facebook. Je vrienden kunnen dan live naar jou kijken en iedereen kan chatten met elkaar. Jongeren doen dit vaak als ze zich vervelen. Ze gaan dan live en mensen mogen vragen stellen die op het moment zelf beantwoord zullen worden. Ik wilde eens zien hoe dit in zijn werk ging en volgde een live-uitzending. Al snel kwamen enkele jongeren reageren op het filmpje, niet elke reactie was positief. Enkele jongens begonnen een meisje uit te lachen. Kwetsende reacties volgden al snel: 'Je bent lelijk', 'Niet gaan wenen nu, hé!', 'Je zou hier beter vanaf gaan!',... Het meisje bleef nog een tijdje live, maar uiteindelijk werd ze zeer boos en ging offline. Ongetwijfeld was het meisje geraakt door deze reacties. Het was duidelijk dat de jongens niet wilden onderdoen voor elkaar, ze gedroegen zich 'stoer'.

Tot slot moet ik zeggen dat Facebook ook zeer positieve ervaringen kan geven aan jongeren. Er worden allerlei leuke foto's gepost met vrienden, lieve berichten op elkaars prikbord... Jongeren voelen zich geaccepteerd in hun vriendengroep en kunnen altijd bij elkaar terecht. Sociale media kunnen ook zeer mooi zijn. De meisjes die ik in mijn groep had, gaven elkaar ook complimenten en beseften zeer goed dat iedereen anders is en mooi op zijn eigen manier.

Kortom in het middelbaar hebben jongeren het vaak niet gemakkelijk. Ze zijn op zoek naar zichzelf en wat hen nu net zo uniek maakt. Hierbij speelt ook het zelfbeeld een belangrijke rol. Hoe zie ik mezelf en hoe zien anderen mij eigenlijk? De grote stap van het lager onderwijs naar het middelbaar gebeurt niet zonder slag of stoot. Is het nodig om poëzie opnieuw op te bouwen? Ja, taboe moet doorbroken worden, leerlingen moeten durven praten. Leerlingen moeten inzien dat al deze veranderingen moeilijk zijn, maar toch normaal. Houden van poëzie, is oké en je zou je nooit moeten schamen om wie je bent of om wat je voelt.

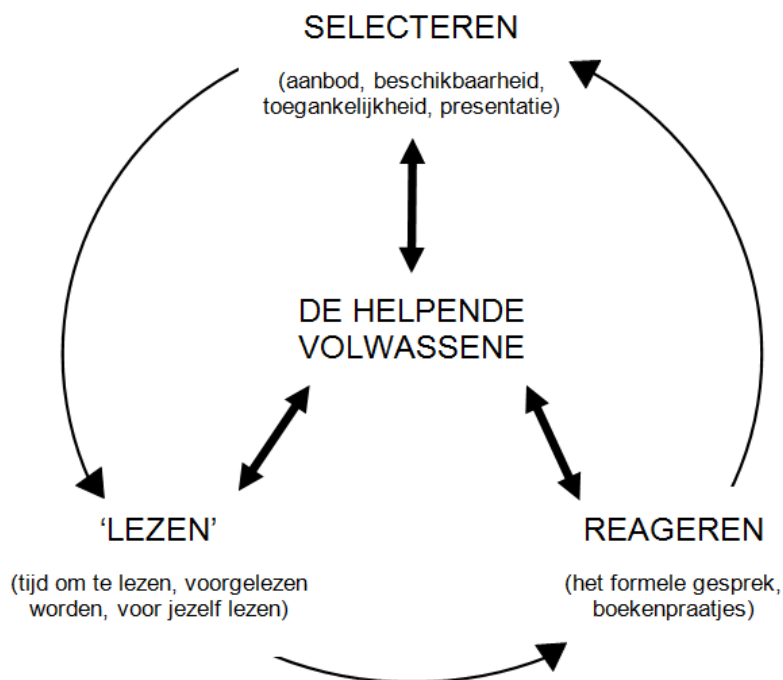
1.4 Aidan Chambers, een bron van inspiratie

Tijdens mijn laatste schooljaar leerde ik een zeer wijze man kennen, Aidan Chambers. Hij is een bekende schrijver van en over jeugdboeken. In zijn boeken spreekt hij vooral over jeugdboeken, maar ook poëzie komt aan bod. Ik kan me volledig aansluiten bij zijn bevindingen en wil deze daarom graag toespitsen op mijn eigen bachelorproef.

'Lekker warm en ontspannen in bed lees je anders dan wachtend op de trein op een koud winderig station.'

Dit moeten we als leerkracht zeker onthouden. Ook in de klas is lezen niet altijd even gemakkelijk. Er zijn allerlei factoren die meespelen tijdens het lezen. Aidan Chambers wijst ons erop dat we moeten zorgen voor een optimale omgeving, plaats en ook het aanbod moet volstaan. We kunnen niet verwachten van leerlingen dat ze meteen onze vragen kunnen beantwoorden na het lezen van een bepaalde tekst. We moeten hen de tijd geven om hierover na te denken en de woorden te laten doordringen.

Leerlingen lezen een gedicht en hebben tijd nodig om hierover na te denken. De eerste keer vinden ze het gedicht misschien maar niets, wanneer ze het de volgende dag nog eens lezen gaan ze dingen zien die ze ervoor niet zagen. Het is enorm belangrijk dat ze de kans krijgen om er hun eigen interpretatie aan te geven.

Figuur 16: De leescirkel volgens Aidan Chambers

¹⁴Deze leescirkel kan perfect toegepast worden wanneer u op zoek gaat naar de juiste gedichten. Er is een enorm groot aanbod van gedichten. Selectie en aanbod hangen zeer nauw samen. Bij een bescheiden aanbod zullen leerlingen niet snel iets vinden dat hen echt aanspreekt. Een te groot aanbod kan dan weer te overweldigend zijn. De gedichten kan je

¹⁴ Chambers, A. (1995). *De leesomgeving. Hoe volwassenen kinderen kunnen helpen van boeken te genieten*. Amsterdam: Em. Querido's Uitgeverij.

halen uit boeken, internet, folders, ... Belangrijk is dat de gedichten toegankelijk zijn. In mijn bachelorproef komt dit vooral terug in het eerste deel. De leerlingen komen stilaan in contact met allerlei gedichten. De leerkracht selecteert zorgvuldig elke week een gedicht waarover een kort klassikaal gesprek wordt gehouden. Verder kunnen leerlingen het gedicht ook zelf bewaren indien ze dat wensen. Zo zal u als leerkracht ook al een eerste beeld krijgen van de verschillende smaken in uw klas.

In het begin is het vooral belangrijk dat u als leerkracht zelf de gedichten van de week voorleest. Pas later kunnen leerlingen dit zelf eens proberen. Zorg ervoor dat wanneer je voorleest, de leerlingen het gedicht ook voor zich zien. Geef leerlingen ook de tijd om in stilte mee te volgen en het zelf ook nog eens te lezen achteraf.

Om te praten over het gedicht kan je in het begin gebruik maken van woordkaartjes, deze kan u ook terugvinden bij de uitgewerkte materialen. Leerlingen hebben het vaak moeilijk met het omschrijven van gevoelens, daarom kan u als leerkracht zelf woorden aanreiken. De leerlingen worden dan voldoende talig ondersteund om hun mening duidelijk te weergeven. Door veel te praten over gedichten worden leerlingen ook aandachtiger en kritischer.

1.5 Op bezoek bij dichters

Al in de kleuterklas komen kinderen in aanraking met gedichtjes. Een rijmend kleuterversje uit het hoofd leren en zelfs kunnen voordragen. Ook uit mijn onderzoek bleek dat leerkrachten toch nog graag gebruik maken van deze gedichtjes omdat kleuters op deze manier makkelijk nieuwe woorden aanleren. Vaak wordt poëzie niet op de juiste manier aangebracht, maar gelukkig zijn er toch leerkrachten die de kinderen willen thuisbrengen in de wereld van poëzie.

Het begint allemaal in de kleuterklas. De kinderen leren leuke versjes, kinderliedjes, oeroude bakkerijmpjes, rijmende spelletjes enz. Deze gedichtjes zijn meestal kort, rijmend, ritmisch en dikwijls ook muzikaal.

Figuur 17: 'Slaap kindje slaap'

In het lager onderwijs zijn de kinderen deze rijmpjes ontgroeid. De versjes die de kinderen nu voor zich krijgen zijn simpel, herkenbaar en levensecht. De gedachten die er aan bod komen, zijn duidelijk en niet te abstract. Ritme en rijm spelen wel nog steeds een belangrijke rol, maar al vaker wordt er eens afgeweken van het vertrouwde patroon.

De meermanman

De meermanman
van de meerminmin
heeft een gouden kom
met een vis erin
heeft een gouden bord
met een schelp erop
heeft een gouden vork
en een gouden schort.

De meerminmin van de meermanman
houdt niet zo van goud
vindt er niet veel aan
houdt van paarlemoer
en van haaietand
en van schelpjes op
het stille zeezoutstrand.

De meermanman
geeft de min een zoen
die is niet van goud
dus dat kan hij doen
zij geeft hem een kus
lacht en zegt dan stout:
'Waar ik gek op ben
dat is jouw hart van goud.'

Handicap

Hij schrijft "grilig"
en als ik wijs op de 'l' en zeg
dat er één bij mag
antwoordt hij blij:
"Geeft niet, ik ben dyslectisch."
"O", zeg ik, "sgreif
dan maar wad je wild."

Remco Ekkers
Vreemd lezen, Divers, 2004

Ilse Elders
Later, Zei De Zwarte Kater, Querido, 1999

Eens de kinderen opgroeien tot jonge volwassenen spreekt dit hen niet meer aan. Vanaf dat moment is het tijd voor poëzie op maat, met een literaire bijklank. Hier moet de leerkracht op zoek gaan naar de brug tussen de kinderversjes en toegankelijke poëzie voor jonge volwassenen.

"Er zijn minstens twee redenen waarom we kinderen de kans moeten geven met poëzie in aanraking te komen en zelf te schrijven: het ontdekken en verrijken van het eigen gevoelsleven en het ontwikkelen van een grotere taalgevoeligheid." (H. Kakebeeke).

Poëzie kan kinderen anders laten kijken naar de wereld en de dagdagelijkse dingen. Het helpt om dingen beter te begrijpen, te aanvaarden en om troost, herkenning of bevestiging te vinden. Het geeft ruimte aan weemoed, het kan kinderen laten wegdromen, prikkelen, stil laten worden, glimlachen... Poëzie helpt! ¹⁵

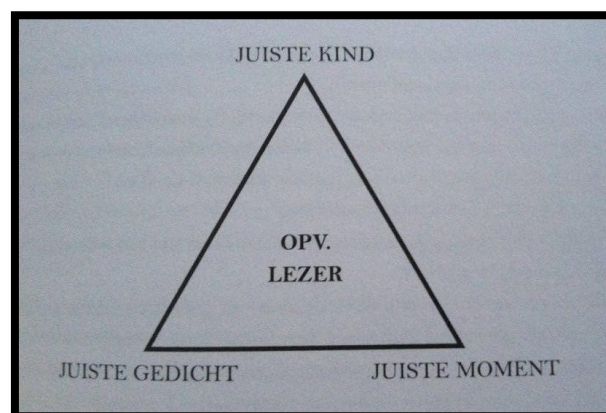
¹⁵ Dossermont, R., Manderveld, M. (2008). *Naar meer leesplezier*. Wielsbeke: De Eenhoorn.

Uit ervaring zien we dat als we iets interessant willen overbrengen, we ook echt gepassioneerd moeten kunnen vertellen hierover. We moeten zelf ook openstaan voor poëzie. Ik sprak met enkele leerkrachten uit het secundair onderwijs en zij hadden geen positieve herinneringen aan hun lessen rond poëzie. Hierdoor namen ze zelf ook nooit een gedicht mee naar de klas. Poëzie is één bepaald hoofdstuk, dat liefst zo snel mogelijk wordt afgerond. Dit wil zeggen dat leerlingen op deze leeftijd plots minder in contact komen met gedichten en slechts één bepaalde periode zullen er gedichten aan bod komen. Jan van Coillie¹⁶ kan alvast enkele tips op een rijtje zetten.

- Lees vaak en veel gedichten voor in de klas.
- Enthousiasme is de sleutel tot succes.
- Laat kinderen zelf ontdekken.
- Probeer niet met elk gedicht 'iets' te doen.
- Stel je manier van werken in dienst van het gedicht.
- Probeer het gewoon en ga ervoor!

Het is ook zeer waardevol om leerlingen eens zelf een gedicht te laten kiezen. Een gedicht dat hen echt heeft aangesproken. De leerlingen kiezen een gedicht en er wordt een gedichtenboek gemaakt bijvoorbeeld. Dit idee wordt ook uitgewerkt in stap vijf van mijn stappenplan. Sommige leerlingen zullen zelf een gedicht willen schrijven, andere moeten dit niet kunnen. Zij kunnen op genoeg andere manieren deelnemen aan de poëziebundel. Mooie tekeningen, fotoreportage, collage, kijkdoos, een filmpje, muziek... Iedereen kan samenwerken om een mooie bundel te bekomen. Ook al kunnen leerlingen misschien niet allemaal een gedicht schrijven, ze kunnen er wel eentje uitkiezen en het zich eigen maken.

Poëzie kan zeer veel invloed hebben op leerlingen. Daarom moeten we er voorzichtig mee omgaan. Bepaalde gebeurtenissen kunnen de les plots beïnvloeden. Zo moest ik bijvoorbeeld een stageles geven over tekstsoorten. Hierbij maakte ik gebruik van een gedichtje van Bart Moeyaert, 'Sterk'. Het gedichtje gaat over oma, zij loopt plots krom sinds ze haar man is verloren. In het gedicht wordt getoond hoe de vrouw stilaan aftakelt. Het is een emotioneel gedicht en speelt in op een levensechte situatie waar sommige leerlingen misschien al mee te maken hebben gehad. De dag dat ik deze les moest geven, kwamen mijn leerlingen net terug van een begrafenis. Ik wist dit niet, niemand had mij hierover geïnformeerd. Het meisje dat haar moeder was verloren, was die dag niet aanwezig. De les heb ik gegeven, maar op een andere manier dan gepland. Een ingetogen en veilige klassfeer was hier noodzakelijk. Houd dus steeds rekening met het onderstaande schema.

Figuur 18: Opvatting van de lezer volgens Manderveld en Dorssemont.

¹⁶ Dorssemont, R., Manderveld, M. (2008). *Naar meer leesplezier*. Wielsbeke: De Eenhoorn.

1.6 Besluit

Na grondig onderzoek, wist ik precies wat ik wilde uitwerken. Een leerlijn poëzie in de eerste graad. Een stappenplan waar elke leerkracht iets uit kan halen, zelfs als je geen leerkracht Nederlands bent. Mijn hoofdonderzoeksvraag ‘Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?’ wordt opgesplitst in vijf delen om het stappenplan te vervolledigen. Voor ik hieraan kon beginnen moest ik eerst de leerplannen grondig onderzoeken en kijken hoe poëzie een plaats vindt in de praktijk. Ik kon na dit brede, nauwkeurige onderzoek vaststellen dat er duidelijk nood is aan een leerlijn poëzie in de eerste graad secundair onderwijs. Ik ga een zinvolle lessenreeks over poëzie ontwikkelen aan de hand van alles wat ik ontdekt heb tijdens deze zoektocht.

In mijn onderzoek kwam u te weten waarom poëzie zo gevoelig ligt bij de beoogde doelgroep. U las al dat in het kleuteronderwijs en lager onderwijs poëzie nog zeer geliefd is. Wanneer de leerlingen in het vijfde studiejaar zitten, kan dit stilaan veranderen. Dit hangt samen met onze psychische ontwikkeling, onze zoektocht naar wie we nu precies zijn en het opgroeien tot een volwassene met een sterke persoonlijkheid. Op verschillende vlakken worden we beïnvloed door onze omgeving: onze vrienden, Facebook, sociale media, seksuele ontwikkeling, ons eigen lichaam, het zelfbeeld... Poëzie kan taboe doorbreken, gedichten kunnen datgene aankaarten dat wij voor onbespreekbaar achten. In mijn ontwikkelde materiaal zal u merken dat er rekening wordt gehouden met voorgaande onderzoeken. Eens kijken hoe ik dat precies ga aanpakken. Mijn leerlijn bestaat uit vijf stappen. Rond elke stap zal ik gepast lesmateriaal ontwerpen en aan het eind van dit stappenplan zullen leerlingen poëzie een beetje meer waarderen. Ook de leerkrachten die poëzie maar niets vinden of niet weten hoe ze dit moeten aanpakken, kunnen misschien hier opnieuw de moed vinden om poëzie toch opnieuw in de klas te brengen.

1.6.1 Ontworpen leerlijn poëzie – Eerste graad secundair onderwijs

Op basis van mijn uitgebreide onderzoek kan in zelf een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen. In de leerplannen ontbreekt telkens een leerlijn poëzie, gedichten worden aan de kant geschoven. Poëzie verdwijnt niet volledig uit het leerplan, maar er is duidelijk nood aan een leerlijn poëzie. Vervolgens heb ik ook leerkrachten geïnterviewd en ook de psychologie (van kleuter tot adolescent) grondig onderzocht. Mijn bevindingen heb ik nauwkeurig uitgewerkt en zo kwam ik tot de volgende leerlijn. Ik heb rekening gehouden met alle resultaten die ik verkregen heb tijdens mijn onderzoek. De leerlijn bestaat uit vijf stappen.

1. Poëzie ontmoeten.
2. Kennismaking met poëzie
3. Express yourself
4. Elk gedicht is anders
5. Doe maar, dicht maar

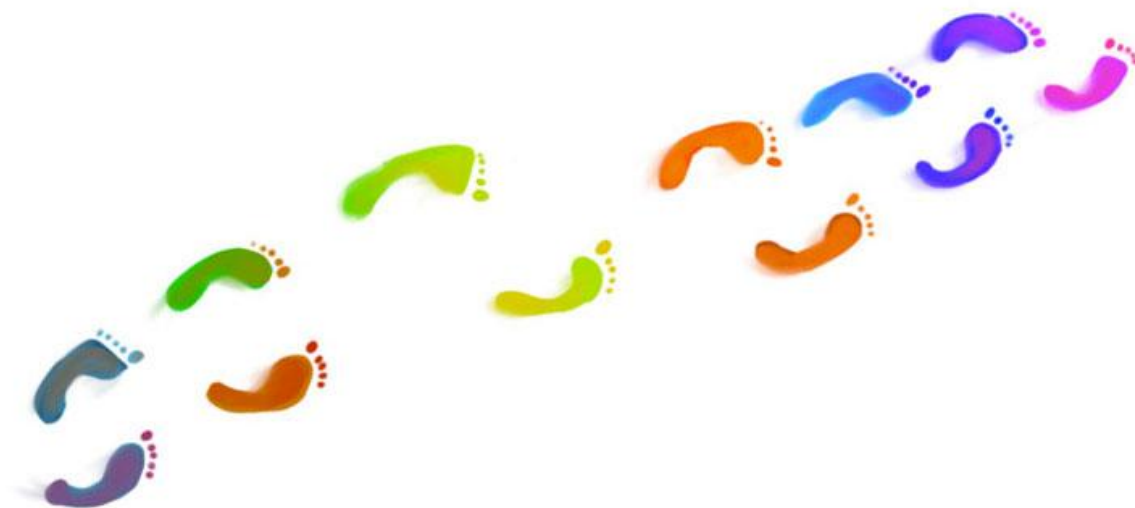
In het eerste deel komen we op verschillende momenten in contact met gedichten. Hoe kan elke leerkracht voordeel halen uit poëzie? Hoe kunnen we leerlingen in contact laten komen met gedichten zonder deze op te dringen? In dit deel leert u de tips en tricks om poëzie stilaan te integreren in het leven van de leerlingen. Hiervoor werken we bijvoorbeeld met een gedicht van de week, gedichten ophangen op plaatsen waar leerlingen ongestoord eentje kunnen meenemen, auteur van de week, gedichten in een creatief of technisch jasje, een doos waarin leerlingen gedichtjes kunnen posten, gedichtjes in de schoolboeken en dit niet enkel in de Nederlandse handboeken.

In deel twee gaat onze ontmoeting verder. We maken echt kennis met poëzie. Op dit moment vindt de eerste creatieve poëzieles plaats. De leerlingen kiezen een gedicht dat hen aanspreekt en vormen een groepje met leerlingen die hetzelfde gedicht kozen. Van ontleden is hier geen sprake. Creatief omgaan met een gedicht staat centraal. De leerlingen gaan hun eigen interpretatie verduidelijken aan de hand van een zelfgemaakte collage.

'Express yourself' is een zelfontworpen spel dat pas kan plaatsvinden wanneer deel één en twee voltooid zijn. We laten de gedichten even achterwege en focussen ons op lichaamstaal, intonatie, articulatie en mimiek. Het pakket bestaat uit enkele lessen Nederlandse expressie. Een veilig klasklimaat is noodzakelijk om deze lessen optimaal te laten verlopen.

Vervolgens verschijnen de gedichten opnieuw in deel vier. We prikkelen de leerlingen laten ze kennismaken met verschillende soorten gedichten. We onthullen de geheimen die onze taal bezit.

Tot slot gaan de leerlingen zelf aan de slag. Sommige leerlingen ontpoppen zich misschien tot een ware dichter, andere tonen hun eigen talent om een gedicht tot leven te brengen. De klas geeft poëzie kleur op haar eigen manier. Elke leerling gebruikt zijn eigen talent, ze werken samen en maken er een onvergetelijke poëziedag van!

2 De ontwikkelde leerlijn poëzie in de eerste graad

2.1 Op weg naar de praktijk

Ik zal met verschillende zaken moeten rekening houden tijdens het uitwerken van gepast leermateriaal. In het secundair onderwijs verandert er heel wat, ook voor de leerlingen is dit een hele aanpassing. De kinderen groeien op tot volwassenen. Wat we vaak niet zien is dat sommige leerlingen worstelen tijdens hun ontwikkeling. Sommige leerlingen laten dit duidelijk merken, bijvoorbeeld verbaal, maar er zijn ook leerlingen die zich op de achtergrond houden. Een geheel beeld van de klas zal je nooit hebben, je weet niet hoe deze leerling zich gedraagt buiten school, hoe maakt hij/zij het thuis en vooral wat denkt of voelt deze leerling precies?

Onze doelgroep is erg kwetsbaar en breekbaar. Ikzelf ben ook een verschrikkelijke puber geweest, erg onzeker en toch merkte je dit niet. Op school zag iedereen me als het lachende en altijd vrolijke meisje, diep vanbinnen was ik erg onzeker en ongelukkig. Mijn puberteit heb ik zeer negatief ervaren. Mijn eigen lichaam was zeker niet mijn vriend, maar vijand. Mijn onderzoek werd hierdoor ook zeer herkenbaar voor mezelf. De body issues, volgens mij ken ik ze allemaal. Zelfs de leerlingen die zelfverzekerd lijken, zijn dit vaak niet. Ook sociale media kunnen onzekerheid in de hand werken. Een veilig klasklimaat, daar moet je als leerkracht altijd naar streven. Geen schrik hebben om problemen aan te kaarten, want praten helpt echt. Daarom zal de opbouw van het stappenplan op een gepast tempo verlopen.

De adolescent zit qua cognitief niveau op zijn hoogtepunt. We moeten de leerlingen dus ook blijven uitdagen. Ze kunnen meer aan, complexere taken. Concreet denken breidt zich uit en abstract denken is mogelijk. De jongeren denken graag na over 'Wat had kunnen zijn'. Ook de gedichten moeten dus aangepast worden. Niet te moeilijk, want dan haken leerlingen af. Te makkelijk mag ook niet, dan raken leerlingen snel verveeld. Een gepast niveau op de leerlijn is het doel, zo kan elke leerling stap voor stap groeien.

Uit eigen ervaring had ik al bepaalde vooroordelen, deze werden later ook deels bevestigd. Uit de enquêtes bleek dat leerlingen vaak een opgelegde uitleg van een gedicht voor zich krijgen. Hier ben ik een enorme tegenstander van. Adolescenten zijn kritischer, ze treden graag in discussie. Ze zullen niet zomaar regels en verklaringen aannemen. Wanneer we een gedicht een vaste interpretatie geven, zullen leerlingen dit niet appreciëren. Leerlingen willen gehoord worden, ze willen inbreng hebben. Het is zeer interessant om bijvoorbeeld complexe problemen aan te kaarten, dit kan gaan van eigen problemen tot wereldproblemen.

De taalontwikkeling stopt nooit, we leren altijd woorden bij. Gedichten zijn ideaal om te leren spelen met taal, de geheimen en de schoonheid van onze taal te ontdekken. Verder worden leerlingen ook steeds zelfstandiger. Laat ze zelf aan het werk gaan, laat hen zelf uitzoeken wat er achter een gedicht schuilgaat. Het samenwerken wordt belangrijker, leerlingen gaan vaker om met leeftijdsgenoten, ook buiten de schooluren. In onze eigen tijd gebruiken jongeren ook steeds meer technologie om constant in verbinding te staan met elkaar. Op deze leeftijd gaan leerlingen ook eerder naar vrienden wanneer ze zich niet goed voelen. De klas zal een zeer grote rol spelen. Voelt elke leerling zich welkom in de klas? Durft elke leerling vragen te stellen? Reageert iedereen gepast? Kunnen ze op elkaar rekenen? Sociale verrijking staat centraal.

Het imago en de reputatie van de leerling staan centraal. Wordt poëzie op dat moment als 'stom' beschouwd, dan zullen leerlingen ook niet toegeven dat ze gedichten soms best mooi vinden. Het slechte beeld moet doorbroken worden. Leerlingen moeten weten dat sociale

media geen rolmodel zijn. Iedereen is uniek op zijn eigen manier. Niet iedereen moet dezelfde dingen leuk vinden.

Kortom, een heleboel dingen waar je als leerkracht rekening mee moet houden wanneer je poëzie integreert. Hieronder som ik ze nog even op. Deze punten zal ik in mijn achterhoofd moeten houden tijdens het ontwerpen van het lesmateriaal.

- **Elke leerling heeft zijn eigen verhaal.**
Houd rekening met elke leerling!
- **Een veilig klasklimaat.**
Elke leerling kan zichzelf zijn.
- **Iedereen is gelijk.**
Iedereen krijgt wel eens te maken met die kleine, gênante problemen. Iedereen draagt geheimen met zich mee.
- **Vrije interpretatie.**
Leg nooit een vaste uitleg op. Laat leerlingen zelf nadenken. Zij zien misschien dingen die jij niet ziet.
- **Taalontwikkeling stopt nooit.**
Taal kent nog veel geheimen.
- **Kritisch zijn.**
Leerlingen moeten hun mening kunnen uiten.
- **Zelfstandig werken.**
De leerlingen zijn in staat om zelfstandig aan het werk te gaan, ook groepswork is geliefd.
- **Sociale media zijn geen rolmodel.**
Poëzie verdient zeker een plaatsje in de klas.

3 Uitgewerkte materialen

3.1 Poëzie ontmoeten

Gedichten moeten langzaam geïntegreerd worden, laat leerlingen onbewust in contact komen met gedichten. Enkele leuke gedichten kunnen de werkboeken opfleuren, in de klas kan er een leeshoek gemaakt worden, aan de toiletten kan je elke week een bepaald thema in de spotlights zetten (gedichten, kunst, quotes,...), een grabbeldoos waarin leuke gedichten zitten,... Genoeg verschillende manieren om poëzie op een spontane manier in de klas te brengen. Zo kunnen gedichten ook een verder bereik hebben, ze komen niet enkel voor tijdens de lessen Nederlands, maar ook binnen de andere vakken kunnen ze een plaatsje krijgen. Het is echter niet de bedoeling dat elk hoofdstuk met een gedicht begint, het mag nooit geforceerd zijn. Elke leerkracht kan alvast zijn steentje bijbrengen. Een gedicht kan een schitterende motivatiefase ondersteunen om een onderwerp aan te kaarten. Hieronder vindt u enkele voorbeelden.

3.1.1 Gedichten als motivatiefase

Nederlands

Over dit gedicht is gedacht

Lopen wordt liep, maar hopen niet hiep.	Schelden wordt schold, maar melden niet mold.
Laten wordt liet, maar praten niet priet.	Stinken wordt stonk, maar hinken niet honk.
Komen wordt kwam, maar dromen niet dram.	Geven wordt gaf, maar beven niet baf.
Vragen wordt vroeg, maar zagen niet zoeg.	Treffen wordt trof, maar keffen niet kof.
Vliegen wordt vloog, maar wiegen niet woog.	Zwellen wordt zwol, maar bellen niet bol.
Bieden wordt bood, maar spieden niet spood.	Mogen wordt mocht, maar drogen niet drocht.
Vriezen wordt vroor, maar niezen niet noor.	Blazen wordt blies, maar razen niet ries.
Lijken wordt leek, maar prijken niet preek.	Graven wordt groef, maar draven niet droef.
Krijgen wordt kreeg, maar hijger niet heeg.	Winnen wordt won, maar pinnen niet pon.
Zenden wordt zond, maar wenden niet wond.	Stelen wordt stal, maar delen niet dal.
Brengen wordt bracht, maar mengen niet macht.	Vallen wordt viel, maar ballen niet biel.
Sterven wordt stierf, maar verven niet vierf.	Weten wordt wist, maar meten niet mist.
Zitten wordt zat, maar spitten niet spat.	Zullen wordt zou, maar vullen niet vou.
Schenken wordt schonk, Maar denken niet donk.	Zwemmen wordt zwom, maar klemmen niet klom.
Ja. Maar waarom?	

Joke van Leeuwen

Waarom een buitenboordmotor eenzaam is, Ons Erfdeel, 2015

Dit gedicht gaat over verwarrende werkwoorden. Je hebt sterke en zwakke werkwoorden. De sterke werkwoorden veranderen van klank, zoals bijvoorbeeld lopen wordt liep. Leerlingen maken hier vaak nog veel fouten, dit gedicht is erg interessant om eens te gaan kijken naar de rare regels die in onze taal gelden. Het is inderdaad niet zo simpel. Je kan leerlingen vragen wat bijvoorbeeld wel de juiste werkwoorden zouden zijn. Waar werden hier fouten tegen gemaakt? Waarover zal deze les gaan? Na het beluisteren van het gedicht zullen de leerlingen dit zeker doorhebben. Het zal hen ook laten nadenken over onze eigen taal. Later kan je de leerlingen ook de fouten hierin laten verbeteren.

Frans / geschiedenis

Léopold Sédar Senghor¹⁷

Het gedichtje kan gebruikt worden om een wereldprobleem zoals racisme aan te kaarten op een luchtige, grappige manier. Verder kunnen leerlingen de verschillende kleuren in het Frans onder de knie krijgen. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld op een papier de juiste kleur aanbrengen die voorgelezen worden door de leerkracht. Het gedicht wordt daarna ook besproken.

Achter het gedicht schuilt ook een verhaal. Hiervoor gaan we terug in de tijd. Léopold Sédar Senghor was een Senegalese dichter, filosoof, schrijver en president. Hij werd geboren op 9 oktober 1906 en overleed op 20 december 2001. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zat hij twee jaar lang vast in een gevangenenkamp, omdat hij zich tijdens de bezetting in Frankrijk verzette. Aan het eind van De Tweede Wereldoorlog verscheen zijn eerste gedichtenbundel. Later brak Senghor door en hij werd gezien als de stem van zwart Afrika in Frankrijk. Hij gaf dan ook les aan diverse scholen in Frankrijk en Senegal. Dit deed hij zo'n elf jaar lang.¹⁸

Senegal is altijd gespaard gebleven van langdurige dictaturen, dit alles hebben ze te danken aan hun eerste president, Senghor. Na de Franse kolonisatie begeleidde hij Senegal

¹⁷ Bouveau, P. (2016). *Léopold Sédar Senghor, Cher frère blanc*. Geraadpleegd op 13 augustus 2016 via <http://www.lepetitjournal.com/dakar/societe/histoire-patrimoine/250128-leopold-sedar-senghor-cher-frere-blanc>

¹⁸ Lauwers, T. (2012). *What happens in Senegal. Poëet-President*. Geraadpleegd op 15 december 2016 via <http://tooninsenegal.blogspot.be/2012/12/poeet-president-het-feit-dat-senegal-zo.html>

naar democratie. Hij was een zeer geliefde president en poëet. Veel van zijn gedichten schreef hij tijdens zijn gevangenschap in de krijgskampen van de nazi's. Hij wist de oorlog te overleven. Veel zwarte Afrikanen werden geëxecuteerd. De nazi's zagen hen als 'üntermenschen', ze moesten verdwijnen, ze moesten uitgeroeid worden.

Dit gedicht is zeker één van mijn favorieten. Er schuilt een aangrijpend verhaal achter, het kan een zeer boeiende les opleveren.

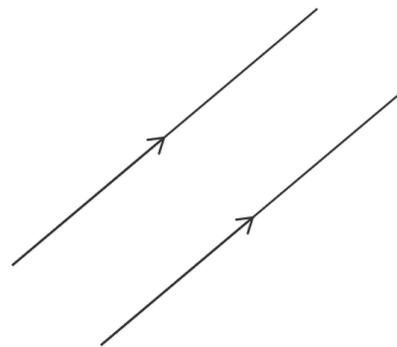
Wiskunde

Sprookje

Haar zusjes lagen recht en broos.
Ze waren mooi en eindeloos.
Zo hoort dat bij een lijn.
Zij was zo anders dan die twee.
Ze strekte slechts van A tot B
en dat kan tragisch zijn.

Zij liep dus niet oneindig door
en mannen vallen daar niet voor.
zo bleef ze triest alleen.
Tot op een dag in volle vaart
een knappe prins op dito paard
ineens aan haar verscheen.

De prins hield halt en zag haar staan.
Hij keek haar diep verlangend aan,
zijn ogen vol geluk.
Hij vroeg haar: 'Liefste, ga je mee?
Jij bent voor mij van A tot B
gewoon een lekker stuk.'

Marjolein Kool

Wis- en natuurlyriek, Drs. P en Marjolein Kool, Nijgh & Van Ditmar, 2000

Dit gedicht kan je gebruiken om een les rond lijnstukken en rechten aan te kondigen. In plaats van het gewoon meteen aan het bord voor te doen, laat je leerlingen zelf nadenken over het gedicht. In dit gedicht zullen ze de nodige informatie moeten zoeken om uit te vinden hoe de zusjes eruit zien, hoe de prins eruit ziet en hoe het hoofdpersonage zelf kan afgebeeld worden.

De leerlingen proberen de verschillende wiskundige begrippen op papier te tekenen. Ze weten bijvoorbeeld dat de zusjes eindeloos zijn en recht (rechten). Terwijl het hoofdpersonage helemaal niet oneindig is en slechts van A tot B kan (een lijnstuk). Lijnstuk AB is een eindig deel van een rechte lijn. De prins kruist haar pad en ze leven nog lang en gelukkig samen. Je kan leerlingen vervolgens ook laten experimenteren met verschillende soorten lijnen. Bestaan er enkel rechte lijnen? De leerlingen kunnen verder het gedicht proberen uitbeelden in een aantal lijnen.

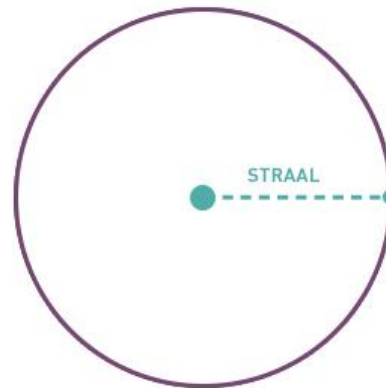
Verder kan je gedichten ook in de werkboeken plaatsen, soms kunnen ze een hulpmiddel bieden om bepaalde formules te onthouden. Hieronder vind je een voorbeeld. De formule om de omtrek van een cirkel te berekenen werkt plots met het getal 'pi'. Iets helemaal nieuw.

Cirkelomtrek

Een pier beet zich vast
in de staart van zijn vrouw,
waarop zij enthousiast
vroeg: 'Mag ik ook bij jou?'

Kop- staart kwam zo het span
in een cirkel terecht,
tot verwondering van
een passerende specht.

'Rond is mooi,' sprak het dier
'en men ziet reeds van ver:
een pier en een pier
maakt tesaam 2 pi-er!'

Marjolein Kool

Wis- en natuurlyriek, Drs. P en Marjolein Kool, Nijgh & Van Ditmar, 2000

Tot slot een grappig gedicht dat ook zeker kan gebruikt worden tijdens de wiskundeles. Het gedicht gaat over verschillende ruimtefiguren, namelijk de piramide en kubus in dit geval.

Transseksueel

Toen ik in moeders armen lag
-ze voelde zich bijzonder rijk-
riep zij vol trots naar wie mij zag:
'Het is een echte kubus, kijk!'

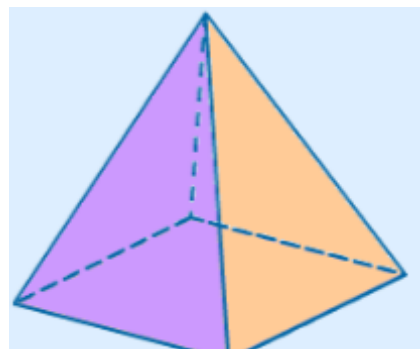
Ik was een kubus, naar men zei,
met zijden, hoeken, waterpas,
maar ach, mijn ziel vertelde mij,
dat ik een piramide was.

Ik trok vanuit een diepe drang
steeds piramidekieren aan.
Ik vocht ertegen jarenlang,
maar ging steeds piramider staan.

Mijn psychiater gaf het op.
Geen praatgroep wist een therapie.
Ik vond na jarenlang getob
mijn redding in de chirurgie.

In een luguber soort kliniek,
waar men van hoge prijzen houdt,
werd ik- de ingreep was uniek-
tot piramide omgebouwd.

Nu zit ik lekker in mijn vel
en mijn probleem is opgelost,
al heeft die grap me wel
vier ribben uit mijn lijf gekost.

Marjolein Kool

Wis- en natuurlyriek, Drs. P en Marjolein Kool, Nijgh & Van Ditmar, 2000

Je kan dit gedicht opnieuw gebruiken als motivatiefase om een les rond ruimtefiguren aan te kondigen. Vanaf dit moment spreken we ook van ribben. Een kubus heeft bijvoorbeeld twaalf ribben, een piramide heeft er acht. De leerlingen kunnen achterhalen om welke ruimtefiguren het hier gaat en welke andere ruimtefiguren kennen ze nog? Hoe zien deze eruit?

Wat zijn de verschillen tussen een vierkant en kubus? Wat verandert er van driehoek naar piramide? Hoeveel ribben moeten er verwijderd worden om van kubus naar piramide te gaan? Welke ribben zijn dat? Laat de leerlingen dit zelf ondervinden.

Wiskunde wordt meteen fijn met een vleugje poëzie!

Geschiedenis/ godsdienst/ PAV

De Mensheid maakt een einde aan de oorlog
of de oorlog een einde aan de mensheid.
Je kan een kind uit de oorlog halen,
maar de oorlog niet uit een kind.
Oog om oog en de wereld wordt uiteindelijk blind.
Oorlog is allen leuk als je aan de winnende zijde staat.

Waarom oorlog,
Waarom geen vrede,
Oorlog is koud en kil
Dat is toch wat niemand wil.
Slachtoffers vallen met honderden
Als stenen die donderden.
Gezinnen worden gescheiden.
Dat zijn toch dingen die we willen mijden.

Als de vrede komt, is de oorlog voorbij.
Maar als je vrede met de oorlog hebt, is het einde nabij.

Waarom is er oorlog?
Waarom zijn er moorden?
Waarom doen mensen het niet gewoon met woorden?

Waarom moet die oorlog er zijn
Waarom al dat verdriet en pijn
Een schot hier en schot daar,
waarom is het nu niet klaar.
Jammer genoeg vallen er overal doden.
Kunnen we die familie nu niet belonen.
Zij hebben toch niets gedaan.
Nu moesten ze helaas weg gaan.
Hou toch op met dat gevecht,
Jullie zijn niet goed maar slecht.
Gun iedereen toch eens een fijn leven
Of kunnen jullie ze niets anders geven.
Als je van oorlog houdt moet je het maar dromen.
Ik hoop dat er niet meer doden komen.

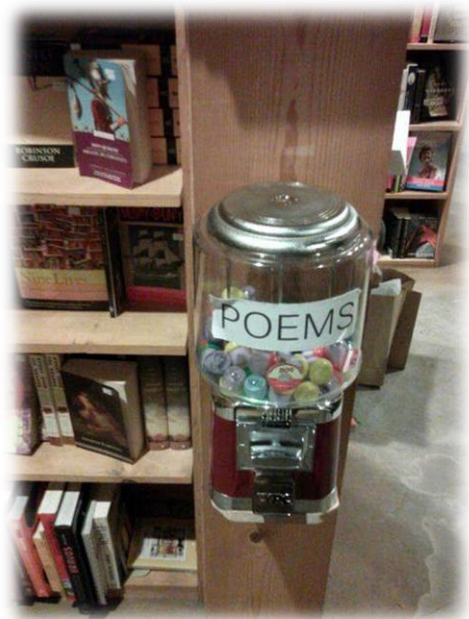
Mediawerkgroep Syrië¹⁹

¹⁹ Mediawerkgroep Syrië, (2012). *Oorlogsgedichten*. Geraadpleegd op 10 januari 2017 via <https://mediawerkgroepsyrie.wordpress.com/2012/10/27/oorlogsgedichten/>

De oorlog in Syrië is ondertussen al vijf jaar bezig. Het is een zeer actueel thema, iets dat zeker besproken moet worden in de klas. De stad Aleppo is tegenwoordig één van de gevaarlijkste plekken ter wereld geworden. Tijdens de lessen PAV wordt de oorlog in Syrië uitvoerig besproken, ook tijdens de lessen geschiedenis kan je dit niet weglaten. Hoe is de oorlog in Syrië eigenlijk precies begonnen? Hoe komt het dat het zo ver is kunnen komen? Speelt België hier ook een rol? Belangrijk is dat de discussies hier niet de bovenhand nemen.

3.1.2 De grabbeldoos

In de klas kan je gebruik maken van een grabbeldoos. Elke week mag een leerling hierin grabbelen en er iets uitnemen. In de doos steken verschillende leuke gedichtjes. Hier kan je van alles rond doen. Indien leerlingen nog niet zoveel bezig geweest zijn met gedichten kan je ze gedichten laten beoordelen, bijvoorbeeld sterren toekennen. Is het gedicht een aanrader of niet. Of maak een poëzieboek met de klas. Het gedichtje dat getrokken wordt, wordt dan besproken. Waaraan moet je denken? Welke beelden komen er bij de leerlingen op? Ze kunnen hier volledig hun eigen ding doen, iets schrijven tekenen, er een liedje bij plaatsen. Elke week is een andere leerling verantwoordelijk. De verantwoordelijke plakt het gedicht in het gedichtenboek en uit zijn mening ook op de manier die hij zelf verkiest. Vervolgens worden er ook telkens drie leerlingen aangeduid, zij zijn de toevoegers, zij gaan het gedicht ook lezen en vullen de verantwoordelijke aan.

Voorzie een invul kader voor de verantwoordelijke, dit zal hem op weg helpen om een beeld te scheppen van het gedicht. Hier kan hij kort noteren waarover het gedicht volgens hem gaat. De interpretatie blijft volledig vrij en persoonlijk. De leerling mag ook zelf kiezen hoe hij het gaat aanpakken.

Drie leerlingen worden aangeduid als 'toevoegers'. Zij gaan ook een beeld scheppen over het gedicht. Het is mogelijk dat zij een volledig andere interpretatie hebben van het gegrabbelde gedicht. Zelf heb ik dit ook geprobeerd bij één van mijn eigen gedichten. Ik stuurde mijn gedicht door naar enkele vrijwilligers die bereid waren om het gedicht te lezen en twee vragen te beantwoorden. De twee vragen luiden als volgt: 'Waarover gaat dit gedicht volgens jou?' en 'Vind je het een mooi gedicht of is het niet echt jouw ding?'. Hierbij vertelde ik natuurlijk niemand dat dit een zelfgeschreven gedicht was. De interpretaties kwamen soms overeen, maar ik kreeg ook veel verrassende reacties. Ik vond het erg leuk dat sommige mensen er iets totaal anders in zien. De verschillende reacties verzamelde ik op een padlet. U kan deze hier ook bekijken via de deze QR-code.

Het viel me wel op dat iedereen telkens vroeg of ze het juist hadden. Ik kreeg meteen vragen zoals: 'Klopt het?' 'Is het juist?' Elk antwoord was juist geweest, toch dachten velen dat ze er naast zaten. Vaak wilden ze wel helpen maar zeiden meteen dat ze het niet zouden kunnen. 'Ik weet echt niet zoveel van gedichten, ik weet niet of je iets aan mijn hulp gaat hebben...', 'Ik weet eigenlijk toch niet echt waar het over gaat, maar ik denk...' Ik merkte dat ze zeer onzeker waren en zich kwetsbaar voelden vanaf het moment dat ze hun antwoord naar mij doorstuurden. Hieruit leek het alsof ze wat bang waren voor poëzie en op zoek waren naar de enige juiste interpretatie. Dit probeer ik net te doorbreken. Later vertelde ik hen waarover mijn bachelorproef gaat en dat meerdere antwoorden juist zijn, hun eigen interpretatie is juist. Ik vroeg ook telkens om hun interpretatie te verduidelijken aan de hand van voorbeelden uit het gedicht. Elke vrijwilliger deed dit zeer goed en ze waren zeer eerlijk.

Toen ze hoorden wat de bedoeling was, waren er ook enkele zeer enthousiast. Ze vonden het een zeer goed idee. Sommige spraken over hun tijd in het secundair onderwijs. Poëzie vonden ze maar niets, ze hadden het nooit juist. Ik heb dit zelf ook meegemaakt, ik vond gedichten maar niets hoewel ik zelf dichter ben. Poëzie niet juist hebben, dat zou eigenlijk niet mogen bestaan.

Het poëzieboek is een handig middel om gedichten leuk en persoonlijk te maken. Het poëzieboek is van de klas zelf, een resultaat waar ze zeer trots op kunnen zijn.

Invulkader voor de verantwoordelijke

Grabbelen maar!

Naam:.....

Titel van het gedicht:

Waarover gaat het gedicht volgens jou?

.....

.....

.....

.....

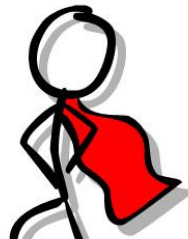
Mijn beoordeling:

Instructiefiche verantwoordelijke**Jij bent deze week de verantwoordelijke!**

Deze week moet jij in de grabbeldoos grabbelen.

1. Steek je hand in de doos en neem er maar een gedichtje uit!
2. Het poëzieboek blijft deze week in jouw bezit.
3. Lees het gedicht.
4. Denk erover na.
5. Lees het gedicht opnieuw.
6. Vul de invulkader in, deze vind je in het poëzieboek aan de linkerkant.
7. Plak je gedicht aan de rechterkant.
8. Ga op zoek naar dingen die volgens jou bij het gedicht passen.
Tip: foto's, tekeningen, schilderijen, liedjes, geuren, ... Het kan allemaal!
9. Leg het boek in de leeshoek. De toevoegers gaan nu ook aan de slag!

Instructiefiche toevoegers**Jij bent deze week een toevoeger!**

De verantwoordelijke heeft een gedicht gegrabbeld, maar wat vind jij eigenlijk van het gedicht?

1. Wanneer het poëzieboek in de leeshoek ligt, mag jij het twee dagen mee naar huis nemen.
2. Lees het gedicht.
3. Denk erover na.
4. Lees het gedicht opnieuw.
5. Waarover gaat het gedicht volgens jou?
6. Komt dit overeen met de gedachten van de verantwoordelijke of net helemaal niet?
7. Voeg beelden toe die volgens jou bij het gedicht passen.

Tip: foto's, tekeningen, schilderijen, liedjes, geuren, ... Het kan allemaal!

8. Geef het poëzieboek door aan de toevoeger nummer 1,2 of 3.

Het gedicht wordt daarna besproken in de klas. Het wordt voorgelezen door de leerkracht of leerling (afhankelijk van de leerlingen). De interpretatie wordt getoond. De toevoegers verklaren de toegevoegde beelden, liedjes enz. Komen deze vier interpretaties overeen of zijn het vier totaal verschillende meningen? De leerlingen gaan de gedichten leren bekijken op een totaal andere manier. Door deze samenwerking openen ze elkaars ogen voor hetgeen dat ze eerst niet konden waarnemen. Later worden de beste gedichten gekozen en kunnen ze hier bijvoorbeeld onderleggers van maken. Zo worden gedichten en de beelden die de leerlingen hierbij hebben geplaatst ook echt gebruikt. U kan ze meegeven bij het afhalen van een rapport of bijvoorbeeld tijdens een infoavond, een kerstfeestje...

Voorbeeld onderlegger

*Ik lees in je ogen,
alles wat is gelogen,
praat niet ,
laat je hart eens wat zeggen,
je mond,
hoeft de leugens niet op te leggen.
laat me zien dat je dit meent,
laat me zien wat je bedoelt.
want ik heb me nog nooit,
zoals nu gevoeld.*

Schurmans An

3.2 Kennismaking met poëzie

Stap 1 bestond uit onbewust in contact komen met poëzie. De gedichten werden gebruikt als motivatiefase en de focus lag niet op het gedicht zelf maar op een bepaald thema dat wordt aangebracht. Het gedicht wordt gebruikt als hulpmiddel. De grabbeldoos gaat een stapje verder. Leerlingen gaan een gedicht bewust lezen en hierover nadenken, maar alles blijft zeer lichtig. Ze kiezen zelf wat ze schrijven, tekenen of welke muziek ze er bij plakken. Het is een zeer vrije oefening die klassikaal wordt besproken. De leerlingen maken samen hun eigen poëzieboek doorheen het jaar, een zeer mooi resultaat. We laten de gedichten ook niet gewoon aan de kant liggen, zo kunnen we er bijvoorbeeld onderleggers van maken. Leerlingen geven hun eigen persoonlijke stempel aan een gedicht.

3.2.1 De creatieve poëzieles

Handleiding voor de leerkracht – De creatieve poëzieles

Verloop van de creatieve poëzieles

Stap 1: stille wanddiscussie

De leerkracht hangt verschillende gedichten op in de klas. U speelt hierbij in op de leefwereld van de leerlingen en hun interesses. De leerlingen voldoende kennen is dus noodzakelijk. Poëzie is een zeer gevoelig onderwerp, waardoor het niet altijd even makkelijk te benaderen is. Kies maximum tien gedichten, anders wordt het echter te veel om te verwerken voor uw leerlingen.

De gedichten zijn zorgvuldig uitgekozen door de leerkracht. Ze zijn toegankelijk, hebben betrekking tot de leefwereld van de leerlingen en ze behandelen verschillende thema's. Het ene gedicht gaat bijvoorbeeld over liefde en het andere over iemand verliezen. U stelt de thema's af op uw publiek. Heeft een leerling niet lang geleden iemand verloren, dan kan u de les aanpassen. De gedichten kan de leerkracht zelf aanpassen, de lesstructuur kan onveranderd blijven.

De leerlingen wandelen rond in de klas en krijgen drie post-its. Wanneer een gedicht hen aanspreekt, plakken ze de post-it met hun naam bij dit gedicht. Ze maken hun top drie tijdens de stille wanddiscussie.

Stap 2: klasgesprek

Wanneer dit gebeurd is, komen alle leerlingen in een kring zitten. Er volgt een kort klasgesprek. De leerkracht probeert uit te vinden waarom leerlingen het gedicht kozen. De leerlingen moeten hun keuze zo goed mogelijk verantwoorden. Indien uw klas talig niet zo sterk is, kan u uw leerlingen ondersteunen aan de hand van woordkaartjes. Zo kan u tijdens deze oefening ook werken aan woordenschatverrijking.

Stap 3: ik lees opnieuw en maak een definitieve keuze

Poëzie is vaak zwaar geladen. Leerlingen begrijpen vaak niet waarover het gedicht precies gaat of wat de schrijver nu eigenlijk bedoelt. Daarom is het belangrijk dat u leerlingen een dag rust gunt. Laat hen nadenken over de gedichten die ze hebben gelezen. Wanneer we een tweede keer lezen, komen we vaak veel meer te weten. Laat de leerlingen de volgende dag de gedichten opnieuw lezen. Misschien veranderen ze hun keuze nog. Ze begrijpen het de gedichten vaak beter, zien dingen die ze eerst niet zagen en dit zorgt dan ook voor meer waardering.

Stap 4: werken rond het gekozen gedicht

Verdeel de leerlingen in groepjes, ongeveer drie à vier personen, afhankelijk van de gekozen gedichten. Zorg dat de leerlingen op een juiste manier ingedeeld kunnen worden, laat elke leerling werken rond een gedicht uit zijn eigen top drie. Elk groepje krijgt een gedicht toegewezen, hier hebben de leerlingen ook zelf inspraak in gehad.

Vooraleer de leerlingen beginnen aan het groepswork gaan ze het gedicht nog een eens opnieuw lezen en wisselen ze hun ideeën en bevindingen uit met elkaar. U kan de leerlingen dit bijvoorbeeld laten doen aan de hand van een gegeven sjabloon, dit geeft u de mogelijkheid om de leerlingen een beetje te sturen. U kan ook een voorbeeld hiervan terugvinden in deze bachelorproef.

Elke groep krijgt drie werkbladen. Eerst krijgen ze een algemene instructiefiche, hierop vullen de leerlingen de basisgegevens in: welk gedicht ze gekozen hebben en met wie ze zullen samenwerken. Via dit werkblad wordt ook duidelijk aangegeven wat de leerlingen vervolgens moeten doen. Ze gaan verder met de specifieke werkbladen, deze heeft de leerkracht ontworpen per gedicht. Deze werkbladen zijn dus verschillend per groep. Aan de hand van deze werkbladen gaan leerlingen dieper ingaan op het gedicht. Ze werken samen en proberen een beeld te scheppen van het gedicht. Ook krijgen ze hierbij voldoende structuur en begeleiding aangeboden.

Stap 5: de collage maken

Het doel is dat leerlingen een succeservaring beleven en poëzie leren waarderen. Het eindproduct is een grote collage waarop leerling hun beeld van het gedicht kunnen weergeven, een eigen creatie. U kan de leerlingen bijvoorbeeld zelf iets laten tekenen. De leerlingen worden hierin vrij gelaten, de werkbladen hebben voldoende ondersteuning gegeven. Ze mogen nu zelf kiezen wat ze willen weergeven over het gedicht: een gevoel, een persoon, een situatie, gedachten die opkwamen tijdens het lezen...

Indien uw leerlingen niet zo creatief zijn en absoluut niet willen tekenen, kan u ze zelf foto's laten opzoeken, een filmpje laten maken, een rollenspel laten uitwerken, een strip maken,... Er zijn meerdere creatieve verwerkingen mogelijk. Zelf kies ik ervoor om leerlingen iets te laten tekenen. Ze zijn dan zeer bewust bezig met het gedicht. Ik heb deze les zelf uitgeprobeerd in de Hogeschool PXL en dit was een overweldigend succes.

Stap 6: presenteren

De leerlingen hebben deze collage natuurlijk niet voor niets gemaakt. Laat ze hun werk kort presenteren. Zorg er ook voor dat de hele klas betrokken wordt. Stel een evaluatiematrix op, maar laat ook de leerlingen inbreng hebben. Vraag leerlingen waarop ze moeten letten tijdens het presenteren en wanneer zij een collage goed vinden. De leerkracht selecteert de belangrijkste evaluatiecriteria en ook de leerlingen moeten elkaar beoordelen aan de hand van een gegeven kaartje.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen een top drie maken van de gedichten die ze hebben gelezen. Dit kunnen ze doen met de gegeven post-its waar de leerlingen hun naam op schrijven.
- De leerlingen kunnen hun keuze verantwoorden en hun mening uiten aan de hand van woordkaartjes die door de leerkracht zijn gemaakt.
- De leerlingen kunnen in een woordenboek opzoeken wat een woord betekent.
- De leerlingen kunnen passende afbeeldingen, liedjes,... enz. opzoeken op de computer.
- De leerlingen kunnen een collage maken en deze uitleggen aan de hand van een vooropgestelde evaluatiematrix.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid de gedichten te lezen en staan open voor poëzie.
- De leerlingen kunnen werken in groep rond het gekozen gedicht.
- De leerlingen zijn bereid zelfstandig te werken.
- De leerlingen durven hun mening te uiten.

Tijdsduur

De twee eerste stappen: stille wanddiscussie en het klasgesprek duren samen 50 minuten. Hier moet u een volledig lesuur aan besteden, neem voldoende tijd om de gedichten te bespreken in de klas.

De creatieve poëzieles zelf zal 2 à 3 uren in beslag nemen. Hier moeten leerlingen een officiële keuze maken. Ze worden ingedeeld in groepjes op basis van het gekozen gedicht. Geef de leerlingen zeker een uur om na te denken over het gedicht (interpretatie), deze te bespreken in groep, beelden te scheppen rond het gedicht, een collage te maken... Tot slot moeten de leerlingen ook hun collage kort presenteren en elkaar beoordelen.

Nodige materiaal

Zorg er zeker voor dat je voor de leerlingen voldoende materiaal ter beschikking stelt.

- Grote A3-papieren (collage)
- Kleurtjes en stiften voor elke groep!
- Computers (1 voor elk groepje)
- Post-its
- De gekozen gedichten afgedrukt
- Plakband of punaises om de gedichten op te hangen in de klas
- Instructiefiches (algemene en specifieke) voor elk groepje!
- Schaar, plakband, stempels,... (knutselmateriaal in kistje)
- Evaluatiematrix + evaluatiekaartjes voor elke leerling!
- Brievenbus per groepje

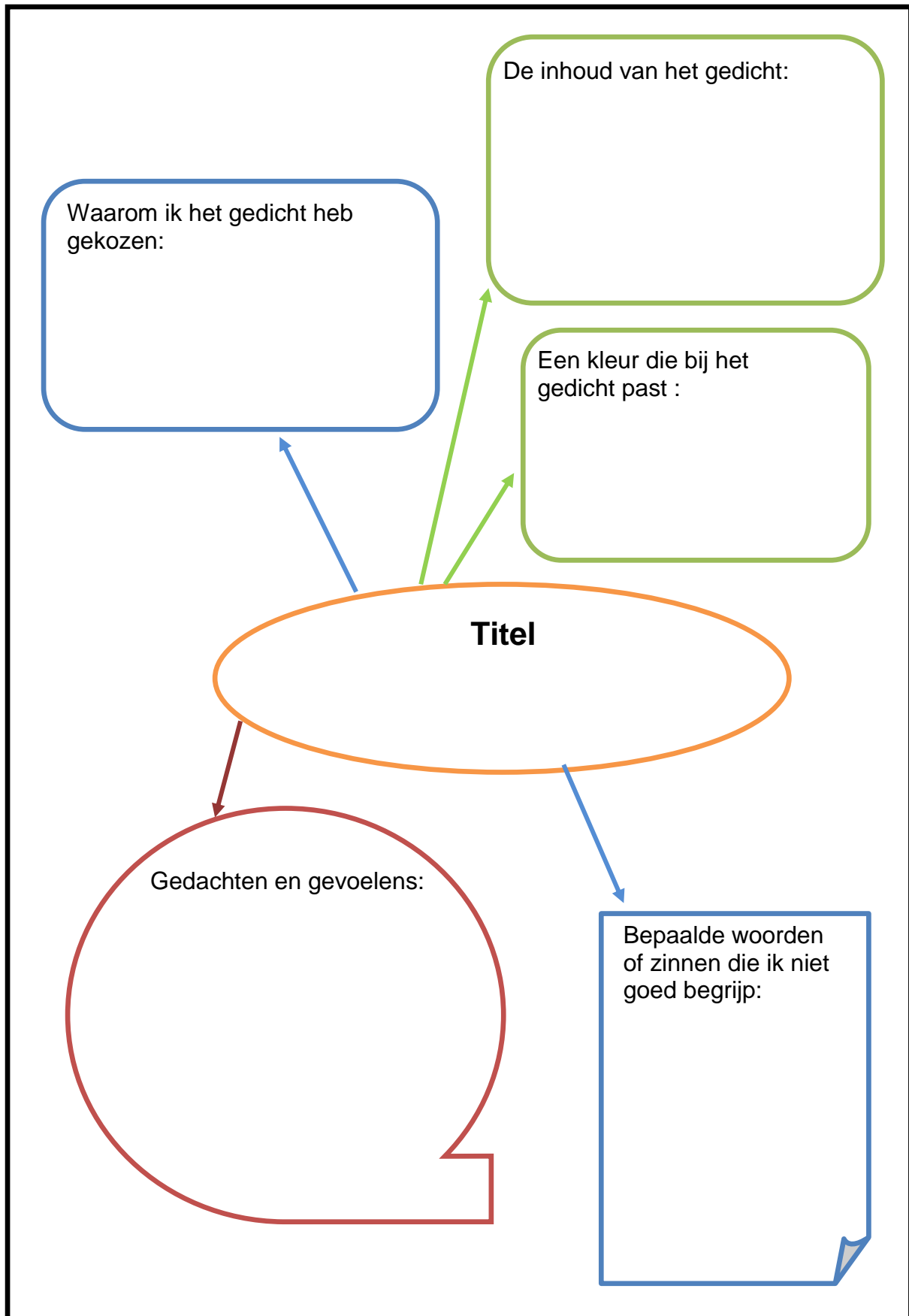
Bijlage

- ❖ Algemene instructiefiche in twee vormen (schematisch en geschreven)
- ❖ Specifieke werkblaadjes (voor elk gedicht)
- ❖ Acht gedichten
- ❖ Woordkaartjes (woordenschatuitbreiding)

Werkbladen voor de leerlingen

Creatieve poëzieles

Algemene instructiefiche

De titel van het gekozen gedicht

.....
.....

Stap 1 – Lees het gedicht nog eens zeer aandacht (individueel)!

Stap 2 – Elk groepslid steekt zijn/haar hand omhoog als hij/zij klaar is. De leerkracht geeft je het nodige werkblad.

Namen van de groepsleden

.....
.....
.....
.....

Stap 3 – Los in groep de vraagjes op die je terugvindt op het gekregen werkblad. Het zal je helpen om het gedicht te begrijpen en een beeld te scheppen.

Dit doe je in groep! Je werkt niet langer individueel!

Sterk

*Ik dacht dat het niet kon:
dat iets wat je niet ziet
je alle dagen draagt
en sterker maakt.
Alsof je spieren krijgt
van liefde.*

*En kijk, het klopt:
Het hart van oma
slaat nog altijd over
als ze opa ziet.
Maar nu hij oud is en te bed,
misschien nog net de hemel haalt,
loopt oma sinds een poosje
krommer en vraagt ze vaker
om mijn arm.*

*Zonder hem krijgt
ze het huis niet warm
En zelfs de hond
zakt zuchtend naast de luie stoel.
Dus is het waar
dat liefde spieren geeft
en op den duur
ook vuur.*

*Bart Moeyaert
Uit 'Verzamel de liefde', Querido, 2003*

Sterk – Bart Moeyart

Waarover gaat het gedicht?

.....
.....
.....

Welke gevoelens kan je terugvinden in het gedicht?

.....
.....
.....

Waarom moest je zelf denken tijdens het lezen van het gedicht?

.....
.....

Wat bedoelt de schrijver met 'Liefde geeft spieren'?

.....
.....
.....

Waarom loopt oma krommer?

.....
.....

Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....

Kleinplaten Kleinplaat.nl

Geef het gedicht een kleur en leg uit waarom. Kleur de rechthoek(en) die je naast je gekozen gedicht ziet staan. Je schrijft ook op waarom je een bepaalde kleur koos.

Voorbeelden

- *Ik koos voor een rode kleur omdat het gedicht over liefde gaat en het een warme kleur is.*
- *Ik koos ervoor om blauw en groen te combineren omdat...*
- *Ik koos een hoofdkleur, namelijk geel, deze werd telkens lichter of donkerder...*
- *Tijdens het lezen van deze alinea werd ik niet echt vrolijk, daarom koos ik voor deze kleur...*

Uitleg:.....

.....
.....
.....

Welk liedje beschrijft het gedicht? Koppel een liedje aan het gedicht waarvan jij denkt dat het erbij past. Waarom heb je voor dit liedje gekozen?

.....
.....
.....

Verzin een andere titel voor het gedicht. Overleg in groep. Denk ook eens na over wat je zou veranderen aan het gedicht.

.....
.....
.....

Kies een foto die bij het gedicht past, een beeld dat jij voor ogen hebt wanneer je dit gedicht leest. Deze druk je af en neem je volgende keer mee naar de les. Ieder groepslid zoekt 1 foto die hij of zij erbij zou plaatsen!

Vlinders

*Zoals de zachte nachtgeluiden
stil komen dwalen in je droom
raken gedachten je soms aan.*

*Dat moeders ook dood kunnen gaan.
Dat vaders ook wel eens huilen.
En dat je nooit weet wat er komt.*

*Hoe kun je een gedachte laten zwijgen?
Het zijn net vlinders: kun je vlinders slaan?*

*Je wilt gewoon dezelfde blijven.
En dat er niemand weg zal gaan.*

Johanna Kruit

Wie weet nog waar we zijn? Leopold, 1999

Vlinders – Johanna Kruit

Waarover gaat het gedicht?

.....
.....

Welke gevoelens kan je terugvinden in het gedicht? Welke oorzaken zijn er voor deze gevoelens?

.....
.....
.....

Waarom moest je zelf denken tijdens het lezen van het gedicht?

.....
.....

Waarom zijn gedachten net als vlinders?

.....
.....

Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....
.....

Vlieger

*Mijn vlieger hangt
roerloos in het wit,
ongenaakbaar
boven het gouden strand.*

*Ik laat mijn noodkreet
langs het touw stijgen,
opdat mijn verdwenen vriend
mij zou horen.*

*Samen met de wind en de aalscholvers
vallen mijn woorden
tussen de golven.*

*Ik voel mij verlaten
als een huis zonder ramen.*

*Christiaan Germonpré
Ik verzend mezelf als een ansichtkaart, Facet, 1998*

Vlieger - Christiaan Germonpré

Waarover gaat het gedicht?

.....
.....

Welke gevoelens kan je terugvinden in het gedicht?

.....
.....

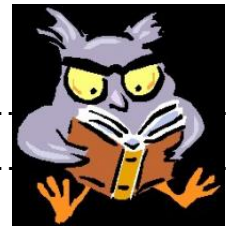
Waarom maakt de schrijver een vergelijking met een huis zonder ramen? Leg uit.

.....
.....

Gebruik indien nodig een woordenboek of zoek eens op het internet!

Wat zijn aalscholvers?

.....
.....

Wat betekent ongenaakbaar?

.....
.....

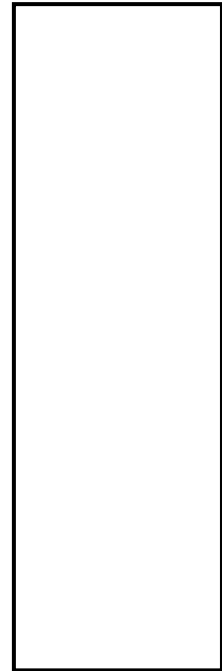
Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....

Te laat

*stel je voor ik sterf
ik weet
je mag er niet mee spotten
maar stel je voor
ziekte, auto, voor de trein
dat ik er niet meer echt zou zijn
krijgt dan iedereen spijt
als ik met zand en bloemen word begraven
omdat ze tot mijn laatste dag
nooit iets bijzonders in me zagen
stel je voor
je bent te laat
als je nu niet met me praat*

*Hans Hagen
Salto Natale, Van Goor, 1994*

Te laat – Hans Hagen

Waarover gaat het gedicht?

.....
.....

Hoe voelt het hoofdpersonage zich? Hoe weet je dit, bewijs dit met enkele voorbeelden uit het gedicht.

.....
.....
.....

Wat bedoelt de schrijver met: “Je bent te laat als je nu niet met me praat?”

.....
.....

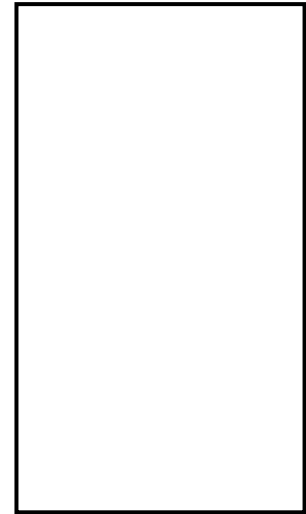
Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....

Autarkisch gedicht

*Zie me graag. Heb me lief,
als ik te laf ben om het zelf te doen.
Hou van me. Heb jij het lef
me lief te hebben zonder meer.
Kleef me aan, leef mee met
mij, loop met me weg.
Palm me in en vind me uit,
als ik mezelf niet vind.
Zie me graag. Heb me lief,
als ik te laf ben om mezelf te zijn.*

Lut de Block

De luwte van het late middaguur, De Arbeiderspers, 2002

Autarkisch gedicht – Lut de Block

Wat betekent autarkisch? (Woordenboek of het internet gebruiken mag!)

.....
.....

Wat wil het hoofdpersoon? Waar heeft hij/zij nood aan? Waarom heeft hij/zij hier zo'n nood aan?

.....
.....
.....
.....

Wat bedoelt de schrijver hiermee: *"Palm me in en vind me uit, als ik mezelf niet vind."*

.....
.....

Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....

Steen

*de steen draagt datum en je naam
de letters duiden je gezicht
ik vertel je van de buurman
die sinds gister naast je ligt*

*licht de steen en kijk me aan
geef een knipoog van bestaan
ik zie het best met ogen dicht
is jouw schaduw meer dan licht*

*Hans Hagen
Salto Natale, Van Goor, 1994*

Steen – Hans Hagen

Waarover gaat het gedicht?

.....
.....

Herlees de tweede strofe. Probeer eens in je eigen woorden uit te leggen wat de schrijver bedoelt.

.....
.....
.....

Wat weet je over de buurman?

.....

Kent het hoofdpersone de buurman? Ja/nee

Waarom denk je dat?

.....
.....

Waar bevinden de personen zich in dit gedicht?

.....

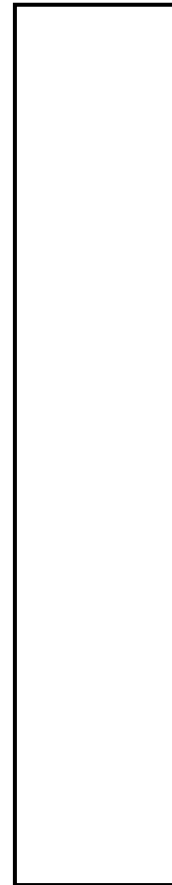
Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....
.....

Oude handen

*Als ik oud ben wil ik oude handen
die, als op de reliëfkaart
van een basisschool
hun gebergte, hun rivieren
durven tonen. – Verre landen
waar ik in kan wonen.
Ervaren aderen,
vingers met verhalen.
Handen
die ergens waren:
op schoulers, om een hart,
in andere handen.
Aan relings, zwaaiend,
aaiend langs de wanden
van een huis ver van hun huis.
Handen wil ik
vol geschiedenis
en aardrijkskunde:
Reizigers, na vele avonturen
veilig thuis.*

*Edward van de Vendel
Aanhalingstekens, Querido, 2000*

Oude handen - Edward van de Vendel

Waarover gaat het gedicht?

.....
.....

Waarom vergelijkt de schrijver oude handen met een reliëfkaart? Hoe doet hij dat? Geef enkele concrete voorbeelden.

.....
.....
.....
.....

Wat bedoelt de schrijver met 'ervaren aderen' en 'vingers met verhalen'? Waarom is zijn woordkeuze hier speciaal?

.....
.....

Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....

Gisteren vond ik je

*Gisteren vond ik je
helemaal niet eng.
Je was een beetje geel
maar zag er beter uit
dan in de laatste maanden.
Je zweette niet meer.
Je leek kleiner.*

*Ze zeiden dat je
er mooi bij lag
maar ik zag dat je
wachtte. Je wou weg.*

*Nu moet je ergens zijn.
Vannacht ben je daar
voor het eerst. Ik hoop
dat je niet bang bent.
Dat het wennen zal. Dat ze
aardig zijn.*

*Misschien zie je me
nu. Dan weet je
hoe ik je mis
en dat ik flink ben.*

*Kees Spiering
Thuis, in een vreemde tuin, Bakermat, 1995*

Gisteren vond ik je – Kees Spiering

Waarover gaat het gedicht?

.....
.....

Vanuit wiens ogen is het gedicht verteld denk je? Waarom? (Geef dit aan met concrete voorbeelden!)

.....
.....
.....
.....

Wat bedoelt de schrijver met 'Dat ze aardig zijn.'? Wie zijn 'ze'?

.....
.....

Vind je het een mooi gedicht? Waarom wel/niet?

.....
.....

Evaluatiematrix

			
De collage	<p>-Je hebt te weinig input gegeven.</p> <p>-De collage is te snel gemaakt, er staat niet veel op.</p> <p>-Je had het veel mooier kunnen afwerken.</p>	<p>-Er is voldoende inbreng van je groep.</p> <p>-De collage ziet er goed uit.</p> <p>-Een mooi resultaat!</p>	<p>-Zeer origineel! Veel inbreng van de volledige groep.</p> <p>-Het plaatje klopt volledig!</p> <p>-Een schitterend resultaat!</p>
Samenwerking	<p>-Jullie hebben niet echt samengewerkt.</p> <p>-Er werd te weinig besproken in groep.</p> <p>-Niet iedereen werd betrokken of nam deel aan de activiteit.</p>	<p>-Jullie hebben voldoende samengewerkt, maar dit kon nog beter.</p> <p>-Probeer iedereen te betrekken en actief deel te nemen. Laat je niet afleiden.</p>	<p>-Zeer goede samenwerking.</p> <p>-Alle taken werden verdeeld, alles werd telkens besproken in groep.</p> <p>-Een echt groepsresultaat!</p>
Houding voor de klas	<p>-Je staat voortdurend te wiebelen en te giechelen.</p> <p>-Probeer je publiek aan te kijken.</p>	<p>-Je staat al redelijk goed voor de klas.</p> <p>-Je kijkt soms naar je publiek, maar kijkt ook vaak weg.</p>	<p>-Je staat goed en zelfverzekerd voor de klas.</p> <p>-Je speelt goed in op je publiek en hebt oogcontact.</p>
<p>Werkpunt:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>			

Didactisch materiaal

Voor de leerlingen

Ook de leerlingen evalueren elkaar. Ze doen dit aan de hand van gegeven evaluatiekaartjes. Later bezorgen we deze aan de geëvalueerde leerlingen. In de klas zetten we per groepje een brievenbus. Hierin wordt de feedback verzameld. Later gaat elk groepje de brievenbus openen en bespreken ze de gekregen feedback in groep.

Beoordeelde groep:

Wat heel goed was:

.....

.....

Wat beter had gekund:

.....

.....

Algemene beoordeling:

Somber

Je verdrietig voelen, piekeren...
Een droevige en donkere sfeer.
*'Ik heb vandaag
een sombere bui.'*

Adembenemend

Heel erg mooi, indrukwekkend,
overweldigend, prachtig...
*Het uitzicht is
adembenemend.*

Teder

Zacht en liefdevol, gevoelig...
Hij raakte zijn verloofde teder aan.

Warm

Hartelijk, zeer aangenaam...
Ik krijg het warm van zijn lach.

Sereen

Kalm en vredig, mooi en rustig...
Een serene herdenking.

Ontroerend

Aangrijpend, hartveroverend, er komen veel gevoelens in je op...
Een ontroerend verhaal.

Verontrustend

Als iets je ongerust maakt, angstig, zorgwekkend...
Haar verdwijning is erg verontrustend.

Moedeloos

Zonder vertrouwen, geen hoop meer hebben, zeer sombere stemming...
Ze belde nooit terug, daar werd ik moedeloos van.

Verbijsterd

Heel erg verbaasd en in de war.
Ze was verbijsterd toen ze hoorde wat hij had gedaan.

Ontmoedigend

Deprimerend, je hebt geen moed meer...
Het resultaat op mijn rapport was erg ontmoedigend.

Triest

Droevig, verdrietig,...
Ik voel me vaak triest, nu dat opa er niet meer is.

Geamuseerd

Iets plezierig vinden, leuk vinden, zich vermaken...
Heb je je geamuseerd in het pretpark?

Vreemd

Anders dan je verwacht, speciaal, raar,...
Ik vind dat die man er vreemd uitziet.

Onverstaanbaar

Onduidelijk, zonder te begrijpen wat er wordt gezegd,...
Het boek is onverstaanbaar, ik ga hem zeker niet uitlezen.

Empathisch

Meeleven, inlevingsvermogen, met empathie...
Het empathisch vermogen van vrouwen is groter dan dat van mannen.

Indrukwekkend

Als iets veel indruk maakt, boeiend, groots, ...
Hazard maakte een indrukwekkend doelpunt.

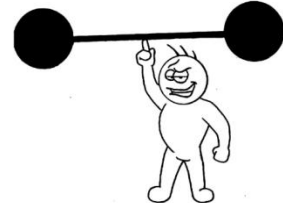
Origineel

Niet van iemand overgenomen of nagemaakt, speciaal, ...
De foto's van Galimberti zijn zeer origineel.

Sterk

Beschikt over zeer veel kracht, doordringend, ...
In de rechtszaal had hij een sterke verklaring afgelegd.

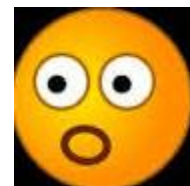
Bikkelhard

Ongelooflijk hard, spijkerhard, meedogenloos, ...
Zijn pesterijen zijn bikkelhard.

Verrassend

Onverwacht, overrompeld worden, ...
De film had een verrassende afloop.

Geïrriteerd

Geprikkeld, een slecht humeur hebben, geërgerd...

Ik raakte geïrriteerd door zijn kinderachtige reacties.

Onaangenaam

Vervelend, afstotend, niet plezierig,...

Een onaangename stilte.

Betoverend

Magnifiek, magisch, zo mooi dat je diep onder de indruk bent,...

Een betoverend meisje.

3.3 Express yourself

De eerste twee stappen van onze leerlijn zijn voltooid. Nu laten we de gedichten eventjes achterwege en gaan we ons focussen op Nederlandse expressie. Uit het onderzoek bleek namelijk dat leerlingen vaak worstelen met zichzelf en veel belang hechten aan hoe andere leerlingen naar hen kijken. Iedereen wil aanvaard worden voor wie hij/zij is.

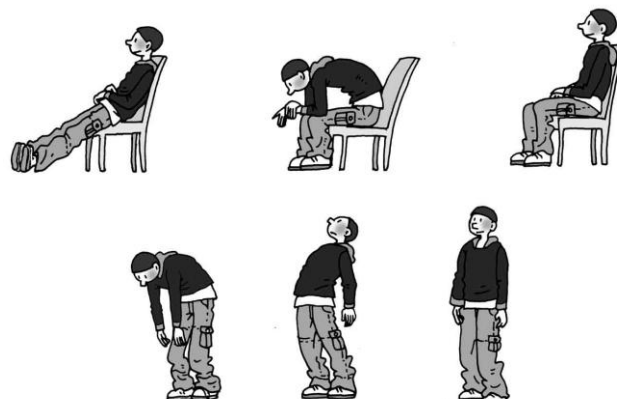
In deze stap laten we leerlingen eens volledig los gaan, we zorgen dat ze zich niet langer 'stoer' en 'onbreekbaar' moeten voordoen. We doen dit ook in groep omdat leerlingen stilaan leren meedraaien in deze maatschappij. De fantasie is ook niet helemaal verdwenen, maar neemt een realistische vorm aan. Leerlingen leven zich zeker graag eens uit. Ze zitten vaak gekluisterd aan de schoolbanken, deze expressieve lessen geven de leerlingen de kans om de lessen eens op een totaal andere manier mee te maken. Tot slot staat het werken in groepsverband centraal. In het begin voeren de leerlingen de oefeningen samen uit, later kunnen er ook individuele oefeningen plaatsvinden. De klasgroep moet steeds functioneren als een samenwerkend team. Deze stap kan de klasfeer optimaliseren.

Ik heb deze lessen zelf getest in een zeer passieve klas mechanica in Technicum tijdens mijn uitgroestage Nederlands. Het was een geweldig succes. Normaal werkte deze klas amper mee tijdens de les, ze waren ook niet altijd even vriendelijk naar elkaar toe. Wanneer een leerling bijvoorbeeld wel wilde meewerken tijdens de les, zouden vieze blikken naar hem geworpen worden. De klasfeer was niet helemaal zoals het zou moeten zijn. Tijdens mijn lessen 'Express yourself' veranderde dit stilaan. Steeds meer leerlingen wilden deelnemen en het werd net 'stom' als je niet participeerde. Als leerkracht moet u wel zelf in staat zijn om de leerlingen actief te krijgen, enthousiasme is hier een prioriteit, anders is er geen kans op slagen.

3.3.1 Juiste houding voor de klas

Wie een gedicht voordraagt, mag niet bang zijn en moet zich kunnen laten meeslepen door het gedicht. Het moet op een gepaste, boeiende manier worden voorgedragen. Dit geldt ook tijdens andere presentaties. Leerlingen moeten zich op hun gemak voelen en iedereen moet respect hebben voor elkaar. Daarom zijn de voorgaande oefeningen erg belangrijk. Een veilig klasklimaat moet aanwezig zijn.

Express yourself zal de leerlingen begeleiden naar presenteren op een juiste manier. We beginnen zeer eenvoudig, met de juiste houding voor de klas. De lichaamstaal die we gebruiken vertelt zeer veel over hoe we ons voelen en wat we denken, maar niet hardop zeggen.

Handleiding voor de leerkracht – Low en high power body language

Verloop les ‘Low and high power body language’

Stap 1: Inleidende oefening

De leerkracht vraagt iedereen om eens recht te staan. Daarna mogen ze gaan zitten en vraagt u meteen opnieuw om nogmaals op te staan. De leerlingen zullen dit niet begrijpen. U vraagt de leerlingen om eens te kijken naar hun buurman.

- ❖ Hoe staat jouw buurman?
- ❖ Wat valt je op?
- ❖ Wat vertelt deze houding jou over je buurman?

Sommige leerlingen zullen tegen de bank leunen, andere kruisen hun armen misschien. Enkele onder hun zuchten luid of staan net energiek te wiebelen. Het kan ook zijn dat er leerlingen zijn die besloten hebben om te blijven ze zitten, ze weigeren deel te nemen aan deze domme oefening. We kunnen aan de hand van hun houding afleiden of ze geïnteresseerd zijn of niet. Zijn ze moe of zijn ze net zeer actief? Leerlingen moeten inzien hoe belangrijk lichaamstaal is, ze moeten hier steeds op letten, want hierop worden we ook beoordeeld. Onze lichaamstaal vertelt soms meer dan de woorden die we gebruiken.

Toen ik dit in Technicum uitprobeerde in het derde jaar mechanica was er een leerling die niet meer wilde opstaan. Hij vond dat ik met zijn voeten aan het spelen was. Ik kende mijn leerlingen goed genoeg om te weten dat ik deze oefening met hen kon realiseren. Stiekem had ik gehoopt op een leerling met zeer sterke lichaamstaal en deze jongen kon dienen als ideaal voorbeeld. Ik speelde in op zijn reactie. De jongen zelf kon er ook mee lachen en in de klas heerste een zeer ontspannen en aangename sfeer. Deze activerende werkvorm slaat zeker aan bij de leerlingen, ze zullen deze oefening ook niet snel vergeten.

Stap 2: Laat je lichaam spreken

U hebt kort besproken dat lichaamstaal altijd aanwezig is en het een grote invloed heeft op hoe andere mensen over u denken. Nu gaan de leerlingen zelf tonen welke gevoelens je kan overbrengen via lichaamstaal. De leerkracht geeft enkele situaties weer en de leerlingen moeten tonen hoe zij zouden zitten of staan. Welke houding ze zouden aannemen in die gegeven situatie.

Stap 3: Presenteren moet je leren

Tijdens het presenteren zijn er twee soorten lichaamstaal: high power en low power body language. High power body language wil zeggen dat je recht in je schoenen staat, je bent zelfverzekerd. Low power body language is net het tegenovergestelde. Je straalt weinig tot geen zelfvertrouwen uit en bent erg onzeker. Als leerling kan het zijn dat je plots erg onzeker wordt eens je vooraan in de klas staat. De leerling moet bijvoorbeeld een spreekbeurt geven en wordt erg zenuwachtig. Alle ogen zijn op hem gericht. Hierdoor begint hij allerlei houdingen aan te nemen en staat hij te wiebelen van het ene been op het andere. Dit heeft natuurlijk invloed op de boodschap die hij probeert over te brengen. Het publiek raakt afgeleid en gaat vooral op de spreker letten. Het is essentieel dat je aan de hand van je lichaamstaal de boodschap net nog meer kracht geeft.

Deze stap kan u op verschillende manieren aanpakken. De twee soorten lichaamstaal kunnen door de leerkracht zelf uitgebeeld worden of de leerlingen kunnen hier zelf mee experimenteren.

Indien u ervoor kiest het zelf uit te beelden:

Laat de leerlingen zien wat u bedoelt. Leg een deel van de leerstof uit. Kruis terwijl uw armen, kijk vaak naar beneden, zorg dat u ineengedoken staat en wiebel onhandig van links naar rechts. Daarna doet u dit opnieuw, deze keer toont u hoe het wel moet. U geeft dezelfde uitleg, maar neemt een andere lichaamshouding aan. U staat recht, kijkt uw publiek aan en gebruikt bijvoorbeeld uw handen om uw uitleg te ondersteunen.

Indien u de leerlingen zelf laat experimenteren:

Stel doelgerichte vragen om de leerlingen op weg te helpen.

- ❖ Hoe kan je zien dat iemand echt zelfverzekerd is?
- ❖ Hoe kan iemand zeer veel zelfvertrouwen uitstralen?

De leerlingen kunnen dan zelf een pose aannemen. De leerlingen beschrijven ook wat ze doen. De leerkracht stelt hierbij doelgerichte vragen.

- ❖ Waar houden zij hun armen en handen?
- ❖ Wat doen ze met hun benen?
- ❖ Hoe houden zij zich voor de klas?

Daarna bekijken we ook de low power positie. Opnieuw moet de leerkracht doelgerichte vragen stellen om zo samen met de leerlingen tot een juiste omschrijving van low power body language te komen.

- ❖ Wat gebeurt er wanneer iemand onzeker is?
- ❖ Wat doet deze persoon bijvoorbeeld met zijn handen, armen, benen...?

Voer deze oefening bijvoorbeeld eerst al staand uit en vervolgens al zittend. Indien uw leerlingen nog niet zo actief zijn of eerder terughoudend, begint u best eerst met de zittende positie om een beetje los te komen.

De leerlingen kunnen nu low power en high power body language omschrijven. Ze kunnen het zelf uitbeelden en de juiste houding voor de klas aannemen. Samen met de leerlingen worden hier een aantal oefeningen rond gemaakt. Ze leren lichaamstaal herkennen en verbeteren.

Tot slot laten we de leerlingen zelf deze twee soorten lichaamstaal ervaren. De leerlingen staan tegenover elkaar. Alle leerlingen die links staan nemen een high power body language aan. De leerlingen die rechts staan nemen een low power body language aan. De personen die links staan zullen zich zeer goed en machtig voelen. De meisjes en jongens die rechts staan voelen zich net erg klein en nietig. Laat de leerlingen daarna ook van plaats wisselen.

Aan het eind van de les maakt u nogmaals de overgang naar presenteren voor de klas. De leerlingen hebben gezien welk effect de lichaamshouding kan hebben op het publiek, op de presentatie en op zichzelf. Lichaamstaal verradt hoe iemand zich voelt. Daarom moeten de jongeren sterk in hun schoenen staan. Het publiek moet geboeid zijn, ze moeten luisteren naar wat jij te vertellen hebt.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen uitleggen wat lichaamstaal is.
- De leerlingen kunnen het verschil duidelijk maken tussen low power en high power body language.
- De leerlingen kunnen low power en high power body language herkennen aan de hand van gegeven fragmenten.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid deel te nemen aan de oefeningen.
- De leerlingen nemen een gepaste lichaamshouding aan in de klas en tijdens het presenteren.

Tijdsduur

Express Yourself, de juiste lichaamshouding, zal 2 uren in beslag nemen.

De inleidende oefening duurt 15 minuten. Stap 2 duurt 30 minuten, neem voldoende tijd om de leerlingen te activeren en laat hen ook voldoende aan het woord. Stap 3 duurt 75 minuten. De leerlingen gaan verschillende oefeningen maken, deze worden vervolgens ook besproken. Tot slot laten we de leerlingen beide soorten lichaamstaal ervaren, deze oefening duurt 15 minuten.

Nodige materiaal

Tijdens deze les is het nodige materiaal echter beperkt.

- Situatiekaartjes
- Voldoende ruimte in de klas (activerende werkvorm)
- Beamer + Youtube (fragmenten tonen in de klas)
- Smartphones of tablets met QR-reader

Bijlage

- ❖ Situatiekaartjes voor de leerkracht
- ❖ Werkblaadjes voor de leerlingen

Didactisch materiaal

De leerkracht zet een documentaire op over de voortplanting van de bijen, maar jij vindt dit absoluut niet interessant.

Het is zover, de examenperiode komt eraan. Alle leerstof is al gezien en daarom kijken we een leuke film. Jullie mogen zelf kiezen welke!

De leerkracht geeft een onverwachte toets.

De leerkracht roept elke leerling om de beurt bij zich om het rapport te bespreken. Je weet dat jouw rapport niet zo denderend is.

Je hebt je laatste examen gemaakt. Het is eindelijk vakantie!

Je weet dat je vandaag je spreekbeurt moet voorbrengen in de klas, maar je kent hem eigenlijk niet. De leerkracht duidt telkens iemand willekeurig aan.

De leerkracht roept je naar voren om een oefening op te lossen aan het bord. Je hebt totaal geen idee hoe je het precies moet oplossen.

Je buurman zit je voortdurend te storen. Je hebt er echt genoeg van.

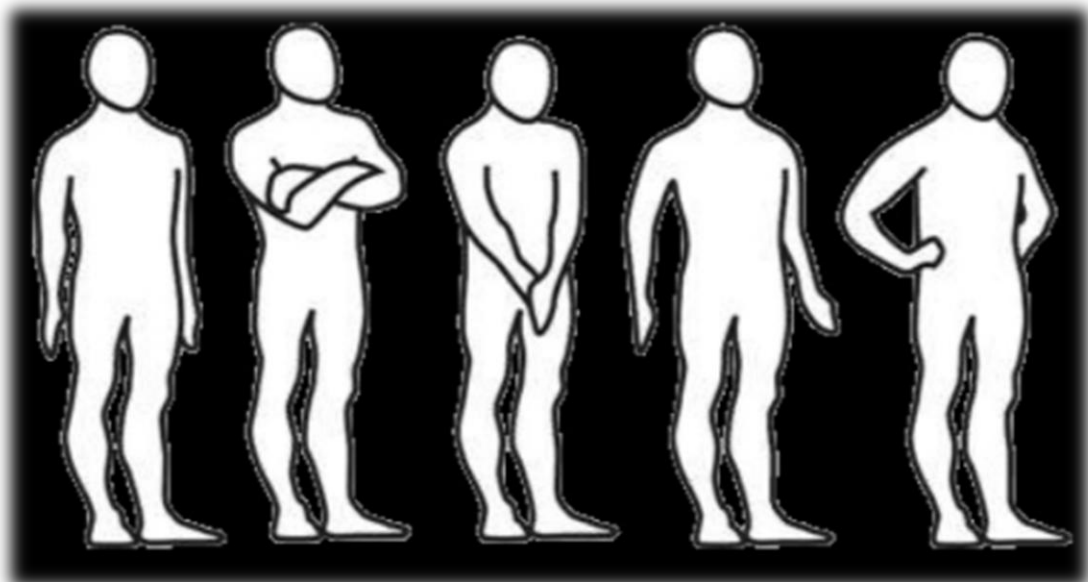

Je probeert stiekem af te kijken bij je buurman.

Binnen vijf minuten is de les gedaan.

Werkbladen voor de leerlingen

lichaamstaal

Oefeningen ‘Low power en high power body language’

A) F.C. De Kampioenen

Scan de QR-code en bekijk het fragment. Los de onderstaande vragen op.

1. Wat is de bedoeling van de oefening die ‘De Kampioenen’ moeten uitvoeren?

.....
.....

2. Hoe zit het met het zelfvertrouwen van Meneer Boma?

.....
.....

3. Is de haptonoom zelfverzekerd? Ja – neen
Waaraan merk je dit?

.....
.....

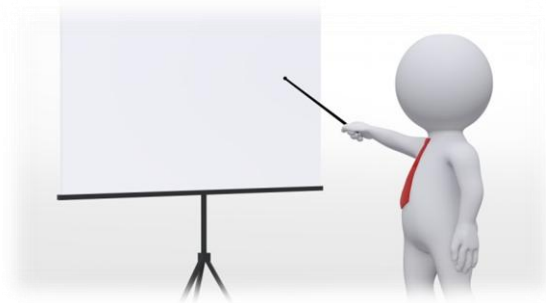
4. Je kan high power en low power duidelijk terugvinden in dit fragment. Wanneer?
Beschrijf wat er gebeurt.

.....
.....

5. Waarom loopt deze oefening fout af?

.....
.....

B) De presentatie

Bekijk het fragment en beantwoord de onderstaande vragen.

1. Om welke lichaamstaal gaat het hier?

- High power body language
- Low power body language
- Er is geen sprake van lichaamstaal!

2. Hoe is het contact tussen de spreker en zijn publiek?

- Zeer goed, er is voortdurend oogcontact met het publiek.
- Niet goed, hij kijkt vaak naar beneden.
- Redelijk goed, hij kijkt voldoende naar zijn publiek.

3. Beschrijf de reactie van het publiek:

.....

.....

4. Heb jij enkele tips voor Nick? Schrijf ze dan hieronder!

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓

C) Het nieuws

Als je deze QR-code scant, kom je uit op de website van 'De Redactie'. Bekijk het nieuwsfragment en vul de onderstaand tabel in.

	Soort lichaamstaal	Kenmerken lichaamstaal
		
		
		

Correctiesleutel: Oefeningen 'Low power en high power body language'.

Oefeningen 'Low power en high power body language'

A) F.C. De Kamioenen

Scan de QR-code en bekijk het fragment. Los de onderstaande vragen op.

1. Wat is de bedoeling van de oefening die 'De Kampioenen' moeten uitvoeren?

De oefening moet het zelfvertrouwen opkrikken en maakt je bewust van je eigen mogelijkheden en de krachten diep in je.

2. Hoe zit het met het zelfvertrouwen van Meneer Boma?

Meneer Boma is zeer zelfverzekerd. Hij is de manager van een groot bedrijf en daarom denkt hij zelfs dat hij deze oefening helemaal niet nodig heeft.

3. Is de haptonoom zelfverzekerd? Ja – **neen**

Waarom merk je dit?

In het begin valt het nog mee, maar hij struikelt steeds vaker over zijn woorden en wiebelt met zijn armen. Later loopt hij wat wiebelend rond. Tot slot kijkt hij ook steeds vaker naar de grond en kan hij zijn boodschap niet echt overbrengen. Hij begeleidt de oefening niet voldoende.

4. Je kan high power en low power duidelijk terugvinden in dit fragment. Wanneer?

Beschrijf wat er gebeurt.

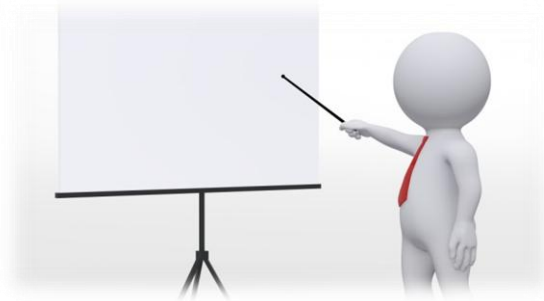
In het fragment kunnen we zien dat Xavier en Pico de oefening samen uitvoeren. Xavier is zeer onzeker, hij straalt absoluut geen zelfvertrouwen uit en spreekt met een hoog

stemmetje. Pico daarentegen maakt zich erg groot en kan zijn boodschap zeer sterk overbrengen. Xavier: low power body language en Pico: high power body language.

5. Waarom loopt deze oefening fout af?

De oefening verandert stilaan in een strijd om de beste te zijn. Het loopt helemaal uit de hand en ze beginnen elkaar zelfs uit te schelden.

B) De presentatie

Bekijk het fragment en beantwoord de onderstaande vragen.

1. Om welke lichaamstaal gaat het hier?

- High power body language
- Low power body language
- Er is geen sprake van lichaamstaal!

2. Hoe is het contact tussen de spreker en zijn publiek?

- Zeer goed, er is voortdurend oogcontact met het publiek.
- Niet goed, hij kijkt vaak naar beneden.
- Redelijk goed, hij kijkt voldoende naar zijn publiek.

3. Beschrijf de reactie van het publiek:

Het publiek heeft tijd om elkaar blikken te werpen, de spreker kijkt toch niet naar hen. De ene verbergt zelfs even zijn gezicht achter zijn handen, er wordt gezocht, spelen met een pen, fronsende wenkbrauwen, niemand is geïnteresseerd in zijn product.

4. Heb jij enkele tips voor Nick? Schrijf ze dan hieronder!

- ✓ Kijk je publiek aan! Durf oogcontact te maken.
- ✓ Gebruik je handen om de boodschap krachtig over te brengen.
- ✓ Oefen eens op voorhand voor de spiegel.
- ✓ Toon het product dat je wil verkopen.
- ✓ Begin niet te wiebelen en te zuchten. Wees zelfverzekerd!

C) Het nieuws

Als je deze QR-code scant, kom je uit op de website van 'De Redactie'. Bekijk het nieuwsfragment en vul de onderstaand tabel in.

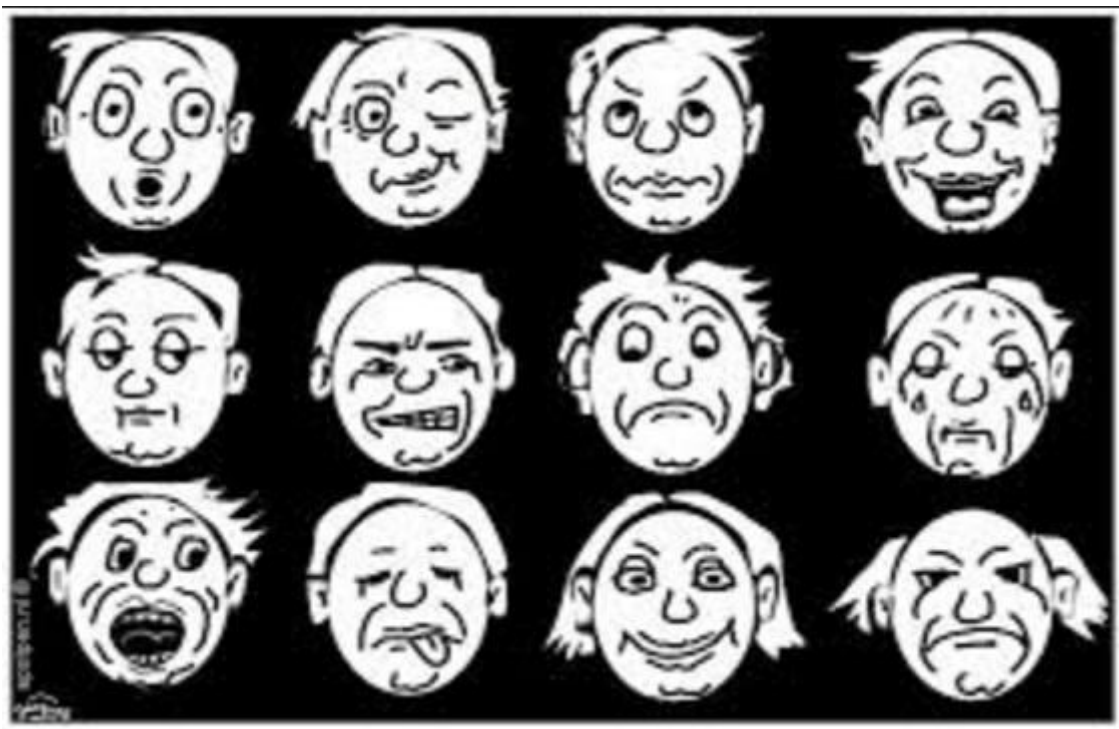
	Soort lichaamstaal	Kenmerken lichaamstaal
	High power body language	Ze zit zeer recht en komt zo erg zelfverzekerd over. Ze brengt de boodschap zeer krachtig over. Duidelijk oogcontact ook.
	High power body language	Obama zorgt ervoor dat hij iedereen toespreekt. Verder gebruikt hij zijn handen om zijn boodschap te ondersteunen. Hij durft pauzes te nemen ook.
	High power body language	Trump is misschien te zelfverzekerd, gebruikt zijn handen nog meer. Verheft stem zeer vaak. Sommige mensen ervaren dit als 'arrogant'.

3.3.2 Mimiek

Niet enkel lichaamstaal is cruciaal. Naast de juiste houding speelt ook je gezichtsuitdrukking een belangrijke rol. Ervoor zorgen dat de luisteraar geboeid is door wat we vertellen, is ons hoofddoel. Gedichten bevatten vaak verschillende emoties. Tijdens de mimiekoefeningen, die in spelvorm gegoten zijn, is het de bedoeling om de juiste mimiek aan een bepaald gevoel te koppelen. Gedichten kunnen mensen raken, ze triest maken of zorgen dat ze net heel blij worden. Afhankelijk van de sfeer kan u dit spel klassikaal doen of de leerlingen per twee laten werken. Natuurlijk moet u wel streven naar het klassikaal samenwerken, een presentatie voordragen zal immers ook voor de hele klas gebeuren. Leerlingen moeten elkaar respecteren en zonder schaamte voor de klas kunnen staan. Werken rond gevoelens blijft een complex thema en mag u zeker nooit forceren.

3.3.3 Intonatie

Wanneer de leerlingen de juiste houding hebben en een gepaste gezichtsuitdrukking, is er al zeer veel bereikt. Toch ontbreekt er nog iets. Wanneer leerlingen presenteren, proberen ze er vaak zo snel mogelijk van af te zijn. Ze willen zo snel mogelijk terug veilig op hun stoel zitten. Hierdoor wordt de presentatie afgerateld. Jongeren doen soms ook alsof het hen allemaal niks kan schelen, dat 'stoere' imago willen ze graag behouden. Daarom is het belangrijk dat ze ook op dit vlak zich durven laten gaan en losser worden. Opnieuw is een ontspannen en aangename sfeer nodig in de klas, deze zal ook vanzelf tijdens de oefeningen worden opgebouwd. De oefeningen worden steeds complexer en vormen voor elke leerling een uitdaging.

Handleiding voor de leerkracht – Mimiek en intonatie

Verloop les ‘Mimiek en intonatie’

Deze les gaat verder op ‘Low power en high power body language’. De klassikale aanpak krijgt hier mijn voorkeur.

Stap 1: Het emotiespel

Deel de leerlingen op in groepjes van 4 of 5 personen (afhankelijk van het totaal aantal leerlingen). Telkens komt een leerling naar voren. Hij/zij krijgt een kaartje waarop een bepaalde emotie staat afgebeeld. De leerling moet dit zo goed mogelijk uitbeelden en de andere leerlingen moeten zo snel mogelijk raden welk gevoel er uitbeeld wordt. De groep die het juiste antwoord geeft, krijgt natuurlijk een punt. De leerlingen worden extra gestimuleerd om alles zorgvuldig uit te beelden en deel te nemen aan het spel.

Tip voor de leerkracht: De ideale werkvorm!

Hoe zorgt u ervoor dat zeker iedereen aan de beurt komt? Laat de leerlingen een kaartje trekken. Op het gekozen kaartje staat telkens een figuurtje, u vindt voorbeeldkaarten in deze bachelorproef. Ik heb ervoor gekozen om met Pokémons te werken omdat het spel Pokémon Go nu zeer populair is bij jongeren. De leerlingen denken dat ze, indien ze hetzelfde figuurtje kiezen, samen zullen mogen werken. Dit is echter niet zo. Wat de leerlingen nog niet weten is dat het figuurtje er helemaal niet toe doet, maar de kleur aan de achterkant van de kaart wel. De leerlingen vormen een groepje aan de hand van de kleuren (geel, rood, blauw...). In elk groepje komen de verschillende pokémons samen. U kan leerlingen op een leuke, grappige en makkelijke manier aanduiden, bijvoorbeeld: de gele Pikachu, de groene Charizard...

Indien een klassikale aanpak niet mogelijk is: duo's

Is de klassfeer nog niet optimaal, kies dan voor werken in duo's. De leerlingen werken dan per twee en moeten zich niet meteen blootstellen aan de hele klas. Ze kunnen vertrouwd raken met hun medeleerling. Om de beurt kunnen de leerlingen dan een kaartje nemen en beelden ze het uit. Het is ook ideaal voor leerlingen die nog niet klaar zijn om voor de klas te staan. Ze zullen zich veiliger voelen, ze mogen op hun plaats blijven zitten en er is slechts één leerling die hun uitgebeelde emotie kan waarnemen.

Stap 2: Emoties in een gegeven situatie

We gaan een stapje verder. In plaats van een foto, krijgen de leerlingen nu een situatie voorgeschoteld. Ze moeten niet enkel een emotie uitbeelden, maar een echt moment. De evolutie naar hoe een emotie gevormd wordt. Ze moeten zich kunnen inleven. Leerlingen die niet zo graag voor de klas gaan, moeten in het begin een kleine rol krijgen. Het niveau van de leerlingen moet worden ingeschat door de leerkracht. Elke leerling moet kunnen groeien en vorderingen maken op zijn eigen tempo. De leerlingen werken samen en schrijven een kort dialoogje neer. Later brengen ze dit voor de klas. De andere leerlingen moeten de onderliggende gevoelens kunnen achterhalen. De situaties die de leerkracht heeft voorzien,

spelen zich af in de leefwereld van de leerlingen. Het zijn situaties waar ze misschien zelf ooit eens hebben ingezet, het zijn gevoelens die ze elk herkennen. Dit zorgt er ook voor dat de leerlingen zich hechter verbonden voelen met elkaar, iedereen kan het meemaken of de aangehaalde gevoelens ervaren.

Stap 3: Intonatie

Tot slot gaan we ook oefenen op de gepaste intonatie. Per twee krijgen de leerlingen een kaartje waarop een bepaalde situatie omschreven staat. Deze keer moeten de leerlingen geen dialoog uitschrijven. Ze krijgen slechts één woord en zijn verplicht enkel en alleen dit woord te gebruiken. De andere leerlingen moeten proberen te achterhalen wat er zich afspeelt tussen de twee leerlingen aan de hand van de gebruikte intonatie.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen emoties uitbeelden aan de hand van een gegeven foto.
- De leerlingen kunnen emoties benoemen.
- De leerlingen kunnen in een gegeven situaties de onderliggende gevoelens achterhalen.
- De leerlingen kunnen zelf een kort dialogje creëren.
- De leerlingen kunnen aan de hand van intonatie gevoelens herkennen.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid hun dialogje voor te dragen.
- De leerlingen nemen deel aan het emotiespel.
- De leerlingen hebben respect voor elkaar en laten elk groepje hun oefening uitvoeren. Ze storen de andere leerlingen niet.

Tijdsduur

Het emotiespel duurt ongeveer 20 minuten. Stap 2, emoties herkennen aan de hand van een gegeven situatie, duurt zeker 50 minuten. De leerlingen moeten zelf een dialogje schrijven en dit voorbrengen. Later gaan we hierover ook enkele werkbladen invullen. Stap 3, de oefening omtrent intonatie, duurt ongeveer 20 minuten.

Nodige materiaal

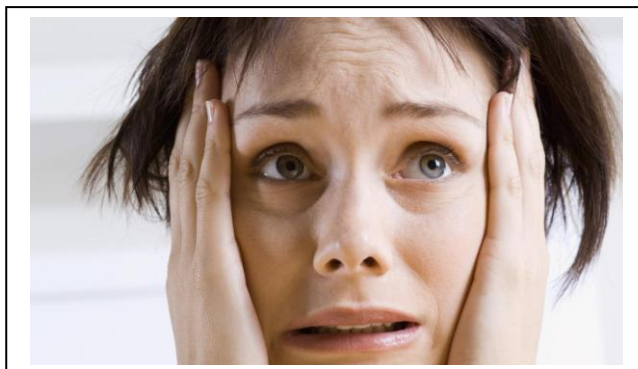
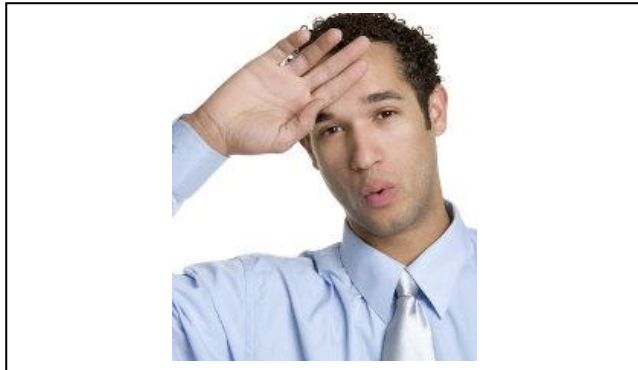
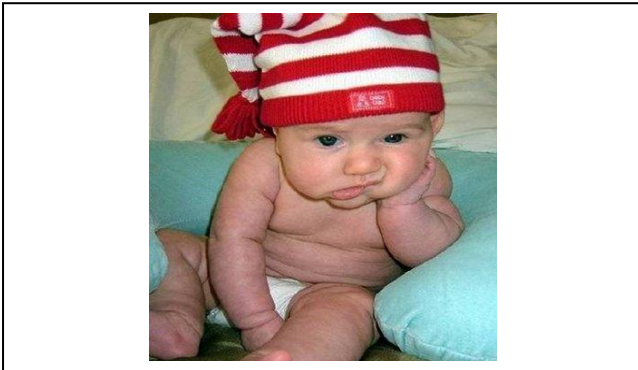
Voor deze les heeft de leerkracht niet zoveel materiaal nodig.

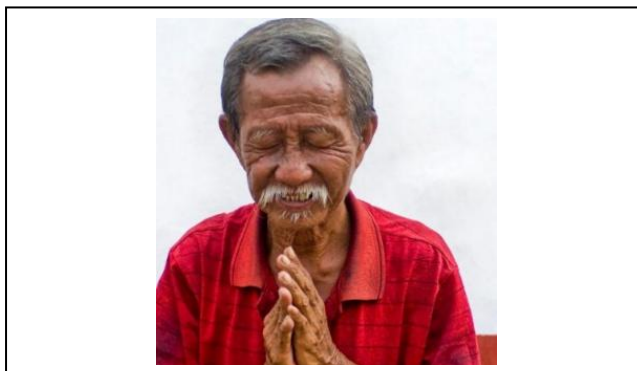
- Emotiekaartjes (foto's met emoties)
- Situatiekaartjes
- Schrijfblad voor de leerlingen (dialoog)
- Werkbladen voor de leerlingen
- Intonatiespel: woordkaartjes met verzonden woorden + situatiekaartjes

Bijlage

- ❖ Emotiekaartjes
- ❖ Situatiekaartjes emoties
- ❖ Schrijfblad
- ❖ Werkbladen voor de leerlingen
- ❖ Verzonnen woordkaartjes
- ❖ Situatiekaartjes intonatie

Didactisch materiaal

Emotiekaartjes –Situatiekaartjes

Je hebt heel hard gewerkt tijdens het weekend zodat je je huiswerk op tijd kon indienen. Je komt aan op school en ziet dat één van jouw klasgenoten zijn huiswerk niet heeft gemaakt. Hij is het hele weekend gaan feesten en voetballen. De leerkracht heeft hem heel graag en zegt dat hij het volgende week mag afgeven. Je wordt razend. Dat is toch gewoon oneerlijk?! Je begint te discussiëren met je leerkracht.

Vrijdagavond moest je naar de dansles. Zaterdag ben je met je familie naar de Ardennen geweest. Daar heb je veel leuke dingen gedaan zoals kajakken, wandelen, op restaurant gaan... Ook zondag was een drukke dag, je had immers je tante beloofd om met haar een dagje naar zee te gaan. Het weekend is voorbij gevlogen en je hebt niet voldoende kunnen studeren voor de toets die je zo dadelijk moet maken. Je maakt je zorgen en bent helemaal in paniek. Je begint te flippen en weet niet meer wat je moet doen.

Je hebt een druk weekend achter de rug en hierdoor kon je niet voldoende leren voor je toets. Zo dadelijk gaat de leerkracht deze toetsen uitdelen en bespreken. Wanneer hij aan jouw bankje staat, staat jouw hart stil. Het blad dwarrelt neer en valt voor je neus... 6/10! Je bent geslaagd!! Je springt een gat in de lucht!

Je bent deze ochtend vroeg wakker geworden en je raakt niet uit je bed. Je voelt meteen dat er iets niet pluis zit. Je bent helemaal draaierig en je zweet heel erg. Je hebt hoofdpijn en keelpijn en daarbovenop ben je ook nog eens misselijk! Je moeder eist dat je toch naar school gaat, omdat je moet vandaag een belangrijke toets maken. Je komt aan in school en kan niets anders doen dan klagen en zagen. Alles zit tegen. Je voelt je enorm ziek.

Je staat te dansen op een fuif. Een meisje/ jongen aan de bar zoekt al een tijdje oogcontact met jou. Jullie lachen naar elkaar en hij/zij stapt naar je toe. Hij/zij is erg knap. Plotseling staat hij/zij voor je neus en begint met je te babbelen! Hij/zij vraagt zelfs je naam, je telefoonnummer, of je hier vaker komt,... Je bent erg gelukkig en loopt op wolkjes. Dit is zo opwindend!

Een vriend/vriendin belt je op en vraagt om samen eens naar de bioscoop te gaan. Je bent enorm blij, want je hebt hem/haar al zes maanden niet meer gezien. Jullie hadden beiden ook zo druk de laatste tijd. Je hebt afgesproken om morgen samen te gaan kijken naar de nieuwe FC de kampioenenfilm.

De volgende dag belt je vriend/vriendin je weer op en zegt de afspraak af. Het is een zeer kort gesprek en je krijgt niet veel uitleg. Je weet enkel dat het niet kan doorgaan, hij/zij vermeldt geen reden... Je bent enorm teleurgesteld. Wil hij/zij jou niet zien dan?

Je ouders zijn op vakantie en je zus blijft slapen bij haar vriendje. Je bent alleen thuis en zit op je kamer. Je probeert te slapen. Plots hoor je beneden iemand rondwandelen. Je bent erg bang. Je rent naar de kamer van je oudere broer en maakt hem wakker...

Een dronken man wil vechten met een vriend van je. Dat laat jij niet gebeuren! Het is jouw beste vriend en jij zal hem beschermen! Er volgt een zwaar verbaal gevecht tussen jou en de dronken man.

Het zijn examens en je moet hard studeren. Enkele vrienden van je willen uitgaan. Je zit wel goed op schema en één avondje uit kan geen kwaad toch? Tegen je ouders vertel je een leugentje om bestwil. De volgende dag staat heel jouw profiel op Facebook vol met foto's van je nachtje uit in Leuven. Helaas hebben ook je ouders dit gezien. Wanneer je thuiskomt is de confrontatie zwaar.

Jij en je beste vriend/vriendin vertellen elkaar alles. Hij/zij weet op wie jij een oogje hebt. Zelf vindt jouw vriend/vriendin jouw crush maar niets, beweert hij/zij. Achter je rug zit hij/zij voortdurend te sms'en met jouw crush.

Je vriend/vriendin is bij jouw thuis en moet even naar het toilet. In alle haast vergeet hij/zij zijn/haar gsm mee te nemen. Deze ligt naast jou. Plots verschijnt de naam van jouw crush op zijn/haar gsm, je kan het bericht lezen en merkt dat er geflirt wordt.

Intonatiekaartjes

Je bent erg boos op je leerkracht omdat je vindt dat hij/zij jou niet juist behandelt. Daarom begin je hevig te discussiëren.

Je krijgt zo dadelijk je toets terug en begint te panikeren. Je vriendin probeert je gerust te stellen, maar jij bent haast niet te kalmeren.

Je voelt je echt niet goed. Je klaagt en zaagt tegen je mama, maar zij gelooft je niet en vindt dat je toch naar school moet gaan. Je bent immers al enkele keren thuisgebleven.

Een knappe jongen/ een knap meisje is net tegen jou beginnen praten en vroeg zelfs je telefoonnummer. Je bent zo opgewonden! Je loopt meteen naar je beste vriend/vriendin. Jullie zijn dolgelukkig en lopen helemaal van stapel.

Je broer is net terug van zijn wereldreis en vraagt je mee naar de cinema. Je bent zo blij dat hij meteen aan jou dacht, want jij hebt hem stiekem toch wel enorm hard gemist. Net voor jullie afspraak belt hij je en zegt dat hij niet kan komen. Je bent enorm teleurgesteld en boos op je broer. Hij probeert je te sussen, maar een hevige discussie kan je niet meer vermijden.

Je bent alleen thuis en moet passen op je kleine zus. Allerlei vreemde geluiden maken haar zeer bang en ze komt je wakker maken. Ze is helemaal in paniek en durft niet te slapen. Plots hoor jij ook geluiden. Het lijkt alsof jullie niet alleen zijn. Je bent zelf ook niet meer op je gemak.

Een vriend is net terug van vakantie en kan zijn enthousiasme niet bedwingen. Hij vertelt honderduit over zijn vakantie. Jouw kan het eigenlijk niet veel schelen. Je verveelt je dood tijdens zijn lange verhaal en laat dit ook merken aan de manier waarop je antwoordt.

Een kerel op straat begint op te scheppen over zijn auto. Je vindt zijn gezever irritant en lacht hem een beetje uit.

fluffy

boem

geel

rara

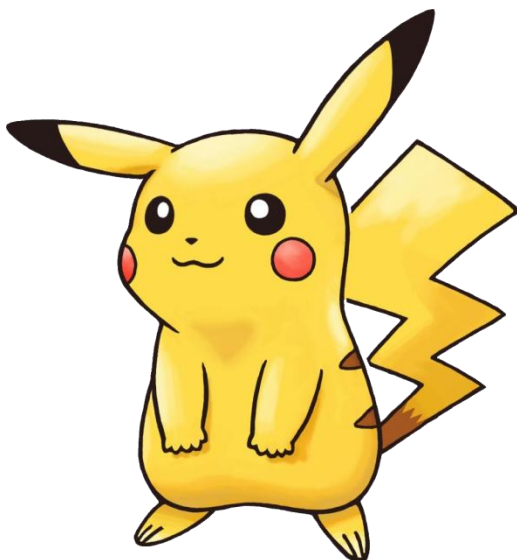
piep

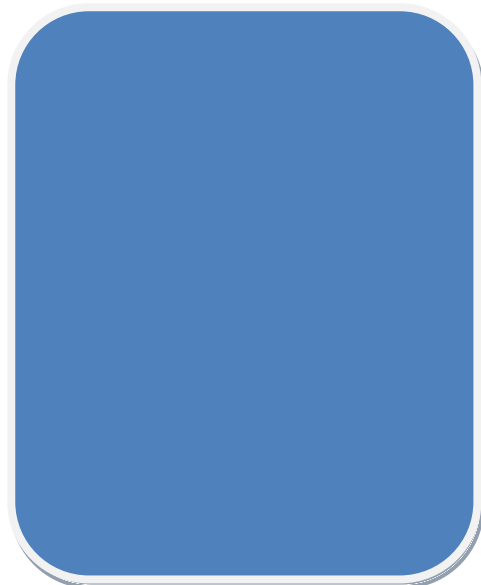
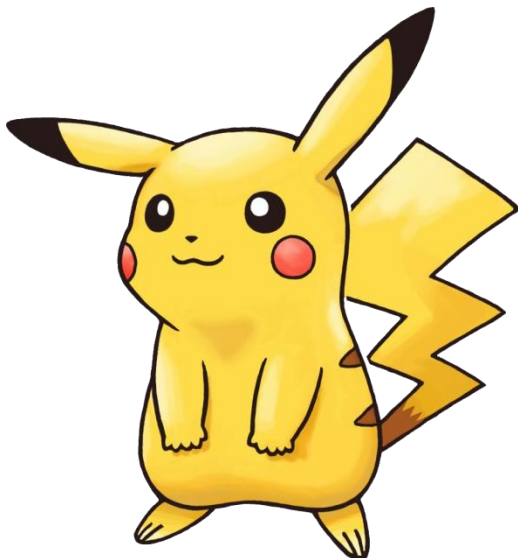
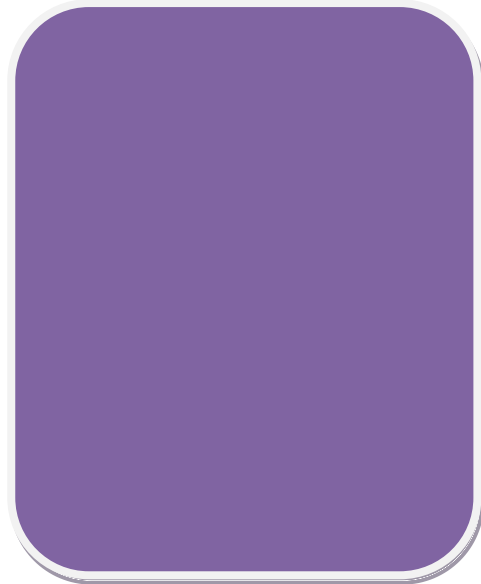
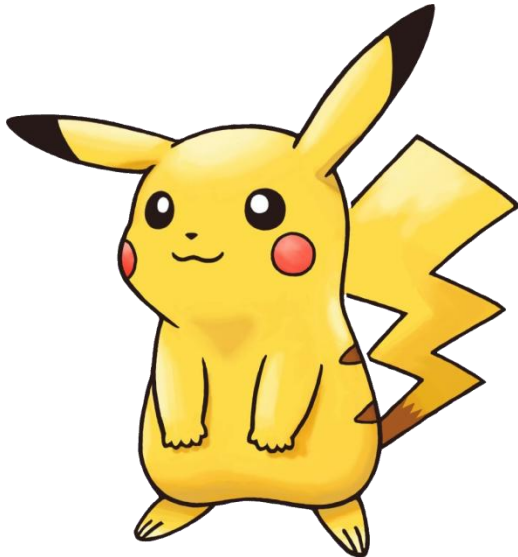
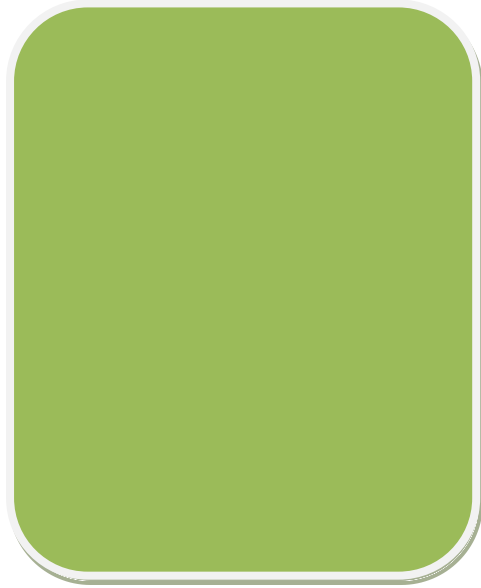
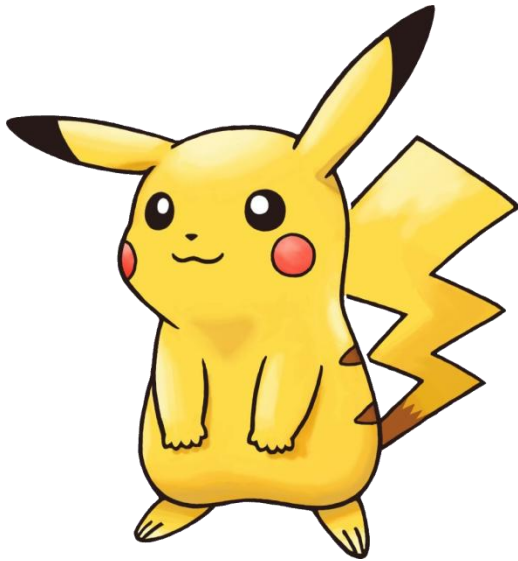
lelie

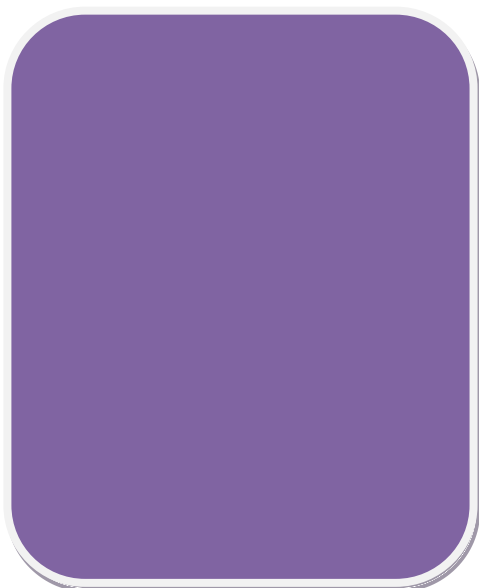
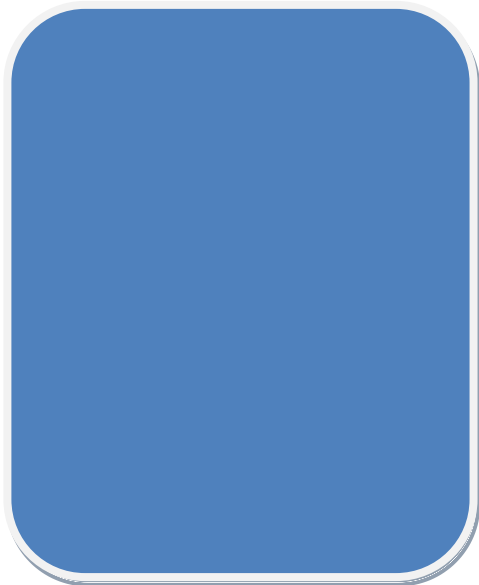
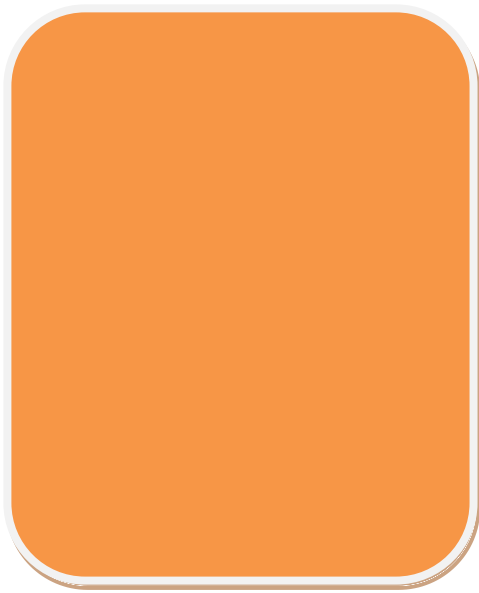
buh

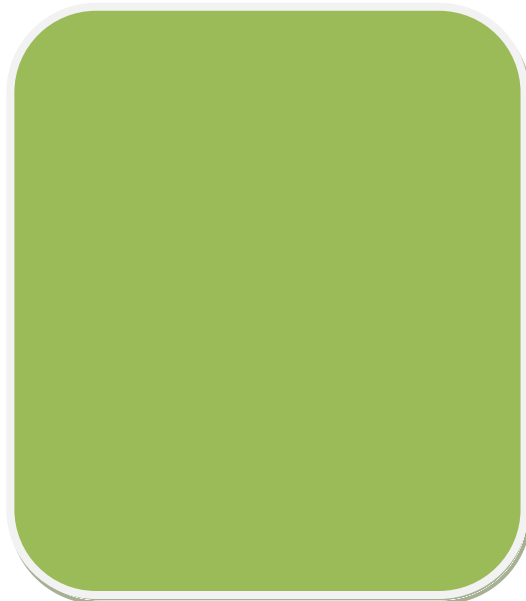
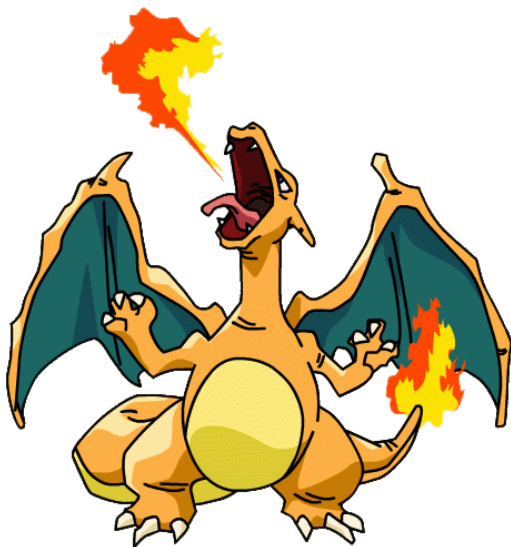
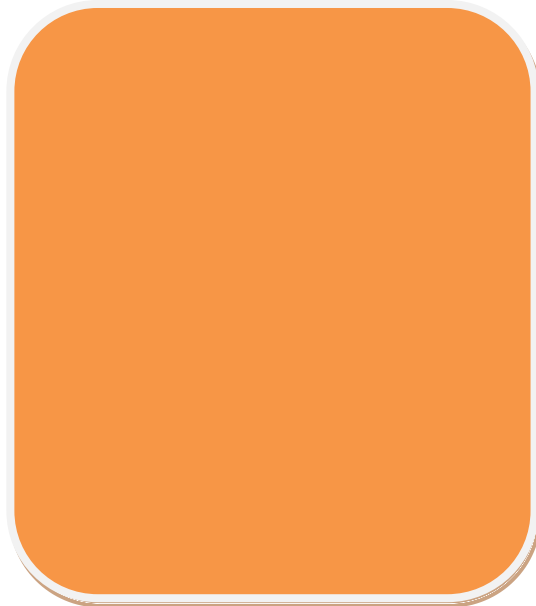
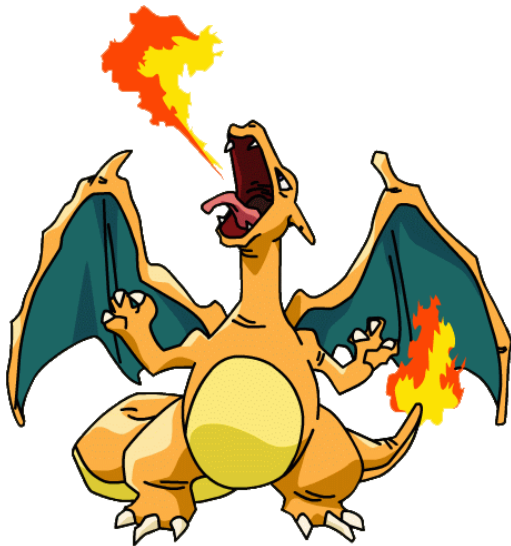
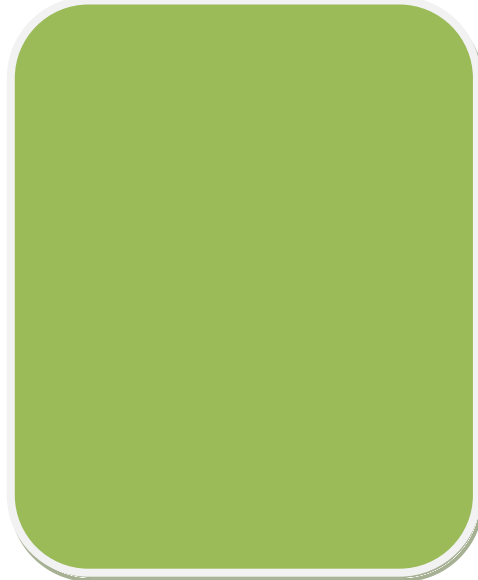
pieuw

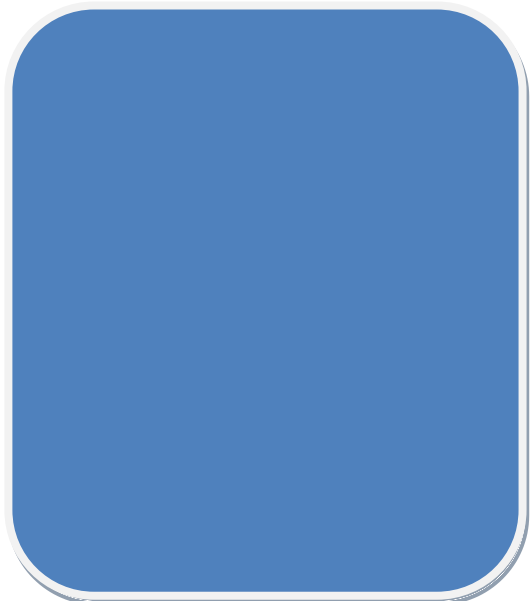
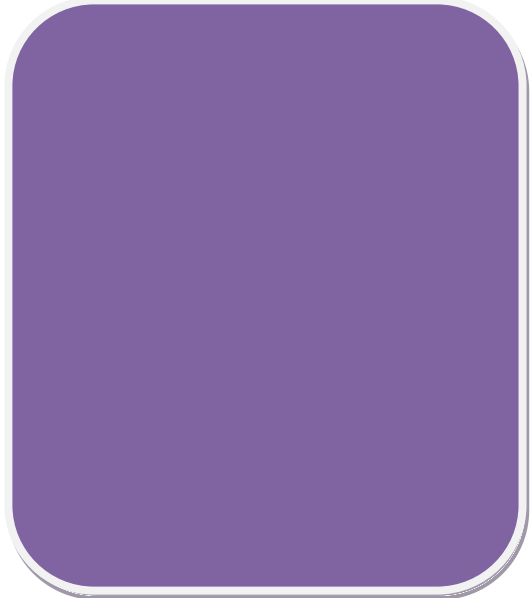
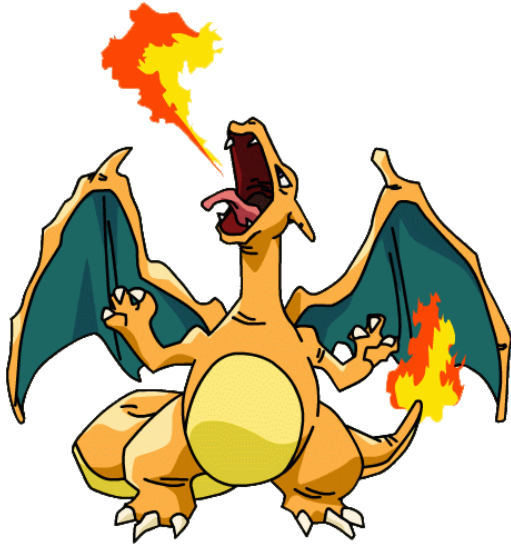
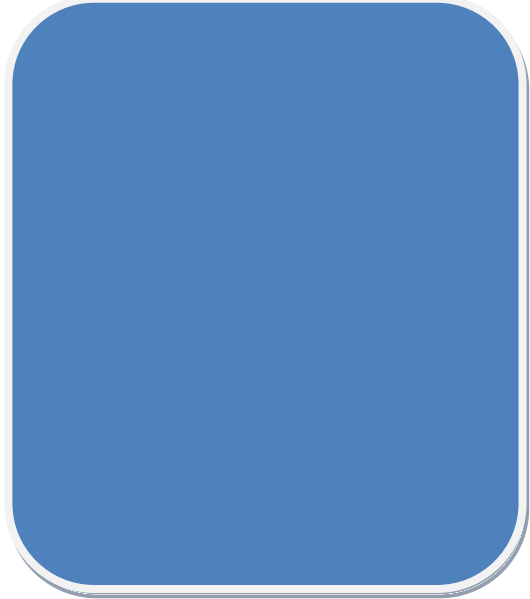
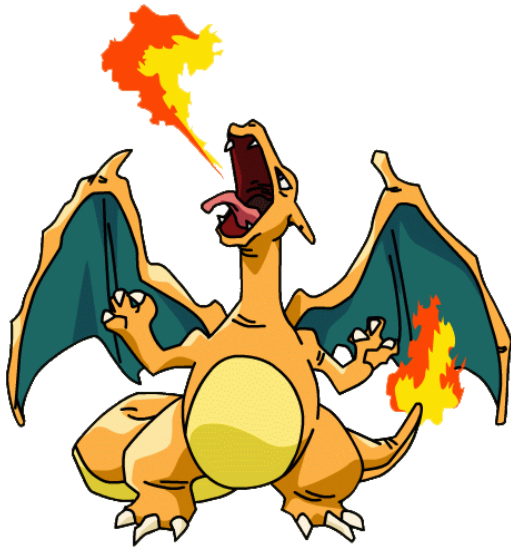
Groepsindeling

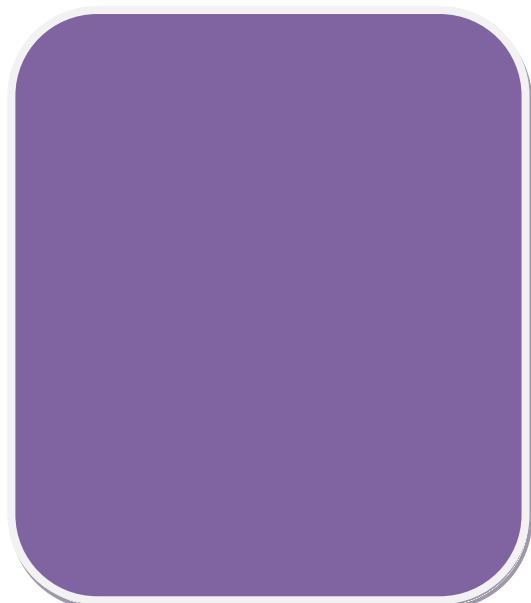

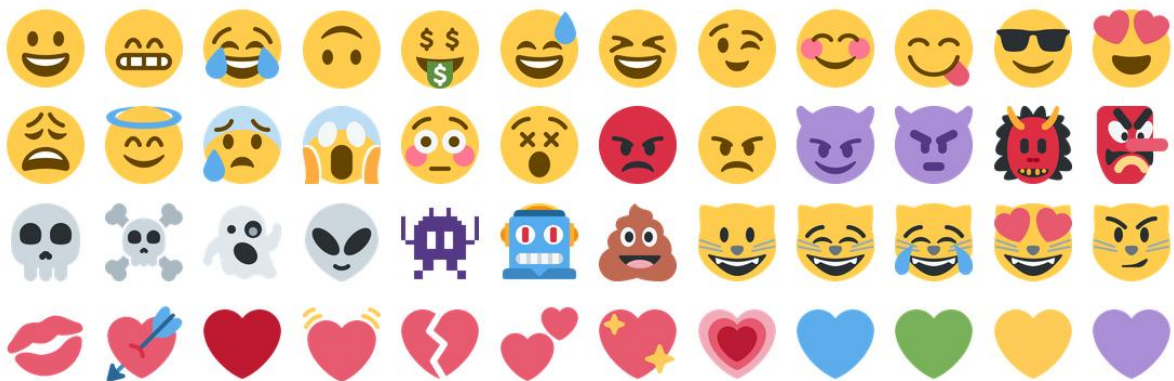

Werkbladen voor de leerlingen

Mimiek & Intonatie

Oefening – Welke gevoelens schuilen hierachter?

1. Bekijk de onderstaande foto's en plaats er een passende emotie/ gevoel bij. Gebruik het onderstaand kader als hulpmiddel.

razend – vrolijk – paniekerig – ontspannen – nerveus – in de war – bezorgd –
 onverslaanbaar – boos – gelukkig – verrast – somber – moedig – neerslachtig –
 opgelucht – bang – woest – gespannen – jaloers – blij – geïrriteerd – opgewonden –
 doodsbang – dolgelukkig – teleurgesteld – verliefd – gestrest – moe

10.	9.	8.
7.	6.	5.
4.	3.	2.
1.		

2. Vul nu het raster in en schrijf het passende gevoel op de juiste plaats.

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15

- 3. We maken onze eigen foto! Zo dadelijk trekken jullie elk een kaartje, hierop zal een bepaalde emotie staan. Jij gaat zelf deze emotie uitbeelden en hier een foto van maken! Je stuurt deze door naar de leerkracht en zet er het gevoel bij dat jij moest uitbeelden. Benieuwd naar het resultaat?

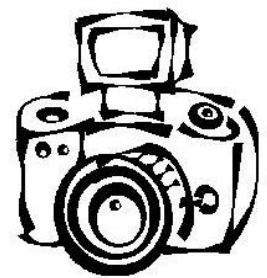
Voorbeeld

Mijn emotie en mijn foto!

Welk emotie er op mijn kaartje stond:

Het resultaat:

4. Plak hier onze prachtige klasfoto!

5. Hoe zouden de mensen die zich in de onderstaande situaties bevinden zich voelen?

Je hebt heel hard gewerkt tijdens het weekend zodat je je huiswerk op tijd kon indienen. Je komt aan op school en ziet dat één van jouw klasgenoten zijn huiswerk niet heeft gemaakt. Hij is het hele weekend gaan feesten en voetballen. De leerkracht heeft hem heel graag en zegt dat hij het volgende week mag afgeven

Gevoelens:

.....

.....

.....

.....

Geef deze situatie een kleur die erbij past:

.....

Gevoelens:

.....

.....

.....

Geef deze situatie een kleur die erbij past:

.....

Vrijdagavond moest je naar de dansles. Zaterdag ben je met je familie naar de Ardennen geweest. Daar heb je veel leuke dingen gedaan zoals kajakken, wandelen, op restaurant gaan... Ook zondag was een drukke dag, je had immers je tante beloofd om met haar een dagje naar zee te gaan. Het weekend is voorbij gevlogen en je hebt niet voldoende kunnen studeren voor de toets die je zo dadelijk moet maken.

Gevoelens:

.....

.....

.....

.....

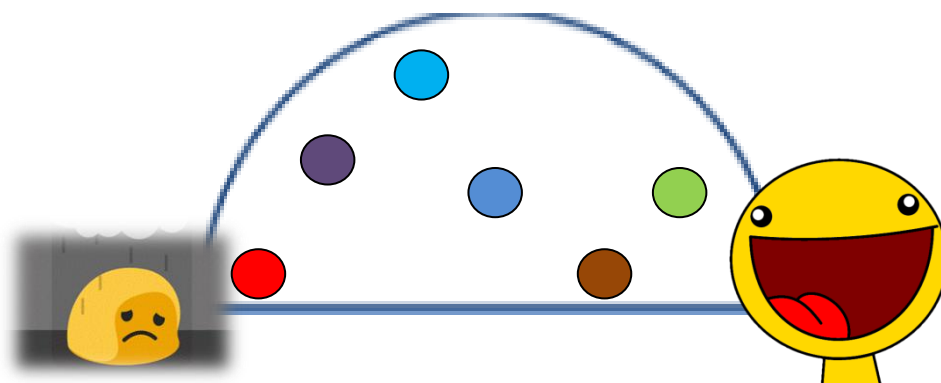
Welk liedje kan je hierbij plaatsen?

.....

Je hebt een druk weekend achter de rug en hierdoor kon je niet voldoende leren voor je toets. Zo dadelijk gaat de leerkracht deze toetsen uitdelen en bespreken. Wanneer hij aan jouw bankje staat, staat jouw hart stil. Het blad dwarrelt neer en valt voor je neus... 6/10!

3.3.4 Emotieschaal

Leerlingen kunnen elkaar vertellen hoe ze zich voelen aan de hand van een emotieschaal. Elke leerling krijgt een magneetje met zijn naam erop. Elke dag plaatsen ze de magneet op de emotieschaal. Dit doen de leerlingen wanneer ze binnenkomen in het klaslokaal. Zo kan de leerkracht bijvoorbeeld rekening houden met een leerling die nog moe is of gewoon echt geen zin heeft in de les. Indien een leerling iets heeft meegemaakt en hierover wil praten is dit ook mogelijk. De leerkracht kan er op deze manier makkelijker op inspelen.

3.4 Elk gedicht is anders

Tijd om de verschillende soorten gedichten te ontdekken. We willen leerlingen warm maken voor poëzie, dus we moeten er ook echt mee werken. Stap vier bestaat uit verschillende korte lessen poëzie. Elke week of maand komt een ander soort gedicht aan bod. Onze poëziehoek wordt stilaan groter. Indien het mogelijk is kan u volgens een maandsysteem werken, zo kan u elke week bijvoorbeeld een elfje meenemen naar de klas. Het is dan de poëziemaand van het elfje. Zo kunnen de gedichten opgebouwd worden en worden leerlingen niet overrompeld met een heleboel gedichten. De leerkracht kan elke vrijdag tijdens het laatste lesuur een gedichtje meebrengen en dit samen bespreken met de leerlingen. De eigenlijke les rond het elfje vindt dan pas plaats tijdens de laatste week van die maand. Zo hebben ze kunnen nadenken over de verschillende elfjes, ze herkennen misschien zelfs enkele typische kenmerken of opbouw van zo'n elfje.

De leerlingen krijgen elk ook een groot raster, doorheen de lessen poëzie zal dit raster steeds aangevuld worden. Hier vinden de leerlingen nieuwe begrippen en voorbeelden ervan. Ze krijgen kaartjes met de juiste uitleg en moeten deze met het juiste begrip combineren.

De lessen werken telkens volgens een bepaalde structuur. Eerst komen de leerlingen in contact met het gedicht van de maand (lyriek, limerick, grafschriften, haiku, elfje en beeldgedichten). Aan het eind van de maand plaatsen we vier gedichten van eenzelfde soort naast elkaar en gaan we deze bespreken. De leerlingen vullen ook telkens hun raster aan indien dit mogelijk is. De gedichten die gebruikt worden zullen ook altijd als voorbeeld dienen om de begrippen te verduidelijken. Ook zullen leerlingen steeds een verwerkingsopdracht krijgen. Deze is elke maand verschillend, de leerlingen gaan voortdurend op een andere manier werken met de gedichten.

Didactisch materiaal

Knipblad – vul het raster aan!

Rijm is een herhaling van gelijke klanken. Er zijn verschillende soorten rijm. Deze vorm van rijm wordt ook wel eens stafrijm genoemd. Het gaat hier om gelijkheid van beginmedeklinkers.

Gelijke beklemtoonde klinkers. Ook dit is een bepaalde soort rijm.

Tip: plaats in het woord.

Rijm op het einde van twee of meer versregels.

Rijm binnen één versregel.

Tip: niet meer plaats in het woord, maar in de versregel.

Versregels A rijmen met elkaar, de versregels B rijmen ook met elkaar, maar A en B niet.

Het gaat hier om verschillende soorten rijmschema's. in dit geval rijmen alle versregels.

Versregels A rijmen met elkaar, de versregels B rijmen ook met elkaar, maar A en B niet.

Versregels A rijmen met elkaar, de versregels B rijmen ook met elkaar, maar A en B niet.

Versregels B rijmen met elkaar, maar A, B en C niet.

Twee beelden die elkaars tegengestelde zijn, worden beide genoemd om een gevoel of begrip extra in de verf te zetten.

Dit is het achter elkaar opsommen van woorden, feiten, gedachten enz.

De dichter of auteur overdrijft zo erg, dat het duidelijk is dat hij de werkelijkheid niet weergeeft.

Dit is het ontkennen van het tegenovergestelde. Op deze manier kan je de harde waarheid wat verzachten. Het wordt vaak gebruikt om een eufemisme uit te drukken.

Op een verzachtende manier de harde waarheid weergeven.

Letterlijke herhaling van een woord of zinsdeel.

Hetzelfde begrip wordt nog eens met een synoniem uitgedrukt. Eigenlijk wordt er tweemaal hetzelfde gezegd.

Een schijnbare tegenstelling.

Een bijvoeglijk naamwoord drukt uit wat eigenlijk als eigenschap al in het zelfstandig naamwoord zit.

Het uitgangspunt en het beeld worden verbonden door een verbindingswoord: als, zoals.

De combinatie van twee of meer tegenstrijdige begrippen.

Wanneer het beeld in de plaats van het uitgangspunt komt spreken we hiervan.

Het uitgangspunt en het beeld worden naast elkaar genoemd. Er is geen verbindingswoord aanwezig.

Er is geen overeenkomst tussen beeld en uitgangspunt. Je zegt niet rechtstreeks wat je bedoelt, maar een woord dat er mee te maken heeft.

Abstracte of levenloze dingen worden voorgesteld als levende wezens.

Wanneer er veel woorden, feiten, gedachten enz. achter elkaar worden opgesomd, kan de reeks in spanningen afnemen.

Vermenging van de zintuigen. Een combinatie van de indrukken van verschillende zintuigen wordt in uitdrukkingen gebruikt.

Wanneer er veel woorden, feiten, gedachten enz. achter elkaar worden opgesomd, kan de reeks in spanning toenemen.

Klank en rijm	Voorbeelden	Betekenis
alliteratie	-heerlijk h elder -donkere d agen -bont en b lauw	
assonantie	-lief, d iep -streek, h eel -troep, g oed	
binnenrijm	-Ik ben geboren, uit zonnegl o ren. -Nooit verwacht, zoveel pr ac ht.	
eindrijm	-In ondertrouw nog even geduld, straks zijn jullie echt in bruidskleding gehuld.	

rijmschema	Voorbeelden	Betekenis
slagrijm	A A A A	
gepaard rijm	A A B B	
gekruist rijm	A B A B	
omarmend rijm	A B B A	
gebroken rijm	A B C B	

Stijlfiguren	Voorbeelden	Betekenis
climax	-Hij werd kwaad, woedend, nee witheet toen hij dat zag.	
anticlimax	-Hij is wereldberoemd, nou ja..in België, in Sint-Truiden. Ik heb wel eens van hem gehoord. -De bom was gigantisch. De klok telde af... Drie, twee, één... Er gebeurde niets.	
enumeratie (opsomming)	-De premier was sloom, saai en slaapverwekkend.	
antithese (tegenstelling)	-hemels, hels -vreugde, verdriet	
hyperbool (overdrijving)	-Ik heb wel een eeuw op je staan wachten. -Ik verveel me dood.	
litotes	-Hij is niet moeders mooiste. -Dat lijkt me geen verstandig plan.	
eufemisme	-Heengaan in plaats van sterven... -Senioren in plaats van oude mensen	
herhaling	-Ik mis je nu, ik mis je altijd, ik mis je steeds opnieuw...	

pleonasme	-een witte schimmel -groen gras -vooraf waarschuwen	
tautologie	-nooit ofte nimmer -gratis en voor niets	
paradox	-zoete pijn -Naarmate de kennis toeneemt, weet men steeds minder.	
oxymoron	-nabije verte -zwanger van de dood	

Beeldspraak	Voorbeelden	Betekenis
vergelijking met als	-Zijn hart is zo koud als ijs. -Zij is zo lief als een engel.	
vergelijking zonder verbindingswoord	-Straaljagers zijn vliegende vissen	
metafoor	-Zijn hart is ijskoud. -Zij is een engel. -Stomme ezel!	
metonymie	-Mag ik nog een kopje? -Hij heeft een Mondriaan gekocht. -Hij heeft perzen in de kamer liggen	

Personificatie	-de fluisterende wind -de wereld ontwaakt -een brullende motor	
Synesthesie	-bittere kou -schreeuwende kleuren -scherpe blik -bittere woorden -warme gedachten	

Correctiesleutel: Raster stijfiguren en beeldspraak

Klank en rijm	Voorbeelden	Betekenis
alliteratie	-heerlijk h elder -donkere d agen -bont en b lauw	Rijm is een herhaling van gelijke klanken. Er zijn verschillende soorten rijm. Deze vorm van rijm wordt ook wel eens stafrijm genoemd. Het gaat hier om gelijkheid van beginmedeklinkers.
assonantie	-lief, d iep -streek, h eel -troep, g oed	Gelijke beklemtoonde klinkers. Ook dit is een bepaalde soort rijm. Tip: plaats in het woord.
binnenrijm	-Ik ben geboren, uit zonnegloren. -Nooit verwacht, zoveel pracht.	Rijm binnen één versregel. Tip: niet meer plaats in het woord, maar in de versregel.
eindrijm	-In ondertrouw nog even geduld, straks zijn jullie echt in bruidskleding gehuld.	Rijm op het einde van twee of meer versregels.

rijmschema	Voorbeelden	Betekenis
slagrijm	A A A A	Het gaat hier om verschillende soorten rijmschema's. in dit geval rijmen alle versregels.
gepaard rijm	A A B B	Versregels A rijmen met elkaar, de versregels B rijmen ook met elkaar, maar A en B niet.
gekruint rijm	A B A B	Versregels A rijmen met elkaar, de versregels B rijmen ook met elkaar, maar A en B niet.
omarmend rijm	A B B A	Versregels A rijmen met elkaar, de versregels B rijmen ook met elkaar, maar A en B niet.
gebroken rijm	A B C B	Versregels B rijmen met elkaar, maar A, B en C niet.
Stijlfiguren	Voorbeelden	Betekenis
climax	-Hij werd kwaad, woedend, nee witheet toen hij dat zag.	Wanneer er veel woorden, feiten, gedachten enz. achter elkaar worden opgesomd, kan de reeks in spanning toenemen.
anticlimax	-Hij is wereldberoemd, nou ja..in België, in Sint-Truiden. Ik heb wel eens van hem gehoord. -De bom was gigantisch. De klok telde af... Drie, twee, één... Er gebeurde niets.	Wanneer er veel woorden, feiten, gedachten enz. achter elkaar worden opgesomd, kan de reeks in spanningen afnemen.
enumeratie (opsomming)	-De premier was sloom, saai en slaapverwekkend.	Dit is het achter elkaar opsommen van woorden, feiten, gedachten enz.

antithese (tegenstelling)	-hemels, hels -vreugde, verdriet	Twee beelden die elkaars tegengestelde zijn, worden beide genoemd om een gevoel of begrip extra in de verf te zetten
hyperbool (overdrijving)	-Ik heb wel een eeuw op je staan wachten. -Ik verveel me dood.	De dichter of auteur overdrijft zo erg, dat het duidelijk is dat hij de werkelijkheid niet weergeeft.
litotes	-Hij is niet moeders mooiste. -Dat lijkt me geen verstandig plan.	Dit is het ontkennen van het tegenovergestelde. Op deze manier kan je de harde waarheid wat verzachten. Het wordt vaak gebruikt om een eufemisme uit te drukken.
eufemisme	-Heengaan in plaats van sterven... -Senioren in plaats van oude mensen	Op een verzachtende manier de harde waarheid weergeven.
herhaling	-Ik mis je nu, ik mis je altijd, ik mis je steeds opnieuw...	Letterlijke herhaling van een woord of zinsdeel.
pleonasme	-een witte schimmel -groen gras -vooraf waarschuwen	Een bijvoeglijk naamwoord drukt uit wat eigenlijk als eigenschap al in het zelfstandig naamwoord zit.
tautologie	-nooit ofte nimmer -gratis en voor niets	Hetzelfde begrip wordt nog eens met een synoniem uitgedrukt. Eigenlijk wordt er tweemaal hetzelfde gezegd.
paradox	-zoete pijn -Naarmate de kennis toeneemt, weet men steeds minder.	Een schijnbare tegenstelling.
oxymoron	-nabije verte -zwanger van de dood	De combinatie van twee of meer tegenstrijdige begrippen.

Beeldspraak	Voorbeelden	Betekenis
vergelijking met als	<ul style="list-style-type: none"> -Zijn hart is zo koud als ijs. -Zij is zo lief als een engel. 	<p>Het uitgangspunt en het beeld worden verbonden door een verbindingswoord: als, zoals.</p>
vergelijking zonder verbindingswoord	<ul style="list-style-type: none"> -Straaljagers zijn vliegende vissen 	<p>Het uitgangspunt en het beeld worden naast elkaar genoemd. Er is geen verbindingswoord aanwezig.</p>
metafoor	<ul style="list-style-type: none"> -Zijn hart is ijskoud. -Zij is een engel. -Stomme ezel! 	<p>Wanneer het beeld in de plaats van het uitgangspunt komt spreken we hiervan.</p>
metonymie	<ul style="list-style-type: none"> -Mag ik nog een kopje? -Hij heeft een Mondriaan gekocht. -Hij heeft perzen in de kamer liggen 	<p>Er is geen overeenkomst tussen beeld en uitgangspunt. Je zegt niet rechtstreeks wat je bedoelt, maar een woord dat er mee te maken heeft.</p>
Personificatie	<ul style="list-style-type: none"> -de fluisterende wind -de wereld ontwaakt -een brullende motor 	<p>Abstracte of levenloze dingen worden voorgesteld als levende wezens.</p>
Synesthesie	<ul style="list-style-type: none"> -bittere kou -schreeuwende kleuren -scherpe blik -bittere woorden -warme gedachten 	<p>Vermenging van de zintuigen. Een combinatie van de indrukken van verschillende zintuigen wordt in uitdrukkingen gebruikt.</p>

3.4.1 Lyriek

Handleiding voor de leerkracht – Lyriek

Verloop les ‘Lyriek’

De eerste poëziemaand zal gaan over lyriek. Dit zijn literaire teksten waar gevoelens centraal staan. Lyriek wordt vaak gezien als synoniem voor poëzie, maar ook toneelteksten, prozateksten enz. kunnen gezien worden als lyriek. Natuurlijk gaan wij het hebben over poëzie. De term lyriek wordt algemeen gebruikt voor de dichtkunst. Subjectieve gevoelens en gedachten worden weergegeven. Lyriek wil ontroeren. Typisch is de vorm van lyriek. Een minimum aantal woorden wordt gebruikt, het is compact. De nadruk ligt op klank en ritme van de taal. De vorm kan erg strak en vast zijn, maar ook vrij en persoonlijk. Dit is afhankelijk van het soort gedicht.

Het onderdeel lyriek is zeer uitgebreid. De gedichtjes moeten aangepast worden aan de klas. U vindt hier enkele voorbeelden van werkbladen. Wat voor oefeningen kan u leerlingen dan wel laten doen en hoe moet u die aanpakken. Deze gedichten zijn mijn eigen persoonlijke keuze en moeten afgestemd worden op het beoogde publiek. Belangrijk is dat de gedichten nog steeds persoonlijk benaderd kunnen worden en de leerlingen zien hoe mooi onze taal kan zijn. Dichters kunnen ons laten voelen, zien, ruiken, proeven en horen. Ze prikkelen onze zintuigen met hun woorden en hun speelse, talige talent.

U kan een hoekenwerk organiseren en begeleiden. Hieronder vindt u enkele voorbeelden. Elk groepje werkt rond een bepaald gedicht. Het zijn telkens zeer korte, simpele opdrachten. Een doorschuifstelsel zorgt ervoor dat de leerlingen stilaan alle begrippen leren kennen. Dit duurt niet lang, we willen niet dat de leerling de kans krijgt om het ‘saai’ te vinden. Tijdens deze maand van de lyriek, kan de leerkracht elke week zo’n hoekenwerk inplannen. Aan het eind van de maand hebben de leerlingen elk begrip leren kennen.

Welke begrippen u kan vinden in onderstaande werkbladen: eindrijm, rijmschema, personificatie, vrije interpretatie, synesthesie, de vijf zintuigen, alliteratie en personificatie. Aan de hand van korte, eenvoudige opdrachten gaan de leerlingen deze begrippen ontdekken en komen ze in contact met allerlei gedichten.

U vindt als voorbeeld de onderstaande onderwerpen. Hier zijn werkbladen rond gemaakt voor de leerlingen. De leerlingen worden ingedeeld in groepjes en zullen telkens werken aan een nieuwe opdracht aan de hand van een doorschuifstelsel.

- A) Was ik maar een dichter, dan kon ik dichter bij je zijn.
- B) Ik zie, ik zie... Wat jij niet ziet!
- C) Rekenen op rijm.
- D) Wat een dichter jou kan laten...
- E) Wanneer alles tot leven komt.

Elke opdracht is verschillend en er komen telkens nieuwe begrippen en andere oefeningen aan bod.

Opdracht A

De leerlingen moeten zelf een gedicht verder aanvullen, in ons hoofd gebeurt dit automatisch, we zoeken naar woorden die rijmen op het voorgaande. De leerlingen gaan het tijdens deze opdracht hebben over rijm. Eindrijm komt aan bod, dit kunnen ze ook telkens terugvinden in het algemene raster. Doorheen de lessen wordt dit raster aangevuld. Verder gaan leerlingen ook een rijmschema ontdekken.

Opdracht B

Deze oefening is een zeer persoonlijk. De leerlingen gaan een gedicht lezen dat van alles kan betekenen. Ze gaan dit dan ook bespreken. Ze denken na over het gedicht en geven er een eigen interpretatie aan. De groepsleden delen hun eigen mening en geven elkaar ook nieuwe inzichten.

Opdracht C

Een kindergedichtje staat centraal tijdens opdracht C. De leerlingen herkennen het gedichtje misschien van in de lagere school of hebben ooit ook met zo'n gedichtje gewerkt. Het gedicht is ideaal om de begrippen 'alliteratie' en 'antithese' aan te brengen. Ook rijm komt opnieuw voor, dit wordt immers vaak gebruikt in kindergedichten.

Opdracht D

Tijdens deze opdracht wordt er geen gedicht gebruikt. De leerlingen krijgen een afbeelding van de zintuigen en moeten deze herkennen. Het gaat over wat een dichter hen kan laten voelen, ruiken, proeven, horen en zien. De leerlingen gaan hier ook zelf oefeningen rond maken, ze vullen een persoonlijk antwoord in. Onbewust maken ze tijdens deze opdracht ook zelf een kort gedicht. Ze maken elk een gedichtje over vakantie: 'Vakantie smaakt als...', 'Vakantie klinkt als...' enz. De leerlingen leren het nieuwe begrip 'synesthesie'.

Opdracht E

Het gedicht dat hier wordt gebruikt, brengt alles tot leven. Het begrip 'personificatie' wordt hier aangebracht. De leerlingen gaan ook zelf een beeld schetsen van het gedicht en de gevoelens die hierbij naar boven komen. Vervolgens wordt een passend filmpje aan het gedicht gekoppeld. De leerlingen kijken naar een fragmentje uit de Disney film 'Up'.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen de begrippen (stijlfiguren, beeldspraak) bij de juiste uitleg plaatsen in een gegeven raster.
- De leerlingen kunnen aangebrachte begrippen herkennen in gegeven gedichten en uitleggen in eigen woorden.
- De leerlingen kunnen verschillende soorten rijm opsommen en hier voorbeelden van geven.
- De leerlingen kunnen het rijmschema opstellen van een gegeven gedicht.
- De leerlingen kunnen alliteratie aanduiden in een gedicht en uitleggen wat dit is. Ze kunnen ook zelf een voorbeeld geven.
- De leerlingen kunnen de vijf zintuigen opsommen en het bijhorende begrip 'synesthesie' verklaren.

- De leerlingen kunnen 'personificatie' herkennen en uitleggen in eigen woorden.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid samen te werken en gedichten te bespreken.
- De leerlingen uiten hun eigen mening en geven een eigen interpretatie aan gedichten.
- De leerlingen durven gevoelens te bespreken.

Tijdsduur

Dit hoekenwerk zal 2 uren in beslag nemen. Zeker als u werkt met het raster en de vijf voorbeeldhoeken. De ingevulde werkbladen, verschillende interpretaties...moeten besproken worden. Het is niet de bedoeling dat leerlingen enkel de werkbladen invullen, dit moet klassikaal ook besproken worden. Aan het hoekenwerk zelf zijn de leerlingen ongeveer 60 minuten bezig. 10 minuten per opdracht en daarbovenop het doorschuiven naar een nieuwe opdracht.

Nodige materiaal

Om dit hoekenwerk uit te voeren, heeft u vooral voldoende werkbladen nodig.

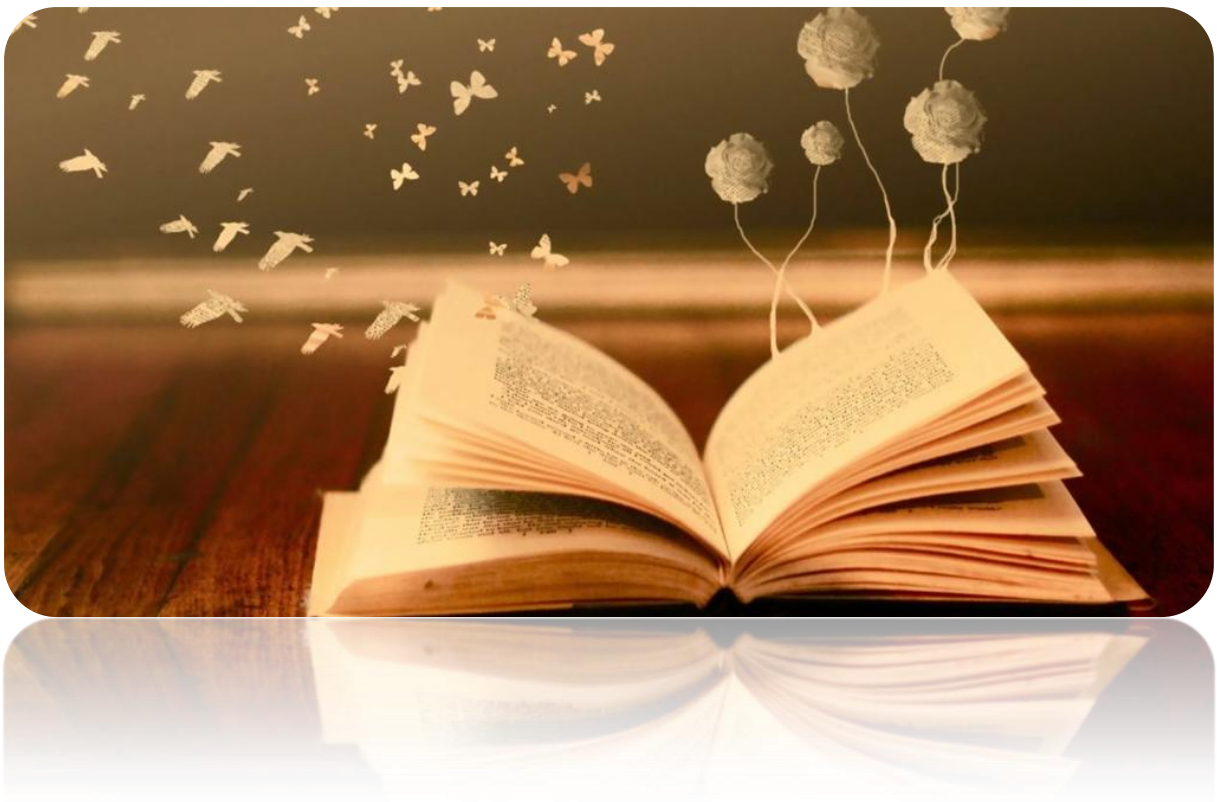
- Werkbladen (elke opdracht voor elke leerling), dit moet klaarliggen in de werkhoeke!
- Voorzie algemeen materiaal: pennen, kleurpotloden, markeerstiften, potlood...
- Een tablet, smartphone of computer waar leerlingen het filmfragment kunnen bekijken. Liefst tablet of smartphone met QR-reader!

Bijlage

- ❖ Werkbladen (opdracht A, B, C, D, E)
- ❖ Raster met knipkaartjes (beeldspraak, stijlfiguren)
- ❖ Correctiesleutel opdrachten

Werkbladen voor de leerlingen

Lyriek

A) Was ik maar een dichter, dan kon ik dichter bij je zijn.

1. Lees het onderstaande gedicht. In dit gedicht ontbreken enkele woorden, weet jij welke? Vervolledig het gedicht.

Een dichter

Een dichter is een tovenaar:

hij tovert woorden bij

die zo tezamen komen

als beelden doen dromen.

Een dichter is een taalatleet

die alle woorden die hij weet

zo aan elkaar kan rijgen

dat jij ervan gaat

Een dichter is een virtuoos:

van elke bloem maakt hij een

zijn woorden staan te dringen

om maar te mogen zingen.

Een dichter is een vreemd persoon.

Maar verder is hij heel

Jan Hendrik Leopold
Wie weet nog waar we zijn?, Amsterdam, 1999

2. Hoe wist je welke woorden ontbraken?

.....
.....

3. Wat is een virtuoos?

.....
.....

4. Welk soort rijm is hier aanwezig?

.....

5. Geef ook het rijmschema weer naast het gedicht.

B) Ik zie, ik zie... Wat jij niet ziet!

Achter een gedicht schuilt een verhaal, een gedachte, gevoelens,... Wanneer je een gedicht leest, moet je hierover nadenken. Soms is het niet meteen duidelijk. Lees het volgende gedichtje.

Je bent zo mooi anders

*Je bent zo
mooi
anders
dan ik,*

*natuurlijk
niet meer of
minder
maar*

*zo mooi
anders,*

*ik zou je
nooit*

*anders dan
anders willen.*

Hans Andreus

De witte netten van zon en maan, Haarlem, 1974

1. Voor wie zou dit gedicht bedoeld zijn?

.....
.....

2. Kan dit gedicht enkel over een persoon gaan? Waarom wel/niet?

.....
.....

3. Waarover gaat dit gedicht volgens jou?

.....
.....

4. Wie is er voor jou 'zo mooi anders'?

.....
.....

C) Rekenen op rijm

Hieronder vind je een leuk kindergedichtje. Je ouders kennen het misschien nog! Kinderen moeten de ontbrekende getallen invullen, zo leerden ze rekenen op een leuke manier. Neem maar eens een kijkje.

Tip: Gebruik je raster als hulpmiddel!

Rekenen op rijm

Zeven zoete zuurtjes zaten in een fles
 maar eentje rolde in de goot. Nu zijn er nog maar
 zoete zuurtjes. Daar kwam een heel oud wijf,
 die heeft er eentje weggepikt. Toen waren er nog
 zoete zuurtjes. Toen kwam mijn nicht Marie,
 die heeft er twee gekregen. Toen waren er nog
 zoete zuurtjes. Toen kwam de kruidenier,
 die bracht voor mij een zuurtje mee. Toen waren er weer
 zoete zuurtjes. En toen kwam tante Mien,
 die deed zes zuurtjes in de fles. Toen waren het er
 zoete zuurtjes. Ik at ze op, alleen.
 Nu is het hele flesje leeg. Nou heb ik er geeneen.

Annie M.G. Schmidt

Iedereen heeft een staart, Querido, Amsterdam, 1959

1. In dit gedicht is er voortdurend sprake van
2. In dit gedicht vind je een tegenstelling (antithese), welke?

3. Welke soorten rijm kan je terugvinden in dit gedicht?
 - ❖ Plaats in het woord:
 - ❖ Plaats in de versregel:

D) Wat een dichter jou kan laten ...

Dit zijn de vijf waarover wij als mens beschikken.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Waar ik absoluut niet zonder kan:

Vul de onderstaande zinnen aan.

Ik kan urenlang kijken naar

Ik kan altijd luisteren naar

Als ik iets elke dag moest eten, dan zou het zijn.

Ik houd van deze geur:

Dit is het smerigste dat ik al ooit in mijn handen heb gehad:

In gedichten gaan dichters hier vaak op inspelen. Zoek in je raster een voorbeeld op.

.....

In het onderstaande gedicht kan je duidelijke voorbeelden hiervan vinden. Markeer ze!

*De bittere smaak van koffie op mijn huid,
hoewel de zon mijn gehoor verblindt,
kan ik de geur van koude rieken,
de geur van perzik proef ik nu,
ze is magenta, wat klinkt ze mooi,
ik laat mijn zintuigen mij bedriegen,
als een junk, ach laat ze maar
ik ben nu ergens, ik voel je niet,
hier wil ik blijven, zonder jou.*

Charly

Tijd om zelf aan de slag te gaan. Vul de onderstaande zinnen aan.

Vakantie

Smaakt als

Klinkt als.....

Ruikt als.....

Voelt als.....

Ziet eruit als.....

E) Wanneer alles tot leven komt

Soms brengen dichters de dingen tot leven. Ze brengen een vleugje magie naar de lezers. Welke zaken heeft de auteur in het volgende gedicht tot leven gebracht?

Sterk

*Ik dacht dat het niet kon:
dat iets wat je niet ziet
je alle dagen draagt
en sterker maakt.
Alsof je spieren krijgt
van liefde.*

*En kijk, het klopt:
het hart van oma
slaat nog altijd over
als ze opa ziet.
Maar nu hij oud is en te bed,
misschien nog net de hemel haalt,
loopt oma sinds een poosje
krommer en vraagt ze vaker
om mijn arm.
Zonder hem krijgt
ze het huis niet warm
en zelfs de hond
zakt zuchtend naast de luie stoel.
Dus is het waar
dat liefde
spieren geeft
en op den duur
ook vuur.*

Bart Moeyaert
Verzamel de liefde, Querido, 2003

1. Waarover gaat dit gedicht volgens jou? Schets een beeld in de gegeven kader.

2. Welke zaken heeft de auteur tot leven gebracht?

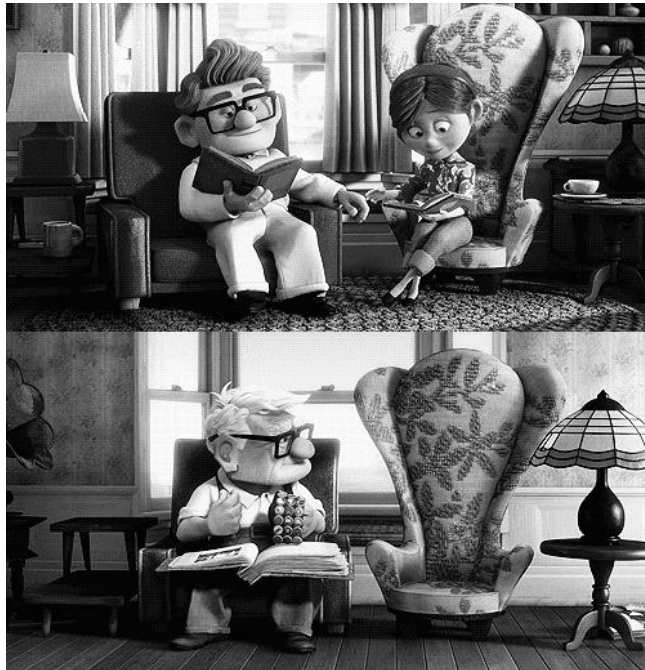
.....

3. Zoek in je raster welk begrip hierbij hoort.

4. Welke gevoelens roept dit gedicht bij je op?

.....

5. Scan de QR-code en bekijk het fragmentje.

- Wat kon je allemaal zien in het fragment?
- Waarom zou dit filmpje bij het gegeven gedicht kunnen passen?
- Ken je de film? Heb je hem al eens bekeken?
- Hoe voelde je je aan het eind van het fragment?
- Wat verandert er allemaal door de jaren heen?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Correctiesleutel: Oefeningen 'Lyriek'

A) Was ik maar een dichter, dan kon ik dichter bij je zijn.

1. Lees het onderstaande gedicht. In dit gedicht ontbreken enkele woorden, weet jij welke? Vervolledig het gedicht.

Een dichter

*Een dichter is een tovenaar:
hij tovert woorden bij **elkaar**.
die zo tezamen komen
als beelden doen dromen.*

*Een dichter is een taalatleet
die alle woorden die hij weet
zo aan elkaar kan rijgen
dat jij ervan gaat **stijgen** .*

*Een dichter is een virtuoos:
van elke bloem maakt hij een **roos**.
zijn woorden staan te dringen
om maar te mogen zingen.*

*Een dichter is een vreemd persoon.
Maar verder is hij heel **gewoon** .*

Jan Hendrik Leopold
Wie weet nog waar we zijn?, Amsterdam, 1999

2. Hoe wist je welke woorden ontbraken?
De woorden rijmen.
3. Wat is een virtuoos?
Iemand die ergens heel erg goed is, een meester in het dichten, iemand die een bepaalde kunst volledig beheerst.

4. Welk soort rijm is hier aanwezig?

Eindrijm

5. Geef ook het rijmschema weer naast het gedicht.

A

A

B

B

= gepaard rijm

B) Ik zie, ik zie... Wat jij niet ziet!

Achter een gedicht schuilt een verhaal, een gedachte, gevoelens,... Wanneer je een gedicht leest, moet je hierover nadenken. Soms is het niet meteen duidelijk. Lees het volgende gedichtje.

Je bent zo mooi anders

*Je bent zo
mooi
anders
dan ik,*

*natuurlijk
niet meer of
minder
maar*

*zo mooi
anders,*

*ik zou je
nooit*

*anders dan
anders willen.*

Hans Andreus

De witte netten van zon en maan, Haarlem, 1974

1. Voor wie zou dit gedicht bedoeld zijn?
Persoonlijk antwoord.
2. Kan dit gedicht enkel over een persoon gaan? Waarom wel/niet?
Het gedicht kan over van alles gaan (een bepaalde cultuur zou in dit geval ook kunnen).
3. Waarover gaat dit gedicht volgens jou?
Persoonlijk antwoord.
4. Wie is er voor jou 'zo mooi anders'?
Persoonlijk antwoord.

C) Rekenen op rijm

Hieronder vind je een leuk kindergedichtje. Je ouders kennen het misschien nog! Kinderen moeten de ontbrekende getallen invullen, zo leerden ze rekenen op een leuke manier. Neem maar eens een kijkje.

Tip: Gebruik je raster als hulpmiddel!

Rekenen op rijm

Zeven zoete zuurtjes zaten in een fles
 maar eentje rolde in de goot. Nu zijn er nog maar zes .
 Zes zoete zuurtjes. Daar kwam een heel oud wijf,
 die heeft er eentje weggepikt. Toen waren er nog vijf .
 Vijf zoete zuurtjes. Toen kwam mijn nicht Marie,
 die heeft er twee gekregen. Toen waren er nog drie .
 Drie zoete zuurtjes. Toen kwam de kruidenier,
 die bracht voor mij een zuurtje mee. Toen waren er weer vier .
 Vier zoete zuurtjes. En toen kwam tante Mien,
 die deed zes zuurtjes in de fles. Toen waren het er tien .
 Tien zoete zuurtjes. Ik at ze op, alleen.
 Nu is het hele flesje leeg. Nou heb ik er geeneen.

Annie M.G. Schmidt

Iedereen heeft een staart, Querido, Amsterdam, 1959

1. In dit gedicht is er voortdurend sprake van herhaling .
2. In dit gedicht vind je een tegenstelling (antithese), welke?
 Zoete zuurtjes
3. Welke soorten rijm kan je terugvinden in dit gedicht?
 - ❖ Plaats in het woord: alliteratie
 - ❖ Plaats in de versregel: eindrijm

D) Wat een dichter jou kan laten ...

Dit zijn de vijf **zintuigen** waarover wij als mens beschikken.

1. **Horen**
2. **Zien**
3. **Voelen**
4. **Proeven**
5. **Ruiken**

Waar ik absoluut niet zonder kan: **persoonlijk antwoord**

Vul de onderstaande zinnen aan. = **persoonlijk!**

Ik kan urenlang kijken naar

Ik kan altijd luisteren naar

Als ik iets elke dag moest eten, dan zou het zijn.

Ik houd van deze geur:

Dit is het smerigste dat ik al ooit in mijn handen heb gehad:

In gedichten gaan dichters hier vaak op inspelen. Zoek in je raster een voorbeeld op.

Synesthesie.

In het onderstaande gedicht kan je duidelijke voorbeelden hiervan vinden. Markeer ze!

*De bittere smaak van koffie op mijn huid,
hoewel de zon mijn gehoor verblindt,
kan ik de geur van koude rieken,
de geur van perzik proef ik nu,
ze is magenta, wat klinkt ze mooi,
ik laat mijn zintuigen mij bedriegen,
als een junk, ach laat ze maar
ik ben nu ergens, ik voel je niet,
hier wil ik blijven, zonder jou.*

Charly

Tijd om zelf aan de slag te gaan. Vul de onderstaande zinnen aan. **Persoonlijk antwoord!**

Vakantie

Smaakt als

Klinkt als.....

Ruikt als.....

Voelt als.....

Ziet eruit als.....

E) Wanneer alles tot leven komt

Soms brengen dichters de dingen tot leven. Ze brengen een vleugje magie naar de lezers. Welke zaken heeft de auteur in het volgende gedicht tot leven gebracht?

Sterk

*Ik dacht dat het niet kon:
dat iets wat je niet ziet
je alle dagen draagt
en sterker maakt.
Alsof je spieren krijgt
van liefde.*

*En kijk, het klopt:
het hart van oma
slaat nog altijd over
als ze opa ziet.
Maar nu hij oud is en te bed,
misschien nog net de hemel haalt,
loopt oma sinds een poosje
krommer en vraagt ze vaker
om mijn arm.
Zonder hem krijgt
ze het huis niet warm
en zelfs de hond
zakt zuchtend naast de luie stoel.
Dus is het waar
dat liefde
spieren geeft
en op den duur
ook vuur.*

Bart Moeyaert

Verzamel de liefde, Querido, 2003

1. Waarover gaat dit gedicht volgens jou? Schets een beeld in de gegeven kader.

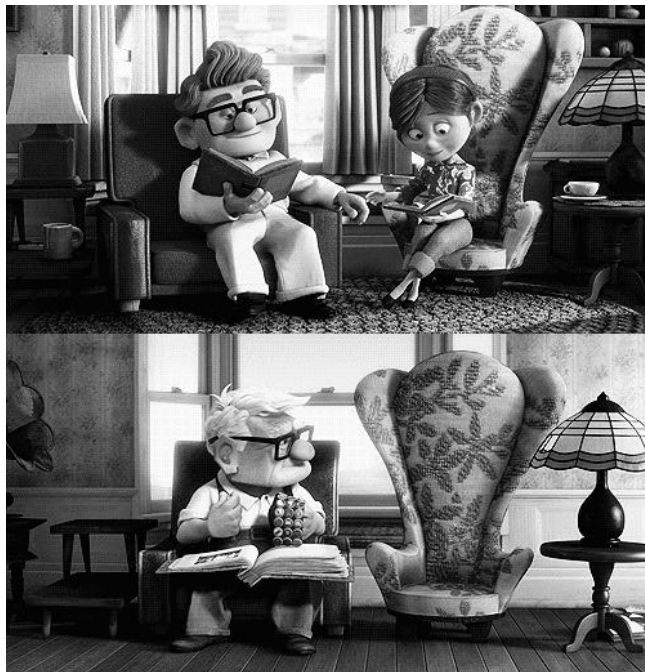
2. Welke zaken heeft de auteur tot leven gebracht?

De hond, de stoel...

- 3. Zoek in je raster welk begrip hierbij hoort. **Personificatie.**
- 4. Welke gevoelens roept dit gedicht bij je op?

Persoonlijk antwoord.

- 5. Scan de QR-code en bekijk het fragmentje.

- Wat kon je allemaal zien in het fragment?
- Waarom zou dit filmpje bij het gegeven gedicht kunnen passen?
- Ken je de film? Heb je hem al eens bekeken?
- Hoe voelde je je aan het eind van het fragment?
- Wat verandert er allemaal door de jaren heen?

Persoonlijk antwoord!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.4.2 Limerick

Handleiding voor de leerkracht – Limerick

Verloop les ‘Limerick’

Deze les begint met een actieve oefening. De leerlingen krijgen elk een kaartje. De ene helft van de klas krijgt een kaartje waarop een gedichtje staat, maar het gedichtje is niet compleet. Er ontbreekt één woord, telkens in de eerste zin. De andere helft van de klas krijgt een kaartje waarop een plaatsnaam geschreven staat. De bedoeling is dat de leerlingen rondwandelen in de klas. De ene leerling leest het gedicht en de andere vult hem aan. Ze moeten op zoek gaan naar de juiste persoon, de persoon die het gedichtje kan vervolledigen. Ze moeten zelf beslissen of de plaatsnaam al dan niet in het gedichtje past. De leerlingen blijven rondwandelen tot ze denken hun juiste partner gevonden te hebben. Daarna overlopen we ze klassikaal, de leerlingen lezen hun gedicht hardop voor en we kijken of de gecombineerde kaartjes inderdaad kloppen.

Deze oefening is zeer leuk om te doen en de leerlingen zitten ook niet stil. Ze wandelen rond in de klas en proberen zo snel mogelijk hun ontbrekende woord, hun partner te vinden. Wanneer ze elkaar gevonden hebben, vormen ze ook een groepje. Ze gaan op zoek naar een afbeelding die bij het gevormde gedicht past. Deze foto's verspreidt u in de klas. Vervolgens gaan de leerlingen per twee nadenken over het gedicht. Wat merken ze aan de opbouw van dit gedicht. Wat hebben ze gemerkt tijdens het rondwandelen, welke kenmerken hebben ze ontdekt. De leerlingen gaan dus stilaan de kenmerken van een limerick ontdekken. Ze weten nu dat de limerick een soort gedicht is met specifieke kenmerken.

De leerlingen krijgen werkbladen die stap voor stap alle geheimen van de limerick blootleggen. Ze leren wat lettergrepen zijn en maken ook enkele oefeningen. Tot slot is het de bedoeling dat leerlingen zelf een limerick schrijven. Ze werken volgens een gegeven instructiefiche. Indien de klas het nog niet onder de knie heeft, kan u ze ook per twee laten werken. U kan de leerlingen laten kiezen, zodat ze deze oefening op een ontspannen manier kunnen uitvoeren.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen een limerick herkennen.
- De leerlingen kunnen de kenmerken van een limerick opsommen en aanduiden in een gegeven gedicht.
- De leerlingen kunnen een limerick aanvullen met een passend woord, rekening houdend met de kenmerken van het gedicht.
- De leerlingen kunnen woorden splitsen in lettergrepen.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid om te proberen. Ze proberen een limerick te schrijven.
- De leerlingen nemen deel aan de activiteiten en werken samen.

Tijdsduur

De les duurt 50 minuten. Indien u de leerlingen ook nog een limerick wil laten schrijven, werkt u deels in de klas en geeft u hen hier bijvoorbeeld 15 minuten tijd voor. De limerick moet dan niet volledig af zijn, leerlingen moeten voldoende tijd krijgen om hierover na te denken en het gedicht meermaals te herlezen, eventueel aan te passen. U kan hen hier ook thuis aan laten werken. De leerlingen hebben zelf nagedacht in de klas en geprobeerd, ideeën mogen ze overal zoeken.

Nodige materiaal

Voor deze les heb je niet zoveel nodig.

- Kaartjes met limericks en het ontbrekende woord.
- Foto's die bij de limericks passen.
- Werkbladen voor de leerlingen.
- Computer om voorbeelden van plaatsnamen op te zoeken. Indien er geen computer is, kan dit ook via een lijst.
- Instructiefiche: een limerick schrijven.

Bijlage

- ❖ Werkbladen voor de leerlingen
- ❖ Didactisch materiaal: kaartjes met limerick + ontbrekende woord
- ❖ Foto's die bij de limericks passen
- ❖ Instructiefiche: een limerick schrijven
- ❖ Voorbeelden limericks

Didactisch materiaal

Een vrouw van een deken te Aken,
lag 's nachts diepe zuchten te slaken.
Ze jammerde o,
het kriebelt me zo,
wel een deken in bed maar geen laken.

Harrie Geelen
De Ep Oorklep Show

Er was eens een jongen uit Loenen,
die stond met z'n meissie te zoenen.
Toen 'ie vroeg: "Is het fijn?"
Zei ze: "Nee, het doet pijn,
want je staat al een uur op m'n schoenen."

Harrie Geelen
De Ep Oorklep Show

Er was eens een varken in Uffelen,
dat wou altijd aan iedereen snuffelen.
Hij kreeg vaak op z'n kop,
want hij hield maar niet op,
in de hoop dat het uitliep op knuffelen.

Jan Van Coillie
Er staat een taart in lichterlaaie, Davidsfonds, 2004

Een poes met een vlooientheater
dronk flessen jenever als water.
Zo zat als een aap,
viel zij dan in slaap.
Maar werd wakker met zo'n grote kater.

Harrie Geelen
De Ep Oorklep Show

Er was eens een maagd in Zuid-Laren,
die wilde haar kuisheid bewaren.
Maar ze ontmoette een keer
een schatrijke heer.
Er was eens een maagd in Zuid-Laren.

Harrie Geelen
De Ep Oorklep Show

Een bas uit een koor in Vianen
gleed uit op een trosje bananen.
Hij viel niet op z'n gat,
maar voorover zodat
hij nu zingen moet bij de sopranen.

Harrie Geelen
De Ep Oorklep Show

Er was eens een naaister uit Knokke
die naaide per dag twintig rokken.
Dat ging niet meer goed,
dus werd ze met spoed
verplaatst naar de afdeling sokken.

Tanguille Grootaert
2010

Een jonge student uit Stavoren,
had schulden tot over zijn oren.
Hij zei tot zijn mam
hoe dat toch zo kwam.
Omdat hij zijn beurs had verloren.

Onbekend

Er was eens een vrouw uit Abcoude,
die graag op wat kattenvoer kauwde.
Maar o wat een lol,
na zes blikken vol,
ze praatte niet meer, maar miauwde!

Onbekend

Er was eens een neushoorn uit assen,
die moest echt verschrikkelijk plassen.
Hij zocht een toilet,
maar dat was bezet,
nu moet hij zijn broek laten wassen.

Onbekend

Een vrouw van een deken te,
lag 's nachts diepe zuchten te slaken.
Ze jammerde o,
het kriebelt me zo,
wel een deken in bed maar geen laken.

Er was eens een varken in,
dat wou altijd aan iedereen snuffelen.
Hij kreeg vaak op z'n kop,
want hij hield maar niet op,
in de hoop dat het uitliep op knuffelen.

Een bas uit een koor in
gleed uit op een trosje bananen.
Hij viel niet op z'n gat,
maar voorover zodat
hij nu zingen moet bij de sopranen.

Er was eens een naaister uit
die naaide per dag twintig rokken.
Dat ging niet meer goed,
dus werd ze met spoed
verplaatst naar de afdeling sokken.

Een poes met een
dronk flessen jenever als water.
Zo zat als een aap,
viel zij dan in slaap.
Maar werd wakker met zo'n grote kater.

Er was eens een jongen uit,
die stond met z'n meissie te zoenen.
Toen 'ie vroeg: "Is het fijn?"
Zei ze: "Nee, het doet pijn,
want je staat al een uur op m'n schoenen."

Er was eens een maagd in,
die wilde haar kuisheid bewaren.
Maar ze ontmoette een keer
een schatrijke heer.
Er was eens een maagd in Zuid-Laren.

Een jonge student uit.....,
had schulden tot over zijn oren.
Hij zei tot zijn mam
hoe dat toch zo kwam.
Omdat hij zijn beurs had verloren.

Aken

Stavoren

Knokke

Zuid-Laren

Loenen

Uffelen

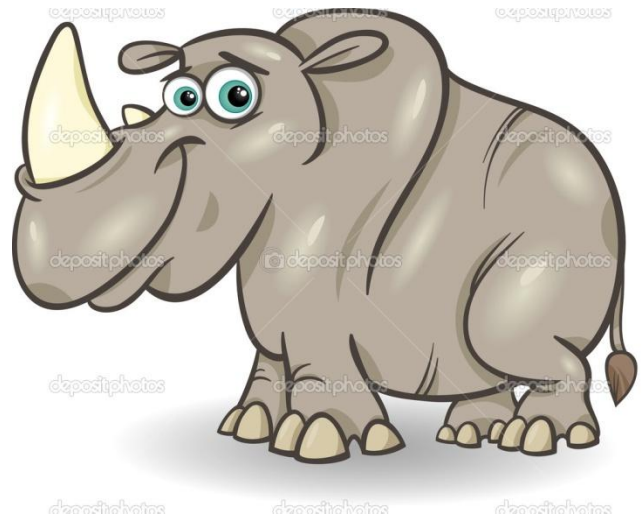
vlooientheater

Assen

Vianen

Abcoude

Werkbladen voor de leerlingen

limerick

De limerick

1. Duid de limerick aan die jij vervolledigd hebt. Je vindt de verschillende limericks als bijlage. Plak vervolgens je gekregen kaartje in de onderstaande kader.

2. Hoe kon je de limerick aanvullen? Hoe wist je dat dit het juiste woord zou zijn?

.....

3. Welke versregels hebben eenzelfde eindklank? Merk je een vast patroon?

.....

.....

4. Is er een verband met de lengte van de versregels?

.....

.....

5. Vul de theoriekader aan. Hoe zit zo'n limerick nu precies in elkaar!

Limerick

Een limerick is een dat uit versregels bestaat.

Regel 1, 2 en rijmen.

De twee kortere versregels ook.

Het rijmschema ziet er als volgt uit:

-
-
-
-

Op het einde van de eerste versregel gebruikt de dichter meestal een

..... . De laatste regel heeft vaak een verrassende en

..... wending (=pointe).

6. wat vind je van de limerick die jullie besproken hebben?

.....
.....

7. De vorm van een limerick ligt dus vast. Ook lettergrepen spelen hier een belangrijke rol. Wat zijn dat ook alweer, lettergrepen? Probeer dit in je eigen woorden uit te leggen, dit mag ook aan de hand van een voorbeeld.

.....
.....

8. Probeer de onderstaande woorden te splitsen in lettergrepen.

- tafelpoot
- centreren.....
- dweilend.....
- wedstrijd.....
- snelwegen
- aanwezige
- Amsterdam.....
- motorkap.....
- schudden.....
- warenhuis.....

9. Kan jij het patroon van de lettergrepen ontdekken in de limerick?

Tip: klappen of tikken met een potlood op de bank kan je helpen.

Regel 1,2 en 5 tellen lettergrepen.

Regel 3 en 4 tellen lettergrepen.

André van Duin zingt de limericks!

10. Kan jij nu ook zelf een limerick schrijven? Natuurlijk! Jullie werken per twee. Volg het onderstaande stappenplan.

-Stap 1: Kies een personage

Voorbeelden: een jonge student, een kleuter, een hond, een neushoorn, een vlieg, een priester, een vrouw, ...

-Stap 2: Kies een plaatsnaam

Voorbeelden: Baal, Sint-Truiden, Ulbeek, Alken, Gent, Hoboken, Ieper, ...

-Stap 3: Voeg ze samen in één zin

Voorbeeld: Er was eens een vrouw uit Sint-Truiden...

-Stap 4: Zoek woorden die rijmen op de plaatsnaam

Voorbeeld: luiden, dierengeluiden, aanduiden, geluiden, duiden, kruiden, rendierhuiden, zuiden...

-Stap 5: Zoek een zin die rijmt op de eerste en hetzelfde aantal lettergrepen heeft

Voorbeeld:
Er was eens een vrouw uit Sint-Truiden,
die zot was van dierengeluiden

-Stap 6: Zoek een vervolg op het verhaal, iets wat te maken heeft met het voorgaande

Voorbeeld:
Balken en loeien
ezels en koeien

-Stap 7: De laatste zin moet opnieuw rijmen op versregel 1 en 2. Probeer het een grappige wending te geven, iets wat de lezer niet verwacht.

Voorbeeld: maar aan de muren rendierhuiden

-Stap 8: De limerick is klaar!

Voorbeeld:
Er was eens een vrouw uit Sint-Truiden
die zot was van dierengeluiden.
Balken en loeien
ezels en koeien,
maar aan de muren rendierhuiden.

Correctiesleutel: Oefeningen 'Limerick'

De limerick

1. Duid de limerick aan die jij vervolledigd hebt. Je vindt de verschillende limericks als bijlage. Plak vervolgens je gekregen kaartje in de onderstaande kader.

2. Hoe kon je de limerick aanvullen? Hoe wist je dat dit het juiste woord zou zijn?
Het rijmde.
3. Welke versregels hebben eenzelfde eindklank? Merk je een vast patroon?
Regel 1,2 en 5 rijmen en regel 3 en 4 ook.
4. Is er een verband met de lengte van de versregels?
Regel 1,2 en 5 zijn ook langer dan regel 3 en 4. (+ voorbeeld limerick)

5. Vul de theoriekader aan. Hoe zit zo'n limerick nu precies in elkaar!

Limerick

Een limerick is een **gedicht** dat uit **5** versregels bestaat. Regel 1, 2 en **5** rijmen.

De twee kortere versregels **3** en **4** ook.

Het rijmschema ziet er als volgt uit:

-A

-A

-B

-B

-A

Op het einde van de eerste versregel gebruikt de dichter meestal een **plaatsnaam**. De laatste regel heeft vaak een verrassende en **grappige** wending (=pointe).

6. wat vind je van de limerick die jullie besproken hebben?

Persoonlijk antwoord.

7. De vorm van een limerick ligt dus vast. Ook lettergrepen spelen hier een belangrijke rol. Wat zijn dat ook alweer, lettergrepen? Probeer dit in je eigen woorden uit te leggen, dit mag ook aan de hand van een voorbeeld.

Een woord kan je splitsen in lettergrepen. Je kapt het woord in stukjes.

8. Probeer de onderstaande woorden te splitsen in lettergrepen.

- tafelpoot **ta/fel/poot**
- centreren **cen/tre/ren**
- dweilend **dwei/lend**
- wedstrijd **wed/strijd**
- snelwegen **snel/we/gen**
- aanwezige **aan/we/zi/ge**
- Amsterdam **Am/ster/dam**
- motorkap **mo/tor/kap**
- schudden **schud/den**
- warenhuis **wa/ren/huis**

9. Kan jij het patroon van de lettergrepen ontdekken in de limerick?

Tip: klappen of tikken met een potlood op de bank kan je helpen.

Regel 1,2 en 5 tellen **negen** lettergrepen.

Regel 3 en 4 tellen **vijf** lettergrepen.

André van Duin zingt de limericks!

3.4.3 Graftschrift

Handleiding voor de leerkracht – Graftschrift

Verloop les ‘Graftschrift’

Tijdens deze les vertrekken we vanuit een gegeven afbeelding. Leerlingen proberen al eens na te denken wat een graftschrift precies is, wat de bedoeling is van een graftschrift en wat de kenmerken zijn. U laat de leerlingen daarna enkele voorbeelden analyseren uit een stripfragment. De leerlingen zullen aan de hand van deze voorbeelden de theoriekader kunnen invullen.

Vervolgens gaat u samen met de leerlingen woordspelingen bekijken. Dit wordt vaak gebruikt in deze gedichtjes. Er is ook een internetoefening voorzien. De leerlingen scannen de QR-code en kunnen verschillende woordspelingen lezen op deze website. Ze gaan hierna zelf een top drie samenstellen. Na deze reeks oefeningen kunnen de leerlingen de kenmerken van het graftschrift opsommen en herkennen. Tot slot gaan ze ook zelf een graftschrift schrijven.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen de kenmerken van een graftschrift opsommen.
- De leerlingen kunnen woordspelingen herkennen en uitleggen in eigen woorden.
- De leerlingen kunnen ook een voorbeeld geven van een woordspeling.
- De leerlingen kunnen graftschriften analyseren en de juiste kenmerken toewijzen.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid zelf een graftschrift te schrijven.
- De leerlingen willen hun eigen top drie samenstellen en meedelen in de klas.

Tijdsduur

Deze les zal gemiddeld 2 uren in beslag nemen.

Nodige materiaal

Tijdens deze les heb je niet zoveel materiaal nodig. De leerlingen werken op papier en op de computer.

- Werkbladen voor de leerlingen
- Computer, smartphone of tablet. Liefst met QR-reader.

Bijlage

- ❖ Werkbladen voor de leerlingen

Werkbladen voor de leerlingen

grafschrift

Eeuwige roem

1. Wat is een grafschrift?

.....

2. Wat is de bedoeling van zo'n grafschrift?

.....

3. Bekijk de volgende stripfragmenten en zoek de verborgen grafschriften.

Grafschrift

Oorspronkelijk was het epitaaf of grafschrift bedoeld om doden te eren. In gedichten worden de kleine kantjes van de overledene beklemd. Het grafschrift heeft altijd de bedoeling te zijn. Het is een gedicht. De versregels meestal. Er komen ook woordspelingen in voor.

4. Ook woordspelingen worden vaak gebruikt. Dit is een woordencombinatie die voor een komisch effect zorgt. Soms is het bewust vergezocht om de lezer op het verkeerde been te zetten. De lezer moet nadenken, de boodschappen hebben een dubbele bodem. Bekijk de voorbeelden en verklaar de woordspelingen.

VAN EXAMENS KRIJG JE UITSLAG

Loesje

- ☞ *Toen de loodgieter ziek werd, bad zijn vrouw voor een goede afloop.*
- ☞ *Leraren krijgen nooit aids, want ze zijn van onderwijs.*
- ☞ *Kwaliteitslinterie is bijzonderdergoed.*
- ☞ *Alleen als je jarig bent op 29 februari, ben je echt minderjarig.*
- ☞ *Hij had haar op het station leren kennen, het was per ongeluk.*
- ☞ *Postbodes staken om te zien wat er uit de bus komt.*
- ☞ *Ik eet geen sla, ik krijg er een krop van in de keel.*
- ☞ *De bultenaar besepte dat hij het ergste achter de rug had.*
- ☞ *De chirurg amputeerde een arm en presenteerde nadien de rekening. De patiënt riep: "Afzetter."*

5. Neem een kijkje op de website die verscholen zit achter de QR-code. Maak jouw eigen top 3 van woordspelingen.

1.

 2.

 3.

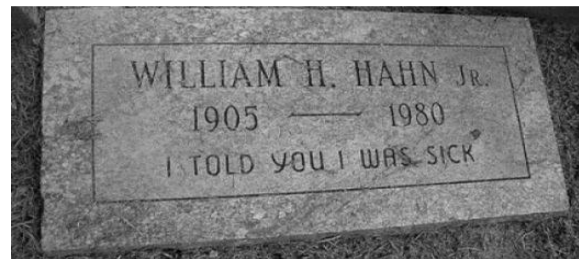
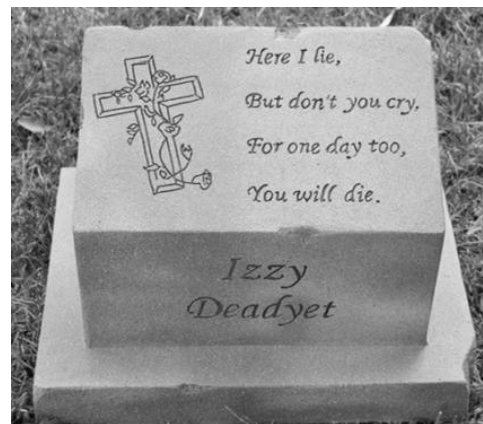

6. Ook jullie gaan een grafschrift schrijven, maar hiervoor heb je natuurlijk inspiratie nodig. Daarom bekijken we samen nog enkele voorbeelden.

- a) Welk kenmerk van een grafschrift zie je hier duidelijk in?

- b) Wat weet je over de overledene? Wat voor iemand was hij?

Welke van deze drie vind jij het leukst?
Omcirkel de foto!
Waarom vind je deze het leukst?

.....
.....

- Tijd om je eigen grafschrift te schrijven. Je mag zelf kiezen voor wie je het gedichtje schrijft. Er mag gelachen worden!

Correctiesleutel: Oefeningen grafschrift

Eeuwige roem

1. Wat is een grafschrift?

Een gedichtje op een grafsteen. Ook wel epitaaf genoemd.

2. Wat is de bedoeling van zo'n grafschrift?

Oorspronkelijk: om de doden te eren, kleine kantjes van de overledene worden beklemd. Het is grappig bedoeld.

3. Bekijk de volgende stripfragmenten en zoek de verborgen grafschriften.

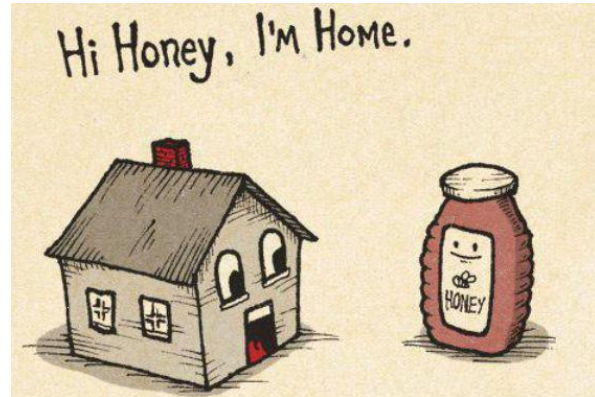

Grafschrift

Oorspronkelijk was het epitaaf of grafschrift bedoeld om doden te eren. In gedichten worden de kleine kantjes van de overledene beklemtoond. Het grafschrift heeft altijd de bedoeling **grappig** te zijn. Het is een **kort** gedicht. De versregels **rijmen** meestal. Er komen ook woordspelingen in voor.

4. Ook woordspelingen worden vaak gebruikt. Dit is een woordencombinatie die voor een komisch effect zorgt. Soms is het bewust vergezocht om de lezer op het verkeerde been te zetten. De lezer moet nadenken, de boodschappen hebben een dubbele bodem. Bekijk de voorbeelden en verklaar de woordspelingen.

VAN EXAMENS KRIJG JE UITSLAG

Loesje

- ☞ *Toen de loodgieter ziek werd, bad zijn vrouw voor een goede afloop.*
- ☞ *Leraren krijgen nooit aids, want ze zijn van onderwijs.*
- ☞ *Kwaliteitslinterie is bijzonderdergoed.*
- ☞ *Alleen als je jarig bent op 29 februari, ben je echt minderjarig.*
- ☞ *Hij had haar op het station leren kennen, het was per ongeluk.*
- ☞ *Postbodes staken om te zien wat er uit de bus komt.*
- ☞ *Ik eet geen sla, ik krijg er een krop van in de keel.*
- ☞ *De bultenaar besepte dat hij het ergste achter de rug had.*
- ☞ *De chirurg amputeerde een arm en presenteerde nadien de rekening. De patiënt riep: "Afzetter."*

5. Neem een kijkje op de website die verscholen zit achter de QR-code. Maak jouw eigen top 3 van woordspelingen. **Persoonlijk antwoord!**

4.

5.

6.

6. Ook jullie gaan een grafschrift schrijven, maar hiervoor heb je natuurlijk inspiratie nodig. Daarom bekijken we samen nog enkele voorbeelden.

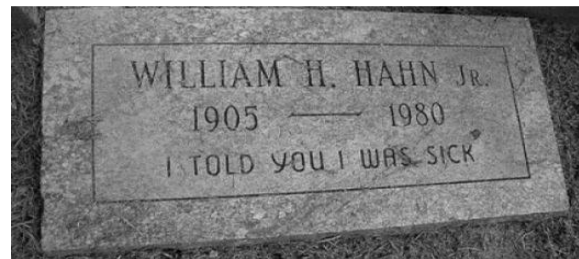
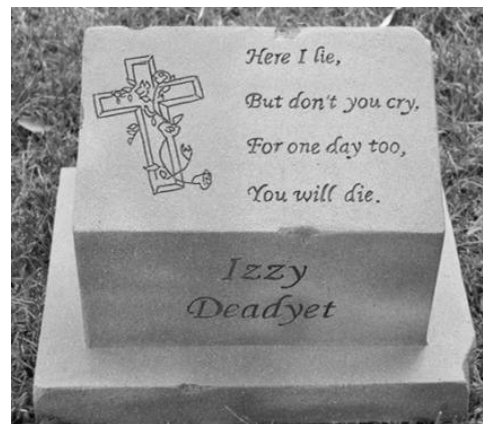
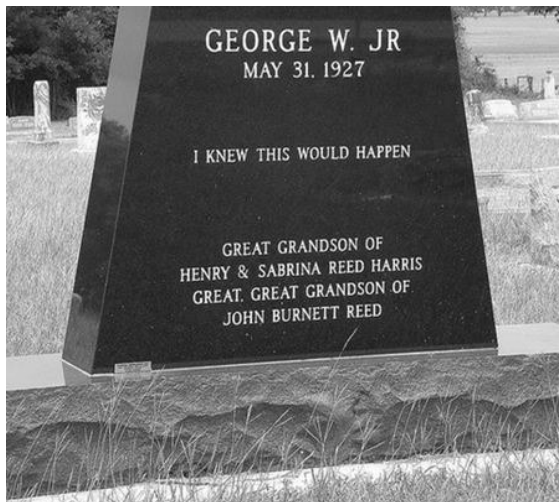

- d) Welk kenmerk van een grafschrift zie je hier duidelijk in?

Iemands slechte eigenschap wordt benadrukt, beklemtonen van de kleine kantjes van iemand, ze spotten hiermee.

- e) Wat weet je over de overledene? Wat voor iemand was hij?

Het was iemand die last had van uitstelgedrag.

Welke van deze drie vind jij het leukst?
Omcirkel de foto!
Waarom vind je deze het leukst?

Persoonlijk antwoord

- Tijd om je eigen grafschrift te schrijven. Je mag zelf kiezen voor wie je het gedichtje schrijft. Er mag gelachen worden!

3.4.4 Het elfje

Handleiding voor de leerkracht – Het elfje

Verloop les ‘Elfje’

Deze les bestaat slechts 2 oefeningen. De leerlingen krijgen een aantal elfjes voorgeschoteld en gaan deze verbinden met een foto die erbij past. Daarna gaan ze deze voorbeelden ook nauwkeurig bekijken en proberen ze zelf de opbouw te achterhalen. Vervolgens bespreekt de leerkracht dit met de leerlingen.

Deze oefening is een voorbereiding op het echte werk. De leerlingen gaan namelijk zelf een elfje schrijven aan de hand van een gekozen foto. De leerlingen werken per 2 of 3. Ze kiezen samen een foto uit de gegeven beeldenreeks. De foto die ze hebben gekozen, moet geheim blijven. Het is niet de bedoeling dat de leerlingen dit van elkaar weten. Elke groep bedenkt een passend elfje, een elfje dat bij de foto past. Het gedichtje moet niet te veel blootgeven, het mag zeker mysterieus zijn.

Tot slot komen de leerlingen dit gedichtje presenteren. Ze beelden ook de woorden uit die ze hebben geschreven. Daarna mogen de andere groepen raden over welke foto het ging. Later kan je ook samen met de leerlingen eens kijken wie het leukste elfje heeft geschreven.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen een elfje herkennen en de kenmerken hiervan opsommen.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe een elfje wordt opgebouwd.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid zelf een elfje te schrijven en willen dit voor de klas brengen.
- De leerlingen zijn bereid elkaar feedback te geven.

Tijdsduur

De oefening duurt gemiddeld 1 lesuur. Het is een zeer leuke oefening om de lesweek af te sluiten.

Nodige materiaal

- Werkblad en instructiefiche voor de leerlingen.
- Computer om de beeldenreeks te tonen. Deze blijft tijdens de oefening geprojecteerd.

Bijlage

- ❖ Beeldenreeks, werkblad en instructiefiche voor de leerlingen

Werkbladen voor de leerlingen

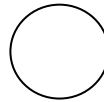
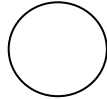
elfje

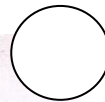
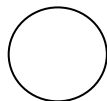
Een elfje schrijven

a) Hieronder vind je enkele voorbeelden van elfjes. Verbind het elfje met de juiste foto.

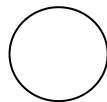
*Geel
de ogen
in het donker
zijn het misschien kattenogen?
Miauw.*

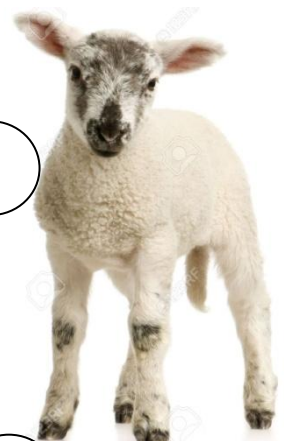
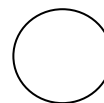
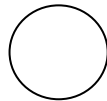
*Veilig
Beschermend rubber
Doe het om!
Of doe je het zonder?
Dom!*

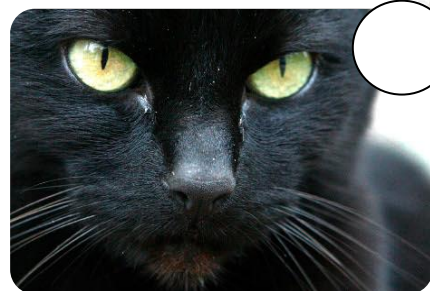
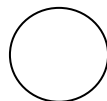
*Hoog
Kleine klimmers
Geen scheet laten!
Is het nog ver?
oef.*

*Eindeloos
een blik
allebei zo onzeker
Vliegen vlinders eindeloos rond?
Verliefd.*

*Wit
Het lammetje
In de wei
Drinkt melk bij zijn moeder
Bèèh*

b) Nu is het aan jullie!

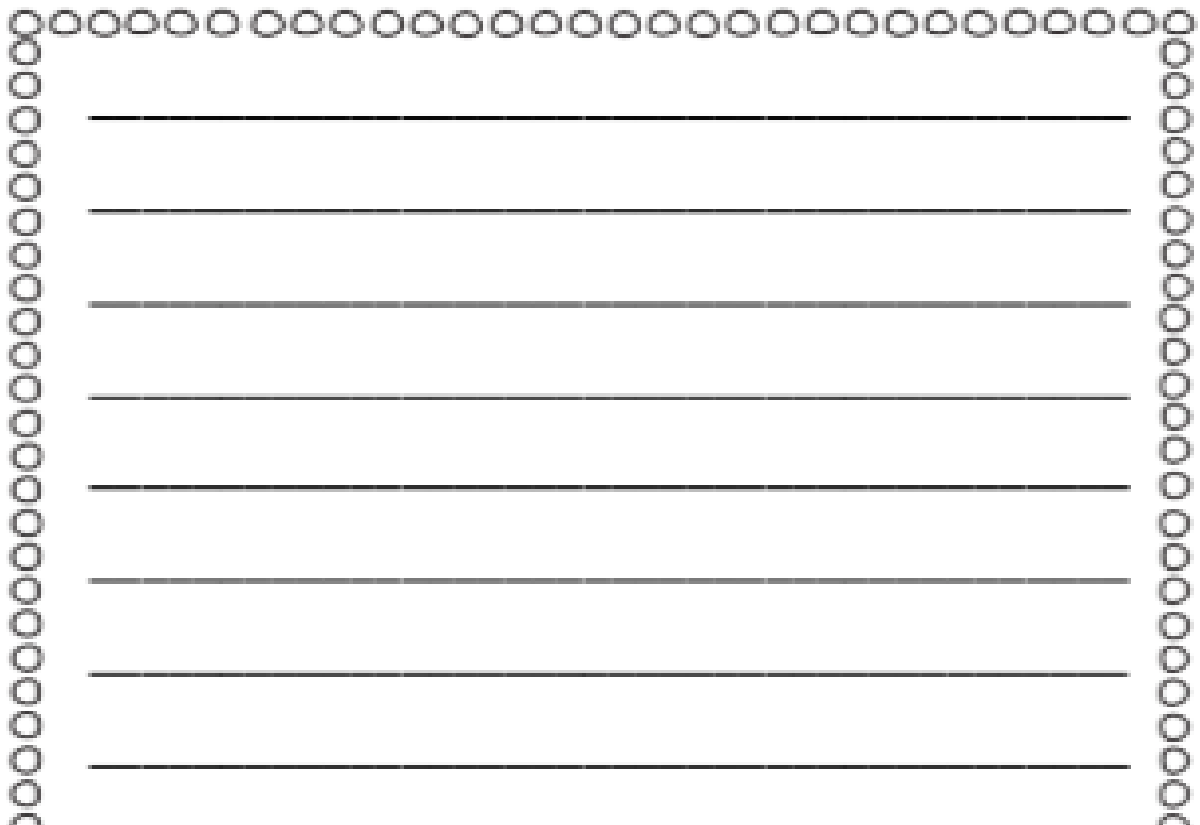
- ❖ Jullie worden ingedeeld in groepjes.
- ❖ Op de volgende pagina vinden jullie allerlei foto's.
- ❖ Je kiest hier een foto uit. **Let op! Verklap niet welke foto je gekozen hebt! Dit moet een verrassing blijven!**
- ❖ De opbouw van het elfje vind je hieronder.

Een elfje is een gedicht dat je schrijft door naar een afbeelding (foto, schilderij, cartoon enz.) te kijken. Een elfje moet er zo uitzien:

- 1 bijvoeglijk naamwoord
- 1 bijvoeglijk en 1 zelfstandig naamwoord
- Een beschrijving van 3 woorden
- Een vraag van 4 woorden
- 1 gevoel of een omschrijving van 1 woord

Een elfje telt dus woorden en bestaat uit versregels.

Schrijf hieronder jouw eigen creatie!

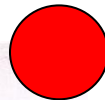
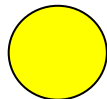

Correctiesleutel: Oefening elfje

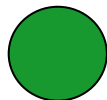
Een elfje schrijven

a) Hieronder vind je enkele voorbeelden van elfjes. Verbind het elfje met de juiste foto.

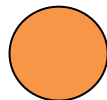
Geel
de ogen
in het donker
zijn het misschien kattenogen?
Miauw.

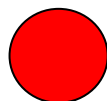
Veilig
Beschermend rubber
Doe het om!
Of doe je het zonder?
Dom!

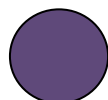
Hoog
Kleine klimmers
Geen scheet laten!
Is het nog ver?
oef.

Eindeloos
een blik
allebei zo onzeker
Vliegen vlinders eindeloos rond?
Verliefd.

Wit
Het lammetje
In de wei
Drinkt melk bij zijn moeder
Bèeh

3.4.5 Haiku

Handleiding voor de leerkracht – Haiku

Verloop les ‘Haiku’

De leerlingen analyseren enkele voorbeelden en proberen de opbouw te achterhalen. Ze krijgen een knip en plakblad. Ze moeten de do's en don'ts van een haiku in de juiste kolom plaatsen. Hier zitten ook verschillende kenmerken verborgen. Als de leerlingen de kaartjes niet meteen correct kunnen plaatsen, dan kunnen ze ook gebruik maken van een hulpmiddel. Ze krijgen namelijk ook een tekst waarin de kaartjes besproken staan.

Samen met de leerkracht wordt de opbouw en vorm besproken van een haiku. De leerkracht houdt ook telkens een klasgesprek. Vinden de leerlingen deze gedichten mooi of net helemaal niet? Lijkt het moeilijk om zo'n haiku te schrijven?

Ook België heeft haikutalenten, kijk maar eens naar Luk Gybels. We gaan hier dieper op in. Meneer Gybels heeft namelijk een nieuwe vorm van haiku uitgevonden: 'twaiku'. Dit is een samenstelling van haiku en Twitter. Deze man post bijna dagelijks twaiku's en heeft al verschillende keren literaire wedstrijden gewonnen hierdoor.

Laat de leerlingen eens een kijkje nemen op Twitter. Zo kunnen ze Luk Gybels opzoeken en zijn twaiku's lezen. De leerlingen maken daarna ook zelf hun top drie van de leukste twaiku's. Deze plakken ze op en ten slotte maken ze het plaatje compleet door passende beelden, foto's, muziek, schilderijen enz. te zoeken en erbij te plaatsen. Ze gaan dus zelf geen haiku of twaiku moeten schrijven, maar er wel rond werken.

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen herkennen een haiku en kunnen de kenmerken aanhalen.
- De leerlingen kunnen de do's en don'ts van haiku in de juiste kolom plaatsen.
- De leerlingen kunnen een eigen top maken aan de hand van het profiel van Luk Gybels op Twitter.

Attitudes

- De leerlingen durven hun mening te uiten en maken een eigen persoonlijke top. De gekozen twaiku's vullen ze aan met beelden die volgens hen samengaan met de gedichten.

Tijdsduur

Deze les zal 2 uur in beslag nemen. De leerlingen zullen een tijd bezig zijn met knippen en plakken. Verder is er ook een internetoefening aan verbonden.

Nodige materiaal

In deze les komt poëzie op papier samen met sociale media.

- Computers, tablets of eventueel smartphones. Liefst werken met computer, dit is makkelijker voor de leerlingen.
- Werkbladen voor de leerlingen.
- Account Twitter dat de leerlingen kunnen gebruiken (indien deze leerlingen zelf geen account willen aanmaken).
- Knip- en plakblad – de do's en don'ts.

Bijlage

- ❖ Werkbladen voor de leerlingen
- ❖ Knip- en plakblad

Werkbladen voor de leerlingen

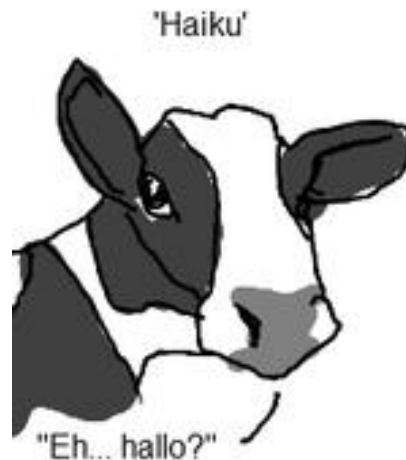
Haïku

'Haiku'

"Eh... hallo?"

Haiku

De poes

*De poes op mijn schoot
Ik begin hem te aaien:
Zo zet je hem aan.*

Kees van Kooten, Wim de Bie

Haiku is een (meestal over de natuur). Het telt versregels. In totaal telt het gedicht 17 lettergrepen.

Eerste regel: lettergrepen.

Tweede regel: lettergrepen.

Derde regel:lettergrepen.

Haiku is van Japanse oorsprong, het bevat geen rijm.

Een haiku schrijven lijkt heel simpel. Het gedicht is zeer kort, het telt slechts 3 regels. Enkel nog rekening houden met de lettergrepen en klaar. Het hoeft niet eens te rijmen. Een goede haiku schrijven is echter niet zo simpel. De lezer moet natuurlijk wel kunnen genieten van het gedicht. Dat maakt het minder eenvoudig.

Tip 1: Indien je het echt niet weet kan je gebruik maken van de tekst over do's en dont's bij het schrijven van een haiku.

Tip 2: Je vindt niet enkel een tekst, maar ook enkele voorbeelden van haiku's.

a) Plaats de volgende do's en don'ts in de juiste kolom. Knip ze uit en plak ze op!

Houd je zoveel mogelijk aan het 5/7/5-patroon.	Emoties benoemen.
Correcte interpunctie.	Zoveel mogelijk beeldspraak.
Lidwoorden weglaten.	Zorg voor goed Nederlands. Een haiku lijkt snel geschreven te zijn, maar dit is vaak niet zo.
Beperken tot zintuiglijke beperking.	Geen overbodige woorden.
Inhoud is belangrijker dan de vorm.	Geen diepere laag in de woorden zelf.
Het voornaamste is dat je iets kan voelen, ruiken, zien, horen...	Je omgeving dient best als onderwerp. Meestal gaat het over de natuur.
Een wending is aangeraden.	Het patroon is een richtlijn, geen harde eis. Dichters kunnen afwijken van deze norm.
Schrijf de haiku zo snel mogelijk.	Laat de geschreven haiku 24 uur rusten.
Herschrijf de haiku.	Gebruik veel 'grote' woorden zoals: liefde, waarheid, vrijheid...

Een haiku schrijven, dat kan toch niet zo moeilijk zijn?

Een haiku schrijven lijkt zeer simpel, maar dat is het dus niet. Het gedicht is inderdaad zeer kort en telt slechts drie versregels. Verder moet je enkel rekening houden met de lettergrepen, want rijm is hier niet nodig. Toch is een goede haiku schrijven allesbehalve eenvoudig.

Do's

Je zag al eerder dat een haiku een vaste vorm heeft. We spreken van het 5/7/5-stramien. De bedoeling is ook dat je je hier zoveel mogelijk aan zal houden. Het is een gegeven richtlijn, geen harde eis. Het is toegestaan om van de vaste vorm af te wijken en bijvoorbeeld meer of minder lettergrepen te gebruiken. Wanneer je het vast patroon behoudt, telt het gedicht 17 lettergrepen. De gouden regel luidt: 'Inhoud is belangrijker dan vorm!'.

Je omgeving kan dienen als onderwerp. Een haiku bespreekt vaak de natuur. Natuurlijk is dit geen verplichting. Je kan ook over iets anders schrijven, dit zal je ook in de voorbeelden merken die we later bespreken. Je moet iets kunnen zien, voelen, ruiken, horen... De zintuigen prikkelen is het doel, de lezer laten voelen wat de dichter voelde toen hij de haiku schreef.

Verder moet je ook een correcte taal hanteren. Een haiku lijkt simpel en snel geschreven, maar in werkelijkheid is dit vaak helemaal anders. Het is niet de bedoeling dat de schrijver gebrekkig Nederlands op papier zet. De dichter moet geen lidwoorden weglaten of woorden afkorten. Ook een correcte interpunctie moet aanwezig zijn.

Tot slot kan je ook zorgen voor een wending, dit geeft iets extra aan de haiku. Het heeft ook een verrassend effect. Dit is geen verplichting, maar ervaren schrijvers werken hier wel graag mee.

Dont's

Haiku's kunnen verschillende emoties opwekken bij de lezers. Het is echter niet de bedoeling dat de dichter deze emoties letterlijk benoemd. Wanneer we het gedicht lezen zullen we hetgeen voelen dat niet neergeschreven staat, maar toch verborgen zit in het gedicht. De betekenis geven we zelf, als lezer, aan het gedicht. Soms is een haiku ook niet zo emotioneel geladen.

In tegenstelling tot voorgaande gedichten is de haiku niet afhankelijk van beeldspraak. Beeldspraak is ook geen garantie voor een goed gedicht. Bij een haiku werken dichters net omgekeerd, vaak beperken ze zich tot zintuiglijke waarneming. Een haiku kan door elke lezer begrepen worden.

Dichters vermijden hier dan ook vaak 'grote' woorden. De eigen ervaring van de dichter blijft de basis. Met grote woorden bedoelen we bijvoorbeeld: liefde, vrijheid, waarheid... Grote woorden maken geen grote poëzie.

b) Hieronder vind je enkele voorbeelden van haiku's.

*Een regenworm vliegt
in de snavel van een merel
richting hemel*

Luk Gybels

*Honderden heuvels
wel duizend rode esdoorns
slechts één riviertje.*

Shiki

*Op het dorre dak
is een kraai nog blijven zitten
in de herfstavond.*

Basho (1644-1694)

*Nieuwjaarsgeschenken
ook de baby aan de borst
steekt twee handjes uit.*

Issa (1763-1828)

*Oh oude vijver,
een kikker springt van de kant
geluid van water.*

Basho

*De tandarts van dienst
trekt van boven zijn leesbril
alle rimpels samen.*

Luk Gybels

*Nog dezelfde dag
waarop de klaproos bloeide
door de wind vernield.*

Shiki (1867-1902)

*Met zoveel woorden
keren ze ons de rug toe
in het boekenrek*

Luk Gybels

*In het ziekenhuis
dooft een flakkerend licht uit
een sneeuwstorm steekt op.*

Issa

*Als het aan hem ligt
is de kalkoen bij Kerstmis
weer niet het feestbeest.*

Luk Gybels

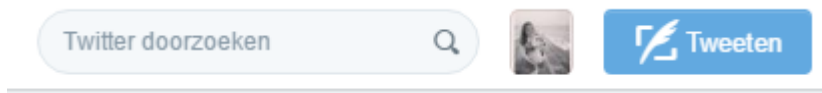
De Vlaming Luk Gybels is een bekende hedendaagse haikuschrijver.

Luk kent pas rust als hij 'leeggeschreven' is. Een haiku schrijven is een proces van elimineren, bijvoegen, verplaatsen en herschrijven. Luk schrijft nu 'twaiku's', dit betekent haiku's via 'Twitter'. In 2014 won hij de Twaiku-wedstrijd van Van Dale.

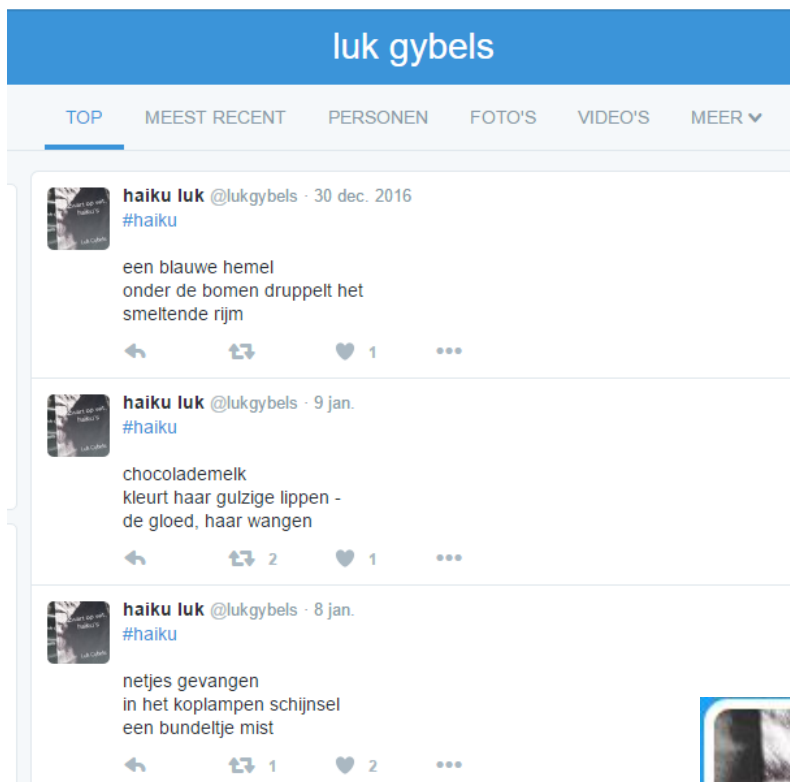

c) Eens kijken naar die twaiku's!

1. Ga naar www.twitter.com
2. Indien nodig maak je een profiel aan.
3. Geef de naam Luk Gybels in als zoekopdracht.

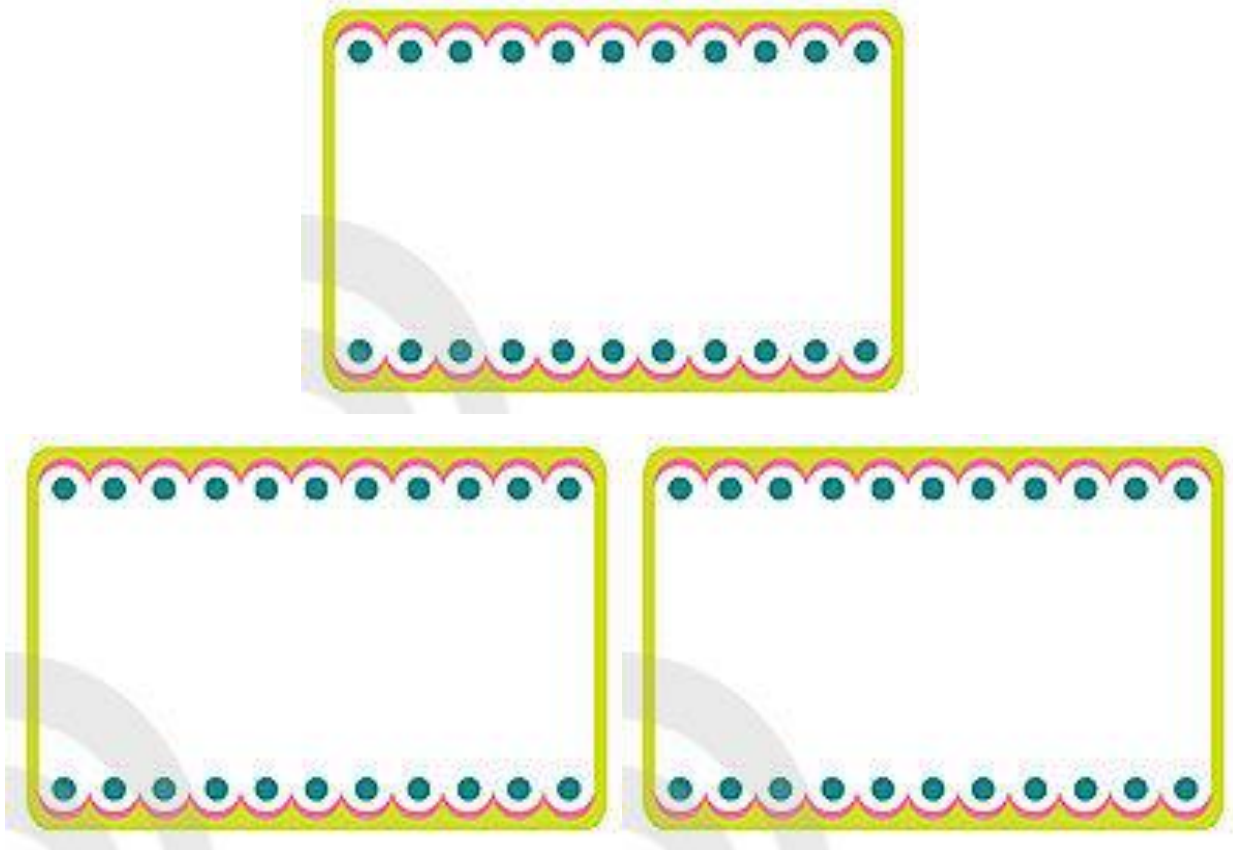

4. Je zal 'haiku luk' vinden.
5. Je ziet meteen enkele twaiku's die Luk Gybels heeft geschreven!

6. Klik op haiku luk om zo op zijn profiel te komen.
7. Lees enkele twaiku's en schrijf de mooiste drie hieronder!

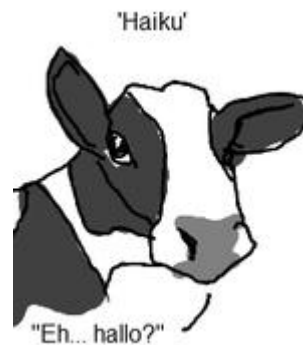

d) Maak nu zelf het plaatje compleet! Wat zie jij voor je wanneer je deze twaiku's leest, welke foto's, liedjes, tekeningen...passen volgens jou bij deze gedichtjes.

Correctiesleutel: Oefeningen haiku

Haiku

De poes

*De poes op mijn schoot
Ik begin hem te aaien:
Zo zet je hem aan.*

Kees van Kooten, Wim de Bie

Haiku is een **gedicht** (meestal over de natuur). Het telt **drie** versregels. In totaal telt het gedicht 17 lettergrepen.

Eerste regel: **5** lettergrepen.

Tweede regel: **7** lettergrepen.

Derde regel: **5** lettergrepen.

Haiku is van Japanse oorsprong, het bevat geen rijm.

Een haiku schrijven lijkt heel simpel. Het gedicht is zeer kort, het telt slechts 3 regels. Enkel nog rekening houden met de lettergrepen en klaar. Het hoeft niet eens te rijmen. Een goede haiku schrijven is echter niet zo simpel. De lezer moet natuurlijk wel kunnen genieten van het gedicht. Dat maakt het minder eenvoudig.

Tip 1: Indien je het echt niet weet kan je gebruik maken van de tekst over do's en dont's bij het schrijven van een haiku.

Tip 2: Je vindt niet enkel een tekst, maar ook enkele voorbeelden van haiku's.

a) Plaats de volgende do's en don'ts in de juiste kolom. Knip ze uit en plak ze op!

Houd je zoveel mogelijk aan het 5/7/5-patroon.	Emoties benoemen.
Correcte interpunctie.	Zoveel mogelijk beeldspraak.
Lidwoorden weglaten.	Zorg voor goed Nederlands. Een haiku lijkt snel geschreven te zijn, maar dit is vaak niet zo.
Beperken tot zintuiglijke beperking.	Geen overbodige woorden.
Inhoud is belangrijker dan de vorm.	Geen diepere laag in de woorden zelf.
Het voornaamste is dat je iets kan voelen, ruiken, zien, horen...	Je omgeving dient best als onderwerp. Meestal gaat het over de natuur.
Een wending is aangeraden.	Het patroon is een richtlijn, geen harde eis. Dichters kunnen afwijken van deze norm.
Schrijf de haiku zo snel mogelijk.	Laat de geschreven haiku 24 uur rusten.
Herschrijf de haiku.	Gebruik veel 'grote' woorden zoals: liefde, waarheid, vrijheid...

	
<p>Houd je zoveel mogelijk aan het 5/7/5-patroon.</p> <p>Correcte interpunctie.</p> <p>Zorg voor goed Nederlands. Een haiku lijkt snel geschreven te zijn, maar dit is vaak niet zo.</p> <p>Beperken tot zintuiglijke beperking.</p> <p>Geen overbodige woorden.</p> <p>Geen diepere laag in de woorden zelf.</p> <p>Inhoud is belangrijker dan de vorm.</p> <p>Het voornaamste is dat je iets kan voelen, ruiken, zien, horen...</p> <p>Je omgeving dient best als onderwerp. Meestal gaat het over de natuur.</p> <p>Een wending is aangeraden.</p> <p>Schrijf de haiku zo snel mogelijk.</p> <p>Laat de geschreven haiku 24 uur rusten.</p> <p>Het patroon is een richtlijn, geen harde eis. Dichters kunnen afwijken van deze norm.</p> <p>Herschrijf de haiku.</p>	<p>Emoties benoemen.</p> <p>Zoveel mogelijk beeldspraak.</p> <p>Lidwoorden weglaten.</p> <p>Gebruik veel 'grote' woorden zoals: liefde, waarheid, vrijheid...</p>

3.4.6 Visuele poëzie

Handleiding voor de leerkracht – Visuele poëzie

Verloop les ‘Visuele poëzie’

Tijdens deze les mogen leerlingen zich volledig laten gaan en doen ze helemaal hun eigen ding. Eerst bekijken we enkele voorbeelden van beeldpoëzie. De leerlingen gaan ook zelf enkele vragen beantwoorden, dit kan hen inspiratie geven om later zelf visuele poëzie te creëren.

De leerlingen krijgen enkele werkbladen. Hier zullen ze ook een kort stappenplan vinden om zelf aan het werk te gaan. Leerlingen die het toch moeilijk vinden kunnen ook een bestaand gedicht in een nieuwe vorm gieten. Ze kunnen zich ook baseren op een liedje, hier een stukje uitnemen en dit in een bepaalde vorm gieten. Het is de taak van de leerkracht om bij elke leerling zijn creativiteit te stimuleren. Er komen vast verrassende gedichten uit de bus!

Beoogde doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat visuele poëzie.
- De leerlingen kunnen visuele poëzie herkennen.

Attitudes

- De leerlingen zijn bereid zelf een beeldgedicht te creëren.
- De leerlingen durven hun creatie tonen aan de andere leerlingen en geven hier een woordje uitleg bij.

Tijdsduur

Deze oefening zal 1 lesuur in beslag nemen. Leerlingen moeten de tijd krijgen om na te denken en hun creativiteit op de vrije loop te laten.

Nodige materiaal

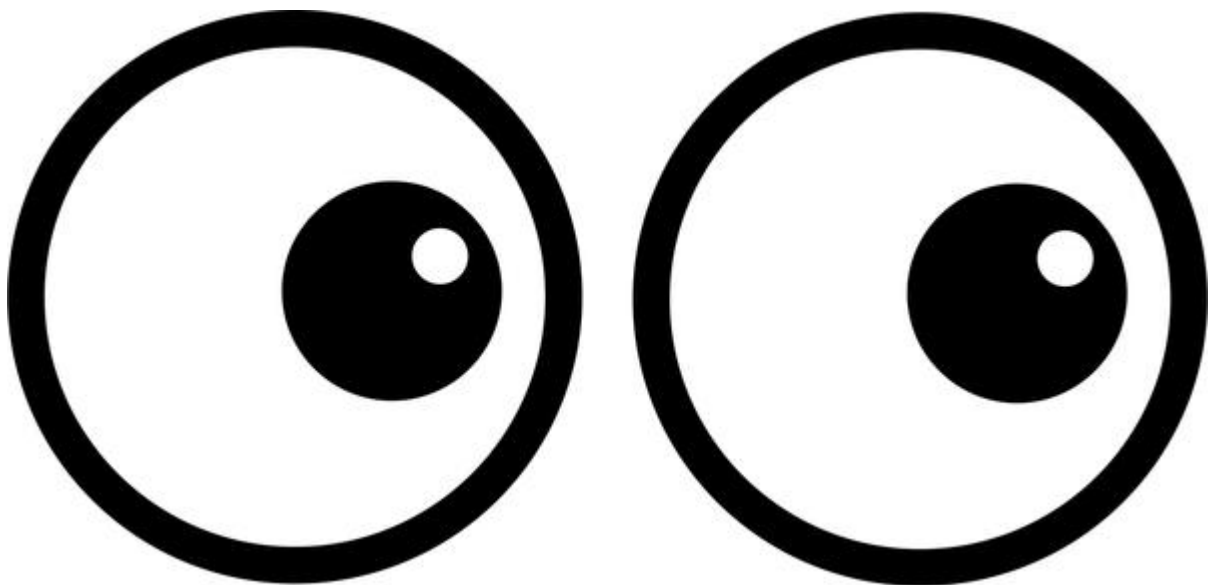
- Werkbladen voor de leerlingen.
- Knutselmateriaal voor de leerlingen.
- Kladblaadjes.
- Voorbeelden voor de leerlingen.

Bijlage

- ❖ Werkbladen voor de leerlingen
- ❖ Voorbeelden voor de leerlingen

Werkbladen voor de leerlingen

Visuele poëzie

1. Als je een beeldgedicht schrijft, laat je de vorm en inhoud van het gedicht samenvallen. Vul onderstaande zinnen aan en ontdek wat je allemaal kan doen met zo'n gedicht!

a) Een liefdesgedicht kan je schrijven in de vorm van een

b) Ben jij een sportman of -vrouw? Heb je een bepaalde hobby? Welke?
.....

Dan zou je het gedicht over deze sport/hobby kunnen schrijven in de vorm van een

c) Welke vormen herkende je zoal op de voorbeeldpagina?
.....

d) Wanneer Werelddierendag het thema is voor jouw gedicht dan zou je het in deze vorm gieten:

2. Niets is te gek, alles kan en alles mag. Een beeldgedicht laat jou volledig vrij! Daarom mag je het ook meteen zelf proberen.

- ➔ Denk eerst na waarover je gedicht gaat gaan.
- ➔ Schrijf dan je gedicht of bedenk de woorden die je zal gebruiken.
- ➔ Bedenk nu de vorm. De inhoud heb je al, in welke vorm giet je deze inhoud?
- ➔ Alles kan!
- ➔ Raak je toch niet echt gestart? Zoek enkele voorbeelden op, vraag hulp aan de leerkracht.
- ➔ Je krijgt hier voldoende tijd voor!
- ➔ Vul de infokader in en later geef je het beeldgedicht af aan de leerkracht.

Naam:

Schrijf je zelf gedichten? Ja / Nee

Gedichten vind ik leuk. Ik zie deze opdracht zitten.

Ik vind deze opdracht moeilijk

Gekozen thema:.....

Titel van mijn gedicht:.....

Vorm van mijn gedicht:

3.5 Doe maar, dicht maar!

In stap vier schrijven de leerlingen soms zelf al eens een kort gedicht. Het zijn vooral speelse oefeningen, vaak zijn de leerlingen zich er niet van bewust dat ze eigenlijk een gedicht hebben geschreven. In doe maar, dicht maar, de vijfde en laatste stap van onze leerlijn, gaan de leerlingen hun eigen talent gebruiken om een gedicht eigen te maken. Moet elke leerling een gedicht kunnen schrijven? Nee, niet elke leerling wil een gedicht schrijven. Als leerkracht Nederlands streef ik ernaar dat wel elke leerling een gedicht wil ontdekken. Elke leerling kan een gedicht interpreteren op zijn manier en elke leerling kan zichzelf in dit gedicht stoppen. We laten de leerlingen in deze stap vrij. Zijn er leerlingen die gedichten schrijven? Dan zou het ook zeer leuk zijn dat we iets met deze gedichten kunnen doen. Zijn er leerlingen die wel eens gedichten lezen of zich een mooi gedicht herinneren? Dan mogen zij hier zeker rond werken. Dichten krijgt een nieuwe betekenis.

In stap vier zag u al op hoeveel verschillende manieren u te werk kan gaan en wat leerlingen allemaal kunnen doen met gedichten. Doorheen de verschillende stappen werd dit einddoel ook al opgebouwd. De leerlingen krijgen zelf de keuze. Willen zij een gedicht schrijven of hebben zij ooit een gedicht geschreven waar ze nu iets rond willen uitwerken? Prima. Wil de leerling absoluut niks schrijven, geen probleem, deze leerling heeft andere talenten om een gedicht een eigen klank te geven. Geef de leerlingen inspiratie en stimuleer ze om te proberen. Ik laat u enkele voorbeelden zien.

Dichten op mijn eigen manier

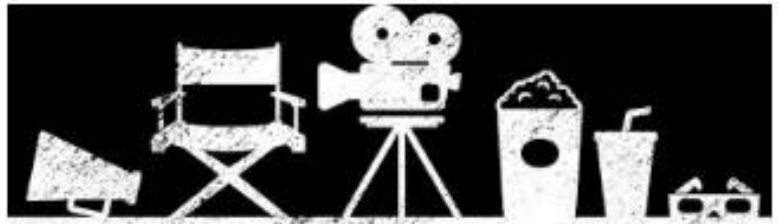
Eleni Giannaroudis vindt zichzelf geen schrijver, toch toont zij hier een gedicht op een prachtige, kunstige manier. Ongelooflijk tekentalent maakt dit plaatje compleet. Ze koos voor het gedicht 'Siberië' van Bart Moeyaert.

Laat leerlingen het gedicht omzetten in een toneel. Leerlingen kunnen zelf een script schrijven. Leerlingen kunnen er ook voor kiezen om een gedicht uit te beelden.

Leerlingen kunnen ook een eigen film maken op basis van gedicht. Iemand die goed met de computer overweg kan, kan ook zorgen voor bijpassende liedjes, effecten, overgangen... Leerlingen kunnen dan zelfs filmtickets ontwerpen. Hun gedicht gaat in première!

Ook een kijkdoos is mogelijk! Een leuke manier om je gedichtje te tonen. De kijkdoos is niet zo eenvoudig als het eruit ziet, er kruipt veel werk in. Leerlingen kunnen hun gedichtje op een speciale manier in beeld brengen.

Een fotoreportage! Welke beelden associeer jij met het gedicht. Maak de beelden zelf. Is de leerling graag met foto's bezig? Dan is dit absoluut iets voor hem.

Is de leerling graag bezig in de keuken? Roept het gedicht verschillende geuren en kleuren op? Laat hem het gedicht eetbaar maken. Het gedichtje zal nu pas echt lekker smaken.

Kruip in je pen. Natuurlijk mag de leerling zelf ook een gedicht schrijven! Het is zelfs nog leuker als de leerling het daarna ook wil voordragen.

Schuilt er een musicus in de leerling? Kan hij zingen? Speelt hij misschien gitaar? Gedichten en muziek gaan perfect samen!

Kan de leerling erg mooi tekenen of schilderen? Laat hem een beeld illustreren dat volgens hem achter een gedicht schuilgaat!

4 Beschrijving van de resultaten en reflectie

Ik heb verschillende uitgewerkte materialen ook effectief kunnen uitproberen tijdens mijn stageperiode. Aan de hand van deze ervaring heb ik het geteste materiaal ook kunnen verfijnen en verbeteren.

De creatieve poëzieles heb ik zelf getest tijdens mijn opleiding aan de PXL Hogeschool. Ik heb deze les toen aan leeftijdsgenoten gegeven. De gedichten waren ook aangepast aan hun niveau. De les was een echt succes. Zelfs de leerlingen die niet van poëzie hielden, werkten actief mee. De klas werd later ook versierd met de kunstwerken die de studenten hadden gemaakt. De creatieve poëzieles is een laagdrempelige manier om poëzie aan te brengen. Het kan in elk jaar en in elke klas gebruikt worden.

Na deze proef kon ik het materiaal verfijnen. Zo zorgde ik voor een groter aanbod aan gedichten en balken die leerlingen konden kleuren. Ze moeten het gedicht een kleur geven en kunnen per strofe een evolutie weergeven. Vervolgens heb ik ook de aanpak lichtjes veranderd. Aidan Chambers zijn theorie gaf me nieuwe inzichten. Zo moeten de leerlingen niet meteen een gedicht kiezen, maar krijgen ze tijd om de gedichten meermaals te lezen, herlezen, dingen te zien die ze eerst niet zagen,... Over een gedicht moet worden nagedacht, leerlingen moeten dus ook die tijd krijgen.

Verder heb ik ook de les 'Express yourself' uitgetest. Deze les heb ik gegeven in de secundaire school Technicum in Sint-Truiden. Ook deze les was een succes. Ik gaf deze les in een klas waar de leerlingen erg passief waren. Ze lagen vaak met hun hoofd op de bank, Nederlands zei hen helemaal niets. Tijdens deze les veranderde er iets, de leerlingen begonnen de oefeningen wel leuk te vinden en deden zelfs actief mee. Ik voerde met de leerlingen allerlei opdrachten uit: lichaamstaal, mimiek, expressie, gevoelens uiten... De leerlingen wilden allemaal naar voren komen om iets uit te beelden. Het was een heel erg leuke les en het bevorderde de klassfeer.

Ook deze les heb ik later aangepast. Het aantal emotiekaartjes moest stijgen, deze oefening gaat redelijk snel en elke leerling moet de kans krijgen om mee te doen. Verder is de les 'Express yourself' nu ook beter opgebouwd. De leerlingen beginnen met emotiekaartjes, later volgen korte dialoogjes en intonatiekaartjes. Zo leren de leerlingen steeds wat losser te worden en leren ze stilaan presenteren. De opbouw zit nu veel beter in elkaar.

Algemeen geldt dat de gedichten steeds veranderd kunnen worden door de leerkracht. Gedichten moeten steeds afgestemd worden op het beoogde publiek. Ook de werkbladen in stap vier: 'Elk gedicht is anders' kunnen er nog zaken worden toegevoegd. U vindt er voorbeeldbladen om een hoekenwerk te doen, maar nog niet elk begrip komt aan bod. Dit zou anders ook veel te veel zijn voor de leerlingen. De begrippen komen doorheen het jaar allemaal ter sprake, de leerlingen vullen het raster (stijlfiguren en beeldspraak) aan gedurende het schooljaar. Zo vormt poëzie alweer een rode lijn doorheen het jaar.

De andere lessen en uitgewerkte werkvormen kon ik nog niet uitproberen, maar ik sta alvast te popelen om het allemaal te gebruiken tijdens mijn lessen.

5 Besluit

Na grondig onderzoek bleek een leerlijn poëzie in elk leerplan Nederlands te ontbreken. Ik stelde enquêtes op om uit te zoeken hoe het staat met poëzie in de praktijk. Worden gedichten gebruikt in het kleuteronderwijs, het lager onderwijs en secundair onderwijs en op welke manier? Hoe staan de leerlingen hier tegenover? Wat vinden zij eigenlijk van poëzie. De antwoorden verschilden sterk. Leerkrachten uit het kleuteronderwijs waren erg enthousiast, de leerkrachten uit het lager onderwijs waren redelijk positief, maar in het middelbaar kregen de resultaten een deuk.

Mijn onderzoek ging verder, ik wilde meer weten. Hoe komt het dat dit verandert in het secundair onderwijs. Waarom zijn kleuters dol op poëzie en waarom zijn de gedichten wel geliefd bij jongere kinderen? Ik analyseerde de verschillende ontwikkelingen die we als mens doormaken, van kleuter tot jonge adolescent. Uit deze twee onderzoeken kon ik een leerlijn poëzie ontwikkelen. Ik hield rekening met verschillende aspecten en vormde de leerlijn die tegemoet komt aan de noden van onze leerlingen in de eerste graad.

Op basis van mijn leerlijn begon ik ideeën uit te werken, eerst was het puur chaos in mijn hoofd. Ik wilde zoveel. Allerlei ideeën kwamen in me op om poëzie laagdrempelig te houden, toegankelijk voor iedereen. De leerlingen worden stap voor stap klaargestoomd om geconfronteerd te worden met gevoelens en gedichten. In de eerste stappen zijn ze onbewust bezig met gedichten, later zijn ze klaar om een gedicht eigen te maken. Mijn prioriteiten: een vrije interpretatie en dichten krijgt een nieuwe betekenis. Gedichten schrijven mag nooit een verplichting zijn, jongeren kunnen ook actief bezig zijn met gedichten op een totaal andere manier, met hun eigen talent.

Dus doe maar, dicht maar.

6 Literatuurstudie

6.1 Literatuurlijst

- Stichting Lezen (2015). *Lezing praten over boeken door Aidan Chambers*. Geraadpleegd op 10 augustus 2016 via https://www.youtube.com/watch?v=Ck-lu0RAmYw&list=LLDgkeYwa_sK2P594p8wUhMw&index=25
- Stichting Lezen (2015). *Workshop praten over boeken door Aidan Chambers*. Geraadpleegd op 10 augustus 2016 via https://www.youtube.com/watch?v=l7aFGTYcvfI&index=24&list=LLDgkeYwa_sK2P594p8wUhMw
- Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs(2010). *Nederlands eerste graad A-stroom*. Geraadpleegd op 18 augustus 2016 via <http://ond.vvkso-ict.com/leerplannen/doc/Nederlands-2010-016.pdf>
- Chambers, A. (1995). *De leesomgeving. Hoe volwassenen kinderen kunnen helpen van boeken te genieten*. Amsterdam: Em Querido's Uitgeverij.
- Dorssemont, R., Manderveld, M. (2008). *Naar meer leesplezier*. Wielsbeke: De Eenhoorn.
- Chambers, A. (vertaling: 2002). *Vertel eens. Kinderen, lezen en praten*. Leuven: Davidsfonds Uitgeverij NV.
- Brasseur, P.(2003). *Actief met boeken. Vertellen, ontdekken, spelen, creëren*. Casterman.
- Van Collie, J., (2005). *Met duizend blote ogen*. NV Uitgeverij Altiora Averbode.
- Struyven, K., Baeten, M., Kyndt, E. & Sierens, E. (2009, tweede druk). *Groot worden. De ontwikkeling van baby tot adolescent, handboek voor toekomstige leerkrachten, opvoeders en verzorgers*. Tielt: Lannoo nv.
- Leerplan OVSG: AV Nederlands: eerste graad (2012). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/leerplannen>
- Placklé, I. & Engels, N. (2011) *Werken met leerlijnen zelfsturing, problemen oplossen en coöperatief leren ... en daardoor de integratiegedachte bevorderen?! Uiteraard!* Hogeschool PXL.
- Leerplan GO: AV Nederlands: eerste graad (2010). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <http://pro.g-o.be/blog/documents/2010-003.pdf>
- Onderwijs en Vorming: Curriculum. (2014). Geraadpleegd op 12 december 2016 via <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/basisonderwijs/kleuteronderwijs/nederlands/ontwikkelingsdoelen.htm>

- Leerplan VVKSO: AV Nederlands: eerste graad (2010). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <http://ond.vvkso-ict.com/leerplannen/doc/Nederlands-2010-016.pdf>
- Leerplan GO. (2013). Geraadpleegd op 14 december 2016 via <http://pro.g-o.be/blog/Documents/Nederlands.pdf>

6.2 Geraadpleegde bronnen

- Drs. P. & Kool, M. (2008). *Wijs- en Natuurlyriek met chemisch supplement*. Amsterdam: The M.C. Escher Company BV.
- Van Coillie, J. (1999). *Een zucht en een zoen*. Altiora Averbode.
- Vanderheyden, S. (2004). *Straks zuig je de sterren op*. Mechelen: Divers.
- Decavele, A., Schoenaerts, P. & Van Loo, H. (2009). *Als ik jou – Poëzie voor anderstaligen*. Antwerpen: Garant.
- Poëziewedstrijd (2014). *Kruip in je pen*. Hasselt: Hogeschool PXL.
- Gedichten-Freaks. (2002). Geraadpleegd op 9 januari 2017 via <http://www.gedichten-freaks.nl/72792/>
- Nederlandse gedichten. (2012). Geraadpleegd op 10 januari 2017 via <http://www.nederlandsegedichten.simpson.nl/Limericken>
- Kerkhof, R. (2016) *Haiku schrijven*. Geraadpleegd op 14 januari 2017 via <http://www.robinkerkhof.nl/poezie/haiku/haiku-schrijven/>
- Hendrickx, M. (2013). *Nederlands Module A: Omgaan met literatuur*. Hasselt: PXL Education.
- Rosius, H. (2015). *Taalrijke lessen PAV*. Hasselt: PXL Education.

6.3 Afbeeldingen in deze bachelorproef

<https://www.pinterest.com/mchlmcclintock/what-is-poetry/>
<https://www.pinterest.com/pin/294704369338652650/>
<http://www.drsticker.be/shop/kinderliedjes/311-ik-zag-twee-beren.html>
<http://www.roekos.nl/pagina180a.html>
<http://nuwij.me/slaap-kindje-slaap-urubin/>
<http://www.information.info/image-artistique-poeme-mon-frere-blanc>
<http://makingmedia.sendasmile.com/card/8883/home/succes!>
<http://www.pngall.com/team-work-png>

<https://pixabay.com/nl/hart-vlammen-liefde-flaming-33735/>
<http://www.kleurplaten-kleurplaat.nl/plastic-man>
<http://raamfolie-sticker.nl/muzieknoten-op-notenbalk-swirl>
<http://www.topofmind.nu/analyse.html>
<https://nl.pinterest.com/explore/blauwe-achtergronden-905193669001/>
<http://forum.belgiumdigital.com/f109/eenzaamheid-423358.html>
<http://lotjeleest.blogspot.be/2011/08/uil-door-carl-hiaasen.html>
<http://vriendenvanhetdakpark.blogspot.be/2014/05/vliegeren-op-het-dakpark-op.html>
<http://wildgoddesslife.com/25-ways-to-be-beautiful-today/>
http://nl.harrypotter.wikia.com/wiki/Goderics_Eind
<https://pixabay.com/nl/schaduw-strand-gedachten-zand-986955/>
http://www.piedaterre.nl/3panorama-relief-kaarten-voelbaar-relief-kunststof-c-21_1304_3572/europa-wandkaart-3reliefkaart-1-7-500-000-met-houten-lijst-reliefkaart-lac-p-69495
<http://zoom.nl/foto/overig/oude-handen.1812024.html>
<https://www.pinterest.com/pin/321233385896403268/>
<https://katiestjohnshin.wordpress.com/tag/emojis/>
<https://spin.atomicobject.com/2014/05/19/professional-email-emojicons/>
<https://www.pinterest.com/pin/127086020711860324/>
<http://www.canstockphoto.com/images-photos/mailbox.html>
<https://www.fastcodesign.com/3021307/innovation-by-design/why-facebooks-new-like-button-had-to-ditch-the-thumbs-up>
<http://jamesclear.com/body-language-how-to-be-confident>
<https://www.mnm.be/websnack/bekijkdeallereersteafleveringvanfcdekampioenen>
<https://imgflip.com/tag/bored%20baby>
<http://www.bigstockphoto.ro/nl/image-1348526/stock-photo-relieved-business-man>
<http://www.raisinglemons.com/mother/motherhood/disappointing-christmas/>
<http://nl.123rf.com/stock-foto/verbaasd.html>
<http://arsspiritus.com/grateful-existence/>
<https://www.dreamstime.com/stock-photo-man-closing-eyes-crossing-fingers-wishing-praying-miracle-closeup-portrait-isolated-white-background-copy-image33321950>
<http://zaazu.com/673-Talk-to-the-hand-talk-to-the-hand-talk-hand.html>
<https://www.dreamstime.com/stock-illustration-begging-emoji-showing-clasped-hands-image41405302>
<http://www.gratisbeloningskaart.nl/pictogrammen/>
<https://www.justbeyou.nl/negatief-zelfbeeld/>
<http://www.dekoff-events.nl/bedrijfsuitjes/creatief/schilderen>
<https://www.visitscotland.com/nl-nl/see-do/attractions/tv-film/>
<https://www.valckeburg.be/toneel/>
<http://cinincarriere.nl/wat-schrijven-voor-je-eigen-ontwikkeling-kan-betekenen/>
<http://liefstleidscherijn.nl/muziek-leidsche-rijn/>
<https://www.ah.be/allerhande/recepten/R-L1383828461359/taart>
<http://www.buurmanenbuurman.tv/arts-and-crafts/>
<https://lantornet.wordpress.com/fotoreportage/>
<https://www.pinterest.com/neco64/beeldgedichten/>
<https://www.pinterest.com/4deklas/creatief-met-po%C3%ABzie-voor-kinderen/>
<http://www.clipartkid.com/big-eyes-cliparts/>
<http://elitetrack.com/some-training-dos-and-donts/>
http://www.hbvl.be/cnt/dmf20151103_01952507/luk-gybels-een-haiku-is-een-snapshot-van-woorden-een-plaatje
<http://plazilla.com/page/4295138783/help-een-zwarte-kat-op-vrijdag-de-13de>
http://nl.123rf.com/photo_848436_lam-staand-gea-soleerd-op-een-witte-achtergrond.html
https://www.art-competition.net/Black_White_Photography.cfm

<https://nl.dreamstime.com/royalty-vrije-stock-afbeeldingen-lege-grafsteen-image10531049>
<http://bieblog.nl/2013/11/waar-ligt-poot/#.WH-9EvnhDIU>
<https://nl.pinterest.com/pin/313633561522422192/>
<http://letslivelovelaugh.com/you-call-yourself-a-minion-fan-take-this-quiz-and-prove-it/>
<http://nl.depositphotos.com/48698233/stock-illustration-cartoon-businessman-slipping-on-a.html>
http://www.zooplus.nl/shop/katten/kattenvoer_blik/whiskas/blik/360120
<http://www.wezijnhetmegazat.nl/bekende-nederlanders-die-ons-steunen>
http://nl.123rf.com/photo_16151279_cartoon-image-of-someone-being-weighed-down-by-too-much-debt.html
<http://nl.depositphotos.com/39865489/stock-illustration-cute-rhinoceros-cartoon-illustration.html>
<http://www.crushable.com/2013/01/07/entertainment/what-is-amour/attachment/up-growing-old/>
<http://www.flowyoursoul.com/96805569>

7 Bijlagen

Enquête kleuteronderwijs

Bachelorproef 'Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?' Bevraging kleuteronderwijs!

Beste leerkracht

Mijn naam is An Schurmans, ik ben een studente aan de Hogeschool PXL. Ik zit in mijn laatste jaar lerarenopleiding (Nederlands- PAV). Momenteel werk ik aan mijn bachelorproef. Het onderwerp dat ik behandel is 'poëzie in de eerste graad'. In mijn bachelorproef kan je als leerkracht een stappenplan terugvinden om poëzie op te bouwen doorheen het schooljaar.

Als leerkracht moet je leerlingen warm maken voor poëzie en leesplezier stimuleren. Dit is een echte uitdaging, maar hoe gaat dit in de praktijk? Aan de hand van de onderstaande stellingen wil ik graag de beginsituatie schetsen omtrent poëzie in de eerste graad. De enquête wordt afgenomen bij leerkrachten uit het kleuteronderwijs, lager onderwijs en ook secundair onderwijs. Met behulp van deze antwoorden kan ik inspelen op de noden van de leerkracht en functioneel materiaal ontwikkelen, dat zowel de leerkracht als de leerling kan bekoren.

Lees de stelling en geef aan of u al dan niet akkoord gaat. Vervolgens geeft u er ook een woordje uitleg bij.

Veel succes en hartelijk bedankt voor uw hulp!

Naam?

Leeftijd?

Mijn kleuters komen regelmatig in contact met gedichtjes.

- Akkoord
- Niet akkoord

Mijn kleuters komen regelmatig in contact met gedichtjes. Indien ja, geef dan ook een korte beschrijving van deze gedichtjes (vorm, kenmerken...).

 Typ een paragraaf

Werken met gedichten is nodig, het zorgt voor taalverrijking en taalontwikkeling.

- Akkoord
- Niet akkoord

Werken met gedichten is nodig, het zorgt voor taalverrijking en taalontwikkeling.

 Typ een paragraaf

Ik gebruik regelmatig gedichtjes tijdens mijn lessen.

- Akkoord
- Niet akkoord

Ik gebruik regelmatig gedichtjes tijdens mijn lessen. Wanneer bijvoorbeeld?

 Typ een paragraaf

Elke kleuter moet een gedichtje kunnen voordragen.

- Akkoord
- Niet akkoord

Elke kleuter moet een gedichtje kunnen voordragen.

 Typ een paragraaf

Ik neem regelmatig zelf een gedichtje mee naar de klas.

- Akkoord
- Niet akkoord

Ik neem regelmatig zelf een gedichtje mee naar de klas.

Typ een paragraaf

De kleuters vinden gedichtjes leuk.

Akkoord

Niet akkoord

De kleuters vinden gedichtjes leuk. Waarom wel/niet?

Typ een paragraaf

Ik vind poëzie een meerwaarde en probeer het toch regelmatig te integreren in mijn lessen.

Akkoord

Niet akkoord

Ik vind poëzie een meerwaarde en probeer het toch regelmatig te integreren in mijn lessen.

Typ een paragraaf

De gedichtjes die ik gebruik rijmen altijd.

Akkoord

Niet akkoord

De gedichtjes die ik gebruik rijmen altijd.

 Typ een paragraaf

Ik lees graag gedichten in mijn vrije tijd.

Akkoord

Niet akkoord

Ik lees graag gedichten in mijn vrije tijd.

 Typ een paragraaf

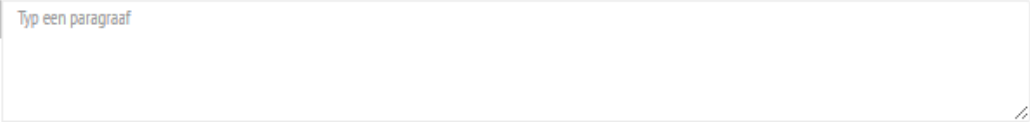
Kleuter, schoolkind, puber,... Poëzie is een geliefd thema voor elke leeftijdsgroep.

Akkoord

Niet akkoord

Kleuter, schoolkind, puber, ... Poëzie is een geliefd thema voor elke leeftijdsgroep.

 Typ een paragraaf

ENQUÊTE INDIENEN

Enquête lager onderwijs

Bachelorproef: 'Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?' Bevraging lager onderwijs!

Beste leerkracht

Mijn naam is An Schurmans, ik ben een studente aan de Hogeschool PXL. Ik zit in mijn laatste jaar lerarenopleiding (Nederlands- PAV). Momenteel werk ik aan mijn bachelorproef. Het onderwerp dat ik behandel is 'poëzie in de eerste graad'. In mijn bachelorproef kan je als leerkracht een stappenplan terugvinden om poëzie op te bouwen doorheen het schooljaar.

Als leerkracht moet je leerlingen warm maken voor poëzie en leesplezier stimuleren. Dit is een echte uitdaging, maar hoe gaat dit in de praktijk? Aan de hand van de onderstaande stellingen wil ik graag de beginsituatie schetsen omtrent poëzie in de eerste graad. De enquête wordt afgenomen bij leerkrachten uit het kleuteronderwijs, lager onderwijs en ook secundair onderwijs. Met behulp van deze antwoorden kan ik inspelen op de noden van de leerkracht en functioneel materiaal ontwikkelen, dat zowel de leerkracht als de leerling kan bekoren.

Lees de stelling en geef aan of u al dan niet akkoord gaat. Vervolgens geeft u er ook een woordje uitleg bij.

Veel succes en hartelijk bedankt voor uw hulp!

Naam?

 Typ een zin

Leeftijd?

 Typ een nummer

Ik maak regelmatig gebruik van gedichtjes.

- Akkoord
- Niet akkoord

Ik maak regelmatig gebruik van gedichtjes. Geef ook een korte beschrijving van deze gedichtjes (vorm, kenmerken...).

 Typ een paragraaf

Elk kind moet een gedichtje kunnen schrijven.

Akkoord

Niet akkoord

Elk kind moet een gedichtje kunnen schrijven.

 Typ een paragraaf

Empty text input field for a paragraph response.

Elk kind moet wel eens een gedichtje voordragen in de klas.

Akkoord

Niet akkoord

Elk kind moet wel eens een gedichtje voordragen in de klas.

 Typ een paragraaf

Empty text input field for a paragraph response.

Werken met gedichten is nodig, het zorgt voor taalverrijking en taalontwikkeling.

Akkoord

Niet akkoord

Werken met gedichten is nodig, het zorgt voor taalverrijking en taalontwikkeling.

Gedichten komen enkel voor tijdens de lessen taal (Nederlands).

Akkoord
 Niet akkoord

Gedichten komen enkel voor tijdens de lessen taal (Nederlands).

Ik neem vaak zelf een gedichtje mee naar de klas.

Akkoord
 Niet akkoord

Ik neem vaak zelf een gedichtje mee naar de klas.

De kinderen vinden gedichtjes leuk.

Akkoord

Niet akkoord

De kinderen vinden gedichtjes leuk. Waarom wel/niet?

Ik vind poëzie een meerwaarde en probeer het toch regelmatig te integreren in mijn lessen.

Akkoord

Niet akkoord

Ik vind poëzie een meerwaarde en probeer het toch regelmatig te integreren in mijn lessen.

De gedichtjes die ik gebruik rijmen altijd.

Akkoord

Niet akkoord

De gedichtjes die ik gebruik rijmen altijd.

 Typ een paragraaf

Ik lees graag gedichten in mijn vrije tijd.

Akkoord

Niet akkoord

Ik lees graag gedichten in mijn vrije tijd.

 Typ een paragraaf

Kleuter, schoolkind, puber,... Poëzie is een geliefd thema voor elke leeftijdsgroep.

Akkoord

Niet akkoord

Kleuter, schoolkind, puber,... Poëzie is een geliefd thema voor elke leeftijdsgroep.

 Typ een paragraaf

ENQUÊTE INDIENEN

Enquête secundair onderwijs

Bachelorproef: 'Hoe een leerlijn poëzie in de eerste graad ontwikkelen?'

Beste leerkracht

Mijn naam is An Schurmans, ik ben een studente aan de Hogeschool PXL. Ik zit in mijn laatste jaar lerarenopleiding (Nederlands- PAV). Momenteel werk ik aan mijn bachelorproef. Het onderwerp dat ik behandel is 'poëzie in de eerste graad'. In mijn bachelorproef kan je als leerkracht een stappenplan terugvinden om poëzie op te bouwen doorheen het schooljaar.

Als leerkracht moet je leerlingen warm maken voor poëzie en leesplezier stimuleren. Dit is een echte uitdaging, maar hoe gaat dit in de praktijk? Aan de hand van de onderstaande stellingen wil ik graag de beginsituatie schetsen omtrent poëzie in de eerste graad. De enquête wordt afgenomen bij leerkrachten uit het kleuteronderwijs, lager onderwijs en ook secundair onderwijs. Met behulp van deze antwoorden kan ik inspelen op de noden van de leerkracht en functioneel materiaal ontwikkelen, dat zowel de leerkracht als de leerling kan bekoren.

Lees de stelling en geef aan of u al dan niet akkoord gaat. Vervolgens geeft u er ook een woordje uitleg bij.

Veel succes en hartelijk bedankt voor uw hulp!

Naam?

Leeftijd?

Ik lees zelf graag gedichten en werk hier graag rond in de klas.

Akkoord

Niet akkoord

Ik lees zelf graag gedichten en werk hier graag rond in de klas

 Typ een paragraaf

Ik neem zelf regelmatig een gedicht mee naar de klas.

Akkoord

Niet akkoord

Ik neem zelf regelmatig een gedicht mee naar de klas.

 Typ een paragraaf

De leerlingen vinden poëzie niet zo'n interessant thema.

Akkoord
 Niet akkoord

De leerlingen vinden poëzie niet zo'n interessant thema.

Ik besteed liefst wat minder tijd aan poëzie, omdat leerlingen hier niet voor openstaan.

Akkoord
 Niet akkoord

Ik besteed liefst wat minder tijd aan poëzie, omdat leerlingen hier niet voor openstaan.

Gedichten moeten ook een plaats krijgen buiten het vak Nederlands.

Akkoord
 Niet akkoord

Gedichten moeten ook een plaats krijgen buiten het vak Nederlands.

 Typ een paragraaf

Onze school neemt deel aan 'Gedichtendag'. Op welke manier gebeurt dit? Wat moeten de leerlingen doen?

Ja, wij nemen deel!

Nee, daar doen wij niet aan mee.

Onze school neemt deel aan 'Gedichtendag'. Op welke manier gebeurt dit? Wat moeten de leerlingen doen?

 Typ een paragraaf

Elke leerling moet een gedicht kunnen schrijven.

Akkoord

Niet akkoord

Elke leerling moet een gedicht kunnen schrijven.

 Typ een paragraaf

Leerlingen moeten gedichten kunnen ontleden.

Akkoord

Niet akkoord

Leerlingen moeten gedichten kunnen ontleden.

Typ een paragraaf

9. Ik wil graag poëzie integreren in mijn lessen, maar weet niet goed hoe ik dit moet aanpakken.

Akkoord

Niet akkoord

Ik wil graag poëzie integreren in mijn lessen, maar weet niet goed hoe ik dit moet aanpakken.

Typ een paragraaf

Leerlingen lezen niet graag gedichten, omdat ze deze niet begrijpen.

Akkoord

Niet akkoord

Leerlingen lezen niet graag gedichten, omdat ze deze niet begrijpen.

 Typ een paragraaf

Werken met gedichten zorgt voor taalverrijking en een betere taalontwikkeling.

Akkoord

Niet akkoord

Werken met gedichten zorgt voor taalverrijking en een betere taalontwikkeling.

 Typ een paragraaf

Elke week één gedicht voorlezen zou de houding van leerlingen ten opzichte van poëzie positief beïnvloeden.

Akkoord

Niet akkoord

Elke week één gedicht voorlezen zou de houding van leerlingen ten opzichte van poëzie positief beïnvloeden.

 Typ een paragraaf

Kleuter, schoolkind, puber,... Poëzie is een geliefd thema voor elke leeftijdsgroep.

Akkoord

Niet akkoord

Kleuter, schoolkind, puber,... Poëzie is een geliefd thema voor elke leeftijdsgroep.

 Typ een paragraaf

Een lessenkset rond het thema 'poëzie' zou ik kunnen gebruiken in mijn lessen.

Akkoord

Niet akkoord

Een lessenkset rond het thema 'poëzie' zou ik kunnen gebruiken in mijn lessen.

 Typ een paragraaf

ENQUÊTE INDIENEN

Maak uw [enquête](#) gratis ✓ Aangeboden door [Survey](#)

Resultaten kleuteronderwijs

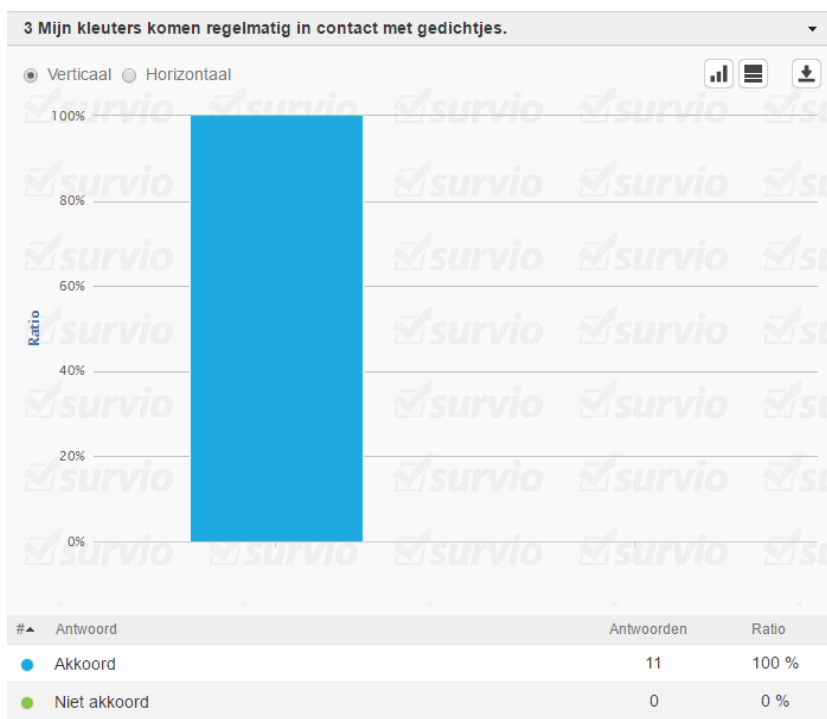
1 Naam?

Lisa Claes	An Vandewalle	Jill	Kristien
Nadine Vingerhoed	Yousra	Noortje Jans	Annemie
Lieve	Ebens Sara	Schurmans Jan	

[Voeg voetnoten toe voor dit resultaat](#)

2 Leeftijd?

24	33	23	26
53	20	25	41
55	19	27	

Meestal eenvoudige rijm gedichtjes, ook afhankelijk van de leeftijd, soms humor vooral oudste kleuters

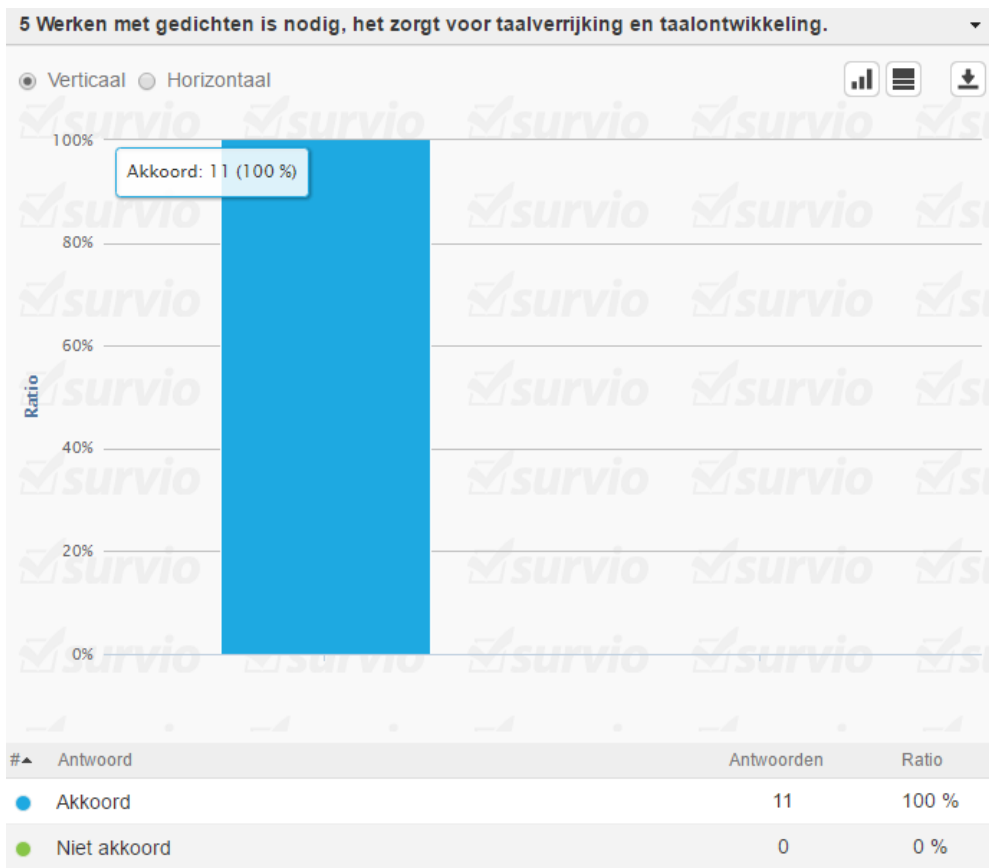
Gedichten voor het aanleren van iets nieuws of naar aanleiding van een bepaalde gelegenheid. VB. Kerstmis, Pasen ect.

Alle dagen via onthaalmoment, via kringspelletjes, via boeken in rijmvorm, via gedichten volgens aangereikte thema en nog zoveel meer...

Korte versjes, vaak rijm, gedichtjes die de kleuters makkelijk kunnen onthouden...

Voor kleuters zijn dit vooral korte gedichte waar ze veel bij kunnen uitbeelden. Hierdoor onthouden ze het beter en beleven ze er meer plezier aan doordat ze er op kunnen bewegen. Dit geldt voor zowel de 1ste, 2de en 3de kleuterklas. Hoe jonger de kinderen hoe korter het versje of gedicht natuurlijk.

Gedichten in spelvorm. Bv. 123....10, wie niet weg is... Themaversjes Bv. Sinterklaas, moederdag,... Rijmversjes Bv. bewust maken van rijmen... Regelversjes Bv. voor stiltemoment, in de rij,...

Leren rijmen

Akkoord, het leert de kinderen woordenschat en soms zelfs kennis bij op een speelse en leuke manier.

Taal is het belangrijkste in de kleuterschool. Het is de basis van alles wat ze leren.

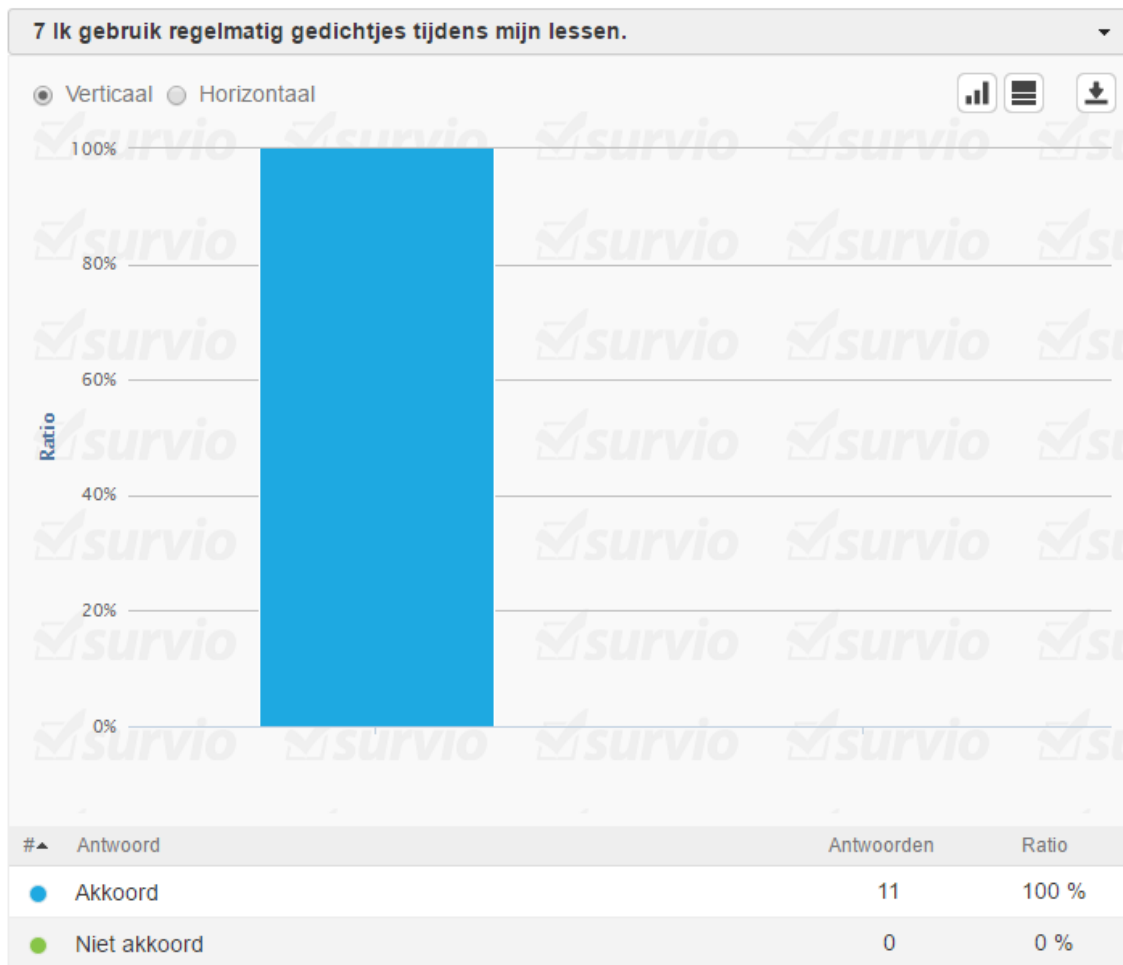
Op spelende wijze leren kls bv rijmen, woorden, zinnen...

Zeer zeker. Het helpt sommige woorden te gebruiken die anders niet gebruikt zouden worden. Het zorgt ook voor een andere aanpak van het aanleren van taal, het wordt op een leukere, ontspannere manier aangeleerd.

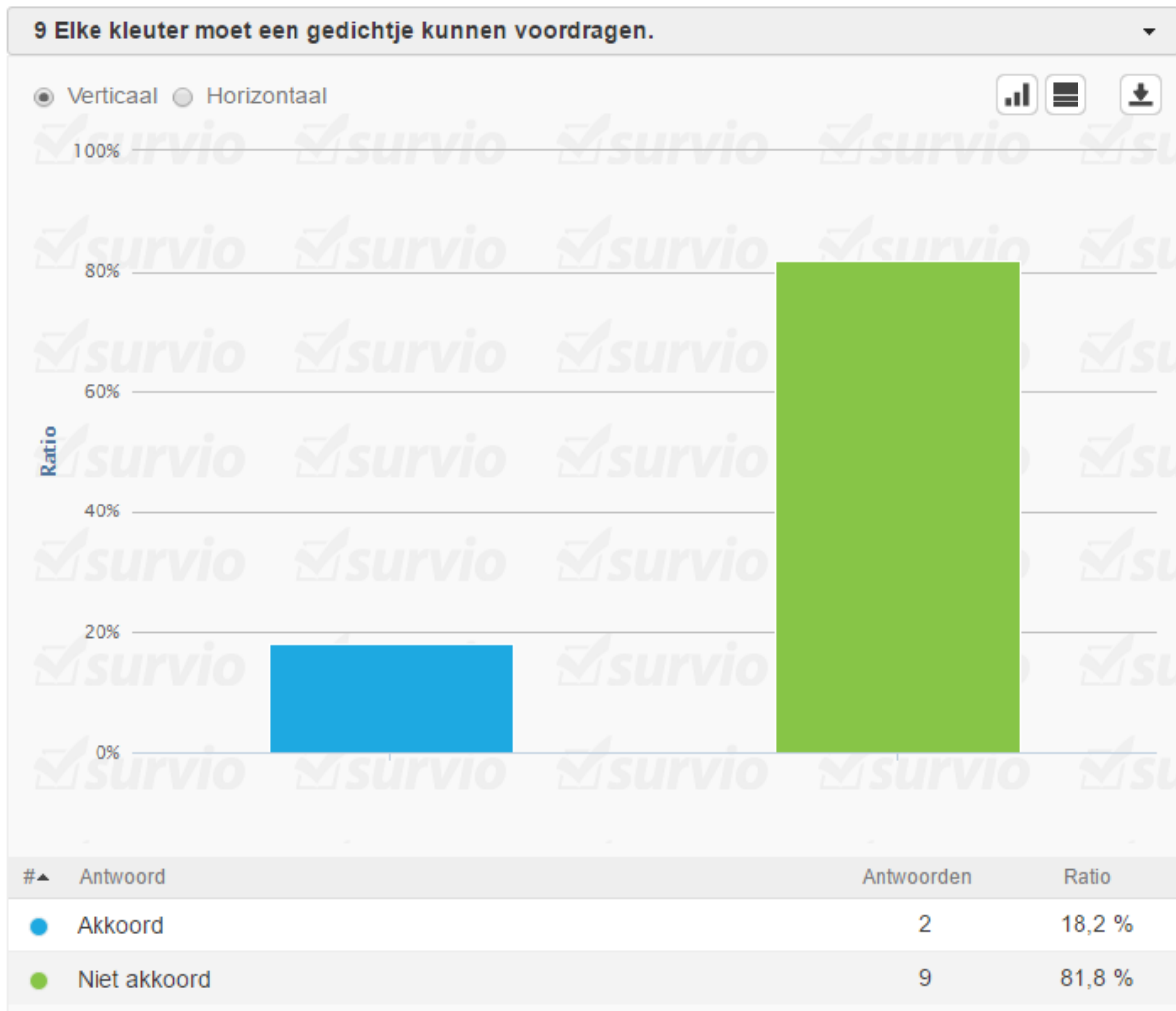
Op een speelse manier leren omgaan met taal is fijn en toegankelijk voor de kleuters en leerkracht.

Hoe meer je met taal bezig bent, hoe beter. Dan merk je echt vooruitgang. Zeker bij taalzwakke kleuters.

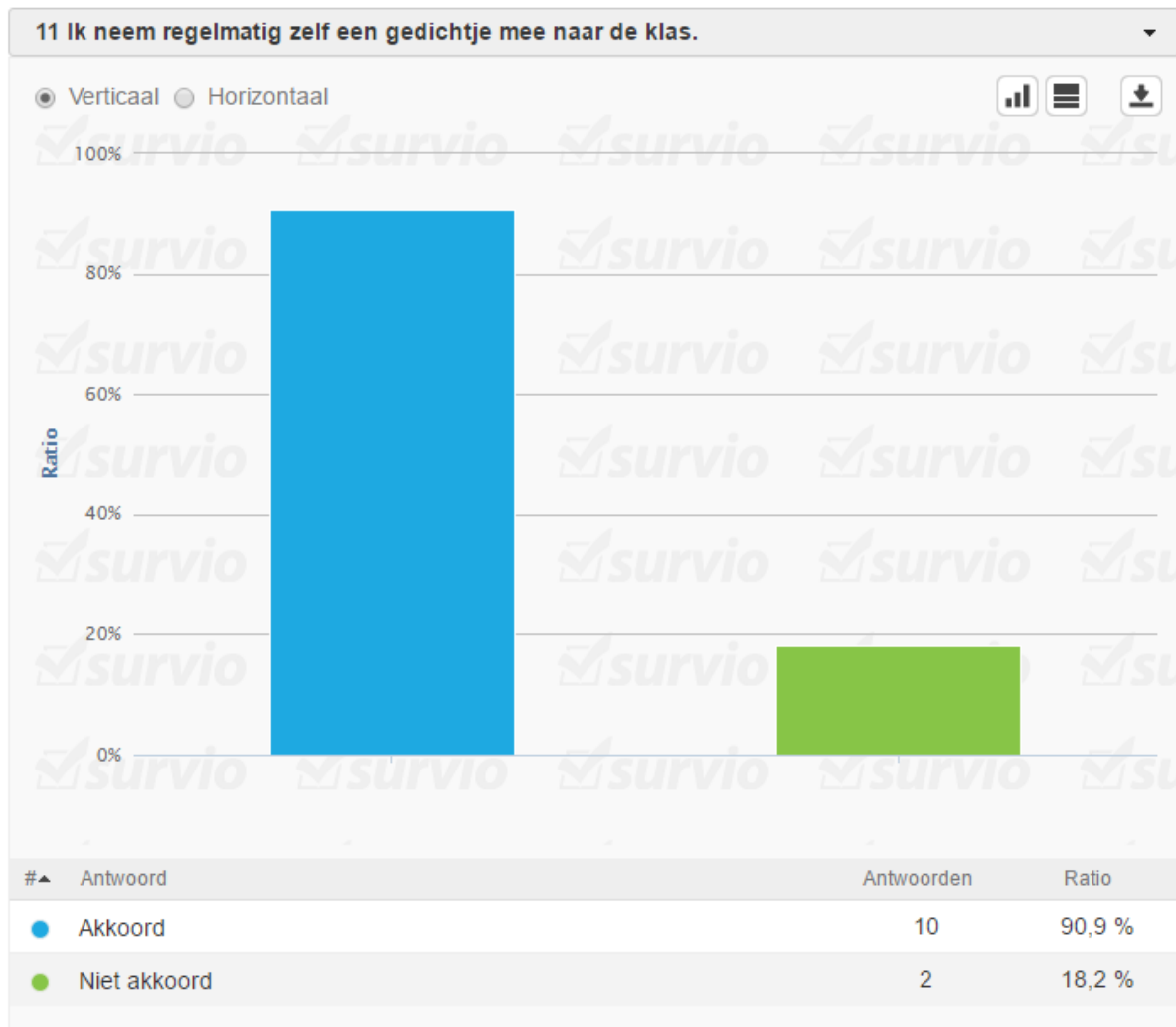
extra woordenschattoefening, auditieve training (vb. geheugen trainen, ritme herkennen...)

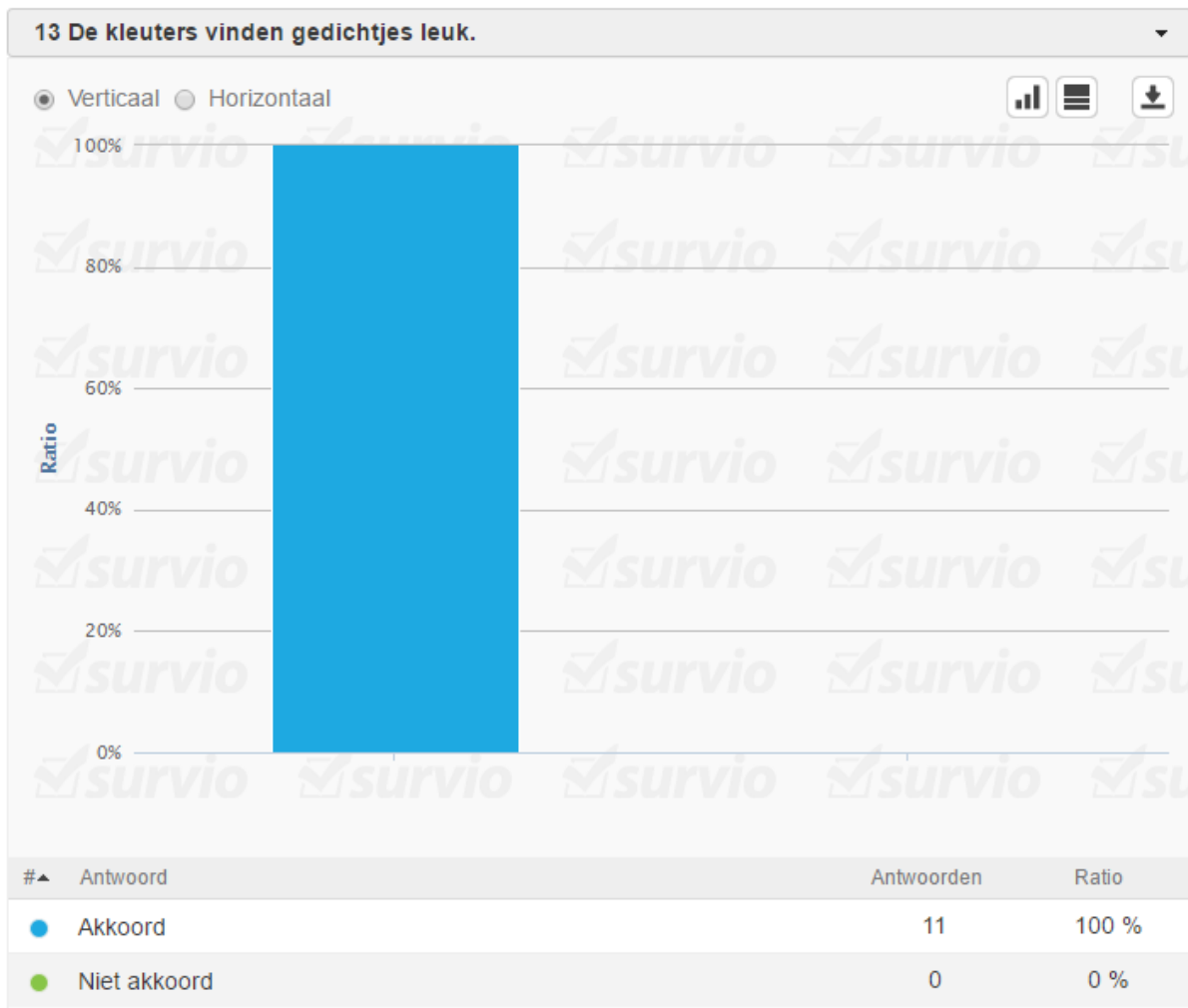
Bij elk thema is het ofwel gedicht of lied	Tijdens het onthaal: versje om de kalenders in te vullen (welke dag is het- welk weer is het...) Versje als het opruimtijd is, als het stil moet zijn in de klas enz...	Inleiding of slot van een lesje Aanleren van een versje	Stiltemoment, in de rij gaan staan, opruimen, tellen, rijmen, spelletjes,...
Zie voorgaande vraag : mijn kleuters komen regelmatig in contact. ...		Tijdens het ochtendritueel, voor het toilet bezoek, ect.	Tijdens kringmomenten en eigenlijk de hele dag door.
Speciale gelegenheden... Moederdag, vaderdag, nieuwjaar...	Om bijvoorbeeld een thema in te leiden, bij speciale gelegenheden (Kerstmis, Nieuwjaar, Moederdag,...).	Vooraf bij het inleiden van een thema, maar ook 's morgens bij het onthaal, bij verjaardagen en zulke evenementen.	Nederlands, Wiskundige rijmpjes, muziek, beeldend werk, ...

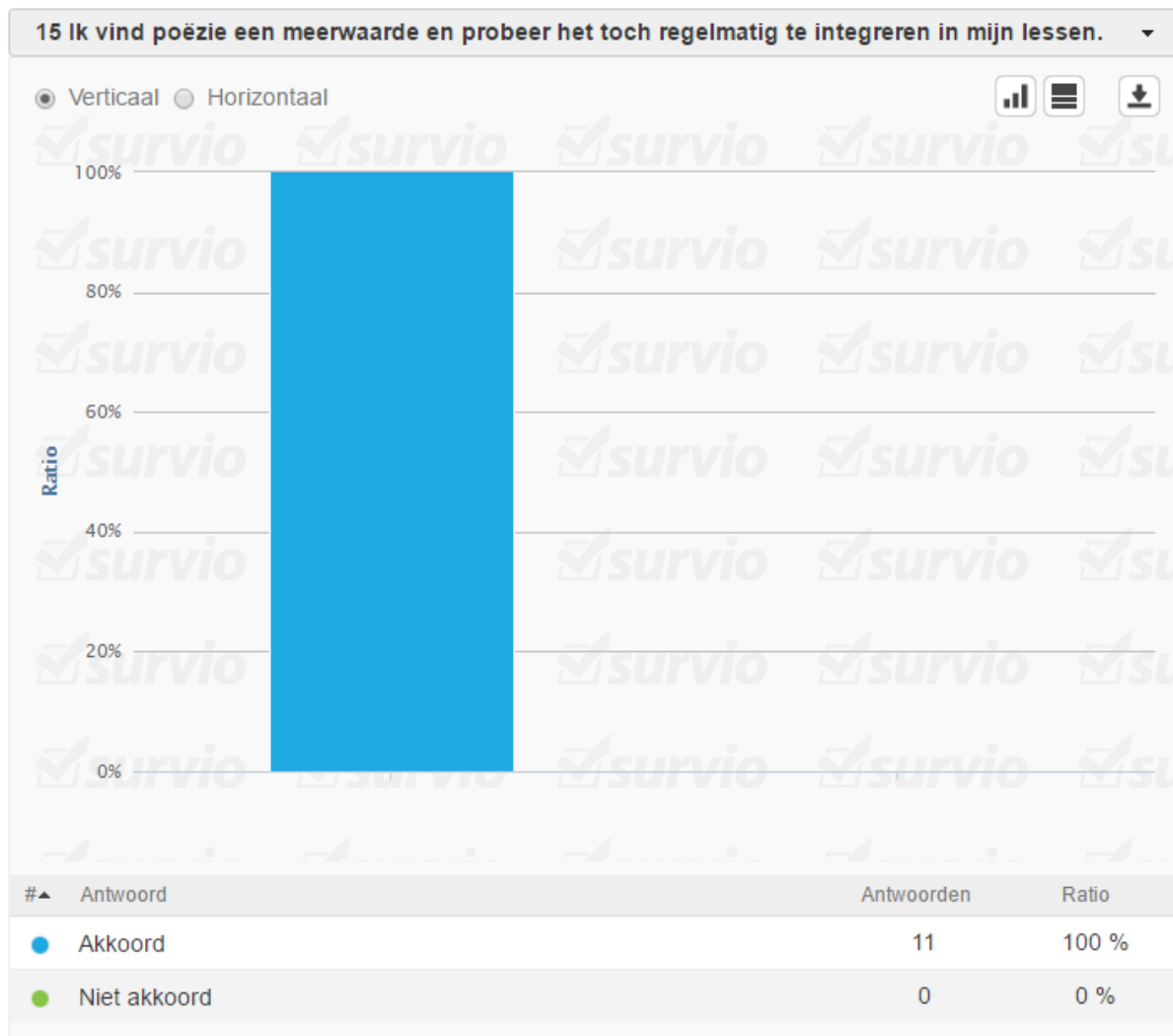
<p>Proberen te stimuleren op groepjes werken.. meisjes tegen jongens.. werken met foutjes</p>	<p>Bv nieuwjaarsbrief, brief voor mama en papa voor moeder- en vaderdag</p>	<p>Afhankelijk van ontwikkelings- en taalniveau</p>	<p>Voor mij is het belangrijk dat ze samen dit gedicht kunnen voordragen (in groep). Dat ze de nieuwe woorden opnemen, de rijm horen,... Maar individueel voordragen vraag ik nooit van de kleuters, enkel de kleuters die dit aangeven.</p>
<p>Niet in zijn eentje. Wel met de hele klas , gezamenlijk het gedicht kunnen voordragen.</p>	<p>Zeker in de peuterklas 'moet' niks. Ze moeten zich alleen goed voelen in de groep, bij de juf en in de klas.</p>	<p>Het is niet van "moeten" Je kan dat niet forceren maar ook ervan leren genieten.</p>	<p>louter vanbuiten leren is niet nuttig , het kind moet begrijpen wat hij/zij zegt</p>
<p>De kinderen moeten toch wel een gedichtje van vier zinnnetjes kunnen onthouden en opzeggen.</p>	<p>Niet akkoord, het gaat om het verreiken van de taal en het plezier ervan beleven, niet over het krak vanbuiten leren. Als het dan bijvoorbeeld een gedicht is dat een kleuter niet leuk vind gaat het vanbuiten leren zeer moeizaam en zeker zonder plezier en heeft het zo een averechts effect.</p>	<p>Ik heb 3 leeftijden en kinderen moeten zich eerst goed voelen! Een video opname stimuleert hen wel om het op te zeggen!</p>	

Meestal via pinterrest	Vaak	Alle gedichtjes die worden aangeleerd, worden door mij - de juf - gezocht.	Bijna elk thema heeft wel eens een gedichtje. Maar dit kan ook zijn wanneer we een spelletje spelen.
Maak soms ook zelf gedichtjes met een speelse toets.	Regelmatig is misschien wat overdreven. Maar ik zou in mijn eigen klas zeker af en toe een gedichtje voordragen.	Zeker bij bepaalde themas: pasen, kerst...	.
De kinderen houden van rijmpjes. Ze vinden het erg leuk en grappig. Vooral ritmische (muzikale) gedichten vinden ze erg tof.	Ik laat de kinderen ook zelf gedichtjes meenemen om te zien wat zij leuk vinden.	Gebruik ik vaak als inleiding	

Rijmvorm, humor erin, tekeningen	Houden ervan om ernaar te luisteren, mee te kunnen zeggen, mee te "lezen", mee gebaren te doen die erbij horen...	Wordt op een speelse manier aangeleerd, tonen van hun kunnen	De meeste kleuters vinden dit leuk. Sommige kleuters zijn hier niet mee bezig en hebben hier ook geen plezier in. Ik spoor ze aan om mee te doen maar push niet. Naarmate het schooljaar vordert, ervaren ze zelf hoe fijn dit is.
Omdat ze grappig kunnen zijn. Rijmen vinden ze ook heel leuk. Omdat het al spelend gebeurt in de klas.	Voorals als ze rijmen.	Dit vinden ze super fijn. Het is een andere manier van aanpakken die voor hen "speciaal" is aangezien ze het niet gewend zijn. Kortom gedichtjes vooral als daar bepaalde bewegingen en geluidjes aan worden toegevoegd zijn top.	
.	Zie vorige vraag.		
Als het een gedichtje is waar ze op mogen bewegen of muziek op/mee mogen maken vinden ze dit echt geweldig.	o.w.v. het grappige, het rijmen,...		

Door met versje te werken blijven vaak dingen hangen bij kinderen.

Taal is zeer belangrijk voor kleuters.

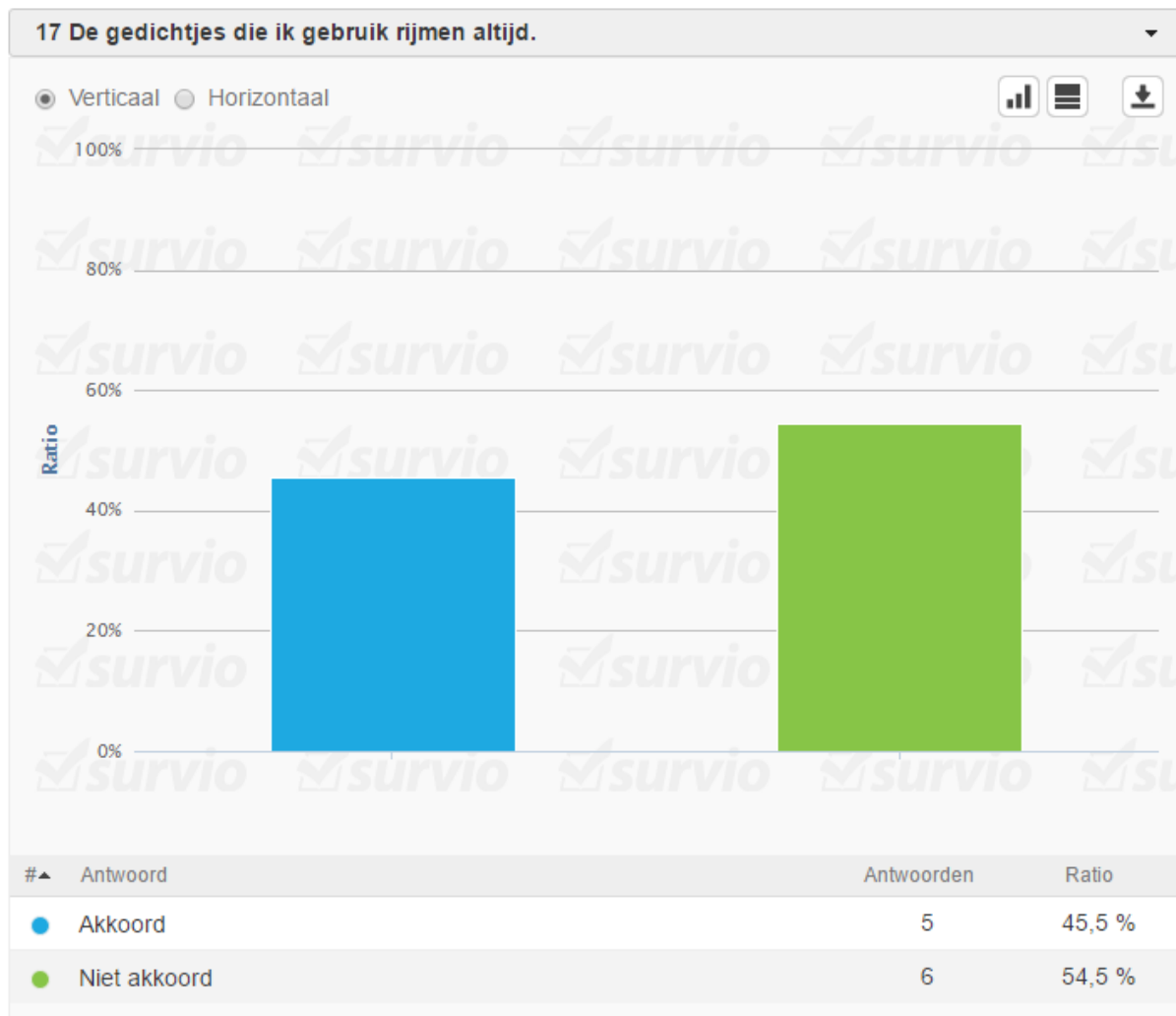
Het is een geweldige manier om de kinderen voldoende basiskennis te geven (zowel poëzie als taal). Zelfs volwassenen herinneren zich de kinderrijmpjes van vroeger.

Extra kans tot talige ontwikkeling, speels en herkenbaar

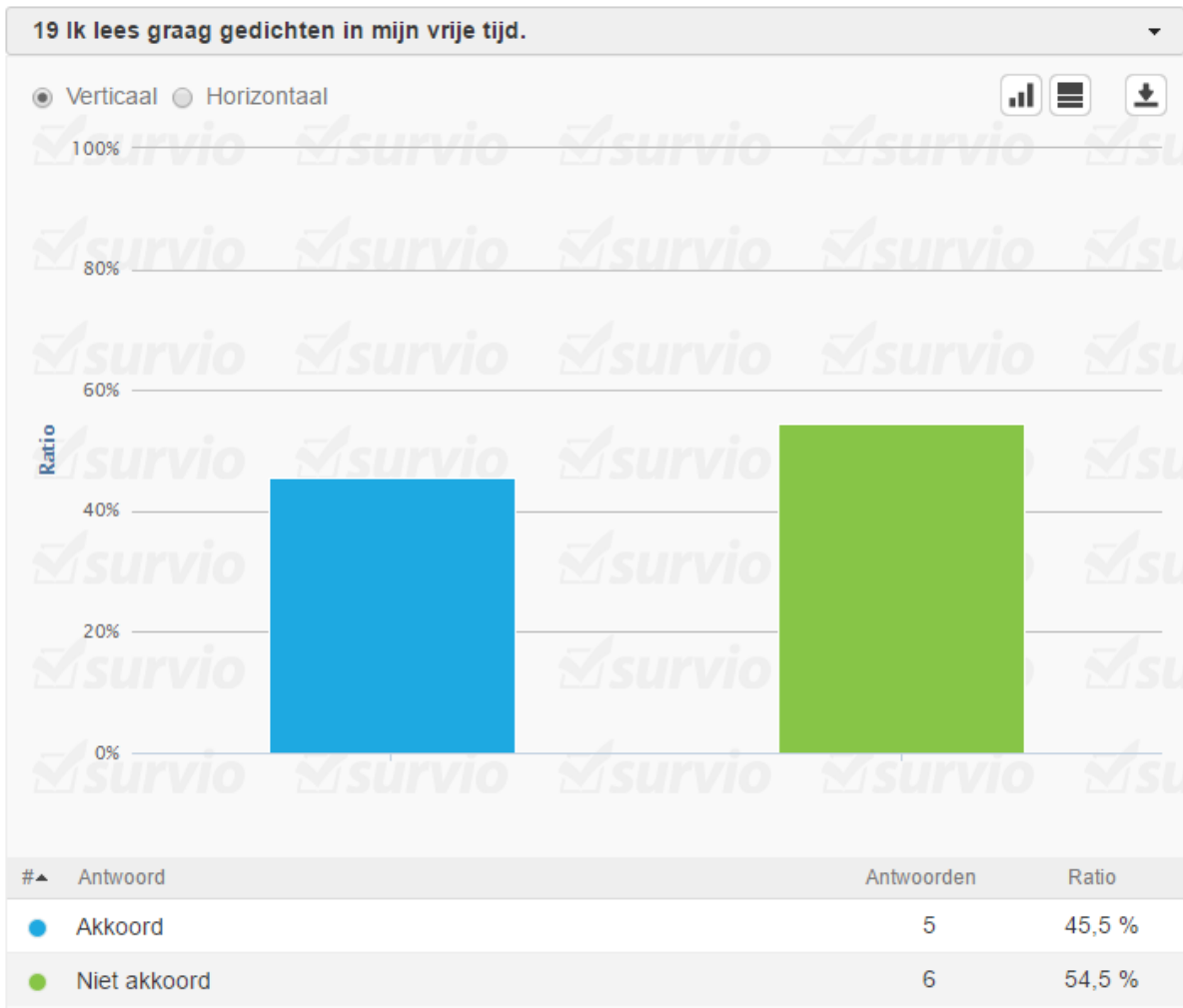
De taal die in poëzie gebruikt wordt is te vergelijken geen andere vorm van taal. Deze blijft naar mijn mening essentieel.

Het op een speelse manier bezig zijn met taal. Vaak met behulp van pictogrammen of gebaren. De kleuters zijn expressief bezig maar ook met pictogrammen lezen.

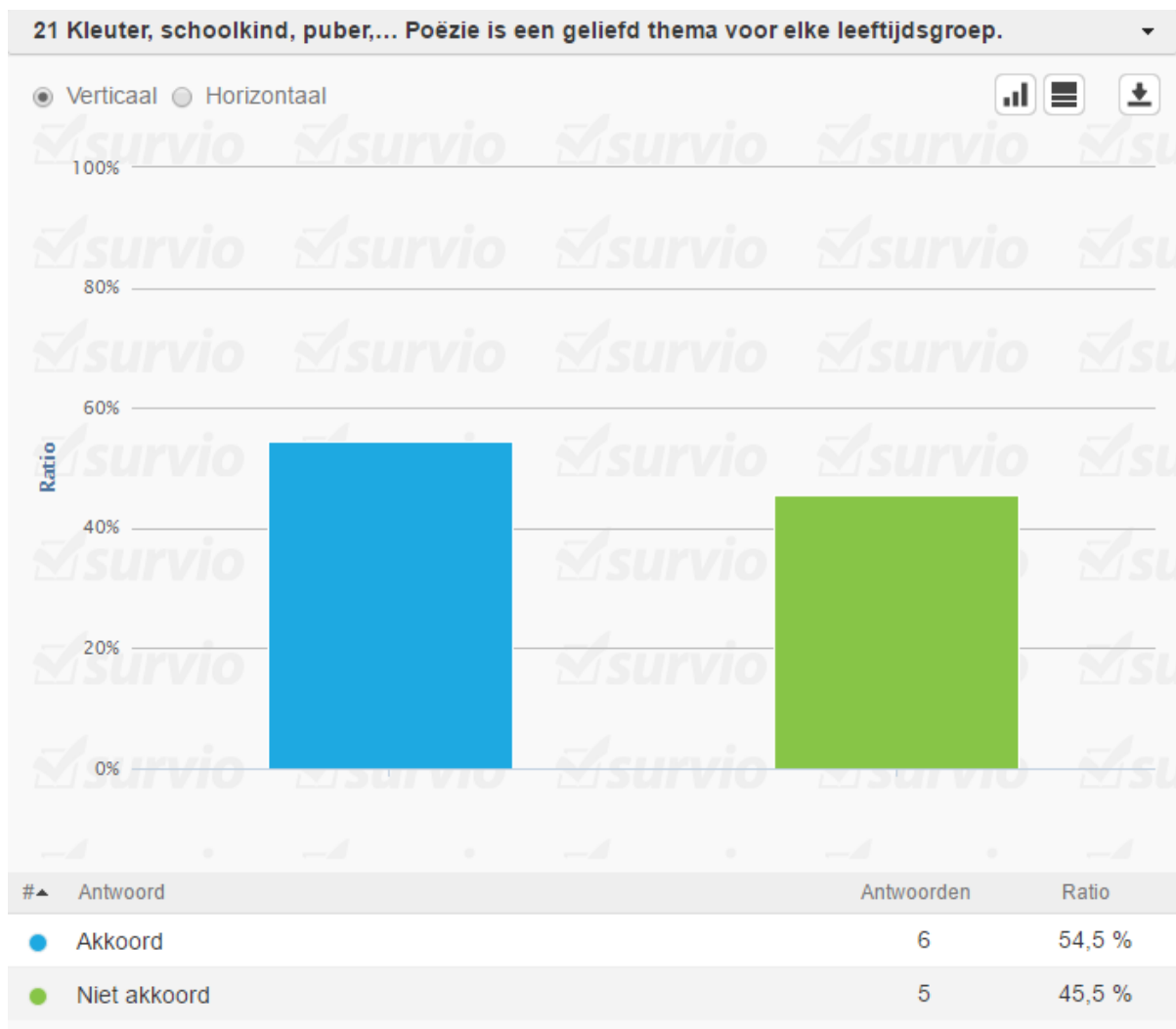
Het heeft niet alleen een meerwaarde voor de taal maar ook voor de attitudes van de kinderen. Het juiste gedicht kan voor een bepaalde sfeer zorgen. Zo kan je ze rustig of juist energiek en enthousiast maken voor iets.

Voor kleuters veel gemakkelijker als ze rijmen.	Bijna altijd... Soms eens niet, maar kls kunnen makkelijker versjes onthouden die rijmen. Het zegt ook makkelijker op.	De kinderen kunnen dit beter onthouden Extra auditieve training (rijmen)	Niet altijd, maar voor kleuters is het wel eenvoudiger om een gedicht aan te leren dat rijmt.
In de kleuterschool vooral omdat het ook een klankverrijking is en vooral speels.	Een elfje rijmt bvb niet persé.	Niet bepaald. Rijmen is leuk en maakt het gedicht fijner, maar het is geen drama als het eens niet rijmt. De taal op zich al is veel belangrijker dan het rijmen.	Veel leuker voor de kleuters. Zet heb zelf aan tot het aanvullen van de strofes.
Eerder akkoord, meestal rijmen ze. Dit is voor de kinderen het makkelijkst. Ze leren ook veel nieuwe woorden (rijmspelletjes).	Een gedicht hoeft niet altijd te rijmen om mooi en leuk te zijn.		een gedicht moet niet rijmen, maar kan wel best een verhalend karakter hebben zodat het kind zich kan identificeren met iets of iemand in het gedicht.

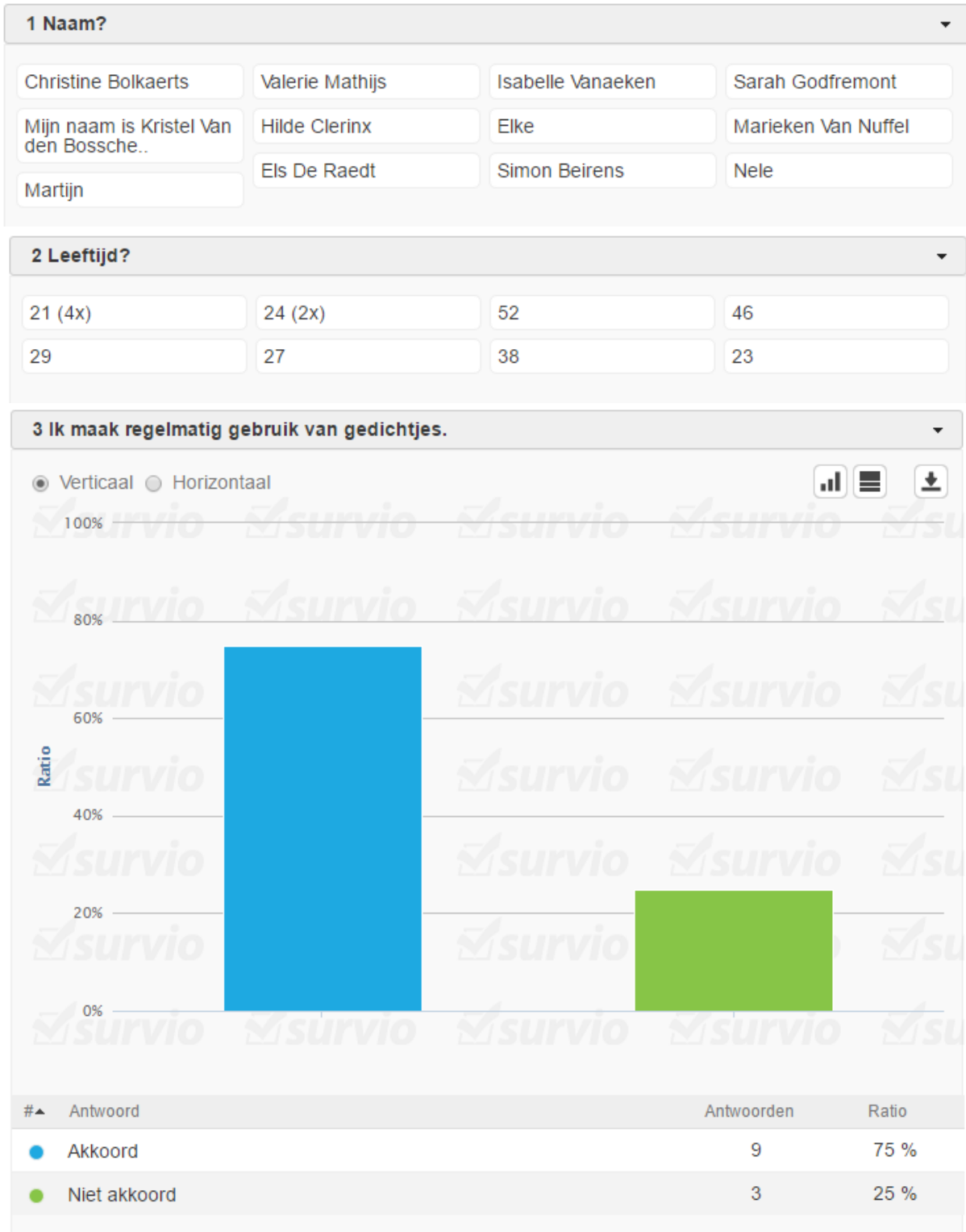

Ik zelf niet	Hier heb ik jammer genoeg geen vrije tijd voor...	Neutraal. Ga het niet opzoeken, ga het niet mijden.	Enkel gedichten zoeken voor in de klas.
Sommige gedichten blijven bij mij hangen. Geven diepgang en je kan erover nadenken en filosoferen. Hou bv. veel van Toon Hermans.	Gedichten over om het even welk onderwerp. Vind het dan ook super fijn om er zelf te schrijven en ze dan vooral te laten rijmen.	.	Neen.
vroeger meer als nu, maar een mooi gedicht is een mooie kunst		Ik ga akkoord hoewel ik liever verhalen lees dan gedichten.	Gedichten voor volwassenen zijn vooral abstract, mijn interpretatie kwam nooit overeen met deze van de schrijver.

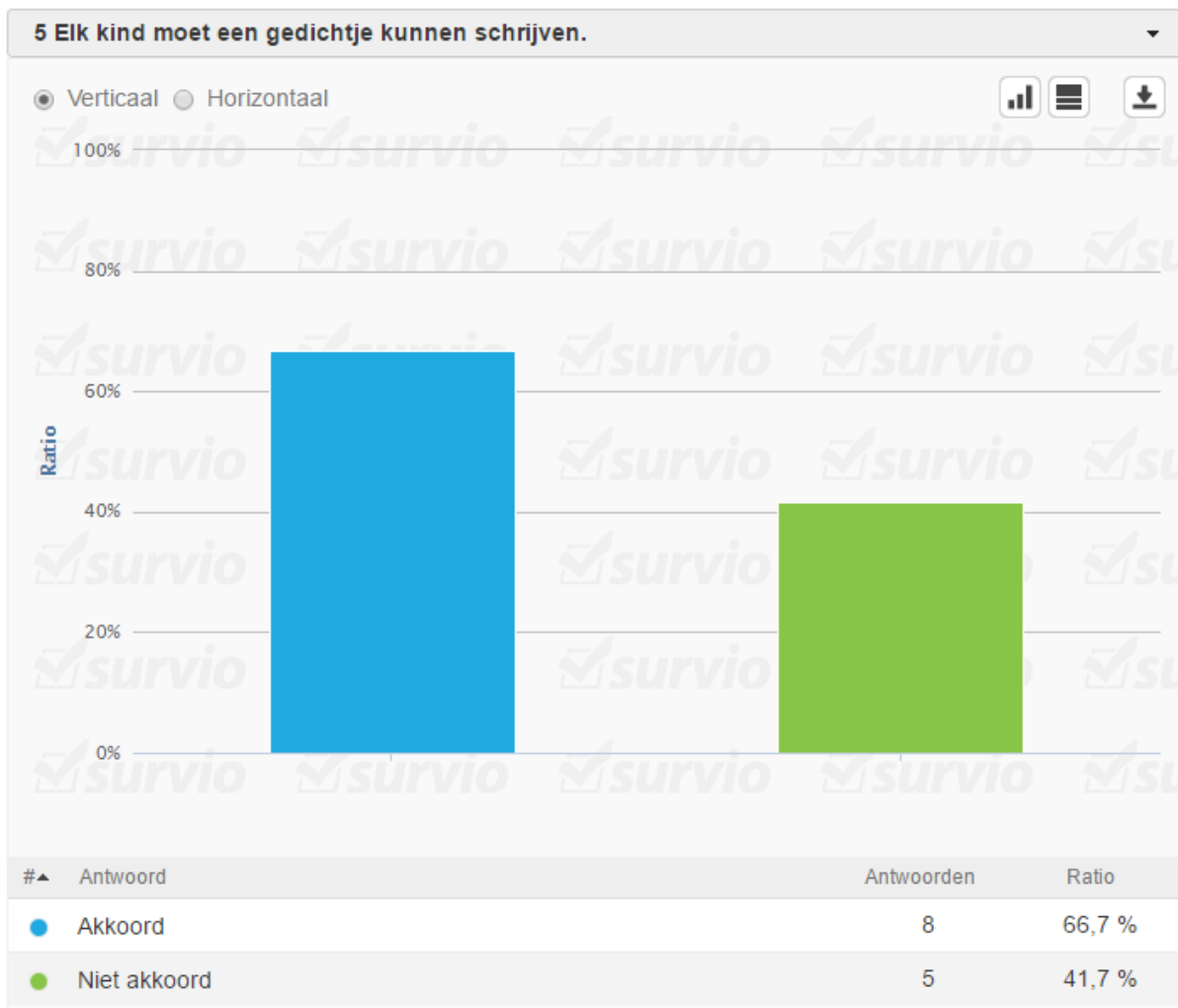

<p>Meestal wel</p> <p>Bij kleuters en schoolkinderen nog het meeste denk ik. Bij pubers ligt dat al anders en hebben ze interesse of niet omdat ze ook al eigen smaken hebben en voorkeuren hebben.</p>	<p>Bij ons op school vinden alle kinderen dit leuk, zowel de hele kleintjes als de kinderen van het lager.</p> <p>Ik weet niet hoe dat bij pubers zit.</p> <p>Niet altijd, poëzie is iets wat van persoon tot persoon afhangt. Ik geloof wel dat er in elke fase van het leven mensen zijn die voor een bepaald soort poëzie vallen. Het mag echter nooit verloren gaan.</p>	<p>Klopt!</p> <p>Elke leeftijdsgroep heeft zijn voorkeur maar het is inderdaad een geliefd thema.</p> <p>pubers verliezen vaak interesse</p>	<p>Voor elke leeftijd is er wat wils. Verschillende thema's. Er is altijd wel een gedicht waarin je jezelf kan herkennen of wat je goed doet voelen.</p> <p>In kleuteronderwijs en lager onderwijs zal poëzie waarschijnlijk een geliefd thema zijn, maar uit eigen ervaring weet ik dat dit in het middelbaar snel kan veranderen. De gedichten zijn ook helemaal veranderd.</p>
--	--	---	---

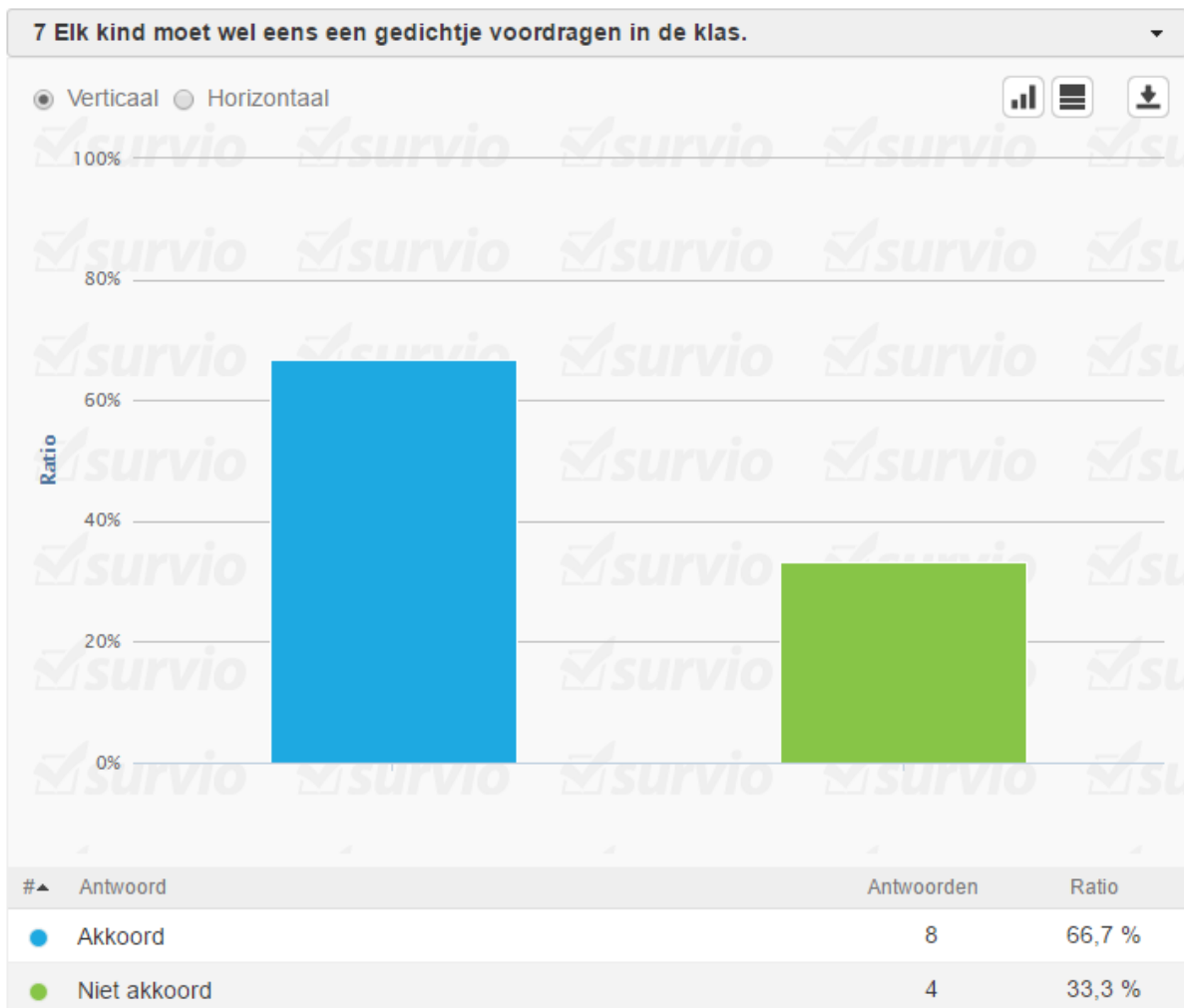
Resultaten lager onderwijs

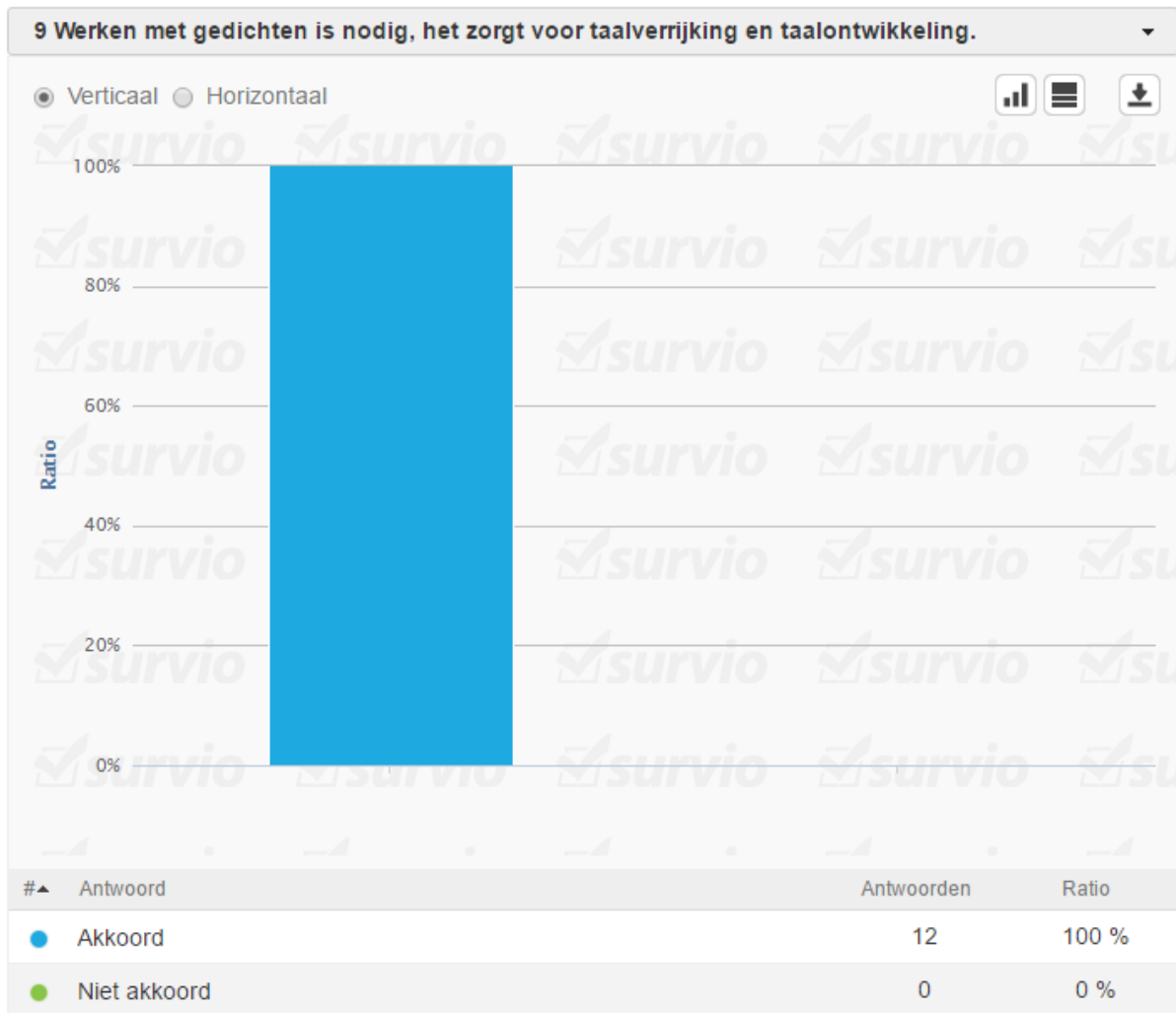
<p>Kindergedichten</p> <p>Heel af en toe...ik weet niet zo goed wat er mee te doen. Bij het aanvankelijk lezen worden gedichtjes vaker gebruikt met tot doel 'het rijmen'.</p> <p>Zeer korte gedichtjes waarbij er gebruikt wordt gemaakt van rijm.</p> <p>Elfje Haiku</p>	<p>Eerste graad: vooral veel rijm , herhalingen en gebaren. Grappige gedichten zijn een voltreffer. Tweede graad: gedichten over wo thema, ook al af en toe gedichten die niet rijmen (zelf ook soms gedichten laten maken), derde graad: gedichten over diepere gedachten of gevoelens, gedichten in het Frans (die rijmen), limerick schrijven....</p>	<p>Ik maak niet regelmatig gebruik</p> <p>Tijdens muzische vorming : drama</p> <p>Rijmpjes om bvb afspraken beter te onthouden "In deze klas doen we niemand pijn, zo blijft het voor iedereen fijn."</p> <p>Simpele gedichtjes om een les in te leiden of af te sluiten. Meestal echte rijmgedichten.</p>	<p>Enkel wanneer dit aangehaald wordt in het leerplan.</p> <p>elfje, abba, aabb, ababa,.....</p> <p>Grotendeels rijmende gedichten, gedichten die aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen, niet te lange gedichten</p>
---	--	--	---

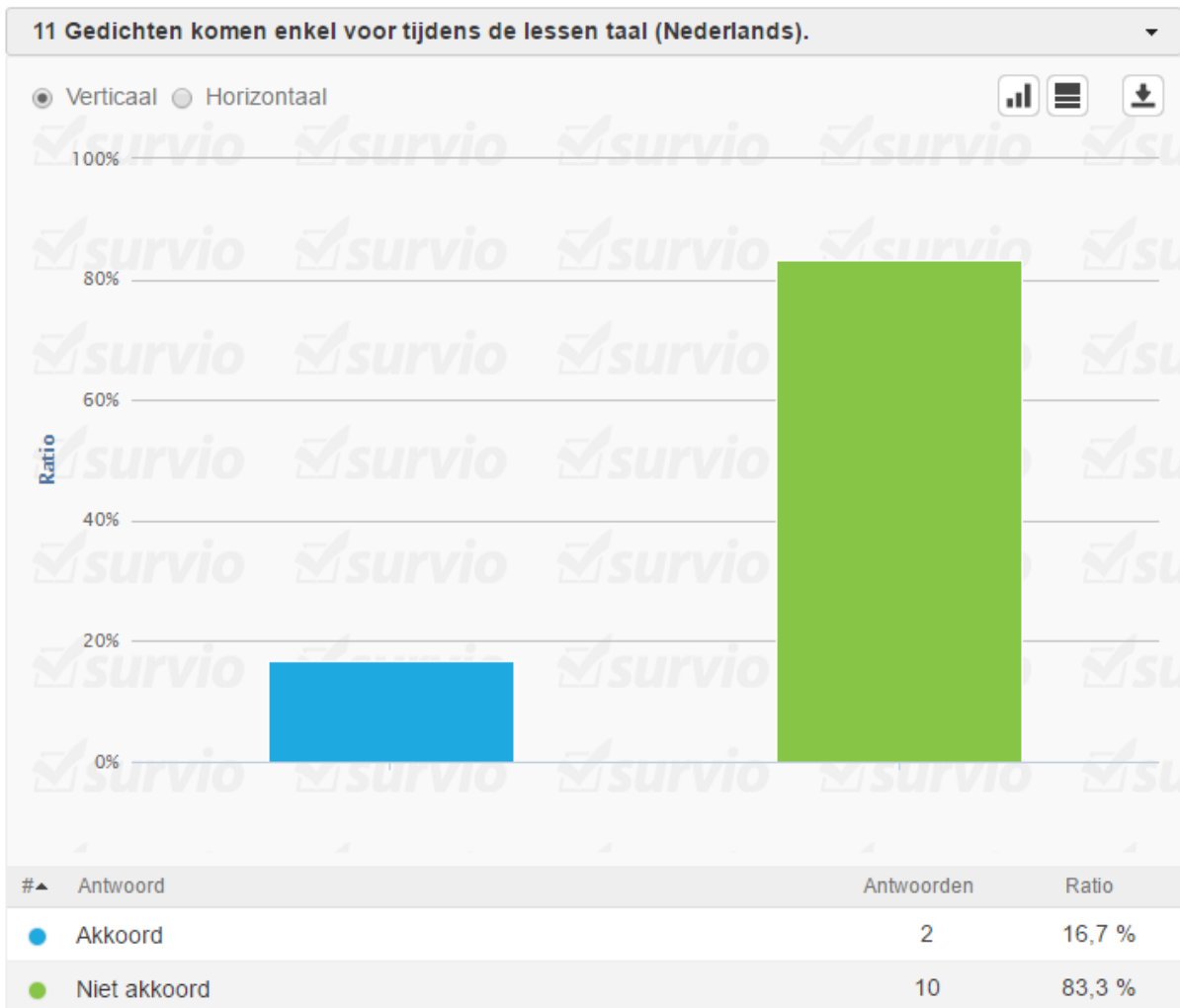
De leerkracht geeft de juiste richtlijnen en laat de leerlingen genoeg vrijheid voor fantasie	Niet elk kind heeft de vaardigheden om een gedicht te kunnen schrijven. Ik vind het wel belangrijk dat ze op zoek gaan naar wat een gedicht wil zeggen (boodschap, gevoelens,...).	Bv. een elfje	Ze leren beter nadenken over taal en het verwoorden van wat ze voelen of denken.
Moeten is veel gezegd. Sommige kinderen vinden het echt moeilijk en hebben veel hulp nodig.	Als deze daar de behoefte aan hebben.	moeten niet nee!	Minstens kunnen rijmen
Elk op zijn niveau		Bijvoorbeeld een elfje	Ik ben hier niet meer akkoord aangezien het voor sommige kinderen moeilijk is om zo'n opdracht tot een goed einde te brengen. Voor kinderen die bijvoorbeeld dyslexie hebben is dit een enorm moeilijke opgave en gaat het vaak gepaard aan frustraties.
		Taalsterke leerlingen kunnen dit mits een stappenplan, taalzwakke leerlingen kunnen dit niet. Niet alle leerlingen moeten dit kunnen. Alle leerlingen moeten wel kunnen of leren genieten van gedichten.	

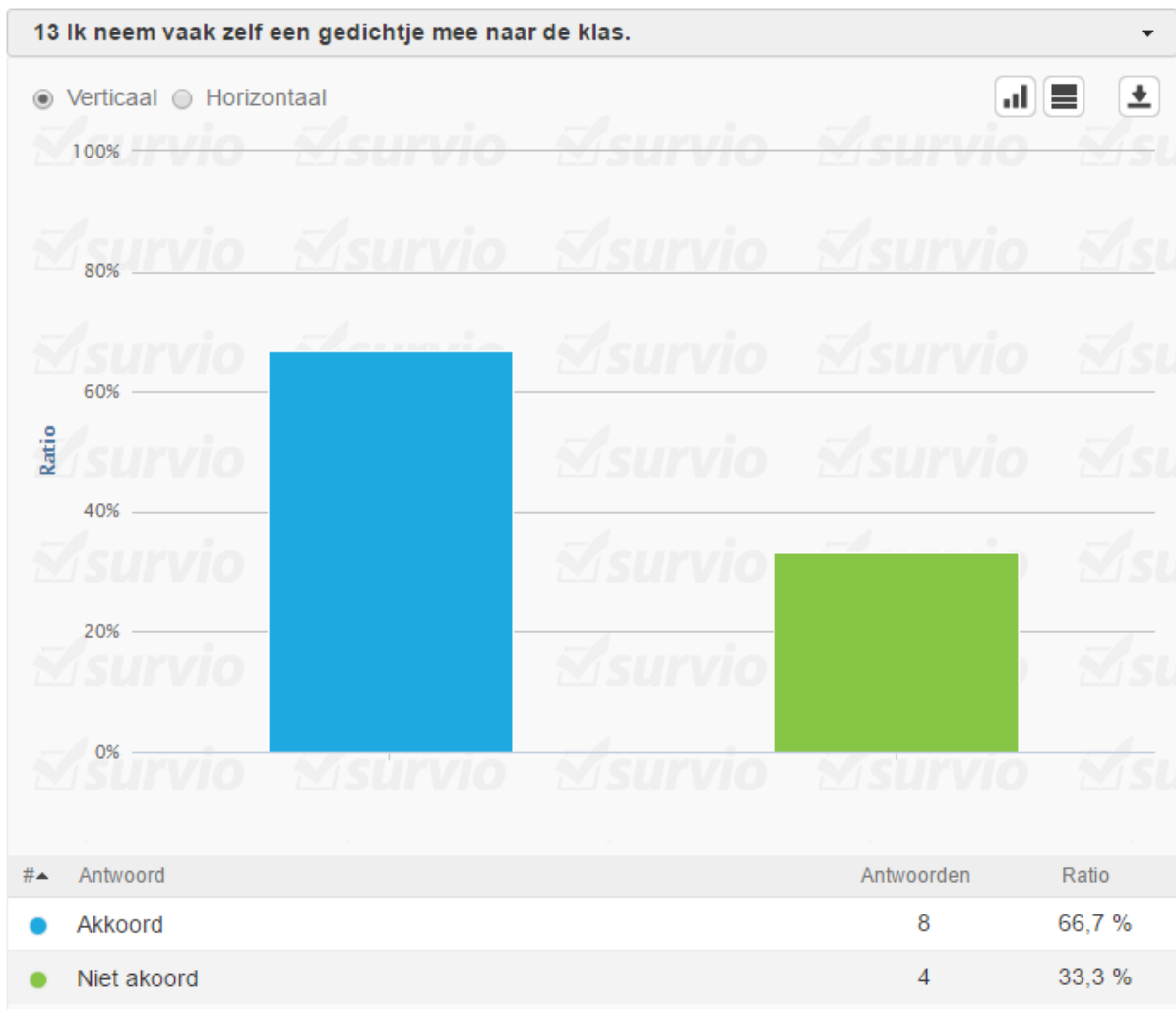
Voorlezen met intonatie wel maar vanbuiten leren zeker niet	Niet altijd individueel, soms in groepjes en klassikaal	Bv. Een zelfgemaakt	Meestal leren de kinderen dit dan gewoon uit het hoofd en dan heeft het geen meerwaarde.
Met de nodige intonatie en expressie, maar niet meer vanbuiten zoals vroeger	Ik verplicht de kinderen niet om vooraan in de klas te staan. Ze mogen het ook van op hun plaats doen.	Dan oefen je vooral het memoriseren denk ik.	Niet all leerlingen durven dit. Leerlingen moeten hierin vrij kunnen zijn. Je kan geen kind verplichten om dit te doen. Dit is niet goed voor hun zelfvertrouwen. Leerlingen doen dit wel als ze eraan toe zijn, als ze zich goed/veilig voelen.
Deels akkoord. Ik vind het belangrijk dat leerlingen een gedichtje kunnen lezen. Zo ondervinden ze dat intonatie, de juiste klemtonen leggen, ... belangrijk is bij het voordragen van een gedicht. Ik vind het wel niet noodzakelijk dat ze dit zelf geschreven hebben.	Inleven en overdragen van de emoties in het gedicht is belangrijk in hun sociale en taalontwikkeling.	Een gedichtje of tekstje, naar gelang, om ook het voorlezen en luisteren naar elkaar te bevorderen.	
		Evt van op eigen plaats	

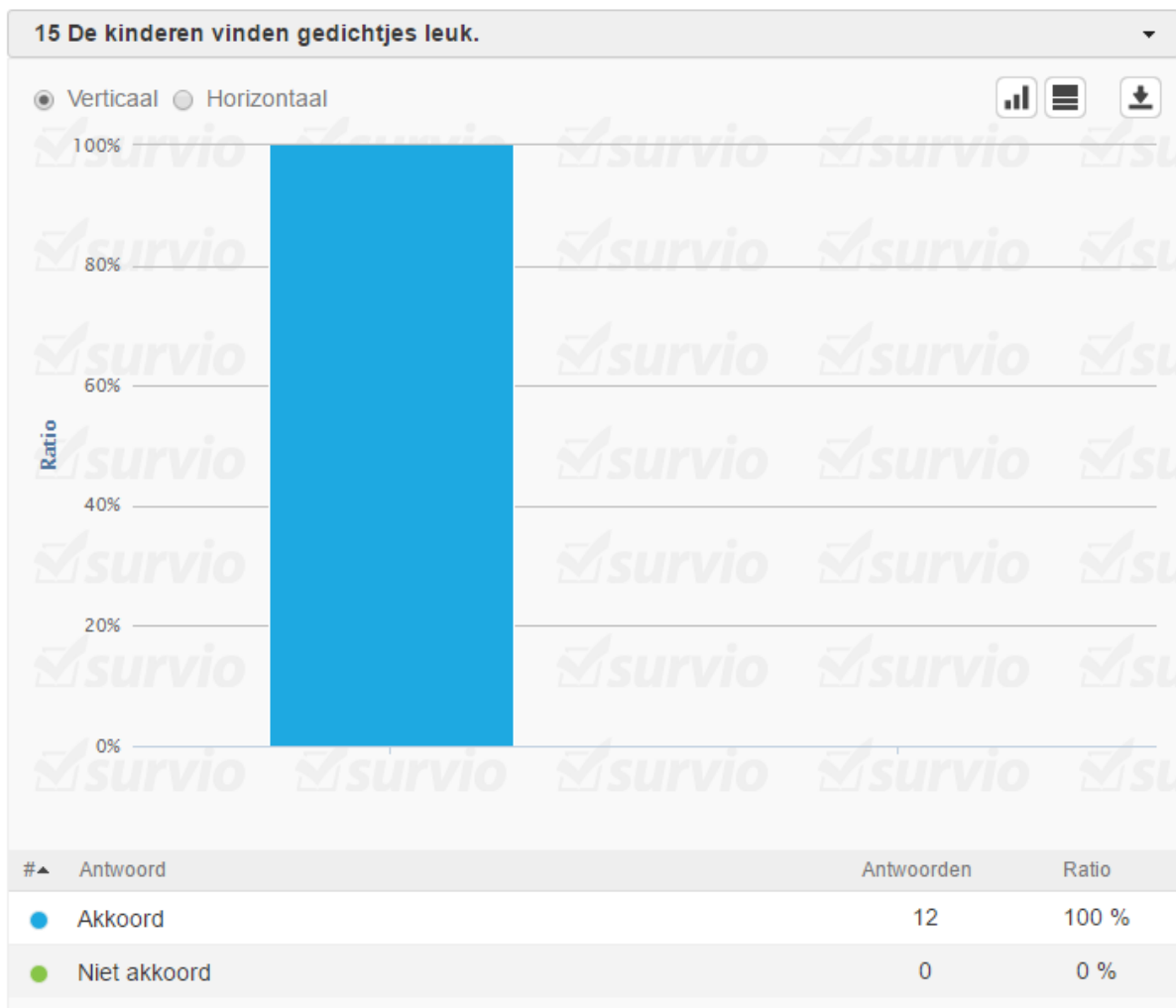
Het is eens iets anders dan gewone teksten	Andere zinsstructuren, woordleer, aan de hand van uitbeelden en ondersteuning wordt er aan taalverrijking gedaan.	Nieuwe woorden ontdekken en leren gebruiken	Kinderen leren zo taal beter begrijpen.
Helemaal akkoord, maar graag concrete aanreikingen hoe!	Het leert hen op een andere manier bezig te zijn met taal	Ze leren beeldspraak gebruiken.	Je denk na over taal en de verschillende manieren van iets meedelen
Leerlingen leren veel ivm taal: zinsbouw, kracht van woorden, rijmwoorden, uitbreiding van woordenschat, spelen met woorden, ...		Gedichten is een typische tekst waar mensen hun emoties, gevoelens, ... kwijt kunnen. Ik vind het belangrijk dat leerlingen dat ervaren (is in de eerste graad wel nog miniem). Het is uiteraard ook belangrijk voor de taalontwikkeling (rijm leren kennen, ...).	Volledig mee akkoord.
			Klopt!

Ook in andere vakken kan dit leuk zijn (versjes in Godsdienst bv., Frans)	WO en Frans (zie eerder), ook soms godsdienst	In lessen Frans, godsdienst... Ook	Jammer genoeg komen ze enkel tijdens de lessen taal voor. Dit zou beter over de vakken heen voorkomen.
Gedichten kan je gebruiken in alle lessen.	Tijdens muzische vorming	Vakoverschrijdend!	
Gedichten kan je gebruiken in alle lessen, bv. aanleren van de getallen in het 1ste leerjaar, tijdens muzische vorming...	In de eerste graad zeker en vast wel.	Ik gebruik ze ook in mijn godsdienstlessen	Wij gebruiken ook gedichten in werolessen, aan het begin van een speciale dag (bijv. dierendag, Valentijn, ...) om die dag in de kijker te zetten.
		Ook in godsdienst	

Over een thema van een les	adhv een thema	Niet altijd	Af en toe, als dit voor de les nodig is.
Als instap van een les.	Bij lezen, bewegingstussen doortjes	Wij werken met een doorschuifstelsel voor muzische vorming . Elke lkr. geeft dan 3 keer dezelfde les maar op een aangepast niveau.	In de werkboekjes staan er hier en daar en in mijn klas hangen de klasafspraken in gedichtvorm aan de muur
Ik zoek vaak gedichten die passen bij een werothema of een speciale dag en lees die dan voor aan de leerlingen. Die gedichten worden in de leeshoek opgehangen.	Ik probeer zeker elke week rond een gedichtje te werken.	Dit gebeurt wel eens, maar niet 'vaak'.	Gedichtendag

Het is ontspannend

Wanneer een gedicht op een expressieve wijze wordt voorgelezen, vinden de meeste kinderen dit geweldig

Het is eens iets anders, ze horen of lezen het niet vaak ergens. Het is een variatie, iets leuks.

Dit hangt sterk van kind tot kind af. Als het binnen een bepaald thema valt zoals Halloween kunnen ze dit wel waarderen. Wanneer ze zelf iets moeten schrijven vinden ze het al wat minder leuk.

Voorals als ze rijmen

Ze vinden het leuk en gemakkelijker om te onthouden dan andere tekst

Sommigen hebben liever dat het rijmt, anderen dan weer niet.

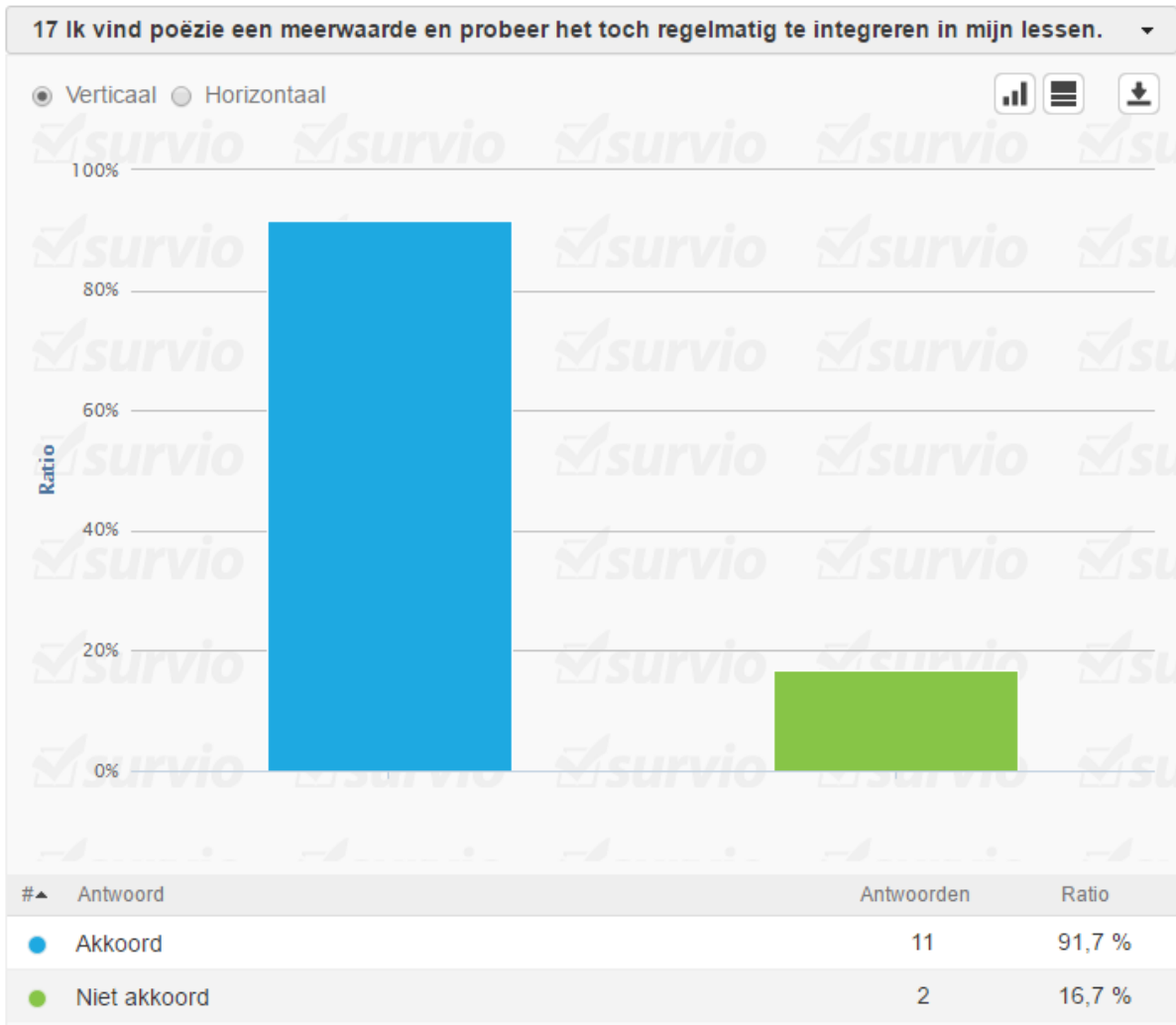
Ze herkennen zichzelf erin

Als het aansluit bij hun leefwereld.

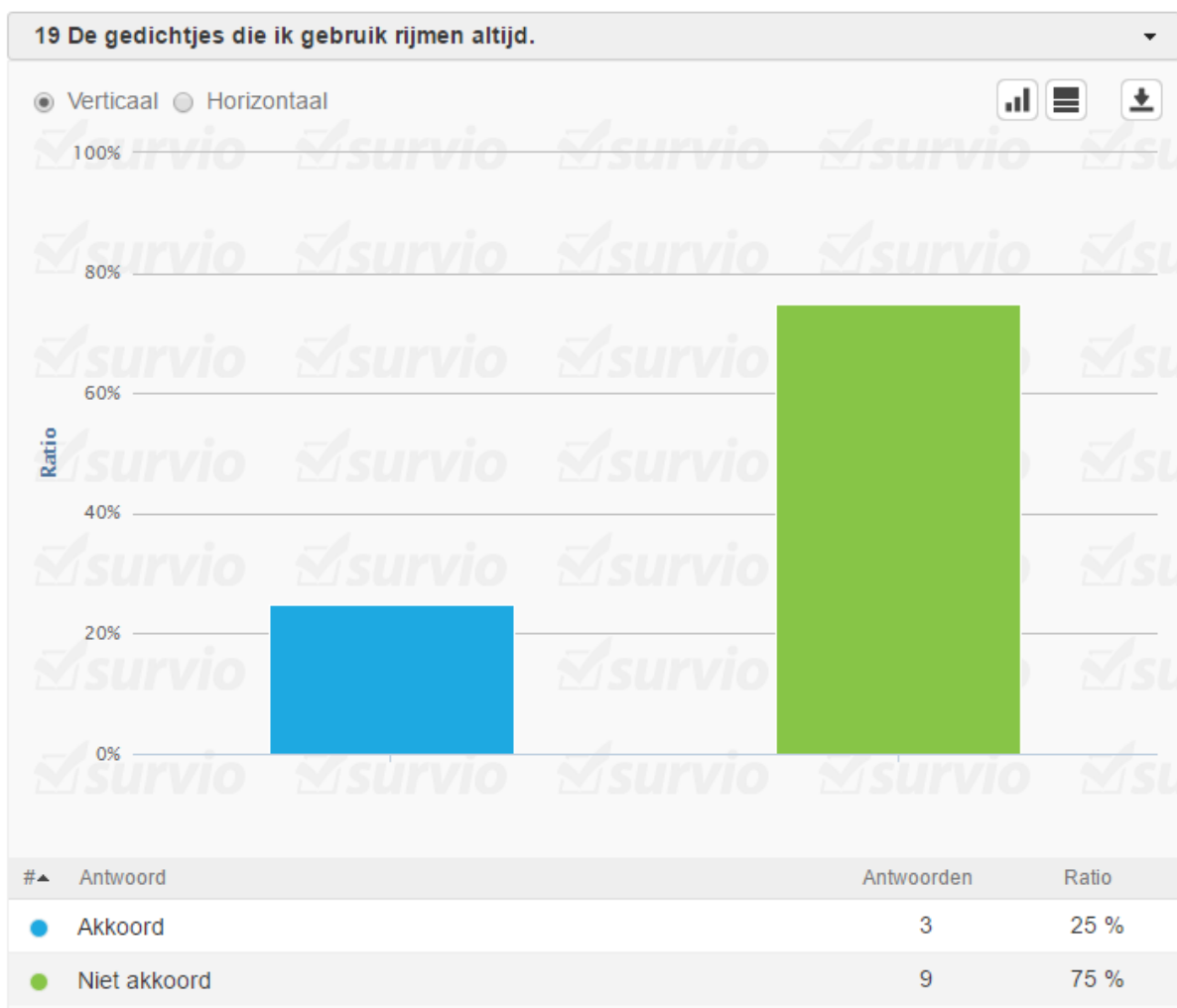
De meeste leerlingen houden van gedichten, vooral als je ze bespreekt/uitlegt.

Ik merk het in de klas

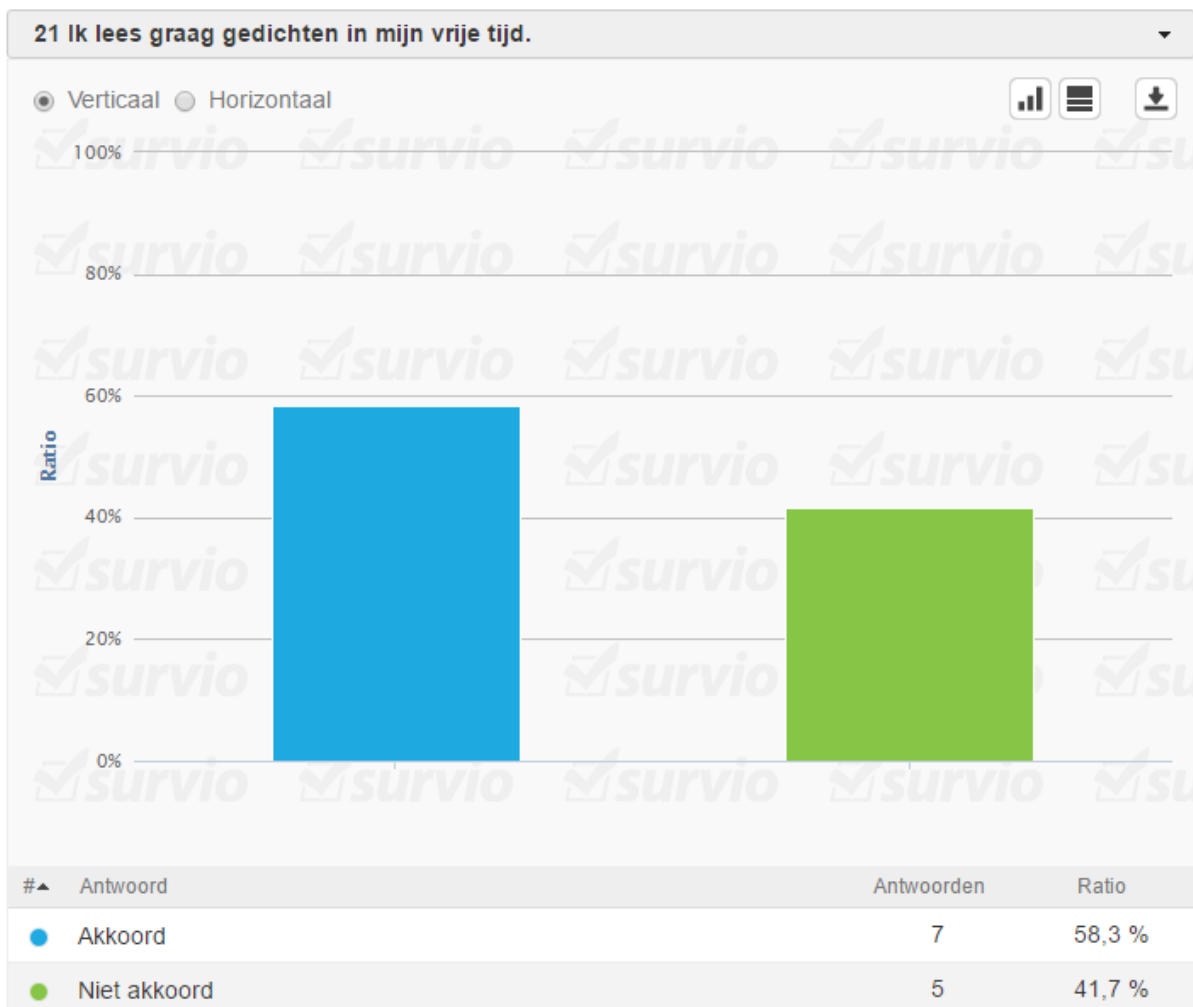
Zolang de gedichtjes luchtig gebruikt worden, heb ik het gevoel dat ze dit leuk vinden. Vaak vinden ze het rijmen grappig. Soms onthouden ze bepaalde leerstof beter als hier een gedichtje aan gekoppeld wordt.

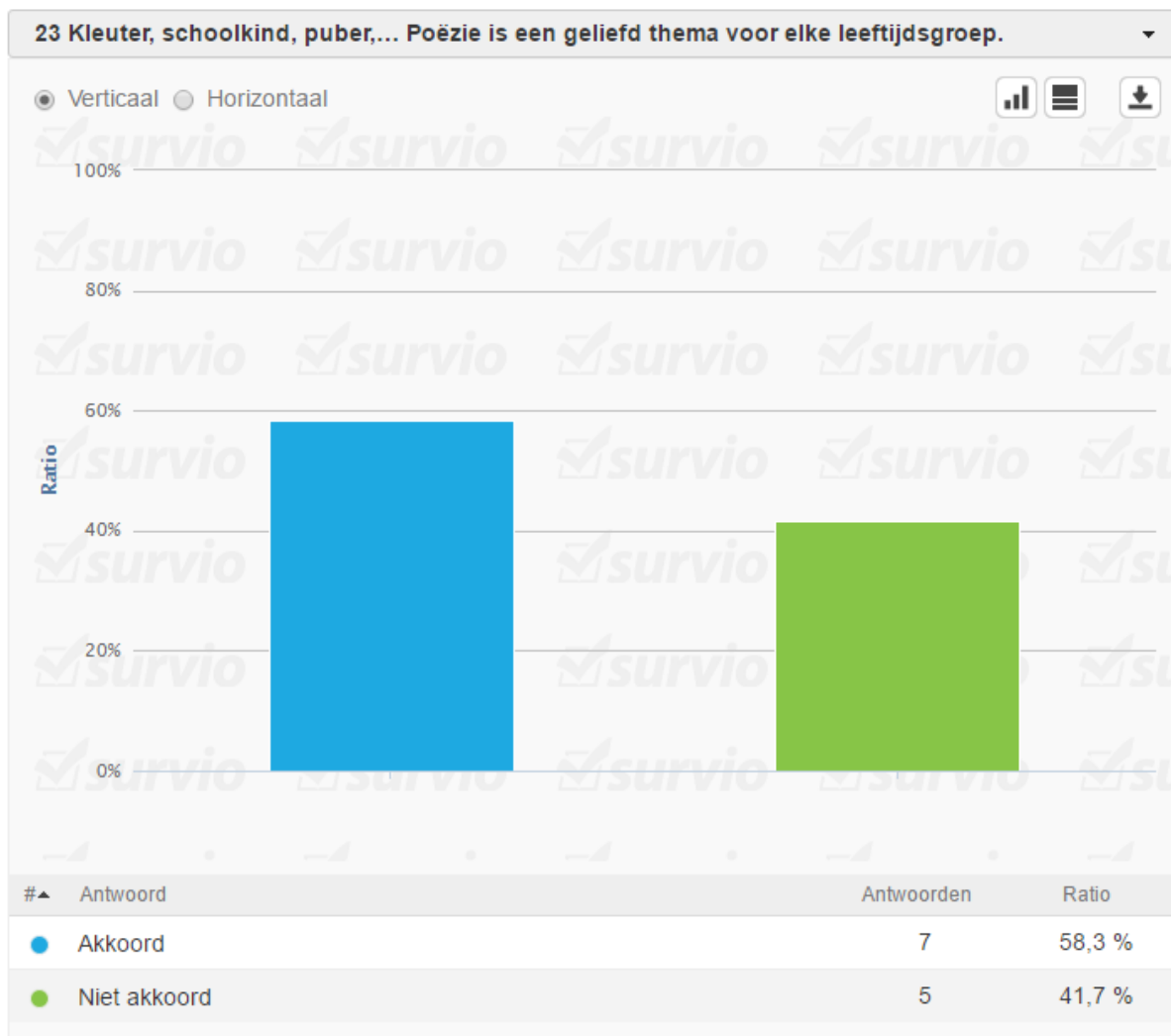
Het is leuk voor de kinderen om te ontspannen	gewoon om eens op een dood momentje voor te lezen bijvoorbeeld	Ik vind het zeker een meerwaarde; het is tof.	Ik zou dit meer willen gebruiken tijdens de lessen. Vakoverschrijdend werken is belangrijk.
Ik gebruik het regelmatig .	Zeker!	Ik weet niet zo best hoe...muzisch taalgebruik mag bij mij wat geupdate worden.	Akkoord
Het is eens een leuke afwisseling in een les, een leuke opener van een les, een leuke afsluiting van een les.	Ik probeer er elke week mee te werken.	Niet perse een meerwaarde, maar vind het leuk om te gebruiken omdat het luchtig is en soms een houvast voor de kinderen kan betekenen.	Het zorgt voor afwisseling

Dit hoeft niet altijd. Zo maken de kinderen ook kennis met andere soorten gedichten	Derde graad--> vaak niet zie vorige antwoorden	Rijmen is gemakkelijk, zeker op lin te leren gedichten schrijven. Maar des te ouder ze worden, kan je andere soorten schrijfstijlen aanleren.	Gedichten zijn er in alle vormen. Rijmen is geen noodzaak.
Een gedicht moet niet rijmen.	Meestal wel, zeker als ik wil dat de kinderen ze onthouden	In de eerste graad is dit vanzelfsprekend voor mij.	Is niet altijd nodig
Meestal rijmen ze wel. Maar hangt van de leeftijd van de kinderen af.	Soms ook haiku, elfje met andere kenmerken		Leerlingen maken ook kennis met andere soorten gedichten, bijv. elfjes.

Vooral in functie van school	kindergedichten spreken me wel aan, gedichten voor volwassenen lees ik zelden	Ik vul mijn dagen er niet bij op, maar het is wel leuk om hier en daar eens een gedicht te lezen.	Ik besteed er niet veel tijd aan.
Geert De Kockerd en Toon Hermans zijn mijn favorieten.	Vooral de tekstjes van Toon Telleghen	Ik lees dan alleen boeken. Ik lees alleen gedichten als ik er zoek voor mijn klas.	Geen tijd
Ik vind het enorm leuk hoe gedachten en gevoelens in een gedicht worden meegegeven.	Soms doe ik dit wel eens		Ik ben zot van gedichten en citaten.
			Daarvoor interesseer ik me te weinig in poëzie.

Ze vinden het meestal wel leuk en grappig	Kleuters en eerste graad --> poëzie wordt vaak erg geliefd, in de derde graad is dit heel wat moeilijker merk ik, de interessewereld verplaatst zich.	Zeker en vast!	Oudere kinderen waarderen dit al wat minder.
Ja	Zolang het aangepast wordt aan de mentale leeftijd van de kinderen, kan dit een leuk thema zijn.	Ik vrees dat het bij oudere kinderen vaak als verplichting gezien wordt, of saai.	Het spreekt niet elk kind aan.
Minder voor pubers denk ik maar wel voor peuter, kleuter en schoolkind		Maar is wel eerder kindgebonden, sommigen houden hier veel van, anderen niet echt.	Vanaf de 3de graad in het lager onderwijs is de interesse al flink gezakt.
Werkt in elk leerjaar			

Resultaten secundair onderwijs

1 Naam?

Resi Paas	Axelle Bollen	An Schurmans	Femke Das
Eline Lismont	Julie Suys	Maxime	SV
Tamara Blickx	Ik ben Cindy Pellens	Steffie Vanrykel	Eva Schurmans
Eva	Tina De Bisschop	Natalie	Greet De Wulf
Ellen	Jacoba		

2 Leeftijd?

22 (6x)	21 (3x)	23	-1
40	24	26	31
28 (3x)			

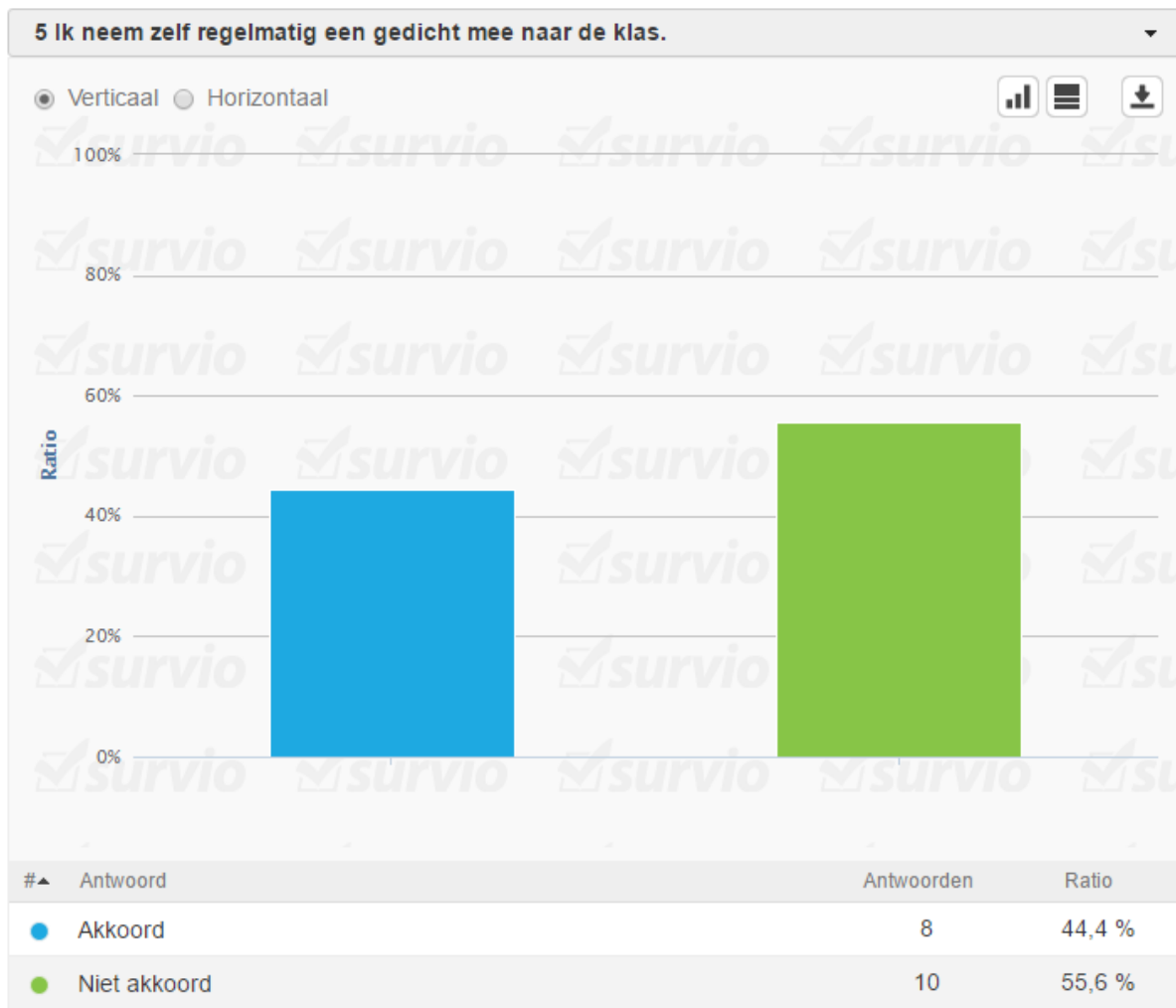
3 Ik lees zelf graag gedichten en werk hier graag rond in de klas.

Verticaal Horizontaal

#▲	Antwoord	Antwoorden	Ratio
●	Akkoord	13	72,2 %
●	Niet akkoord	5	27,8 %

4 Ik lees zelf graag gedichten en werk hier graag rond in de klas ▾

<p>Ik ben zelf niet zo'n fan van gedichten.</p> <p>/ (2x)</p> <p>Vooraf in de lessen Engels werk ik graag rond poëzie. Op deze manier kunnen leerlingen ook hun eigen woordenschat uitbreiden of zelfs visualiseren, emoties uiten ...</p> <p>In mijn vrije tijd lees ik vaak een jeugdboek, maar ik zal niet snel naar een gedichtenboek grijpen. In de klas vind ik het moeilijk om te werken rond gedichten omdat dit zo'n breed onderwerp is. Vaak vinden leerlingen een gedicht vaag en zijn er allerlei verschillende interpretaties. Het is moeilijk om dit te begeleiden.</p>	<p>Ik heb een specifieke smaak in gedichten. Het is wel belangrijk om diverse soorten poëzie aan te reiken in een klas.</p> <p>Ik houd van het geven van creatieve lessen. Poëzie leent zich hier erg toe.</p> <p>Ik hanteer graag gedichten. De leerlingen staan hier vaker positief tegenover omdat ze minder lang en luchtiger zijn als leerstof.</p> <p>Met gedichten kun je verschillende soorten lesonderwerpen inleiden. Hierbij kun je denken aan hoofdletters, alliteratie, zinsconstructie, zinsontleding, ...</p> <p>kan altijd als leuke instap / beloning / motivatie /</p>	<p>Ik schrijf zelf gedichten en ben er dus ook zeer graag mee bezig.</p> <p>Gedichten bieden zowel op vlak van taalbeschouwing als taalvaardigheid veel mogelijkheden om te gebruiken in de klas.</p> <p>Een gedicht kan gevoelens prikkelen die je kan gebruiken in een thema. Je kan de leerlingen, via een gedicht, hun fantasie laten gebruiken. Leren uiten van gedachten, gevoelens, fantasie, vragen, ...</p> <p>Ik vind gedichten pas leuk als je ze volledig begrijpt, elke laag van de betekenis doorgrondt. Die uitleg krijg je er in een gedichtenbundel helaas niet bij.</p>	<p>Ik zoek zelden gedichten op uit eigen initiatief, maar lees wel graag poëzie. In de klas heb ik nog niet rond poëzie moeten werken.</p> <p>Ik lees niet zo graag gedichten. Dit is waarschijnlijk omdat ik vroeger in het middelbaar niet echt werd gestimuleerd om gedichten voor het plezier te lezen. Als ik aan gedichten in de klas denk, denk ik meteen aan de verschillende soorten rijm, het ontleden van een gedicht, ... Ik zou dus liegen als ik zei dat ik er graag met werk in de klas.</p> <p>Ik lees graag gedichten, maar kan ze niet goed zelf schrijven of redigeren. Jaarlijks hebben we een workshop poëzie voor de leerlingen waarbij iemand van het Eekhoutcentrum de gedichten komt redigeren.</p>
---	--	---	--

6 Ik neem zelf regelmatig een gedicht mee naar de klas.

Ik lees zelf eigenlijk ook geen gedichten.

Nog niet gedaan.

Dit doe ik zelden tot nooit. Enkel als er bv. een gebeurtenis heeft plaatsgevonden die veel impact teweeg heeft gebracht en de sociale media bulkt van mooie tekstjes of gedichten, en er springt er eentje uit die mijn aandacht trekt, dan kan het zijn dat ik die mee naar de klas neem.

Regelmatig is veel gezegd, maar ik probeer toch minstens 1x per trimester te werken rond poëzie.

Ik gebruik citaten of gedichten in bundels of ter afsluiting van een les.

Ik gebruik gedichten om bijvoorbeeld stijffiguren aan te brengen of 'moeilijke' woorden.

(in een stageles) gedicht als opwarmer voor een boek (genietend lezen) Boek en gedicht gingen over pesten

Gedichten die ik vind in handboeken, op Facebook, het internet

als motivatie, instap

Ik heb bijvoorbeeld ook een eigen creatieve poëzieles gemaakt. Hierbij selecteerde ik allerlei gedichten en kwamen er dus verschillende thema's aan bod.

Omdat ik zelf niet echt een 'gedichtenlezer' ben, zal ik ook niet gauw eentje meenemen naar de klas. Hopelijk kan ik mezelf aansporen om dit wel te doen!

Ik ben net afgestudeerd als leerkracht, in mijn stage heb ik het nooit gedaan.

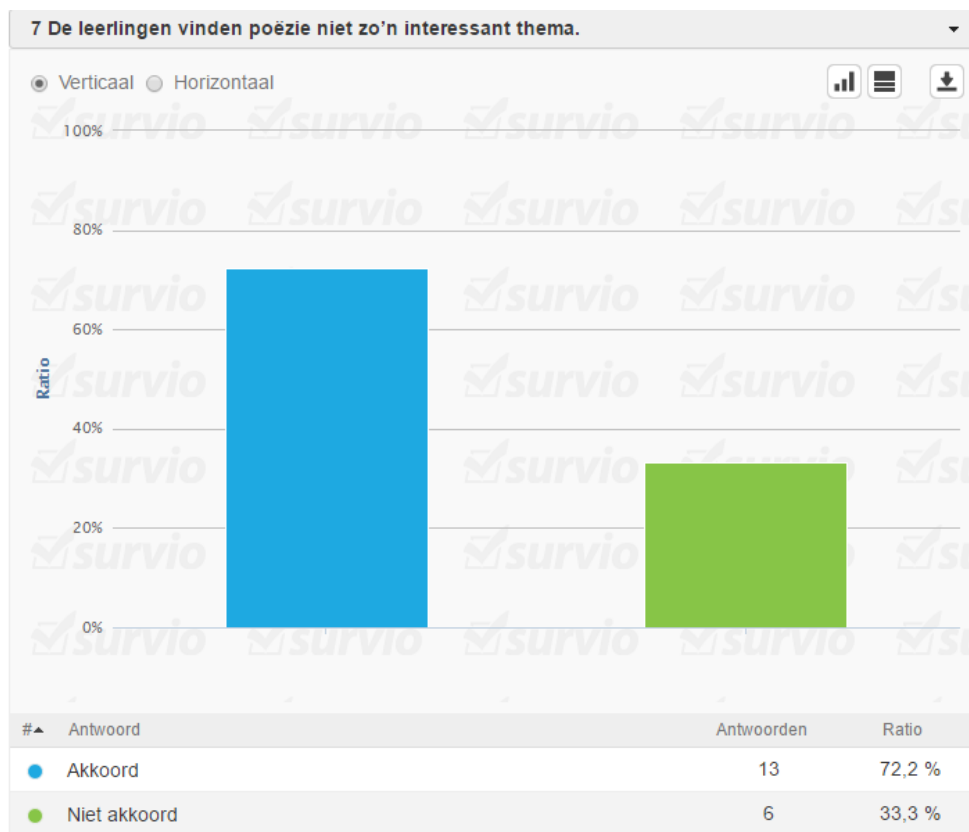
In de klas heb ik nog niet rond poëzie moeten werken. In de toekomst zou ik wel (themagericht) een gedicht kunnen meenemen.

Ik zou dit meer moeten doen.

Geen ervaring. Ik ben nog bezig met de opleiding ...

Ik heb dit eigenlijk nog nooit gedaan. Vaak is er tijdsnood.

:

Er zijn er die het wel leuk vinden, maar veel ook niet. Vooral de jongens vinden er in het algemeen niet veel aan.

In verschillende klassen ben ik al meerdere leerlingen tegen gekomen die zelf gedichten schrijven, graag meedoen aan een poëziewedstrijd ... Het ligt ook aan de gedichten die in de klas behandeld worden, ik merkte toen ik zelf nog op school zat dat vele leerlingen hun interesse verloren als ze een gedicht niet 'snappen'. Terwijl poëzie vaak over emoties gaan en niet zo zeer over het 'logische' ervan. Zich inleven in de gedachtengang van de auteur is voor jonge leerlingen niet altijd even gemakkelijk.

Sommige leerlingen vinden poëzie leuk, maar de meeste leerlingen niet. De meesten lezen wel graag gedichten, maar ze vinden het moeilijk om zelf gedichten te schrijven.

Dat hangt van het soort gedicht af of de les. Is die al dan niet theoretisch.

De meerderheid vindt poëzie niet leuk.

Als ik naar mijn leeftijdsgenoten kijk, is dit zeker waar. Ook zij associëren gedichten nog vaak met ontleden en dergelijke. Wanneer ik naar de leerlingen van nu kijk, is het antwoord op deze vraag nog steeds negatief, maar ik geloof wel dat er al wat meer leerlingen openstaan voor poëzie.

Niet allemaal, maar poëzie schrijven vinden ze vaak moeilijk.

Eén lessenreeks gegeven over het sonnet, in het begin was er wat weerstand maar uiteindelijk vonden de leerlingen het wel fijn.

Zo "saai"

Vaak worden leerlingen verplicht een gedicht te schrijven of krijgen ze gedichten voor zich die ze niet eens begrijpen. Het gaat vooral om het leesplezier en het bezig zijn met taal, helaas ligt tegenwoordig de nadruk op de ontleding enkel. Leerlingen ervaren poëzie als een verplicht, onnuttig lesonderwerp.

Meestal schrikt het de leerlingen af omdat ze denken dat ze met het gedicht zelf moeten werken of een gedicht moeten maken. Door af en toe een gedicht (als prikkeling of opwarmer) te gebruiken, leren ze gedichten kennen. Er moet niet altijd iets met het gedicht gedaan worden, een kort gesprekje van een paar minuten is vaak al voldoende. Wanneer de lln het niet gewoon zijn dat er gedichten voorgedragen worden, begin ik met een grappig gedicht. lln lachen. Kennismaking met gedichten, hang het gedicht op in de klas of maak een gedichten hoek.

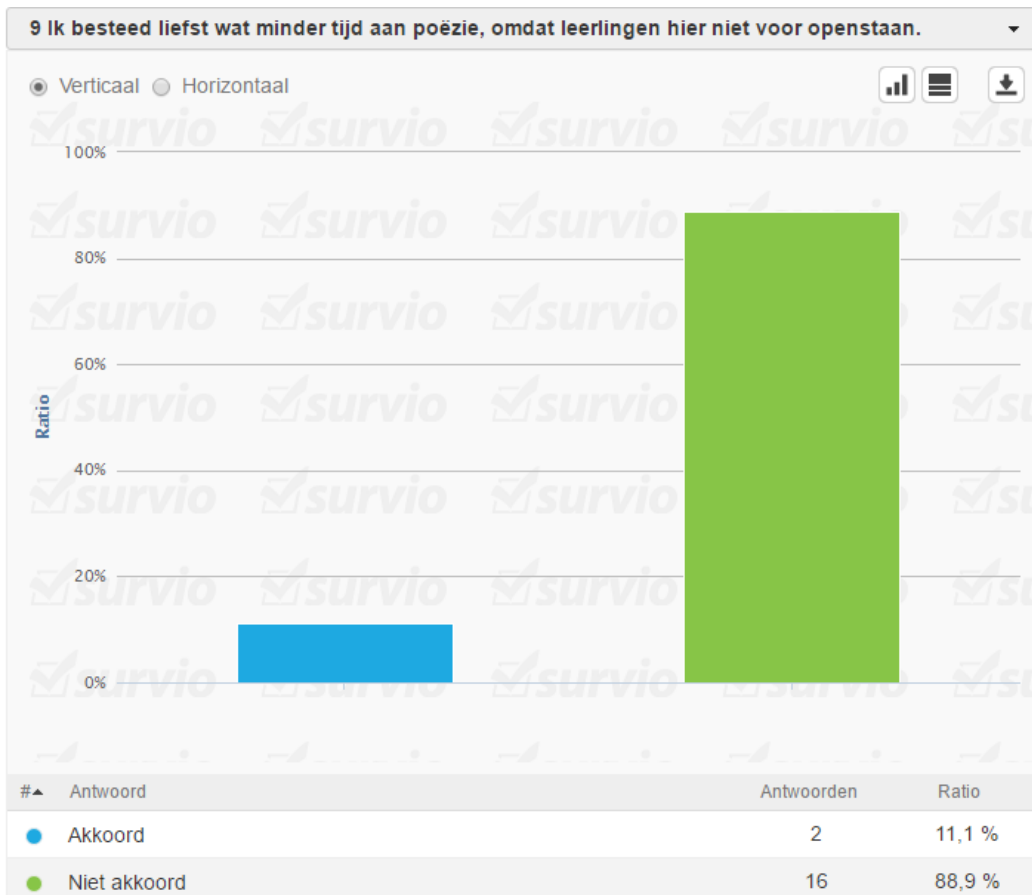
Vooraf jongens vinden poëzie, volgens mij, niet zo boeiend.

/

In de traditionele werkboeken wordt poëzie vaak nog niet interessant genoeg aangeboden. Bovendien spelen de thema's vaak wel in op de leefwereld vd ll, maar niet steeds op hun niveau.

Hangt ook af van het thema.

Leerlingen blazen al wanneer ze het woord 'poëzie' horen. Uit mijn eigen ervaring heb ik gemerkt dat leerlingen een afkeer hebben van poëzie. Ze vroegen mij bijvoorbeeld of ze een weeral een gedicht moesten maken met opgegeven woorden. Ze voelden zich dus beperkt op gebied van creativiteit.

Door passende en aangename gedichten aan te bieden, kan het interesse van de leerlingen misschien aangewakkerd worden.

Je kunt leerlingen altijd leren open te staan voor poëzië.

Ik wil de leerlingen net weer warm maken voor poëzie.

Moeilijke vraag. Ik zou bijvoorbeeld aan taalbeschouwing inderdaad net iets meer aandacht besteden dan aan poëzie.

Alles hangt af van de manier waarop je het aanbrengt. Poëzie beleven is ook sterk persoonsgebonden, daarom vind ik een hoekenwerk (waarbij de lln. liefst een activiteit knn kiezen) hier rond wel interessant. Sommigen lezen graag, anderen gaan graag actiever aan de slag bv. zelf schrijven, filmpje maken, een schilderij maken, ...

Op gepaste momenten vind ik zeker dat poëzie een vaste waarde mag hebben in de klas. Ik zeg op gepaste momenten, maar als je klas er eenmaal echt mee op weg is en er steeds meer voeling mee krijgt en er door verrast wordt, kun je er zelfs wekelijks tijd voor maken in de klas.

In de praktijk draait het hier inderdaad op uit, andere onderwerpen krijgen vaak meer aandacht. Indien de leerlingen hier meer voor openstaan, kan dit vlotter behandeld worden, waardoor het minder tijd in beslag neemt dan voorzien.

Leerlingen moeten hiermee op een fijne manier mee in aanraking komen! Ze moeten beseffen dat gedichten gevoelens kunnen oproepen, herkenbaar kunnen zijn of gewoon mooi kunnen zijn. Er moet dus zeker een plaats zijn voor poëzie in de klas.

Leerlingen zijn niet gemotiveerd en het is zeer moeilijk om ze opnieuw warm te maken voor poëzie.

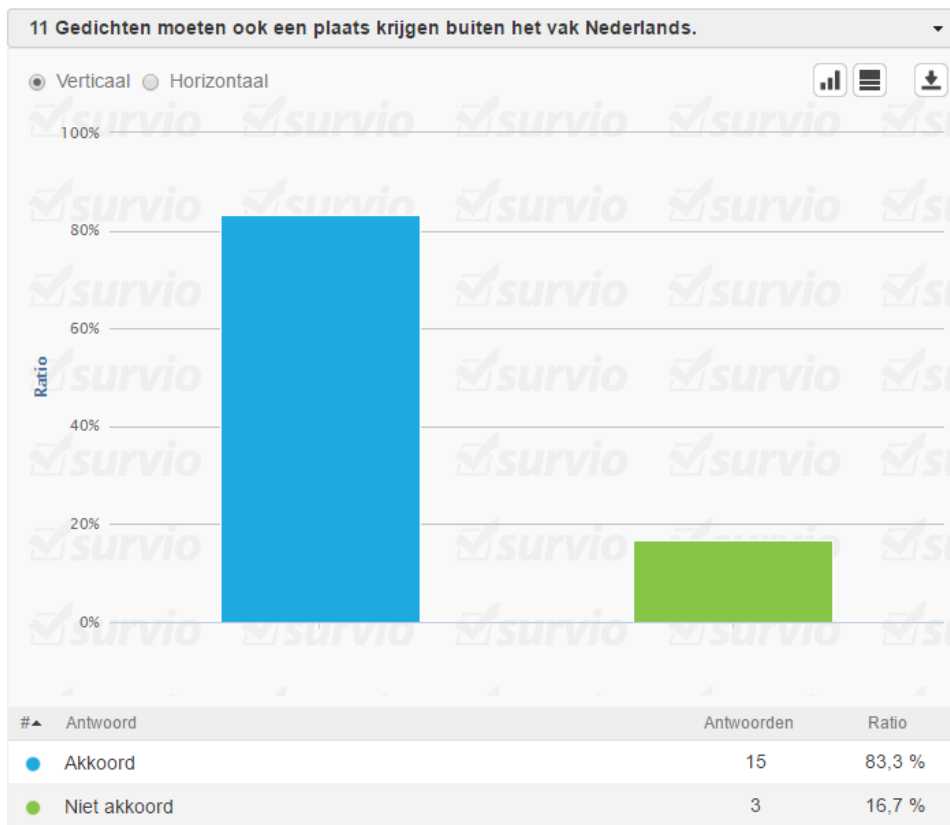
Buiten de schooluren komen de lln zelden of nooit in contact met gedichten. Wanneer er een ll in de klas zit die wel van gedichten houdt, wordt vaak ook uitgelachen. Het onbekende is vreemd. Je kan de lln niet verplichten een gedicht mooi te vinden of spontaan te gaan lezen. Een prikkeling of kennismaking is vaak voldoende.

Als leerlingen minder openstaan voor een onderwerp is dat vaak omdat ze er nog niet veel mee in contact stonden. Een rede te meer om dus hen wél poëzie te leren kennen.

Ik vind poëzie ook niet erg interessant.

Het is onze taak om hen warm te maken hiervoor ;)

ik zou er meer tijd aan willen besteden als het kon

Ook in de andere taalvakken is er ruimte voor poëzie.

Andere vakken, zoals Frans, Latijn of zelfs biologie kunnen dit integreren.

Ik ken mooie (gevoelige) gedichten over bv. Auschwitz, oorlog, verwoesting van de natuur, ouderdom, ... Bij PAV bv. kan men met gedichten werken (taalverrijking), maar waarom de les aardrijkskunde, biologie, ... niet beginnen met een gedicht. Kan gebruikt worden als motivatiefase.

Indien functioneel, zou het zeker een hulp zijn om leerlingen meer open te laten staan voor poëzie. Maar in de praktijk lijkt het mij niet realistisch. Er zijn niet veel niet-taalvakken waar poëzie aan bod kan komen. (Misschien godsdienst, esthetica, ...)

Er zijn diverse momenten om gedichten te gebruiken. Ook bij geschiedenis, pav, ...

Uiteraard. Poëzie is kunst en hoort bij het leven, is van alle tijden en alle markten thuis.

Bij andere taalvakken. Oa. Frans.

Gedichten vind ik eerder passen binnen het vak Nederlands. Ik vind het niet echt nodig om ze ook in andere vakken te integreren.

In verschillende vakken kan poëzie geïntegreerd worden. Denk aan een gedicht over de wereld in aardrijkskunde.

Akkoord, maar dat moet elke vakleerkracht voor zich beslissen.

Gedichten kan je bijvoorbeeld integreren in een motivatiefase. Er zijn veel leuke gedichten om verschillende lesonderwerpen aan te brengen.

Gedichten worden in een taal geschreven. In elk vak dat leerlingen volgen, hebben ze taal nodig. Waarom zouden we gedichten aan de kant schuiven in andere lessen? Laat ze in verschillende lessen kennis maken met gedichten zodat ze kunnen inzien dat wiskunde niet enkel cijfers is, maar dat ook een gedicht hierbij past!

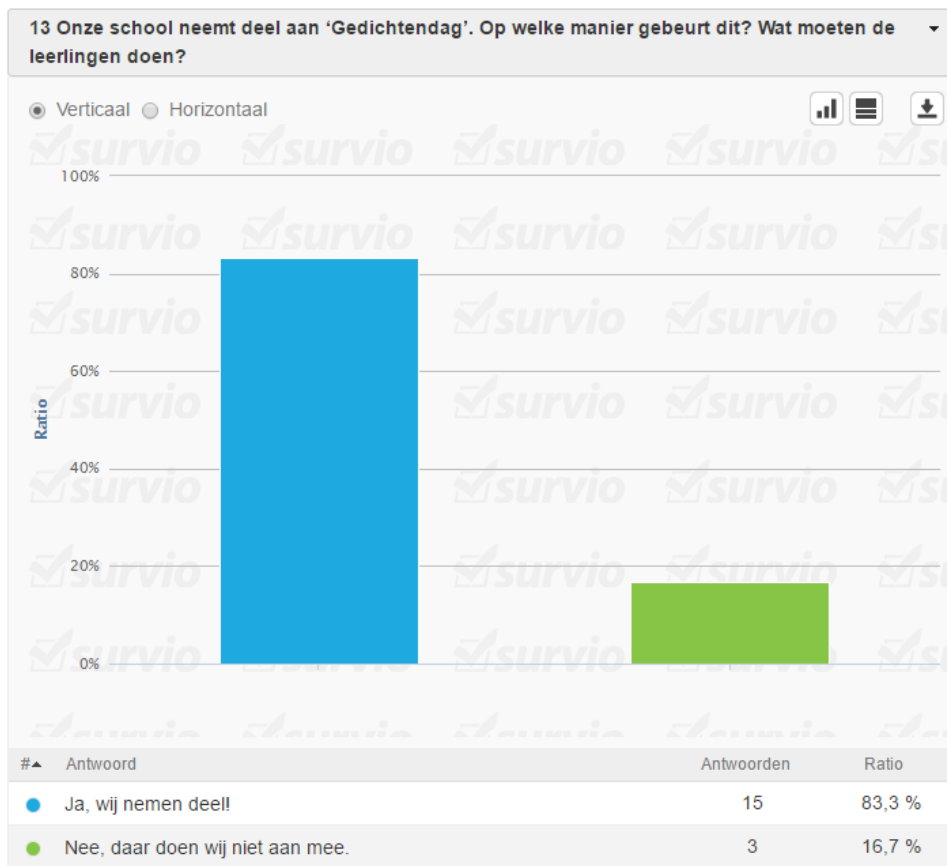
Hoewel hier regelmatig tijd te kort voor is en dit er dan als eerste uit valt...

kan ook voor andere vakken Engels, Gedragswetenschappen, gesprekstechnieken

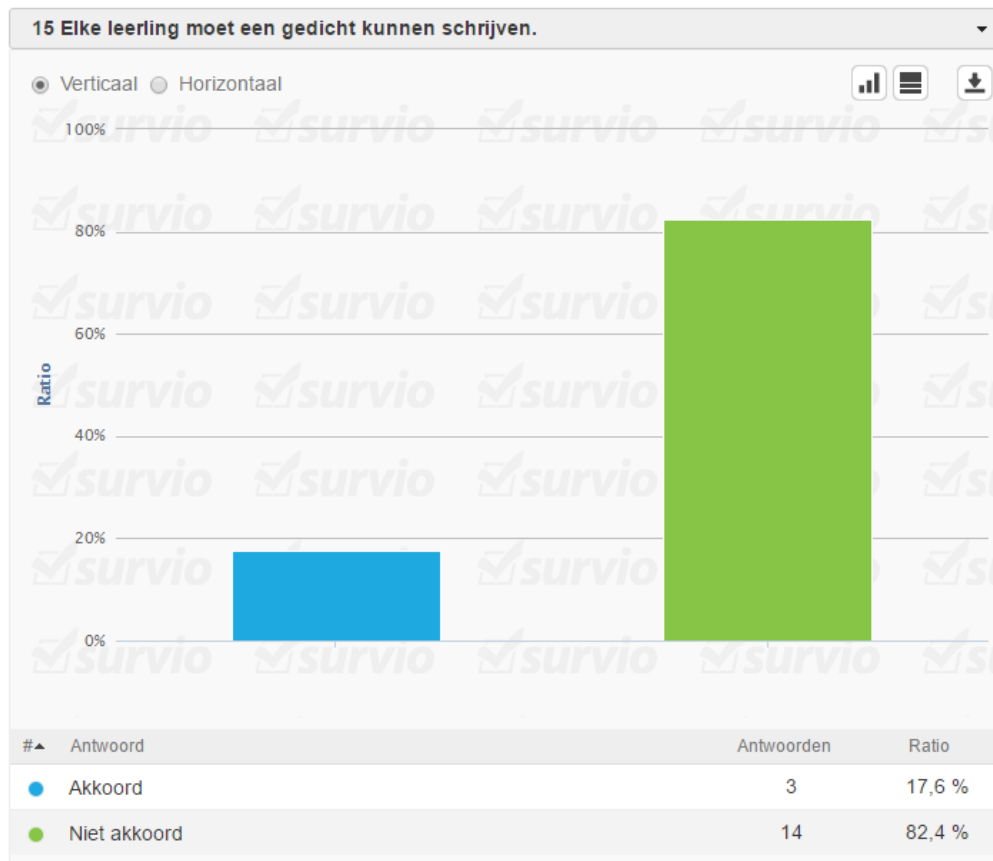
Dat is mogelijk, maar vind ik geen must.

/ (2x)

Absoluut. Gedichten moeten niet alleen technisch geanalyseerd worden (rijmschema's, stijffiguren en beeldspraak), maar ook 'gevoeld' worden. Met het ene gedicht heb je meer voeling dan met het andere, maar gedichten zijn er om iets teweeg te brengen bij de lezer. Gedichten moeten zeker een plaats krijgen buiten het vak Nederlands: bv. in vreemde talen kunnen in hun woordenschat uitbreiden en spelen met woorden, of zelfs in andere vakken kunnen ze misschien zelfs dienen als ezelsbruggetjes. Godsdienst is een ideaal vak om plaats te maken voor gedichten, over bv. actuele gebeurtenissen of onderwerpen, of als troost-middel bij een bezinning, als moment om even ergens bij stil te staan en tot jezelf te komen.

Ik geef nog geen les op een school en kan mijn hier niet over uitslaten.	Gedichten worden aangereikt of gemaakt.	Elke leerling moet een gedicht schrijven. Uit elke klas wordt één leerling gekozen en deze leerling zal zijn/haar gedicht moeten voordragen. De leerlingen worden dus verplicht een gedicht te schrijven en ze zullen hier ook op beoordeeld worden.	De lln die dat willen, kunnen een gedicht voordragen aan de andere lln uit hun jaar.
De school versieren met gedichten.	Elke leerkracht kiest of hij/zij rond gedichtendag werkt.	Nog geen school dus kan hier niets over kwijt.	De gang bij het secretariaat wordt versierd met kunstwerken van een P.O. -leerkracht die ook in zijn vrije tijd kunstenaar is. Er worden gedichten opgehangen en weken op voorhand worden er al posters opgehangen en mails verstuurd via SmartSchool om lln uit te nodigen om deel te nemen aan de Gedichtendag.
ja	In het technisch Heilig-Hartinstituut (Tessenderlo) kunnen de leerlingen zelf een gedicht schrijven en dit inzenden. Het schrijven van een gedicht kan thuis of in de les Nederlands gebeuren. Tijdens de lessen Nederlands wordt tijdens deze week (we hebben niet elke klas op die dag) extra aandacht aan gedichten in het algemeen besteed. Hoe dit wordt gedaan, hangt af van de leerkracht.	Ik vind het een leuk initiatief, maar het mag zeker geen verplichting zijn. De leerlingen moeten vrij gelaten worden om hun talenten te uiten. Ik zou eigenlijk graag een gedichtendag zien in combinatie met bijvoorbeeld kunst. Niet elke leerling kan een gedicht schrijven, maar de leerlingen zouden elkaar kunnen aanvullen. Elk met hun eigen talent.	De leerlingen krijgen de kans om op eigen initiatief deel te nemen, ze sturen dan voor een bepaalde deadline hun zelfgeschreven gedicht in (ze mogen met max. 2 gedichten deelnemen) onder een verzonden naam, zodat de loting eerlijk verloopt. Het gedicht moet een bepaald thema hebben en er mag natuurlijk geen plagiaat gepleegd worden. Op de Gedichtendag zelf wordt de prijsuitreiking georganiseerd, de winnaars kunnen mooie prijzen winnen (meestal een boekenbon of filmtickets), de winnende gedichten worden dan voorgedragen.
X	We nemen deel aan de wedstrijd als er eentje is, laten de leerlingen gedichten lezen in die week. In 4e jaar is er een project, in 2e jaar gaan we dit jaar ook een wandeling op school (door gangen vol poëzie) maken...	Gedichtendag leeft vooral in de eerste graad. De hogere jaren trekken zich er niet zo veel van aan. We werken altijd rond het thema en volgen de aangeboden lesbundels + eigen input	
Op mijn oude middelbare school hingen er gedichten op aan het raam van elk klaslokaal. Verder werd er niets mee gedaan. Er was een aanbod van poëzie, maar wie dat niet aansprak, kon het gewoon negeren.	:		
elk jaar wat anders: lln verzinnen gedichten met gekozen woorden door vakleraren, maken er een leuke poster van, brengen het voor de school, gaan gedachten met een attentie uitdelen en voorlezen in de stad...;			

Het schrijven van gedichten moet geen verplichting zijn. Zo wordt de apathie tegenover poëzie alleen maar vergroot.

Elke leerling kan een gedicht schrijven maar ieder individu moet in de eigen creativiteit dan gestimuleerd worden.

Leesplezier staat op nummer 1. Een leerling die niet graag schrijft kan je dus best een andere opdracht geven. Laat ze bijvoorbeeld een creatieve interpretatie maken van een gedicht dat hen aanspreekt.

Gedichten kunnen schrijven is volgens mij een talent dat meestal aangeboren is.

Als je echt niet openstaat of geen voeling hebt met gedichten, moet je het ook niet forceren. Ze kunnen altijd een poging doen tot, maar het is niet voor iedereen weggelegd.

Schrijven is niet essentieel. Een gedicht genieten lezen is prioriteit voor mij. Dit maakt het minder zwaar voor de leerlingen.

Niet elke lln heeft een talent om een gedicht te schrijven dat rijmt, juiste klemtonen heeft, juist aantal stoffen, verzen,..... Je kan wel een eenvoudig gedicht laten schrijven en puur werken op gevoelens. (of minder criteria's) Dit moet opgebouwd worden. Je kan niet verwachten dat een lln die nooit een gedicht gehoord of gelezen heeft, een gedicht kan schrijven.

Gedichten schrijven is een talent. Sommigen kunnen zich prachtig uiten, maar anderen kost het enorm veel moeite en dan is het nog niet wat zij er van wilden maken. Het belangrijkste rond gedichten is dat leerlingen het leren appreciëren. Laat het schrijven ervan over aan gepassioneerde mensen, mensen die dit met volle 'goesting' doen.

Zie vorige vraag.

Ik kan me indenken dat voor sommige leerlingen dit niet haalbaar is. Hen poëzie laten lezen kan wel al veel goedmaken.

Wat is "een gedicht"? Twee woorden na elkaar kan al een gedicht zijn. Poëzie is te breed, te artistiek om te verwachten dat elke leerling het zelf kan creëren. Het zou al heel mooi zijn als elke leerling een gedicht kon begrijpen.

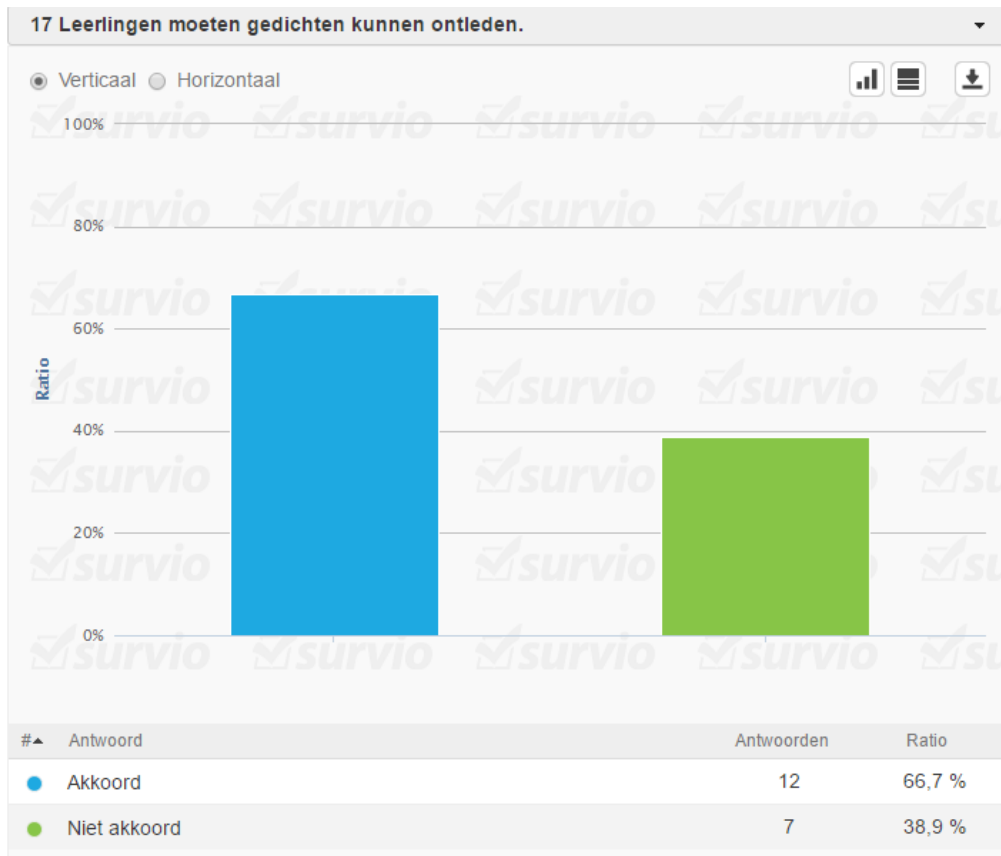
Een gedicht schrijven is niet het belangrijkste. Sommige leerlingen hebben weinig inspiratie of vinden het moeilijk hun gedachten onder woorden te brengen.

elke leerling KAN een gedicht schrijven!

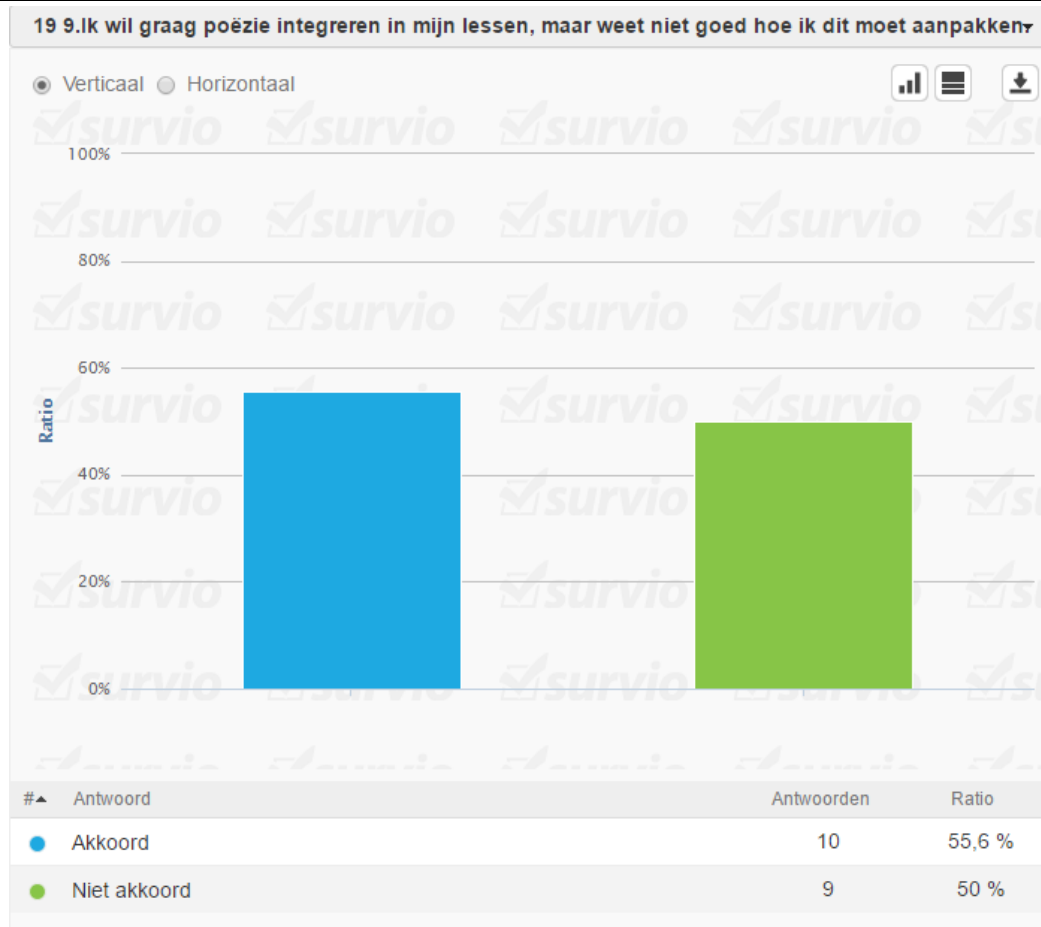
elke leerling KAN een gedicht schrijven!

Academiejaar 2016-2017

258

<p>Als ze al niet zelf gezichten schrijven, moeten ze op zo'n mist wel gedichten kunnen bespreken.</p> <p>Afhankelijk van de leeftijd. In de derde graad moet het ontleden van gedichten aan bod komen naar mijn mening. De interpretatie van gedichten moet echter vrij blijven en mag niet opgelegd worden.</p> <p>Bepaalde criteria's in een gedicht moeten ze kennen (rijmsoorten, stroof en vers,...)</p> <p>Dit staat ook vermeld in het leerplan.</p> <p>In de hogere jaren misschien wel, maar in de eerste graad vind ik dat poëzie vooral ontdekken en genieten moet zijn. We linken wel onze lessen stijffiguren aan poëzie (personificatie, metafoer, vergelijking, beeldspraak, alliteratie, assonantie)</p>	<p>Hangt ervan af hoe men ontleden ziet. Ik bekijk het liever als interpreteren.</p> <p>Dit staat in het leerplan.</p> <p>Maar steeds met vrijblijvende interpretatie. Niet alles moet ontleed worden. Belangrijk is dat de lln. begrijpen dat poëzie ideeën/gedachten kan overbrengen daar waar 'gewone' woorden soms te kort schieten.</p> <p>Wat is ontleden? Dit kan ook gewoon wat dieper ingaan zijn op de context, of over wat voor hen persoonlijk de boodschap zou kunnen zijn.</p> <p>/</p> <p>Tot in de mate van hun mogelijkheden, poëzie is iets zeer persoonlijks; het is niet altijd 'nodig' de kleinste details te ontleden</p>	<p>Leerlingen moeten bijvoorbeeld wel rijm enz. kunnen herkennen, enkele stijffiguren...</p> <p>Hier wist ik in eerste instantie niet goed of ik 'akkoord' of 'niet akkoord' moest aanklikken. Uiteindelijk heb ik voor 'niet akkoord' gekozen. Als leerlingen al 'gewoon' kunnen genieten van een gedicht, zonder meer, dat zou voor mij al geslaagd zijn. Bij het ontleden gaat vaak de magie, het mysterie of het gevoel van het gedicht helemaal weg. Er kunnen soms meerdere perspectieven of gedachtegangen achter een gedicht zitten. Iedere leerling kan en mag er zijn eigen interpretatie aan geven.</p>	<p>Gedichten ontleden is wel iets dat de lln kunnen leren. Op die manier krijgen ze ook een duidelijk beeld van gedichten en de verschillende soorten en stijlen.</p> <p>Het appreciëren van gedichten zou de hoofdzak moeten zijn. Leerlingen moeten er plezier aan kunnen beleven. Gedichten moeten gevoelens, emoties losmaken. Met het ontleden van gedichten benadruk je het saaiste deel van een gedicht. Laat hen het lezen, interpreteren!</p> <p>X</p> <p>Eerste graad: enkel reproductie wat de leerkracht heeft uitgelegd. Pas in de derde graad zou ik zelfstandig ontleden verwachten.</p>
---	---	--	---

Een werkbundel of lessenpakket zou en welkome aanvulling zijn.

/ (2x)

Ik weet wel hoe ik het moet aanpakken, maak een uitgewerkt pakket verlicht de werklust en kan aanvullend gebruikt worden bij de lesuitwerking van de Ik.

Twijfelgeval

X

Snap de meerwaarde van poëzie niet echt.

soms lenen andere middelen zicht beter voor een bepaald onderwerp

Ik ken enkele toepassings mogelijkheden maar ik leer graag nieuwe manieren kennen.

Nieuwe ideeën zijn altijd welkom! Hoe hoger de graad, hoe meer ervaring de lln al hebben met lessen poëzie. Ik herinner me nog van toen ik zelf nog in het secundaire onderwijs zat, hoe de reactie was van vele klasgenoten als het lesonderwerp poëzie was. Vaak gefocust op het technische (rijmschema's, stijffiguren en beeldspraak ...). Het een keer over een andere boeg gooien en bezig zijn met de woorden/woordkeuze van de auteur, achterliggende betekenissen ontrafelen ... Dat zou ik persoonlijk interessant vinden om te doen in een les.

Ik wist eerst ook niet hoe ik poëzie aantrekkelijk kon maken, tot ik helemaal vanaf nul begon, op zoek ging naar een aantrekkelijke manier om gedichten te presenteren... Stap voor stap gedichten onder de loep nemen... Ik werk er nu dus ook aan (bachelorproef).

Ik lees en werk graag met gedichten. Ik durf met een aangepast gedicht in een klas aan te komen en voor te dragen.

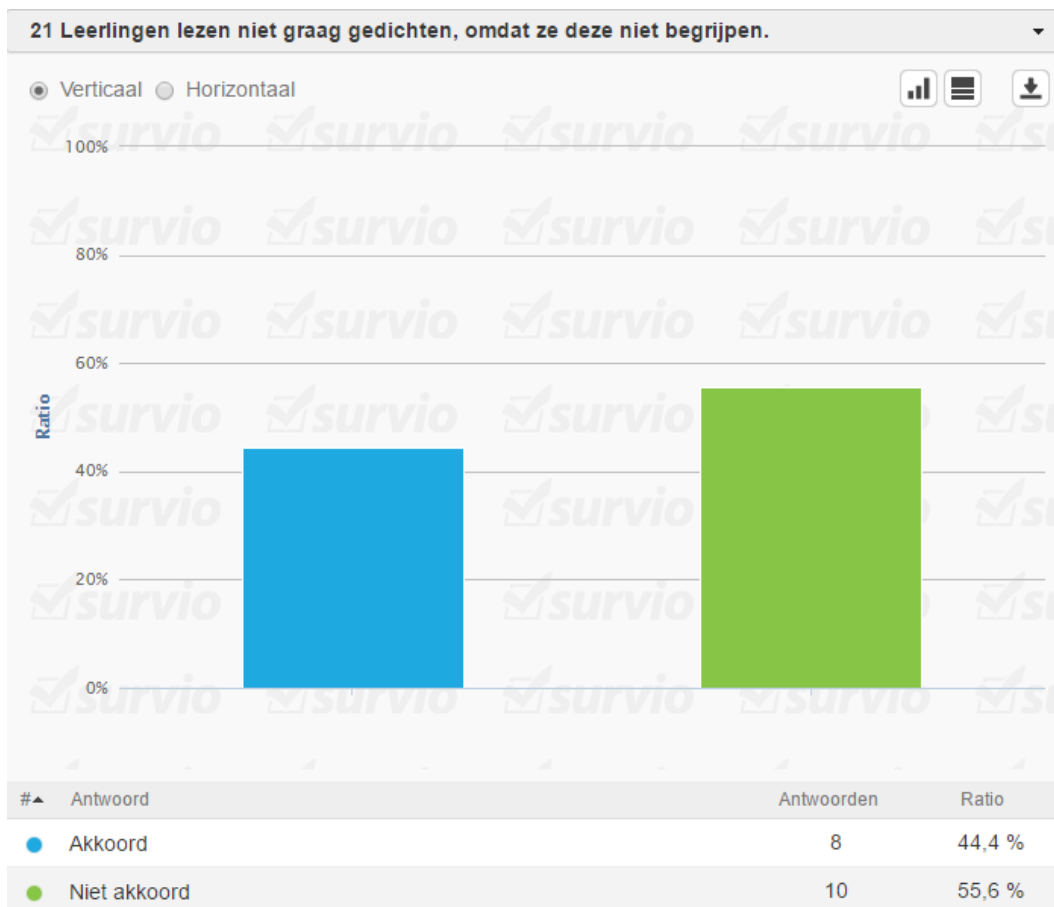
Graag tips dus!

Ik zou gewoon enkele lessen apart aan poëzie besteden.

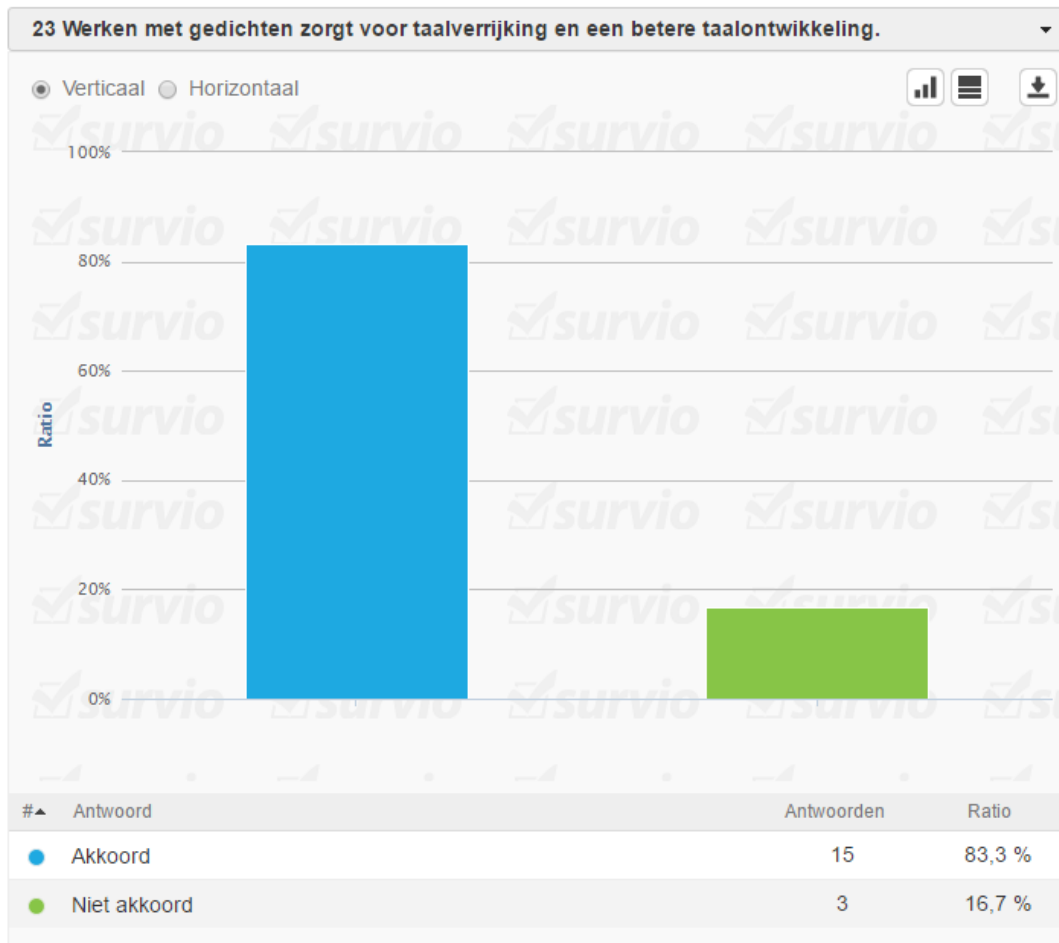
Weinig ruimte en tijd om dit te integreren.

Omdat ik zelf niet echt een voorstander ben van gedichten weet ik soms (inderdaad) niet goed hoe ik dit moet aanpakken. Tips en hulp zijn altijd meer dan welkom!

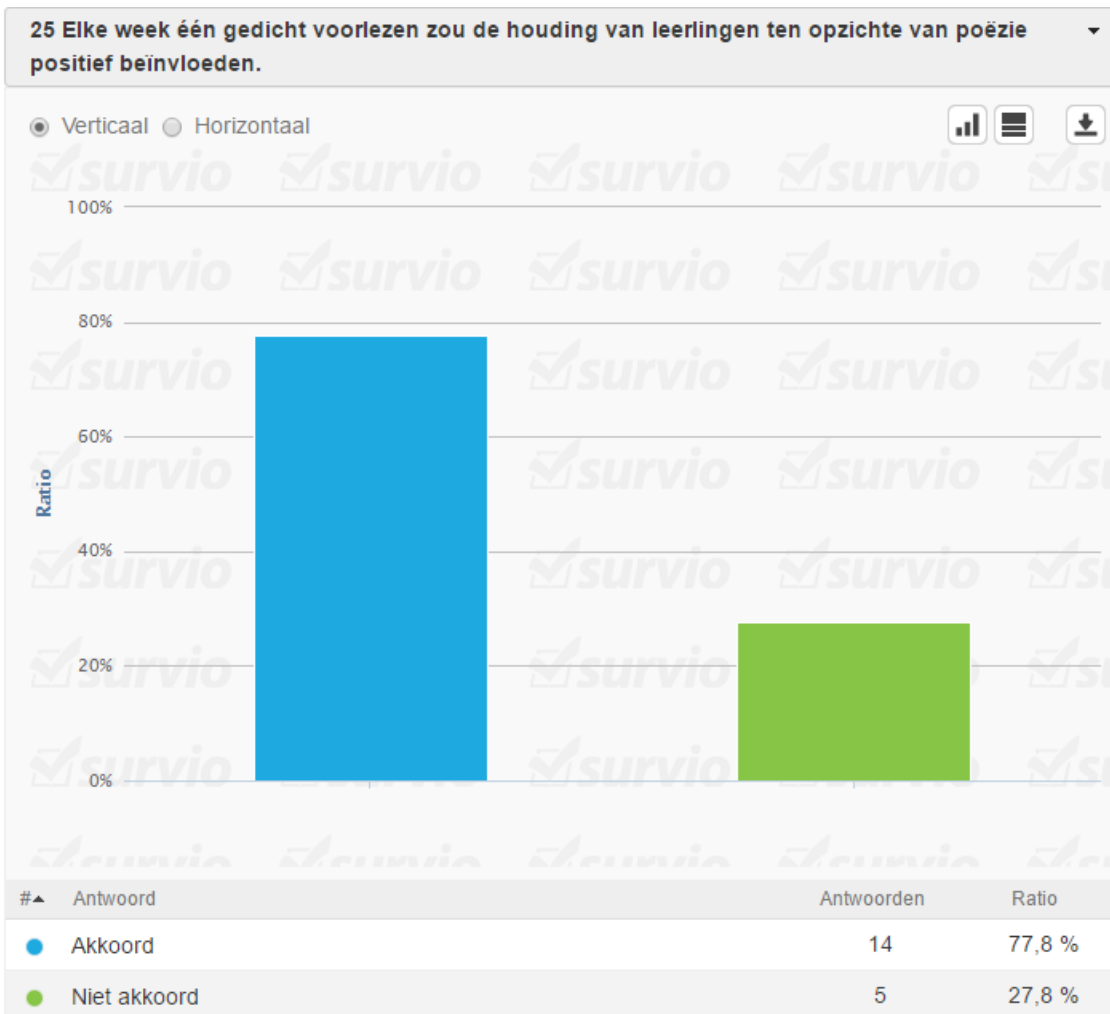
Ik wil het zeker proberen, maar weet momenteel nog niet hoe ik dit precies kan aanpakken.

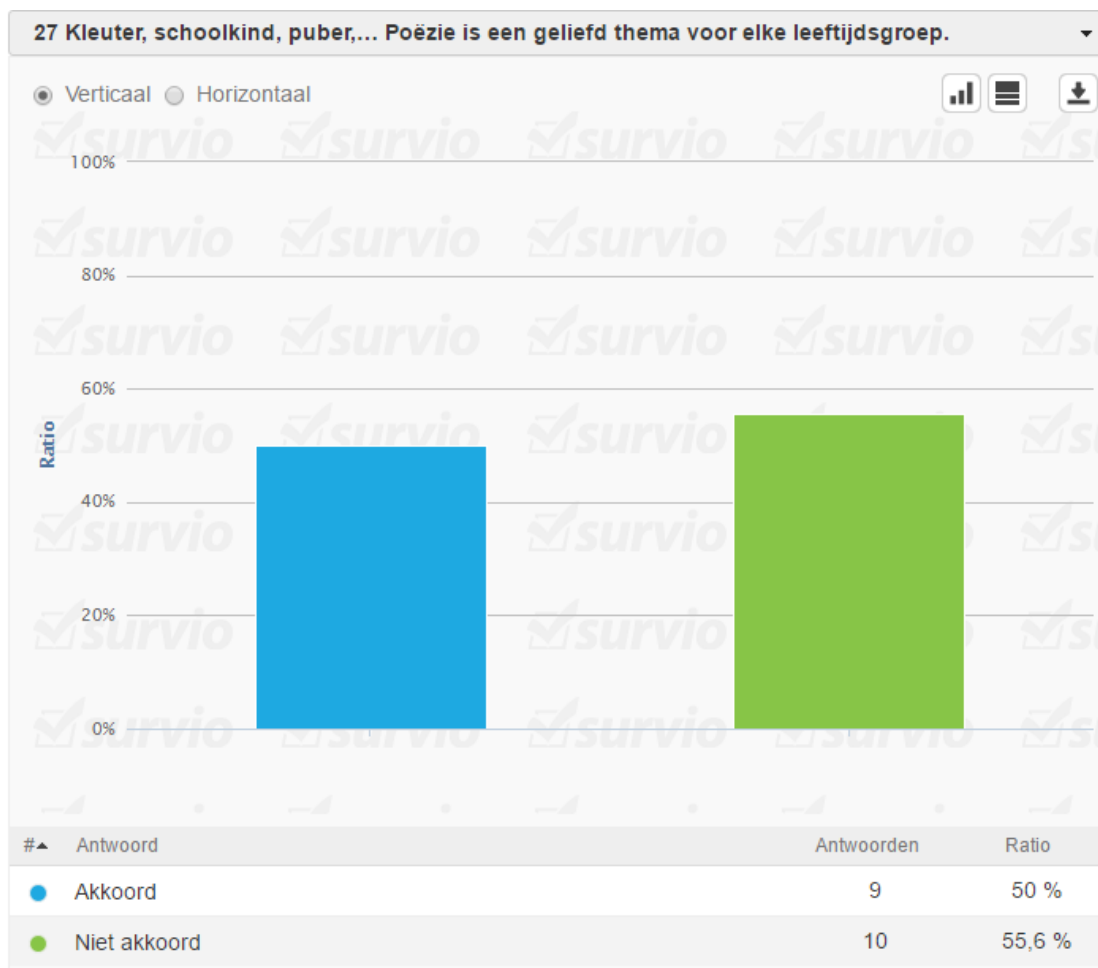
<p>Gedichten gewonnen vaak een diepere betekenis die moeilijk te achterhalen is.</p> <p>Leerlingen hebben veel fantasie, met een klein duwtje in de rug zal het zeker lukken om een gedicht te begrijpen of te interpreteren. Het thema van het aangeboden gedicht moet daarom nauw aansluiten bij hun leefwereld.</p> <p>We moeten streven naar een eigen interpretatie, maar leerlingen denken vaak dat er maar één mogelijke oplossing is.</p> <p>Zo was het toch bij mij: hoe meer uitleg ik bij een gedicht (of elk soort literatuur) krijg, hoe mooier ik het vind.</p>	<p>Elke interpretatie is van belang. Je kan nooit een gedicht fout vestaan. Het kan voor jou iets anders betekenen.</p> <p>Zie ook voorgaande antwoord: dit kan een drempel zijn voor leerlingen. Als ze iets niet begrijpen haken ze soms nogal snel af.</p> <p>Er zijn allerlei verschillende moeilijkheidsgraden. Je moet wat afwegen welke leerlingen welke gedichten kunnen lezen volgens mij ...</p> <p>Hoewel ik het ook als mijn taak zie om te zorgen dat de leerlingen het soms beter begrijpen.</p> <p>/</p>	<p>Vaak krijgen leerlingen gedichten die niet echt toegankelijk zijn, ze zijn te moeilijk, er schuilt een diepe betekenis achter... Het zijn dingen waar leerlingen nog niet echt mee bezig zijn en het spreekt de leerlingen dus ook niet aan.</p> <p>Er zijn heel veel eenvoudige en toch mooie gedichten waar gevoelens in verwerkt zijn. Neem om te beginnen gedichten die misschien iets te eenvoudig zijn. Wanneer ze succes ervaren bij het begrijpen van dit gedicht, kan je steeds het niveau verhogen.</p> <p>Je moet gedichten zoeken die aanleunen bij hun leeftijd. Er bestaat genoeg mooie jeugdpoëzie om hen warm te maken.</p>	<p>Dat kan een belangrijke reden zijn, ja.</p> <p>Afhankelijk van de toegankelijk van de gedichten.</p> <p>zie eerder uitgelegd</p> <p>Vaak zijn ze nog niet vaak in aanraking gekomen met gedichten. De vorm van een gedicht is vaak nieuw, dus we moeten hen leren hoé ze een gedicht moeten lezen. Daarna kunnen leerlingen een gedicht begrijpen.</p> <p>Voor elke leerling kun je gedichten zoeken, je zult als leerkracht op zoek moeten naar de verschillende interesses.</p> <p>vaak te theoretisch</p>
---	---	--	---

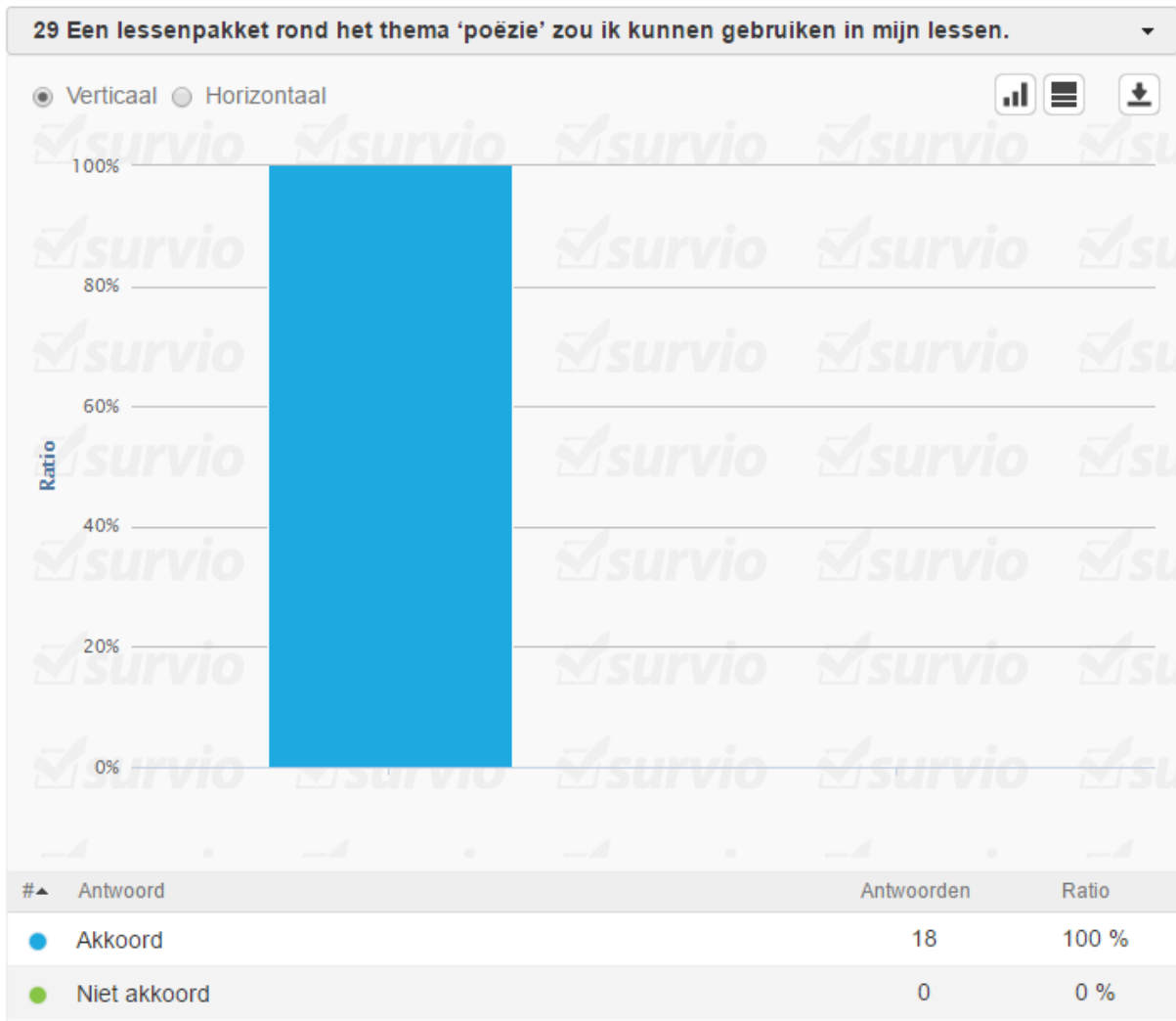
<p>Figuurlijk taalgebruik, stijffiguren en diepere betekenissen kunnen zo aanschouwelijk besproken worden.</p>	<p>Ik ben het hier volledig mee eens.</p> <p>/</p>	<p>Leerlingen zien wat je eigenlijk allemaal kan doen met taal, hoe gewone woorden plots zoveel betekenis kunnen uitdrukken...</p>	<p>Lin ontdekken nieuwe woorden en stijlen (ook stijffiguren).</p>
<p>Taal wordt op die manier in een breder perspectief bekeken. Taal verrijken maakt je 'slimmer', spraakzamer, meer 'gevat' in een discussie/dialogo...</p>	<p>Zeker akkoord. Omdat ik zelf ook leerkracht Engels ben merk ik dat gedichten Lin kan helpen om nieuwe woorden te ontdekken en zo hun eigen maar ook hun vreemde taal ter verrijken.</p>	<p>Lezen in het algemeen zorgt voor taalverrijking en -ontwikkeling. Gedichten zijn eigenlijk korte tekstjes die (vaak) een diepere betekenis hebben. De korte lengte van een gedicht spreekt leerlingen sneller aan dan een dik boek, maar door het taalgebruik/ -stijl van de auteur leren de leerlingen nieuwe woorden of linken ze nieuwe woorden aan bekende woorden, ...</p>	<p>Moeilijke woorden, stijffiguren, ruimte voor interpretatie,....</p>
<p>Net zoals lezen van teksten is het lezen van poëzie verrijkend voor woordenschat/ zinsconstructie.</p>	<p>Ze ontdekken de geheimen van onze taal.</p>		<p>Dikwijls staan er nieuwe woorden of omschrijvingen in. Door hier even bij stil te staan, leren ze weer woorden bij.</p>
<p>S</p>	<p>zie boven</p> <p>tuurlijk</p>		<p>Lezen doet dit ook.</p> <p>Proza lijkt mij daarvoor beter, dan is er een aanbod van volzinnen met een samenhangende grammatica.</p>

<p>Terugkerende korte herhalingsmomenten zullen effectiever zo'n dan lange blokken.</p> <p>/</p> <p>Alles hangt af van wat je doet rond poëzie. Voorlezen kan zeker, maar voorlezen 'an sich' zorgt zeker niet voor een significante verandering van houding t.o.v poëzie in positieve zin.</p> <p>Mits goede gedichtkeuze, zeker!</p> <p>KUNNEN beïnvloeden</p> <p>Een gedicht (voor)lezen heeft voor de appreciatie niet zo veel effect als een gedicht ontleden, geloof ik.</p>	<p>Ik weet het niet zeker of een vaste routine bijdraagt aan appreciatie maar het frequentere gebruik zal zeker geen kwaad kunnen.</p> <p>Ik ben van mening van wel. Er zullen altijd jongeren zijn die echt niet van poëzie houden, net zoals opera ook niet voor iedereen is. Maar een speciaal gedicht kan wel iets raken in een mens, dus het kan zeker de houding van (enkele) leerlingen beïnvloeden.</p> <p>De leerkracht kan verschillende soorten gedichten aanreiken. Ik ben er zeker van dat elke leerling wel iets vindt waarin hij zichzelf kan terugvinden.</p> <p>Q</p>	<p>Meer poëzie integreren zou zeer positief zijn. De leerlingen komen in contact met allerlei gedichten en sommige leerlingen zullen echt geraakt worden door bepaalde gedichten waardoor hun houding ten opzichte van poëzie stilaan zou kunnen veranderen.</p> <p>Zeker! Ze leren dan verschillende soorten gedichten kennen waardoor hun horizon wordt verbreed. Zo vinden ze misschien een gedicht of een bepaalde schrijver die hen wel aanspreekt. Door dit zo aan te brengen, worden de leerlingen misschien sneller aangesproken door gedichten.</p> <p>Dat hopen we natuurlijk</p>	<p>Dat zou kunnen, maar niet iedereen stelt zich daar even sterk voor open.</p> <p>Leuk initiatief! Dit zal zeker de houding van de leerlingen op een positieve manier beïnvloeden. Eventueel kunnen de leerlingen inspraak krijgen in het gedicht dat voorgelezen wordt?</p> <p>Door het als ontspanning of prikkeling rond een onderwerp te zien, maak je de lln nieuwsgierig. Ze zien het ook niet als verplichte leerstof maar eerder als een aanloop naar iets nieuws (nieuwe thema, hoofdstuk,...)</p> <p>geen idee of dat positief zou zijn, hangt van de gedichten en doelstelling af</p>
--	--	---	---

/ (2x)	Het is zo toegankelijk dat het geliefd kan worden.	Momenteel is dit niet zo, maar hopelijk kan ik aan de hand van mijn bachelorproef de leerlingen opnieuw warm maken voor de kunst van onze taal.	Ik denk dat het bij pubers minder populair is dan bij kinderen of schoolkinderen.
Doorgaans vinden kinderen/jongeren poëzie niet zo leuk. Ik betreur dit maar met een andere aanpak kan hier iets aan veranderen. Een minder schoolse aanpak is vereist.	Elke leeftijdscategorie heeft interesse in poëzie.	Net zoals boeken zijn er ook gedichten voor elke leeftijdscategorie. Door de jaren heen worden de gedichten complexer, (misschien) zelfs mooier. Door die evolutie worden gedichten nooit saai!	Ook hier geldt weer, thema poëzie is zo enorm breed. Je kan er 1001 kanten mee op. Kunst is om dit goed aan te pakken. Op niveau, aangepaste thema's, inspelend op de leefwereld maar vooral op de 'cultuur' waarin jongeren leven. Het mag geen ver-van-mijn-bed-show zijn, poëzie-gebruik moet aangevoeld worden als een 'logisch' iets, niet als iets dat gedateerd is en enkel waardeerbaar door ouderen.
Het is vaak ook een manier om over gevoelens te praten, een emotionele uitlaatklep.	Kleuter: meestal grappig of een verhaalvorm Schoolkind: grappig of prikkelend (zolang ze het zelf niet verplicht moeten voordragen) Puber: Wil zich groot houden. Poëzie heeft geen goede naam, is slecht voor hun reputatie, onbekend, verplichte leerstof,...	Ik denk dat dit vanaf de puberteit toch wel verandert.	
Leeftijdsgroep misschien, elke leerling niet.	Kinderlijke versjes zullen leuk zijn voor kleuters, Poëzie met de grote P spreekt slechts een select clubje pubers aan.	Ik denk dat iedereen iets leuks kan doen rond poëzie, maar het thema moet hen aanspreken en de werkvorm moet uitdagend zijn.	
Q			
ik denk voor de ene leeftijdsgroep al wat meer dan de andere			

Ik heb er zelf maar weinig ervaring mee, dus een pakket is altijd welkom.	Zulke pakketten kunnen een ware meerwaarde zijn wanneer er genoeg ruimte is voor de creativiteit van de leraar.	Daarom ben ik dit nu ook aan het ontwerpen.	Tips zijn altijd handig!
Zie vorige antwoorden.		Zeker en vast!	/ (2x)
Altijd handig!	Maar dit niet in het begin van het schooljaar gebruiken. Eerst de lln regelmatig laten kennismaken met gedichten (als motivatiefase).	Absoluut! Inspiratie en tips zijn altijd welkom!	Een nieuwe aanpak rond poëzie zou zeker welkom zijn voor (nieuwe) leerkrachten, zodat het ook verrassend kan zijn voor de leerlingen.
Absoluut! Mocht dit er komen, ben ik fan! tina.debisschop@gmail.com		Ja, wie niet? ;)	
Q	geef maar! (gedragswetenschappen, cultuurwetenschappen, gepeksstechnieken, beloningen, motivaties,...)	Het is deel van het leerplan, maar ik sta er zelf niet echt voor open. Een interessant pakket zou mij inspiratei geven om aan de leerplandoelstellingen tegemoet te komen.	Graag krijg ik dan ook meer info rond uw Bachelorproef